MIHAI STOIAN

ULTIMA CURSĂ

DE LA STRUMA LA MEFKÜRE

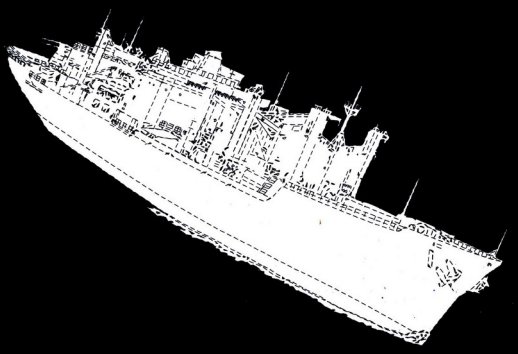

EDITURA
EH
HASEFER

MIHAI STOIAN

ULTIMA CURSĂ
— De la STRUMA la MEFKÜRE –

EDITURA
E H
HASEFER

Bucureşti, 1995

Coperta: Mihai M. Stoian
Redactor: Sandu Singer
@ Editura „Hasefer” – 1995
ISBN 973 – 96819 – 6 – 4

Toţi oamenii se nasc liberi şi egali
în demnitate şi în drepturi.
(din Declaraţia Universală
a Drepturilor Omului – Art. 1)

Infernul e pavat cu bune intenţii.
Samuel Johnson

Preludiu
Ţara Făgăduinţei

— *Jidane*, la Palestina!

Cândva, şi nu sunt chiar atât de mulţi ani de-atunci, la orice dispută măruntă sau gravă cu un evreu, fie sărman, fie înstărit, partea adversă replica astfel, socotind că rosteşte un fel de înjurătură de mamă, o „trimitere la origine" teribil de insultătoare. Câtă naivitate, ori prostie!

În anii intervalului de timp intrat, în istoria umanităţii, sub numele de cel de-al doilea război mondial – cu o scurtă perioadă de triumf fascist – evreii au dorit cu ardoare şi disperare să ajungă a pune piciorul pe pământul străbun, în Ţara Făgăduinţei, promisă lor de Dumnezeu, când i s-a înfăţişat lui Moise: „Du-te şi strânge laolaltă pe bătrânii lui Israil şi spune-le: «Domnul Dumnezeul strămoşilor voştri mi s-a arătat mie, Dumnezeul lui Avraam, al lui Isac şi al lui Iacob, şi mi-a zis: «V-am cercetat pe voi de aproape şi am văzut câte vi se fac vouă în Egipt. Drept aceea am hotărât să vă scot pe voi din jalea Egiptului şi să vă duc în ţara Canaaniţilor, a Hetiţilor, a Amoriţilor, a Pereziţilor, a Heviţilor şi a Iebusiţilor, într-o ţară unde curge lapte şi miere".

Se ştie cât de anevoios a fost drumul ieşirii din Egipt. Nu mai puţin riscantă, umilitoare şi sinuoasă s-a dovedit a fi călătoria către izvoare, presărată, de asemenea, cu jertfe inocente şi nenumărate. Ieşirea din Europa preschimbată de nazişti într-o capcană ucigătoare este perfect comparabilă cu biblica ieşire din Egipt.

MĂRTURIE (1):

Două fapte predominante au determinat soarta poporului evreu, în momentul în care cel de-al doilea război mondial atingea punctul său culminant: pe de o parte Hitler extermina în Europa milioane de evrei; pe de altă parte – şi cu toate acestea – Anglia continuă să ţină ferecate porţile «Căminului Naţional Evreiesc». Ştirile privitoare la campania de exterminare din Europa n-au fost, la început, destul de limpezi şi răspândirea lor se producea lent. Serviciile Crucii Roşii, reprezentanţii diplomatici ai ţărilor neutre şi, mai ales, Secret Intelligence Service[1], al cărui agent lucra – se pare – efectiv la înaltul Comandament al Wehrmachtului (OKW), ştiau, neîndoielnic, ce anume urmărea Hitler atunci când îi deporta pe evreii din Olanda şi din Belgia, din Varşovia şi din Łódź. Dar tăceau. De ce? Este greu de ghicit. Un fapt, însă, e clar: exterminările continuau, de luni de zile, chiar şi atunci când adevărul începuse să transpară, şi anume că «secţii speciale» naziste primiseră ordinul ca niciun evreu să nu rămână în viaţă, pe întinsul teritoriilor ocupate de armata germană… Campania de exterminare nu s-a produs deodată. De-a lungul anilor, ea fusese pregătită cu grijă, sistematic, ştiinţific (Menahem Begin – *Revolta*).

Încă din 1923, în *Mein Kampf* (Lupta mea), Adolf Hitler explicase minuţios: „O generaţie mai puternică îi va elimina pe cei slabi; elanul vital va sfărâma legăturile ridicole ale unei pretinse umanităţi inventate de individ,

---

1 SSI-ul, mai târziu cunoscut şi ca MI-6 (Military Intelligence), reprezintă Serviciul Secret (de spionaj) al Marii Britanii, în componenţa sa intrând MI-5 şi MI-6 (contraspionaj), dar funcţionând separat. Amândouă sunt create încă înainte de primul război mondial. Renumite pentru eficacitatea lor (n.n.).

pentru a face loc unei umanităţi a naturii care îi extermină pe cei slabi, în folosul celor tari”. „Mila nu poate aduce decât disensiune şi demoralizare” „Eu îi eliberez pe oameni de limitele raţiunii care îi apasă, de murdarele şi umilitoarele intoxicări datorate unor himere, de aşa-zisă conştiinţă şi moralitate, şi de pretenţiile de libertate şi independenţă personală, de care nu se pot folosi decât unii” „După secole de văicăreală pe tema ocrotirii celor săraci şi umiliţi, a venit momentul de a ne hotărî să-i apărăm pe cei tari de cei inferiori... Instinctul firesc porunceşte tuturor fiinţelor vii nu doar să-şi înfrângă adversarii, ci să-i şi extermine. Odinioară, învingătorul avea privilegiul de a extermina rase şi popoare întregi” „Lumea aparţine celor puternici care aplică soluţii *totale* (subl. ns. – reţineţi „termenul!), nu celor slabi, cu jumătăţile lor de măsură”.

După sinuciderea lui Hitler şi a unora dintre acoliţii săi, alţi puternici ai „mileniului nazist” care n-a durat nici măcar treisprezece ani întregi, au fost judecaţi – la Nürnberg – pentru fărădelegile lor, de către un Tribunal Militar Internaţional. Fostul acuzator principal american explică: „Aliaţii n-au pornit de la ideea unei responsabilităţi colective a poporului german. Prin pedepsirea respectivilor acuzaţi (mulţi condamnaţi la moarte prin spânzurătoare – n.n.) ... «Nürnbergul» a devenit şi o piatră de hotar pe calea spinoasă a dreptului internaţional şi *un avertisment pentru oamenii de stat şi oamenii politici din toată lumea* (subl. ns.). Convenţiile cu privire la drepturile omului, ca şi cele adoptate împotriva genocidului[2], ilustrează elocvent implicaţiile Nürnbergului, care a devenit o noţiune de drept internaţional. Cuvinte ca agresor, război de agresiune, genocid – preluat de curând

---

[2] Cuvântul genocid vine din grecescul ge nos=rasă şi latinescul caedere=a omorî, definind astăzi crima comisă cu intenţia de a distruge un grup uman, naţional, etnic, rasial sau religios; cuvântul holocaust vine din grecescul halos-total şi tot grecescul kaiein=a arde, definind iniţial, în antichitate, jertfa adusă zeilor, în care sacrificatul era ars în întregime (figurativ înseamnă şi ofrandă, sacrificiu) (n.n.).

şi de către dreptul penal german –, crimă împotriva umanităţii şi demnităţii umane.

«eutanasie», adică lichidarea «gurilor de prisos» 1, lichidarea minorităţilor, aparţin astăzi vocabularului politic şi juridic general, ca şi «soluţia finală a problemei evreieşti»" (Robert M.W. Kempner).

— *Jidane*, la Palestina![34]

În zilele chinuitoare, disperate, ale conflagraţiei mondiale, această înjurătură devenită „clasică" în epocă, ajunsese, paradoxal, să sune ca o încurajare, ca o urare de „drum bun", ca o unică şi salvatoare soluţie! Fără doar şi poate, asistând de fiecare dată la scenă, Dumnezeu însuşi îşi va fi surâs în barbă, constatând cu înduioşare şi un strop de amuzament, cât de naivi pot fi, uneori, succesorii strămoşului unic, ancestral, plămădit „din ţărâna pământului", Adam.

În veacul acesta – al XX-lea – pe cale să se încheie, un Hitler, un Stalin, alţii ca ei, s-au crezut a fi, fiecare la timpul său, vârful de lance al Absolutului. Sub pana lor adevărul a derapat întotdeauna! Tocmai de aceea, simpla reconstituire cronologică, din punct de vedere temporal – nu aduce la lumină adevărul integral; ci este nevoie de o altă „ordine", cea a semnificaţiilor, infinit mai complexă, mai cuprinzătoare, mai profundă. Cartea noastră se constituie, astfel, aparent de la sine, pe temeiul mărturiilor, documentelor, lecturilor vechi şi noi, într-un

---

[3] Eutanasia=moarte fără dureri; metodă de provocare a unei morţi nedureroase unui bolnav, infirm etc, incurabili. S.S.-Reichführer Heinrich Himmler spunea: ''Vrem să formăm o clasă superioară care să domine Europa de-a lungul secolelor". La data acestei declaraţii, naziştii acumulaseră o experienţă serioasă în domeniul eutanasiei, hărăzită de ei tuturor "arienilor", sub pretextul salvării lor de la o îndelungată, inutilă şi grea suferinţă. Dealtininteri, cuvântul eugenetică vine din germanul Eugenetik, indicând ameliorarea populaţiilor umane prin măsuri genetice, precum selecţionarea părinţilor, sterilizarea, interzicerea procreării etc, folosite de rasişti şi fascişti (n.n.).

[4] în insuficienta lor inteligenţă, antisemiţii de toate nuanţele deveneau fără voie, rostind aceste trei cuvinte, din inamici... prieteni; ceea ce, s-o recunoaştem, are şi o doză de haz involuntar.

spaţiu adecvat investigaţiei strict obiective. O Himalaya de neadevăruri nu este în stare să acopere, să strivească, un firicel de iarbă, adevărat.

Iar adevărul obiectiv sună simplu şi tragic: era greu, din ce în ce mai greu, să ajungi – atunci, în anii ’40

— În Ţara Făgăduinţei. Iar acei care se încumetau, totuşi, să înfrunte cascada de riscuri, toate adversităţile, toate disperările, îşi pierdeau – nu o dată – viaţa, ei şi cei dragi sufletului lor. Desigur, „nu toate victimele erau evrei, însă toţi evreii erau victime” (Elie Wiesel

— Premiul Nobel pentru pace, 1986). O noapte grea, plină de insomnii, acoperise Europa, plonjând omenirea întreagă în interminabile rătăciri nocturne. Această imensă răbufnire de ură şi agresivitate va lăsa o cicatrice adâncă pe obrazul secolului pe care ne pregătim să-l părăsim şi care, la rându-i, se pregăteşte să ne părăsească. Aşadar, nu ne rămâne decât să sperăm că, în ochii secolului următor, vom desluşi mai multă blândeţe şi umanitate.

m.s.

1

Cu pistolul la tâmplă

1941. Zi de toamnă bucureşteană. Lumină ca mierea, soare ambiguu, obosit şi ironic. Pe trotuarul dintre Palatul Regal şi „Capşa” forfota e în toi. Lume pestriţă, pas lejer, de promenadă. Pe carosabil se înaintează la fel de greu. În decorul animat, uniformele ofiţereşti – nenumărate – nu mai surprind pe nimeni. Sunt şi destui ofiţeri germani, supli, blonzi, încercănaţi. Pe mâneca dreaptă a combatanţilor români par să se fi înmulţit unghiurile obtuze, de pânză galben-aurie, semne care îi disting pe cei răniţi în luptă, pe front. Odată cu ziarele de prânz, vândute din mers, febril, reapare umbra de îngrijorare care întunecă frunţile trecătorilor măcar pentru o clipă: „Se dau bătălii crâncene în jurul Odessei” „Oraşul lui Lenin – asediat!” „Gongul stagiunii militare: bătălia pentru Moscova a început”[5] Răsăritul se dovedeşte a fi mai

[5] Aici va suferi Wehrmacht-ul, în primăvara lui 1942, cea dintâi înfrângere semnificativă, gravă, din acest război.

aproape de noi decât Apusul.

În anul anterior – 1940 – ziua de 12 octombrie a căzut într-o sâmbătă. Dată a fost aleasă cu grijă: la sfârşit de săptămână atenţia opiniei publice mai slăbeşte… Pe un raport al Ministerului Afacerilor Interne se va păstra apostila: „Eu am dat ordin să se păstreze absolut cea mai mare discreţie în privinţa trupelor germane în ţară” (Ion Antonescu). Printre documentele păstrate şi folosite în cadrul proceselor de la Nürnberg (nr. 4 649) se află şi următorul text lipsit de orice echivoc: „În baza raportului generalului von Tippelskirch, căruia Conducătorul Statului Român îi dăduse propunerile sale în scris, la 19 septembrie, Hitler hotărî trimiterea în România a unei misiuni militare de uscat şi de aviaţie cu trupă de instrucţie” (în total 19.000 de oameni). Ordinul secret lansat de Führer sună astfel: „Armata de uscat şi forţele aeriene vor trimite misiuni militare în România. Misiunea lor este, potrivit *aparenţelor* (subl. ns.), să conducă organizarea şi instruirea armatei României. Adevăratele misiuni, care nu trebuie cunoscute nici de români şi nici de trupele proprii, sunt: să apere ţinutul petrolifer împotriva agresiunii unei terţe puteri; să facă armata română capabilă de a rezolva, după un plan sever conceput pentru interesele germane, misiuni precise; să pregătească angajarea forţelor germane şi române din România pentru cazul unui război cu Rusia Sovietică”, în primăvara lui ’41, „Dora” (numele de cod al şefului reţelei sovietice de informaţii din Europa, Rado Sándor) transmitea Centralei de la Moscova: „… în România – 30 (divizii)”; ceea ce echivalează cu aproximativ 750.000 de combatanţi[6].

Coincidenţa a potrivit în aşa fel lucrurile încât, nu de mult, pe aceeaşi Calea Victoriei, îşi făcuse apariţia un militar într-o uniformă mai puţin obişnuită, un italian.

---

[6] La scurtă vreme după detronarea Regelui Carol al 11-lea, în România pătrund — 12 octombrie 1940 — 19 000 combatanţi, iniţial, alcătuind Misiunea Militară Germană. Foarte rapid, până la declanşarea războiului cu Uniunea Sovietică, numărul acestora atinge într- adevăr cifra de 750 000 oameni!

MĂRTURIE (2):

Câteva luni mai târziu, spre sfârşitul verii lui 1941, reveneam din Rusia ostenit şi bolnav, după luni îndelungi petrecute în praful şi în noroiul imensei câmpii cuprinse între Nistru şi Nipru. Uniforma îmi era ruptă, decolorată de soare şi de ploaie, pe de-a întregul îmbibată de acest miros de miere şi de sânge care este mirosul războiului în Ucraina. Mă oprisem la Bucureşti pentru a mă odihni câteva zile după lunga mea călătorie traversând Ucraina, Basarabia şi Moldova; dar, chiar în seara sosirii mele, un secretar al Preşedinţiei Consiliului îmi telefonă la Athénée Palace, pentru a mă avertiza că vicepreşedintele Consiliului, Mihai Antonescu, dorea să-mi vorbească. Mihai Antonescu mă primi în mod cordial, îmi oferi o ceaşcă de ceai, în încăpătorul şi luminosul său cabinet, şi începu să-mi vorbească în franceză despre el însuşi, cu un accent vanitos care mi-l amintea pe cel al contelui Galeazzo Ciano. Era în costum, cu un guler înalt şi o cravată de mătase gri. Avea aerul unui director de casă de mode. Ai fi zis că, pe chipul său rotund şi gras, era pictată o figură trandafirie, de femeie «care-i semăna ca o soră». Îi spusei că-l găsesc «în formă». El îmi mulţumi cu un surâs de satisfacţie adâncă. Vorbindu-mi, mă fixa cu ochii săi mici, de reptilă, negri şi scăpărători. Nu cunosc în lume alţi ochi care, mai mult decât cei ai lui Mihai Antonescu, se aseamănă ochilor unui şarpe. Pe biroul său, un buchet de trandafiri îmbobocesc într-un vas de cristal.

— Îmi plac mult trandafirii, îmi spuse, îi prefer laurilor.

Îi zisei că politica sa riscă să trăiască atât cât trăiesc trandafirii: «răstimpul unei dimineţi».

— Răstimpul unei dimineţi? îmi răspunse. Dar este o eternitate! Apoi, privindu-mă fix, mă sfătui să plec numaidecât spre Italia.

— Aţi fost imprudent, îmi spuse; corespondenţele de război de pe frontul rusesc au stârnit destule critici. Nu mai aveţi optsprezece ani; vârsta nu vă mai îngăduie s-o faceţi pe copilul teribil. Câtă vreme aţi şi petrecut în

închisoare, în Italia?

— Cinci ani.

— Şi asta nu vă ajunge? Eu vă sfătuiesc să fiţi mai prudent în viitor. Vă stimez mult; la Bucureşti, toată lumea v-a citit *Tehnica loviturii de sta*? şi toată lumea vă iubeşte. Îngăduiţi-mi, tocmai de aceea, să vă spun că n-aveţi dreptul să scrieţi că Rusia va câştiga războiul. În rest, vă înşelaţi: mai devreme sau mai târziu Rusia va cădea.

— Ea o să vă cadă în spinare! răspunsei eu.

El mă privi cu ochii săi de reptilă, surâse, îmi oferi un trandafir, mă însoţi până la uşă şi zise:

— Noroc.

Părăsii Bucureştii a doua zi de dimineaţă… (Curzio Malaparte – *Kaputt*, 1944).

Aşadar, Kurt Suckert – alias Malaparte – străbătuse Calea Victoriei cu puţină vreme în urmă, segmentul de la „Athénée Palace" până la Piaţa Victoriei, trecând pe lângă imobilul de la numărul 100, unde fiinţa biroul de voiaj „Turismul Mondial". În perioada aceea, o asemenea firmă părea mai degrabă anacronică, persiflând realitatea, căci „turism mondial" făceau, deocamdată, armatele lui Hitler. Pe gratis! Sau, mai degrabă, în contul propriilor victime. Pe când aici, la agenţie, se plăteau bani grei pentru un loc, oricât de modest, pe puntea vasului sosit în portul Constanţa la 24 mai 1941, ancorat mai întâi la Dana 12, mutat apoi în bazin, la Dana 27, foarte aproape de Gara Maritimă. „Reparaţiile" vor spori deplasamentul navei de la 256, 82 tone (registru) la aproximativ 300 tone (pereţii la suprastructură şi sub punte, pe toată întinderea ocupată acum de paturi, au fost dublaţi, iar geamurile înlocuite cu altele mai rezistente, groase de minimum 8 mm. etc). Pentru a dispune de un termen de comparaţie, să ne[7] amintim ce înseamnă, de fapt, un vapor de croazieră, adevărat: pachebotul britanic „Lusitania", torpilat la 7 mai 1915 de către submarinul german *U-20*, în vecinătatea

[7] Prima carte apărută în Europa împotriva lui Hitler (Paris, 1931). Apoi, interzisă în Italia şi Germania. Malaparte s-a înrolat la 16 ani în armata franceză, a luptat, a fost rănit şi decorat (M.n.).

coastelor Irlandei, avea un deplasament de 30.000 de tone, fiind de o sută de ori mai „greu” decât *Struma**; în schimb, transporta doar 1 959 pasageri – faţă de 769 persoane înghesuite pe vasul a cărui soartă ne interesează.

Anunţurile-reclamă din ziarele vremii furnizează destul de puţine detalii: „Vaporul STRUMA sub pavilion panamez, urmând a pleca în scurtă vreme, informaţiile privitoare la înscriere se pot lua de la biroul de voiaj din Calea Victoriei no. 100” Vaporul STRUMA. Transport de emigranţi evrei în Palestina. Plecarea: 8 octombrie 1941, din portul Constanţa. LOCURI LIMITATE. Informaţiuni şi înscrieri la Comitetul «ALYIA»[8] de pe lângă noua Organizaţie Sionistă, Calea Moşilor nr. 78, etaj I, şi la biroul de voiaj «TURISMUL MONDIAL», Calea Victoriei nr. 100” „Vaporul STRUMA. Toţi pasagerii înscrişi pentru plecare cu vasul STRUMA, vechi şi noi, aflători în tabere de muncă sau la domicilii, sunt invitaţi a se prezenta vineri 10 octombrie la biroul unde s-au înscris, în vederea efectuării celor necesare pentru plecarea lor”.

Observăm uşor că organizatorii se feresc a da prea multe amănunte în legătură cu călătoria pe Marea Neagră

---

[8] Poartă numele unui fluviu lung de 430 km, străbătând teritoriul Bulgariei şi al Greciei, tributar fiindu-i Mării Egee. In Antichitatea greacă purta numele de Strymon. Acest fost barcaz se scufundase în Dunăre şi fusese readus la suprafaţă, însă fără a mai avea dreptul să efectueze călătorii (purtase şi numele de Macedonia, pe când era ceam, deci ajunsese un... ponton). Devenit proprietate a societăţii “Compania Mediteraneea de vapores Limitada”, firmă panameză cu sediul în Bucureşti, pe Calea Victoriei nr. 95, intrase în docurile constănţene (la Dana 12) pentru “reamenajare” (de fapt, unele “retuşuri” absolut obligatorii pentru destinul schimbat ce i se hărăzise): se pare că motorul îi fusese înlocuit cu unul mai puternic, suprastructura căpătase “aspectul” unei nave de călători (despărţituri improvizate, ca nişte cabine, amenajări igienice destul de precare etc). Expertizat apoi, contraexpertizat (comisie condusă de amiralul Lupu), obţine certificat de navigabilitate. Deci, aproape 800 de persoane la bord (inclusiv echipajul), pe un vas de 46,40 m. lungime, 5,70 m. lăţime, pescajul — 3,30 m. Sosise la Constanţa în 24 mai 1941 şi, de la Dana 12 se mutase la Dana 27, aşteptându-şi călătorii. Plecarea, prevăzută iniţial pentru 25 octombrie 1941, se va tot amâna, dintr-un motiv sau altul, până Ia 12 decembrie 1941, seara.

şi, mai departe, în Mediterană. De peste doi ani, omenirea se află în plin război mondial. Conflagraţia a izbucnit la 1 septembrie 1939, odată cu „cazul Gleiwitz”, dar România va intra în conflict abia la 22 iunie 1941, atunci când trupele româneşti au pornit să elibereze teritoriile ocupate, prin ultimatum, de către U.R.S.S. De atunci, afişe pe ziduri, pereţi şi garduri îndeamnă la… *tăcere*: „TACI! Lasă armele să vorbească!” (un ostaş cu cască ţine arătătorul la buze, fără a renunţa la puşca – ZB) „Şi zidurile au urechi” (o imensă ureche desenată pe un zid) „Vorba e de argint, tăcerea e de aur” (două capete în profil şi tot atâtea brăţări, aur şi argint) … în direcţia opusă Pieţei Victoria, la intersecţia Căii Victoria cu bulevardele Regale Carol I şi Regina Elizabeta, agentul de circulaţie este renumitul poliţist complet mut, deosebit de expresiv prin pantomimele sale şi fluierul care „vorbeşte”. Lumea se amuză. Mai-marii zilei, trecând prin intersecţie în maşini luxoase, răspund generos la salutul Mutului. E vremea tăcerii. Tăcerea induce teamă. *Cine* se teme de *cinei*

Cei care s-au înscris pentru călătoria cu „Struma” par a se teme mai mult de uscat, decât s-ar cuveni să se sperie de apropiatul periplu. Iniţial, preţul era de 200.000 de lei de persoană, cu timpul – se pare – preţul s-ar fi triplat. Pentru aceşti bani, prospectul tipărit de organizatorii aventurii promite marea şi sarea (niciun joc de cuvinte!): „Pasagerii vor fi transportaţi din portul Constanţa sau din alt port românesc, până într-un port palestinian, cu vaporul „Struma”, astfel cum acest vas a fost amenajat pentru acest scop. Plecarea va avea loc cel mai târziu la 30 septembrie 1941 (termen nerespectat, ca de altminteri şi cel de 8 octombrie), persoanele ce se vor înscrie urmând a fi încunoştinţate, din timp, asupra datei şi a locului de îmbarcare. *Condiţiuni de înscriere*: 1) Fiecare pasager este obligat să posede paşaportul prevăzut cu vizele de ieşire din ţară, de la autorităţile române. 2) Fiecare pasager este obligat să plătească, la înscriere, preţul transportului sau un aconto de cel puţin 60% din

acest preţ; în cazul când s-a plătit numai aconto, restul va trebui achitat în termenul ce se va anunţa. Preţul se va depune în aceleaşi condiţiuni – achitare integrală sau aconto de minimum 60% – la o bancă din Bucureşti, ce se va indica de către organizatori, înscrierea urmând a se face în temeiul unei asemenea depuneri".

Este interesant de ştiut categoriile de vârstă ale celor înscrişi: 230 – între 22 şi 30 de ani; 180 – între 31 – 40 ani; 161 – 16 – 21 ani; 71 – 41 – 50 ani; 30 – 51 – 59 ani; 29 – 6 – 10 ani; 21 – 11 – 15 ani; 18 – 1 – 5 ani; 6 – 57 – 71 ani; 4 – 60 ani; unul – 8 luni; unul – 5 luni... Numeroase sunt familiile alcătuite din părinţi, eventual bunici, plus copii-nepoţi. Atunci când Malaparte a vizitat, pentru scurt timp, Bucureştii, înscrierile pentru „Struma" erau în toi; scriitorul-ziarist număra 43 de ani, exact vârsta unor viitori călători spre o ipotetică libertate: Harry Mayersohn se înscrisese pentru emigrare împreună cu soţia sa, Anny Mayersohn, de 40 de ani, şi sora lui Ana, de 26 de ani; Moritz Platzman, tot la 43 de ani împliniţi, urma să-şi forţeze destinul plecând la drum cu soţia Sofia (39 ani) şi fiul lor Adrian (14 ani). Cei mai simpatici emigranţi erau, indiscutabil, Sorin Schwartz şi Anişoara Stier, copilaşii de sub un an. Cifrele şi procentele vorbesc de la sine despre deruta, disperarea şi temerile care vor fi fost absolut reale, covârşitoare, dacă atâţia oameni au hotărât, la vârste diferite, să înfrunte toate riscurile posibile, reale, părăsindu-şi locul de baştină, bruma de avuţie, îndeletnicirile, deprinderile, usum Amlu-şi dificultatea de a lua viaţa de la început, de la zero.

Deocamdată, speranţa clipeşte – pentru toţi – la orizont. Iată, putem reveni la precizările conţinute de prospectul armatorilor, multiplicat şi răspândit atunci, în 1941, an crucial nu numai pentru evrei: „*Condiţiuni de îmbarcare*: 1) Vor avea acces pe vapor numai persoanele care vor fi achitat complet preţul transportului, în termenul şi condiţiunile ce se vor fi convenit. 2) Fiecare pasager are dreptul la una din cuşetele, astfel cum au fost amenajate pe vas (din scândură negeluită, recuperată din

lăzi de portocale). 3. Fiecare pasager are voie să aducă bagaje personale în greutate de maximum 20 kg. *Condiţii de transport*: 1) În timpul transportului se va servi pasagerilor hrană suficientă, compusă din: ceai dimineaţa, şi două mese la dejun şi cină. 2) în timpul transportului, pasagerii sunt obligaţi să dea ascultare căpitanului vasului. *Restituirea sumelor*: Sumele plătite drept aconto sau preţ se restituie fără nicio reţinere, în cazul când nu se va efectua transportul până la 30 septembrie 1941. *Taxele*: Toate taxele de timbru şi înregistrare a convenţiei de transport şi comisionul bancar pentru depunerile ce se vor face la bancă, privesc exclusiv pe pasageri. Condiţiunile de detaliu ale transportului se vor preciza în convenţia ce se va încheia cu fiecare pasager".

„Struma" n-a ridicat ancora nici până la 30 septembrie 1941, nici până la 30 octombrie, nici chiar până la 30 noiembrie; şi, totuşi, niciunul dintre cei înscrişi pe baza acontoului ori al preţului integral plătit, nu s-a grăbit să-şi retragă banii şi să renunţe la iluzia de a păşi, dintr-o lume ostilă şi agresivă, de-a dreptul în Ţara Făgăduinţei, astfel pomenită cândva, în timpuri imemoriale, de însuşi Dumnezeu, atunci înfăţişându-i-se lui Moise care păştea oile socrului său în fundul pustiei, acolo unde se înălţa Horebul, adică muntele lui Dumnezeu: „Rostit-a Domnul: «Am văzut prea bine obida poporului meu care este în Egipt şi am auzit strigătul lor împotriva celor ce-i împilează, aşa că ştiu nevoia lor. Deci, m-am pogorât, ca să-i mântuiesc din mâna egiptenilor şi să-i strămut din ţara aceea, într-o ţară roditoare şi largă, într-o ţară unde curge lapte şi miere, în ţara Canaaniţilor, a Hetiţilor, a Amoriţilor, a Pereziţilor, a Heviţilor şi a Iebusiţilor. Căci acum iată strigătul fiilor lui Israil a ajuns până la mine şi am văzut destul împilarea cu care-i împilează egiptenii..." (*Vechiul Testament*, Ieşirea, 3, 7 – 9). Atâta aşteptare, atâtea îndoieli şi speranţe, pentru doar 12 – 15 ore de navigaţie până la Istanbul, cât ţinea traversarea Mării Negre, vasul având de urmat meridianul de 29°08 până în apele turceşti, spre sud-est, până la un

punct situat la latitudine cu frontiera româno-bulgară şi la longitudine cu intrarea în Bosfor1.

Se păstrează un document datat 28 aprilie 1965, datorat unui martor ocular demn de toată încrederea: comandorul Emil Paraschivescu, unul dintre cei care au încercat să oprească, la timp, sacrificarea a sute de vieţi nevinovate:

MĂRTURIE (3):

Vă confirm şi pe această cale[9] că m-am deplasat în portul Constanţa, unde am văzut cu ochii mei fostul ponton bulgăresc care purta numele de Struma, amenajat în interior, în mod primitiv, cu scânduri brute de la lăzi de portocale, acoperite cu tapet de hârtie. Spre surprinderea mea, am dat acolo şi de un fost timonier al meu, îmbrăcat într-o uniformă cu patru galoane late, de comandant, plimbându-se pe chei, servind drept decor. Întrebându-l ce caută acolo, după ce m-a salutat respectuos, mi-a răspuns: sunt numai de formă, ca să-i înşelăm pe jidanii care vor să plece în Palestina. Cerându-i voie să vizitez vasul şi întrebându-l din nou câte persoane vor transporta, mi-a spus că circa 700. La obiecţia mea îngrozită că, chiar pe marea cea mai liniştită, barabafca asta nu poate duce nici 250, el a râs şi mi-a spus că asta nu-l priveşte, că există un comitet organizatoric la Bucureşti, pe Calea Victoriei, vis-à-vis de Piaţa Amzei, care se ocupă cu vânzarea locurilor, pe sume mari. Nicio amenajare de strictă necesitate sanitară ca W.C., etc. Mai mult, lipsa totală de flotabilitate, respectiv nicio garanţie a forţei de navigabilitate a vasului. După codul maritim internaţional, trebuia să i se interzică, categoric, ieşirea din port. Motorul folosit, despre care v-am vorbit separat în legătură cu o întâlnire a mea în trenul de Constanţa, avea un cilindru defect, din cei trei, neputând fi reparat în condiţiile de atunci. Totuşi, acest motor a fost acceptat de către armatorul şi organizatorii sinistrei călătorii. Dându-mi perfect de bine seama de catastrofa ce va urma, dacă se va permite plecarea vasului

[9] Deşi condiţiile atmosferice vor fi întrutotul prielnice călătoriei, traversarea va ţine patru zile. Vinovat principal: motorul navei.

din portul Constanţa, cu cei 700 de pasageri care şi-au plătit locurile, am comunicat de urgenţă familiei de evrei din Bucureşti care m-a trimis la Constanţa să mă interesez dacă această călătorie comportă vreun pericol, şi altor familii, care în urma relatărilor mele au renunţat să mai plece şi astfel au scăpat cu viaţă.

Din păcate, nu am avut posibilitatea, nici puterea, să împiedic plecarea celor 700 de condamnaţi la moarte de către hrăpăreţii criminali care le-au negustorit sufletele. Ulterior, aşa cum era de aşteptat, din relatările martorilor oculari – marinari, despre catastrofa survenită în apele turceşti – a reieşit că scufundarea vasului s-a produs în urma ruperii lui, din cauza supragreutăţii, pe o furtună nu prea puternică, dar suficientă pentru a trimite la fund o epavă dinainte sortită acestui fatal sfârşit”.

După ani şi ani, după decenii de-a rândul, câteva întrebări esenţiale stăruie în mintea oricărui om integru: să fi fost de vină, în „cazul Struma”, exclusiv armatorii, organizatorii emigrării, intermediarii? Ori e vorba de un accident imprevizibil, de un risc normal asumat în condiţii de război? Sau, la tragedia „Strumei” să fi concurat mult mai mulţi factori văzuţi şi nevăzuţi, ştiuţi şi neştiuţi? întrebările acestea cer un răspuns limpede, dincolo de orice colorit afectiv. *Adevărul*, pur şi simplu *adevărul*!

2

Păienjenişul

Spre sfârşitul anului 1941, în Europa trăiau aproximativ 11.000.000 de evrei. Continentul părea a fi încăput în mâna puterilor Axei Berlin-Roma. Evadarea celor proscrişi, goniţi de la casele lor, necontenit incriminaţi, „vinovaţi” de dezastrul omenirii întregi, se dovedea a fi aproape imposibilă. Hitler & comp. le hărăziseră acestor semeni ai noştri o singură şansă de ieşire din teribilul impas: pe coşul de fum al cuptoarelor din lagărele de exterminare care începuseră să prolifereze. Adolf Hitler încercase să fie cât mai convingător, într-o discuţie cu Hermann Rausching, fostul preşedinte al Senatului din Danzig, unul din primii săi companioni, apoi,

unul din duşmanii cei mai înverşunaţi: „Evreii sunt atât de îndepărtaţi de noi, ca speciile animale de specia umană adevărată. Asta nu înseamnă că-l numesc animal pe evreu. El este mult mai îndepărtat, decât noi, de animal. În ordinea naturală este o fiinţă stranie”[10]. Iată, deci, aproape opt sute de fiinţe umane „inferioare cu mult animalelor”, aşteptând semnalul de plecare pe mare, spre o destinaţie care, până şi în „Biblie”, figurează ca aparţinându-le: PALESTINA!

Fiecare păstrează, la loc sigur, un cartonaş cu fotografie şi timbre fiscale, însă fără timbru sec la poză şi fără ştampilă la semnături:

„Dl domiciliat în str No face parte dintre persoanele înscrise pentru transportul cu vasul STRUMA. Prezenta dă drept la îmbarcare pe vas exclusiv titularului, împreună cu 20 kg. bagaj personal. Semnătura de control, Jean D. Pandelis. Comitetul ALYIA” (semnătură indescifrabilă).

Existau câteva grupuri cu paşaport colectiv, însă ceilalţi urmau să se slujească de acest „Permis de călătorie” (de fapt: de îmbarcare). Jandarmii, în număr mare, vegheau ca niciun intrus să nu se strecoare la bord. Termenul anunţat pentru plecarea navei, din portul Constanţa, fusese depăşit de mai multe ori. Începuseră reclamaţiile, protestele, paralel cu circulaţia hârtiilor (referate, apostile, aprobări, comunicări etc.). Fiecare se simţea îndrituit să decidă, într-un fel, în privinţa sorţii emigranţilor care acceptaseră nu numai să plătească sume exorbitante pentru transportul precar, lesne de prevăzut, în pofida prospectului liniştitor, păstrat la loc sigur în bagajul de maximum 20 kg, îngăduit în mod oficial.

Şi aşa, tot era o binefacere!

„DOMNULE DIRECTOR GENERAL.

Subscrisul Comitet «Alyia» de pe lângă Noua Organizaţie Sionistă, cu onoare vă rugăm să binevoiţi a dispune autorizarea plecării emigranţilor din Cernăuţi, conform alăturatei liste (în fotocopie cu viza Guvernământului Bucovinei).

[10] Din Hitler mi-a spus.

Vasul «Struma» are o capacitate de 650 persoane adulte.

Din acest număr, la Cernăuţi sunt 323 emigranţi adulţi şi 33 copii, iar în restul ţării sunt 285 emigranţi adulţi şi 35 copii.

Vasul este prin acest număr complet[11] şi va părăsi ţara imediat după venirea emigranţilor la Constanţa, urmând a se face de îndată formalităţile de emigrare pentru persoanele din Cernăuţi.

Vasul «Struma» este complet amenajat şi aşteaptă la Constanţa numai îmbarcarea pasagerilor.

Primiţi, vă rugăm, domnule Director General, asigurarea deosebitei noastre consideraţiuni" (cererea Comitetului „Alyia" de pe lângă Noua Organizaţie Sionistă, către Direcţia Generală a Poliţiei – 1941, octombrie 23)!

De mirare ar fi faptul că – şi la 4 septembrie 1941 – Comitetul „Alyia" i-a cerut directorului general al Ministerului Afacerilor Interne, Emanoil Leoveanu[12][13]: „La petiţia Dvs din 4 septembrie 1941, vă comunicăm că emigranţii înscrişi pentru plecare cu vaporul «Struma», cum şi cei ce se vor mai înscrie, vor putea părăsi ţara,

---

11 Totuşi, conform tabelelor întocmite la scufundarea "Strumei", numărul pasagerilor a fost, până la Istanbul, de 769 persoane (70 de copii până la 15 ani), plus presupuşii călători clandestini, neînregistraţi.

12 Emigrarea populaţiei evreieşti din România în anii 1940-1944 este o culegere care conţine aproape o sută de documente din arhiva Ministerului Afacerilor Externe al României, apărută în 1993, la Bucureşti, în editura "Silex", sub îngrijirea dr. Ion Calafeteanu (responsabil), Nicolae Dinu şi Teodor Gheorghe.

13 Militarde carieră, general, numit—imediat după înăbuşirea rebeliunii legionare — de către Ion şi Mihai Antonescu, în fruntea Direcţiei Generale a Poliţiei, post pe care-1 deţine din ianuarie până în decembrie 1941. "Acest general era un incapabil şi toţi inspectorii şi directorii de poliţie — mai cu seamă în provincie — îşi făceau de cap. La asta se adaugă că o mare parte din poliţie avea sentimente prolegionare, iar altă parte fiindu-le frică să nu se expună la răzbunarea legionarilor — în caz de s-ar întoarce — stăteau de-o parte în inactivitate totală" (Radu D. Lecca, "Eu i-am salvat pe evreii din România", Editura "Roza Vânturilor", Bucureşti, 1994).

îndeplinind toate formalităţile de emigrare, în acelaşi timp ne veţi înainta un tablou cu toţi evreii din taberele de muncă sau lagăre şi cari s-au înscris pentru emigrare, cu vasul «Struma», spre a se aranja plecare lor" „Am onoarea a vă aduce la cunoştinţă că Ministerul Afacerilor Interne a aprobat plecarea evreilor care vor să emigreze, cu vasul «Struma», şi vă rugăm a ne comunica data la care vasul va părăsi ţara" „Am onoarea a vă aduce la cunoştinţă că plecarea vasului «Struma» este, deocamdată, amânată, până când va hotărî guvernul data plecării" „Ca răspuns la petiţia Dvs, avem onoarea a vă face cunoscut că actele Dvs. au fost înaintate, de către acest Minister, Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, cu adresa Nr. 68 151 din 27 noiembrie 1941, cu aviz favorabil pentru autorizarea plecării pasagerilor cu vasul «Struma», transport de emigranţi evrei organizat de Dvs". „La cererea Dvs. înregistrată la Nr. 11 883/1941, am onoarea a vă face cunoscut că, în urma constatării Comisiei de experţi numită de această Direcţiune, vasul «STRUMA» poate ambarca 748 (şapte sute patruzeci şi opt) emigranţi" (Direcţiunea Marinei Comerciale – semnează: Director Cezar Ioaniţiu – adresă destinată Companiei Mediteraneea de vapores Limitada, Calea Victoriei nr. 95) Telegrama10 noiembrie 1941 – Vămii Constanţa: În baza avizului favorabil dat de Ministerul Economiei Naţionale prin adresa Nr. 33 763/1941 se aprobă aprovizionarea vasului «Struma», fără cedare de devize, cu următoarele materiale: 18.000 kg. benzină, 4.000 kg. petrol, 500 kg. ulei de motor şi 200 kg. valvolină, cu plata tuturor taxelor şi îndeplinirea formalităţilor vamale de export. Aprovizionarea se va face de către Comitetul Alyia, vasul servind pentru transportul emigranţilor evrei" (semnează: Directorul Vămilor *V. Creţulescu*) etc.

Paralel cu întreaga sarabandă a hârtiilor oficiale, cazul STRUMA preocupă, desigur, şi o seamă de servicii speciale. Iată, păstrându-se până astăzi, un document datat 6 octombrie 1941, purtând ştampila SECRET, întocmit de PORT & MARINE DIVISION, PALESTINE

POLICE FORCE, HAIFA, P.O.B. 666: „Către toate navele. Către toate staţiile de pază a coastei. Către Subsecţia Jaffa. Subiect: imigraţia ilegală – M/V «STRUMA». Referinţă: numărul meu din 25.9.41. S-a primit informaţia privitoare la posibilitatea ca M/V «STRUMA» să plece din Constanţa spre Palestina, la 8 octombrie 1941, cu imigranţi evrei. (Semnat cu parafă) T.A. BELLFIELD. LIENT. COMMANDER R.N.V.R. A/D.S.P. PORT & MARINE". Referirea la data de 8 octombrie 1941, ca dată a plecării navei, ne trimite cu gândul la anunţul din gazeta bucureşteană... Oricum, indiferent de sursa de informare, reiese limpede că nu numai nemţii sunt cu ochii-n patru, urmărind toate mişcările evreilor. În mod paradoxal, britanicii – la data aceea – se comportă ca nişte inamici, justiţiari faţă de cei prinşi în capcana nazistă, europeană.

MĂRTURIE (4):

frică din 1935, Hitler declarase în Reichstag: «Un nou război va însemna sfârşitul evreimii europene». În 1939, germanii începuseră a pregăti, pentru evrei, o «zonă rezervată» în apropiere de Lublin, după ce ziarele germane vorbiseră despre un plan de transferare a tuturor evreilor într-un «stat» din inima Africii sau în Madagascar[1415]. Apoi începură persecuţiile: masacre

---

[14] Similitudinea măsurilor antievreieşti luate pretutindeni acolo unde armata germană va pune piciorul, ocupând sau satelizând o ţară, indică, incontestabil, existenţa unui «centru» diriguitor, unic, perfect specializat şi, vai! nespus de eficace (n.n.).

[15] Şi U.R.S.S.-ul aţinut săîntemeieze, cândva, o Regiune AutonomăEvreiascăîn Siberia, cu capitala la Birobidjan, un fel de Ţară a Făgăduinţei instaurată pe un teritoriu de 82 000 de hectare, oarecum aproape de fluviul Amur, de Marea Ohotsk şi insula Sahalin (învecinată cu Marea Japoniei). Capitala respectivei regiuni autonome se găsea la trei ore distanţă — de călătorie cu trenul — de Habarovsk. Stalin credea că poate să rezolve, astfel, problema evreilor răspândiţi pretutindeni în Uniunea Sovietică. Zona era mlăştinoasă, locuită — la origine — de coreeni şi de nanai (o etnie de sorginte mongolă). îndeletniciri principale: vânătoarea şi comerţul. Philippe Pons — jurnalist occidental care a vizitat Birobidjanul în 1991, reamintea entuziasmul de odinioară, atunci când, pe la începutul anilor ’30, aici au venit 30 de evrei americani (din Philadelphia), precum şi circa 50

restrânse, întovărăşite de umilinţe mari. Aceste încercări tindeau să probeze atât reacţiile evreilor, cât şi cele ale restului lumii, încetul cu încetul, călăii germani transformaseră poporul nostru într-o masă cuprinsă de panică, dislocată, care nu mai avea niciun alt gând decât să supravieţuiască şi, uneori, uitând că cel mai bun mijloc de a putea supravieţui este să fii gata a-ţi risca propria viaţă. Totodată, Hitler nu se înşelase presupunând că opinia publică mondială se va dovedi, într-o importantă măsură, indiferentă faţă de faptul că se varsă sânge evreiesc. Astfel, evreii au fost arestaţi; apoi lăsaţi să moară de foame şi, după aceea, fără ca lumea să schiţeze vreun gest, ajungându-se până la camerele de gazare. Nepăsarea – iată pericolul!… Chemarea noastră – atunci când am aflat că sângele evreiesc curge şiroaie – n-a fost auzită, iar cei care şi-au astupat, deliberat, urechile, la această chemare, au fost conducătorii «Căminului Naţional sortit poporului evreu»: guvernanţii britanici. Nu s-ar putea spune, deci, că aceia care atunci elaborau politica engleză în Orientul

---

de evrei argentinieni. Soarta “imigranţilor” va fi crudă: în afară de cei care au părăsit regiunea, absolut inospitalieră, mulţi au fost victimele stalinismului, ale Gulagului (un singur argentinian, din cincizeci, a supravieţuit). Interesantă este mărturia înregistrată de Pons, datorată lui Nikolai Bomlin (35 de ani la data interviului): a studiat în U.S.A., are familie acolo, ţine să înveţe ebraica şi să se stabilească în Birobidjan, deoarece acolo s-a... născut: “Aici trebuie să redescoperim valorile culturii noastre şi să ne perpetuăm tradiţiile. Părinţii mei au fost comunişti convinşi. Credeau în comunism, însă nu m-au învăţat nimic. Ca mulţi alţii, au venit aici să clădească o Republică socialistă, nicidecum un stat religios. Deşi unele tradiţii evreieşti erau respectate (ca odihna de sâmbătă, de exemplu, sau alte sărbători), şi deşi vorbeam idiş, nu învăţam de fapt decât... istoria mişcării proletare; cât despre cultura noastră specifică, nu ştiam absolut nimic. După suflul de libertate adus de Perestroika, tineretul a devenit mai conştient de vidul nostru cultural. Ne este sete şi foame de identitate, de rădăcinile noastre. Suntem singura regiune presupus evreiască, dar cât de ignoranţi am rămas! Nu ne cunoaştem cultura milenară...” Mai târziu, alt dictator de “renume mondial”, a plănuit altceva: “înainte de a lua hotărârea să-i lichideze definitiv pe evreii din Europa, Hitler avusese intenţia de a-i deporta în Madagascar” (William Stevenson, A man called Intrepid, New York, 1980).

Mijlociu, doreau să-i salveze pe evrei. Mai exact, se poate spune că ei doreau cu ardoare ca evreii să nu fie salvaţi. Englezul de rând îi arăta poporului nostru, probabil, aceeaşi indiferenţă ca şi ceilalţi neevrei din restul lumii. Dar englezii, domnind în Palestina şi în restul lumii, nu erau doar «indiferenţi». Ei ţineau ca numărul evreilor susceptibili de a pătrunde pe teritoriul Israelului să fie redus la minimum... Şi, printr-o sinistră ironie a sorţii, executarea acestui plan german a ajutat – într-un mod neprevăzut şi îngrozitor – realizarea planului britanic privitor la Israel... Dar ce anume s-ar întâmpla dacă prea mulţi evrei ar dori să se aşeze în Căminul Naţional?

Posibilitatea aceasta n-a fost studiată, la început, „varianta" aceasta n-a fost studiată cu seriozitate. În general, se aprecia că evreii preferă afacerile decât munca fizică. Ei n-aveau să-şi părăsească tejghelele şi birourile, în schimbul unei existenţe dure, pe întinderile pietroase şi pe colinele aride ale Palestinei. Exceptând o mână de idealişti şi câţiva calici, evreii, în majoritate covârşitoare, vor rămâne acolo unde se află! Iar dacă vor veni în număr prea mare, întotdeauna vor fi la îndemână arabi dispuşi să provoace tulburări. Or fi ei, evreii, negustori buni; însă soldaţi? combatanţi? Numai gândul acesta era suficient pentru a-i face pe administratorii britanici să râdă. Evreii n-au mai mânuit de mii de ani armele. Va fi lesne să-i înspăimântaţi pe aceia care nu erau, încă, în Palestina; cât despre cei aflaţi acolo, dumnealor vor fi obligaţi să recurgă la protecţia englezilor. Astfel erau statornicite lucrurile: arabii se vor «răzvrăti» ori de câte ori li se va cere lucrul acesta, împotriva «invaziei străine»; iar evreii vor rămâne, întruna, o minoritate ameninţată. Ambele tabere vor avea necontenit nevoie să fie apărate – contra propriilor ameninţări reciproce – de către baionetele englezeşti... Pentru domnii de la Londra, datele problemei nu se schimbaseră. Ei socoteau chestiunea palestiniană ca fiind definitiv soluţionată. Cartea Albă se îngrijise de toate: lichida «revendicările» evreilor asupra Palestinei, făgăduindu-le să lase liberă – înainte de 1944 – intrarea

unui număr de 75.000 de imigranţi, inclusiv 2.500 dintre «nenorociţii evrei din Germania»... Dificultatea consta, însă, în dorinţa manifestată de evrei, de a fugi cu tot dinadinsul de Hitler, pentru a-şi salva vieţile. În curând, certitudinea englezilor în privinţa faptului că graniţele Europei sunt zăvorâte pentru evrei, şi că, prin urmare, ei nu vor izbuti să scape de aici, le-a fost zdruncinată. «Irgunul», care în colaborare cu Partidul Sionist Revizionist şi cu organizaţia de tineret «Betar» reuşiseră să introducă în Palestina mii de imigranţi ilegali, nu-şi înceta activitatea. Atunci, autorităţile britanice s-au apucat să îngrozească lumea pe tema condiţiilor în care erau transportaţi refugiaţii la puntea unor «vase-dric» vechi şi părăginite, ticsite până la refuz de oameni. Consulul britanic din portul Constanţa, după ce a vizitat una din aceste nave, a declarat că niciun englez n-ar călători în astfel de condiţii igienice. Şi, totuşi, imigraţia a continuat. *Nicio strădanie n-a fost precupeţită, în răsăritul Europei, pentru a face să înceteze asistenţa oficială ori particulară, primită de către organizatorii exodului* (subl. ns.). Două mii de evrei care ajunseseră la graniţele României şi posedau,[16]

pe paşapoartele lor, vize de tranzit – printre care unele cu destinaţia Bolivia –, au fost respinse în urma *presiunilor exercitate asupra prim-ministrului român Călinescu* (subl. ns.). Fapt care, însă, nu i-a împiedicat pe unii dintre aceşti călători să treacă frontiera şi să li se alăture altor evrei din România sau care veneau dinspre Cehoslovacia şi Austria, şi care au încercat, şi au izbutit şi ei, să ajungă în Israel cu faimoasa expediţie *Sekarya*... (Menahem Begin, op. cit.).

O serie întreagă de documente şi mărturii confirmă faptul că, pe parcursul câtorva ani, Marea Neagră a fost coridorul salvator pentru mii de oameni aflaţi în primejdie de moarte: „Evreii au reacţionat cu îngrijorare faţă de noul regim1. În 1940, ei au părăsit cu miile România, îmbarcaţi

[16] Promulgată cu doar patru luni înainte de declanşarea războiului (n.n.).

pe nave precare, 2 îndreptându-se spre Palestina. Unele dintre aceste vase, cu sute de persoane, s-au scufundat pe drum. Sute de alţi emigranţi au fost ameninţaţi cu deportarea, atunci când au debarcat în patria lor evreiască, aflată încă sub mandat britanic" (Raul Hilberg, *Distrugerea evreilor europeni*, 1961, Londra, Edit. „W.H. Allen").

— *Jidane*, la Palestina!

Uşor de zis, greu de făcut. Calvarul speranţelor deşarte, conjugat cu neliniştea profundă pe care ţi-o stârneşte orice ţel prea îndepărtat, au colorat sumbru zilele şi nopţile celor înscrişi pentru a emigra la bordul „Strumei". Este greu să retrăieşti astăzi, în închipuire, starea de spirit de odinioară. Tot aşa cum va fi fost greu, dacă nu chiar imposibil, să respingi cu tărie asemenea îndoieli, spaime, dificultăţi, trăindu-le efectiv,[17]

dramatic. Dintotdeauna, filosofii şi poeţii au susţinut că „lupta omului cu propria-i nenorocire e un spectacol demn de zei". „Să fie la ei, acolo!" va fi răspuns orice mamă cu un prunc în braţe sau în poală, aflată pe puntea unei nave pretins salvatoare, de fapt nevrogenă. Din dosarul întocmit cazului „Struma" – după încheierea războiului – reiese că: „Astăzi, când după atâţia ani de la sinistrul vaporului, nu s-a mai putut afla nimic, încă, despre soarta celor 769 de suflete îmbarcate, plus echipajul, s-au introdus reclamaţiunile de faţă ale majorităţii părinţilor şi rudelor celor ce se aflau pe vapor, prin care toţi acuză pe membrii componenţi ai comitetului organizator, precum şi pe armatorul şi proprietarul

[17] ''Noul regim" s-a instaurat la începutul lunii septembrie 1940, iar nave cu emigranţi au ridicat ancora şi mai devreme, din porturi româneşti (sau bulgăreşti), de pildă "Hilda", cu 728 călători îmbarcaţi la Sulina, plecată în 23 noiembrie 1939 (sau "Sakarya" la 1 februarie 1940); ceea ce dovedeşte faptul că evreii din zonă începuseră să intuiască primejdia mortală care-i ameninţa (să nu uităm experienţa celor 44 de zile de guvernare Goga-Cuza: 28 decembrie 1937 — 10 februarie 1938), când s-au promulgat şi cele dintâi legi rasiale, mult înaintea venirii la putere a lui Ion Antonescu şi a instituirii "statului naţional-legionar" (n.n.).

vasului, Jean Pandelis, că, în scopul realizării cât mai neîntârziate a marilor beneficii stoarse de la emigranţi, nu au pregetat să-i trimită la o moarte sigură şi *voită* (subl. ns.), grăbind plecarea vaporului în condiţiuni de totală nepregătire a transportului, care *echivalează cu o crimă odios voită* (subl. ns.), deşi, prin dosarul anterior (nr. 5890/1942 al Cabinetului I Instrucţie) Tribunalul Ilfov a dat sentinţa Nr. 10/1942, care îi scoate pe inculpaţi de sub urmărire penală pentru (acuzaţia de) înşelăciune în convenţiune şi de fals în acte"[18]

De reţinut faptul că hotărârea judecătorească a fost redactată în anul 1942, în plin război, într-o ţară aliată militar cu Reichul nazist, într-un stat care, la data aceea, dispunea de o legislaţie rasială. Mai mult chiar: judecătorii nu se sfiesc să consemneze şi posibilitatea – neconfirmată la data aceea – ca un submarin german să fi făptuit actul sinistru „regretat de toată lumea civilizată"! Bineînţeles, Comitetul „Alyia" n-avea o vină directă, probantă, mai cu seamă în comparaţie cu mulţimea de factori implicaţi subteran în săvârşirea acestei crime colective: autorităţi locale, servicii secrete, comandanţi militari, oameni politici cu putere de decizie etc. Acelaşi document mai oferă o serie întreagă de amănunte semnificative: „Comitetul Alyia, deodată cu difuzarea, bineînţeles pe cale redusă, a publicaţiei *îngăduite atunci* (subl. ns.), precum menţionează şi ordonanţa definitivă, a informaţiunilor

[18] Aşadar, în 1942, după naufragiul provocat, "cazul Struma" a mai trecut o dată prin instanţele judecătoreşti locale. în sentinţa de atunci se precizează: "Dispunem clasarea cauzei, privitoare pe membrii componenţi ai Comitetului de emigrare a evreilor — Alyia — şi anume: Eugen Meissner, preşedintele comitetului, Ella Gut- tman-Bunescu, Ariei Leibovici, Herşcu Zissu şi Max Schwartz, membri, şi Haimovici, secretar, apoi pe armatorul de vapoare Jean Pandelis, supus grec, neconstatându-se în sarcina lor nici faptul denunţat al omorului cu voinţă şi nici acela al omorului fără voie (subl.ns.), prevăzut de art. 467 codul penal, prin nesocotirea legilor şi a regulamentelor, în efectuarea transportului emigranţilor evrei, pe vaporul ''Struma", emigrare care a avut un sfârşit tragic, prin scufundarea lui de către un submarin german, sau de o mină marină (subl.ns.), sinistru regretat de toată lumea civilizată".

relative la emigrarea evreilor proiectată, şi la recrutarea acelora ce voiau să plece din ţară, a urmărit şi achiziţionarea vaporului necesar, lucru foarte greu pe atunci, când în ţară nu se găseau vapoare dezafectate necesităţilor armatei... Adresându-se unui armator bulgar, Schlussckis, care s-a angajat să pună la dispoziţie vaporul «Macedonia» («Struma» de mai târziu), aflat în portul Vama-Bulgaria, şi după ce i-au trimis, pentru negocierea vasului, suma de lei 16.000.000, sumă a cărei primire armatorul a confirmat-o printr-o telegramă aflată la dosar, s-au văzut iarăşi amânaţi şi condiţionaţi, în aducerea vaporului în ţară, şi de societatea proprietară a vasului «Struma», care după îndepărtarea lui Schlussckis, expulzat apoi din Bulgaria, a consimţit totuşi să vândă vasul lui Stefano d'Andria, armator, supus italian, dar cu obligaţiunea de a primi la bord şi o sută de emigranţi din Bulgaria, după ce îi vor fi înlocuit motorul cu unul mai puternic, de 250 HP (vezi contractele la dosarul Direcţiei Marinei Comerciale, pag. 26 – 28). Este de reţinut şi acest certificat de garanţie, cel puţin în privinţa carcasei de fier a vasului, dat de o societate de vapoare străină, care cerea îmbarcarea la bord şi a emigranţilor bulgari, avându-se, deci, toată încrederea în vas. Şi după aducerea vaporului «Struma», de 140 tone registru[19], în ţară, în luna mai 1941, de abia au mai urmat, totuşi, destule dificultăţi care amânau plecarea, întrucât societatea vânzătoare pretindea readucerea vaporului în ţară (în Bulgaria), în care scop au cerut şi au obţinut un sechestru asigurător pe vasul ancorat în portul Constanţa, ajungându-se chiar şi la intervenţia Ministerelor de Externe respective, în acest litigiu de disputare a vasului; până ce, în fine, prin actele prezentate, Stefano d'Andria a obţinut de la autorităţile Marinei Comerciale Române, confirmarea drepturilor sale asupra vasului, plecat cu forme legale din Vama şi aflat fără pavilion în portul Constanţa. La 31 octombrie 1941[20],

[19] Inexact! 256,82 tone registru (n.n.).

[20] Cu doar 20 de zile mai devreme (!), la 11 octombrie 1941, preşedintele a.i. al Consiliului de Miniştri şi ministru al Afacerilor

supusul grec Jean Pandelis cumpără acest vapor pentru «Compania Mediteraneea de Vapores Limitada-Panama», societate al cărei reprezentant era în România, şi apoi obţine – cu certificatul din 15 noiembrie 1941 (pag. 13 dos. Căpit. Port.) – pentru vaporul «Struma», dreptul de a purta în mod provizoriu pavilionul panamez, de la Consultantul panamez din România. Iată cum, astfel, vaporul «Struma»

a vasului (subliniat în original), prin dublarea pereţilor exteriori, precum şi consolidarea ferestrelor cu geamuri mai groase. Comitetul ALYIA a obţinut, pentru efectuarea acestui transport, *toate autorizaţiile legale cerute* (subl. ns.). Astfel, Ministerul de Interne, Direcţia Generală a Poliţiei, cu adresa nr. 72025/1941, Ministerul Muncii, cu adresa nr. 68326/1941 şi Subsecretariatul de

---

Străine, Mihai Antonescu, a avut o întrevedere importantă cu trei reprezentanţi de seamă ai Legaţiei Germaniei din România, în fapt cu trei exponenţi ai R.S.H.A.-ului (Reichssicherheitshauptamt — Biroul Central al Siguranţei Reichului), cei trei ''domni R": S.S. - Hauptsturmführer Gustav Richter, consilier pentru problemele evreieşti în cadrul reprezentanţei diplomatice hitleriste la Bucureşti, Hermann von Ritgen şi Wilhelm Rödel. Cu aproape trei luni înainte, "Hitler s-a hotărât, după o îndelungată chibzuinţă, să treacă de la măsuri provizorii la o rezolvare radicală a problemei evreieşti în întreaga Europă (subl.ns.). în numele său, mareşalul Reichului Goring l-a însărcinat, la 31 iulie 1941, pe S.S.-Gruppenführerul Reinhard Heydrich «să ia, cu participarea instanţelor centrale germane care se ocupau de problema evreiască, toate măsurile necesare pentru rezolvarea RADICALA (subl.ns.) a problemei evreieşti pe întregul teritoriu al Europei care se afla în sfera de influenţă a Germaniei». Pe baza acestei dispoziţii, Heydrich va convoca, la 20 ianuarie 1942, la Berlin, o conferinţă a reprezentanţilor tuturor serviciilor germane care se ocupau de această problemă. în cadrul acestei conferinţe care a avut loc la Berlin, Wannsee nr. 56-58, el declară că Hitler «a aprobat ca în locul emigrărilor să se adopte ca soluţie evacuarea evreilorîn est» (subl.ns.). Adevărat scop al măsurii — internarea evreilor în lagărele de exterminare de la Auschwitz şi Maidanek — nu a fost divulgat, el fiind un secret ştiut doar de puţini. La conferinţă se stabileşte că toate problemele referitoare la evreii din celelalte ţări vor fi tratate de R.S.H. A. împreună cu Ministerul Afacerilor Externe" (Anexa I — Problema evreiască în cadrul relaţiilor dintre Germania şi România — în: Andreas Hillgruber, Hitler, Regele Carol şi Mareşalul Antonescu, 1965, Wiesbaden (n.n.).

Stat al Marinei, Direcţia Marinei Comerciale, cu nr. 13527/1941, toate aflate la dosar, *autoriză această emigrare* (subl. ns.), ele fiind menţionate şi în cuprinsul ordonanţei definitive. Iar emigranţii, conform clauzelor convenţiei, *ceruseră fiecare şi obţinuseră, la stăruinţa lor* (subl. ns.), paşapoartele cu viza de ieşire din ţară, prin Siguranţa Generală a Statului, în care scop se dispusese de către Direcţia Generală a Poliţiei scutirea şi eliberarea evreilor de la munca obligatorie, din lagăre de concentrare, transporturi pe C.F.R. etc; în ceea ce priveşte, însă, autorizaţiunea Guvernului englez, de intrare în Palestina, ea nu se putea obţine, pentru că guvernul englez nu o dădea şi evreii care emigrau ştiau acest lucru. Aceste emigrări, deşi aveau un caracter cvasiclandestin, erau acceptate, totuşi, de către guvernul englez, iar evreii erau debarcaţi".

Aici, actul judecătoresc greşeşte esenţial, lăsând să se înţeleagă c-ar fi existat o „conivenţă" între englezi şi evreii emigranţi. Dimpotrivă.

MĂRTURIE (5):

Era evident nu numai că evreii nu renunţaseră, dar că ei proiectau să organizeze, pe o scară şi mai largă, «o invazie» de imigranţi ilegali în Palestina... Cu toate acestea, ingeniozitatea guvernului britanic nu slăbise. Simpatia pe care o stârneau evreii fugind din faţa sălilor de gazare era temperată, în Camera Comunelor, prin întrebări perfide de genul: «Oare ştie domnul ministrul că germanii concentrează vase la Triest, cu intenţia de a infiltra în Palestina, ilegal, un mare număr de evrei, în scopul de a-i crea dificultăţi Marii Britanii în Orientul Mijlociu? Ce măsuri preventive îşi propune să ia domnul ministru1»... Propaganda guvernamentală era, de altfel, gata la orice justificare. Englezii se arătau a fi deosebit de îngrijoraţi şi foarte afectaţi de soarta «acestor sărmani oameni». Mergeau până acolo încât insinuau că, mai ales, pentru «aceşti sărmani oameni» au intrat ei în război. Guvernul englez spera că «aceşti oameni» vor putea să se

înapoieze la ei acasă, după ce conflictul se va sfârşi[2122]. Dar nu puteau îngădui ca, în umbra imigraţiei, să se introducă în Orientul Mijlociu «spioni germani» care să primejduiască, în timp de război, interesele engleze – care se identificau cu cele ale omenirii întregi. Înaltul Comisar britanic de la Ierusalim a fost îndemnat să se slujească de acest argument, în scopul justificării politicii de respingere către Europa lui Hitler a imigranţilor evrei «ilegali» (M. Begin, op. cit.).

Nu-ţi trebuie o perspicacitate ieşită din comun pentru a observa că nu numai germanii aveau motive să fie nemulţumiţi de posibilitatea ce li se dădea evreilor, duşmanii lor de moarte, să scape de exterminare; ci şi, în mod paradoxal, adversarii lor militari, englezilor. Winston Churchill are măcar aplombul de a recunoaşte, cu cinismul de rigoare: „În război, adevărul are nevoie de o cohortă de minciuni”. Nu numai în război!

disputat aşa de mult şi de societatea bulgară şi de cumpărătorii din România, căreia în acest timp i se înlocuise şi motorul cu altul mai puternic1, şi i se făcuseră modificări şi reparaţiuni radicale, pentru mărirea tonajului

[21] La Triest se adunaseră, într-adevăr, nave “disponibile” pentru traversarea Mediteranei. Şi tot acolo se găseau, ca din întâmplare, o mulţime de “turişti” evrei. Doar că operaţiunea fusese pusă la cale de către organismele evreieşti, nicidecum de către naziști. “Intoxicarea” este indiscutabilă! (n.n.).

[22] Britanicii deplâng, ori de câte ori li se iveşte prilejul, soarta celor obligaţi să ia “drumul pribegiei”, dar nu omit, niciodată, să reamintească speranţa lor ca. „ aceştia să revină cândva, după război, desigur, la casele lor. Deci: SĂ NU RĂMÂNĂ ÎN PALESTINA! La urma urmei, întărind blocada economică a teritoriilor ocupate de germani, Anglia se războia, şi astfel, cu nazismul. Doar că “ea reîntărea totodată şi politica ei de blocadă împotriva evreilor trăind în aceste teritorii şi ajuta nazismul, astfel, să atingă una dintre ţintele sale: distrugerea în masă a poporului evreu, ori, ca să folosesc limbajul Foreign Office-ului (Ministerul de Externe al Marii Britanii — n.a.), reducerea la maximum a numărului evreilor susceptibili de a fugi în Palestina. Iar această reducere era vitală în «The master plan», la care m-am mai referit... Acest plan, în pofida unor fluctuaţii de suprafaţă şi a faptului c-a purtat diverse denumiri, a rămas mereu acelaşi: păstrarea unei minorităţi de «evrei protejaţi» în mijlocul unui ocean de arabi”.

şi a capacităţii sale de încărcare, îşi amâna încă o dată plecarea, spre nemulţumirea şi enervarea emigranţilor[2324]. care se şi vedeau înşelaţi, şi care i-au denunţat justiţiei, retrăgându-şi tot ei, însă, plângerile, când au văzut cum comitetul organizator depune, dimpotrivă, toate diligenţele şi stăruinţele posibile, pentru emigrarea proiectată. *Cât de mult, însă, grăbeau emigranţii plecarea lor, la un moment dat, critic pentru ei* (subl. ns.), se vede şi din faptul că însuşi Cabinetul I Instrucţie Ilfov, la stăruinţa lor, intervine cu adresa nr. 5572/1941 (pag. 21 dos. Cpt. Port. Constanţa) către Portul Constanţa, pentru urgentarea lucrărilor de reparaţie a vasului, spre a grăbi astfel plecarea\ Comitetul organizator, care se văzuse reclamat Parchetului de Ilfov, pentru înşelăciune, continuă şi în anul 1941 înscrierea membrilor (!) pentru vaporul «Struma», fixându-se, însă, de data aceasta, limita obligaţiunilor ce-şi lua, prin Convenţiunea-tip de adeziune, semnată de către emigranţi, şi prin care se stabileşte – din art. 1 – că acest comitet ALYIA se obligă să-i transporte pe emigranţi din România până într-un port palestinian, cu vaporul «Struma», în schimbul unui preţ stabilit, iar în art. 5 al convenţiunii se precizează că Comitetul ALYIA nu-şi ia altă obligaţie decât aceea a efectuării transportului propriu-zis. La 20 octombrie 1941, Căpitănia portului face cunoscut armatorului că, pentru a putea efectua îmbarcarea pe vapor *a 700 pasageri, mai este necesar să facă noi lucrări de suprastructură*

3

Foc încrucişat

Ironia sorţii: tocmai individul de care a depins, la vremea existenţei regimului nazist, ajungerea emigranţilor evrei înscrişi pentru călătoria cu „Struma” spre Palestina, S.S. – Obersturmbannführerul Adolf Eichmann, îşi va sfârşi zilele, fără voia lui, în Ţara Făgăduinţei. Capturat de

---

[23]* De fapt, un motor recuperat de pe o navă scufundată în Dunăre, la Brăila (n.n.).

[24] Atitudine absolut pozitivă din partea unei autorităţi antonesciene (n.n.).

israelieni tocmai peste ocean, la Buenos-Aires, fostul şef al unuia dintre cele şapte *Amt-uri* (birouri, oficii, servicii) ale R.S.H.A.-ului (Biroul Central al Siguranţei Reichului) – respectiv Amt IV B, destinat supravegherii şi dirijării activităţii politice ale bisericilor catolice şi protestante, a sectoarelor religioase, a evreilor, a francmasonilor – a fost judecat temeinic, condamnat la moarte, spânzurat, incinerat, iar cenuşa sa risipită din avion deasupra Mediteranei. De fapt, Eichmann a condus o subgrupă – IV B 41 – anume însărcinată cu ducerea la îndeplinire a „soluţiei finale" în aşa-numita „problemă evreiască"[2526]. În 11 aprilie 1961, la două decenii de la consumarea aventurii tragice a „Strumei", în incinta unei săli de spectacol din Ierusalim, unde se ţin şedinţele tribunalului local, ia cuvântul procurorul general Ghideon Hausner:

vasul s-a scufundat în Marea Neagră, torpilat de nemţi, iar pasagerii au pierit" 1.

Se păstrează în arhive două *Note*[27] privitoare la discuţiile purtate de Karl Richter, reprezentantul R.S.H.A.-ului şi consilierul pentru problemele evreieşti de pe lângă Legaţia Germaniei la Bucureşti. Prima a avut loc sâmbătă 11 octombrie 1941, în cadrul întrevederii lui Mihai Antonescu cu cei trei „domni R" de la Legaţia germană. La data aceea, „Struma" nu ridicase ancora, din portul Constanţa, iar de la înfrângerea rebeliunii legionare nu trecuseră nici nouă luni, sau nici patru luni nu se împliniseră de la intrarea României în război. O conjunctură specială, dificilă, caracteriza momentul!

---

[25] Subgrupa a devenit, apoi, IV B 4 şi IV A 4 (abrevierile demonstrează creşterea însemnătăţii ei în ierarhia R.S.H.A.- ului).

[26] La sfârşitul interogatoriului luat lui Eichmann, anchetatorul l-a întrebat: "Aţi considerat că poporul german va supravieţui numai dacă vor fi exterminaţi toţi evreii din Europa?" "Dacă pe atunci mi s-ar fi spus: «Tatăl tău e un trădător, 1 i chi dează-1 ! » aş fi făcut-o... Pentru mine nu avea importanţă ce misiune anume mi se încredinţa!" Iată, deci, Eichmann încerca iarăşi să se prezinte drept un simplu executant" (George Bianu, Din dosarele marilor procese politice, 1972).

[27] George Bianu (op. cit.).

Conflictul antonescienilor cu legionarii, deşi aparent rezolvat, continua subteran, mai cu seamă datorită şi unor instituţii (în special „subterane”) ale Reichului, situate, tacit, de partea celor învinşi în ianuarie ’41, a celor înlăturaţi de la putere şi scoşi clandestin peste graniţă, adăpostiţi în Germania. Legionarii continuau să-şi facă proiecte, să furnizeze informaţii, să-şi întocmească plângerile, demascările, protestele, intoxicând Berlinul în fel şi chip, dorind să submineze, astfel, regimul mareşalului Antonescu, să provoace zâzanie între partenerii de front. Perseverenţi, revendicativi, fanatici, uneltitori! Iată pe ce filieră ajunsese S.S. – Obergruppenführerul Reinhard Heydrich, şeful Poliţiei de Siguranţă şi al Serviciului de Siguranţă (nume mai puţin vehiculat, rostit, scris), să creadă în acuzaţia proferată de legionari la adresa conducătorilor români, precum că guvernul Antonescu duce „o politică de prietenie faţă de evrei”. Afirmaţie hipertrofiată. Dar Garda de Fier voia, pe de-o parte, să fie continuată politica rasistă dură, de inspiraţie hitleristă, iar legionarii – în optica acelora care-i găzduiau – să conteze drept inşi devotaţi cu trup şi suflet „cauzei arianismului”, gata oricând, la nevoie, să preia frâiele puterii în România, dacă va fi cazul. Hitler avea nevoie, pare-se, de un mijloc de a-l şantaja pe inflexibilul Conducător[28], ori, cine ştie, aceasta era doar iluzia în care

[28] Dovada “jocului dublu”, german, se va produce imediat după 23 august 1944, când Horia Sima va fi eliberat din lagărul Saxenhausen şi condus la Joachim von Ribbentrop, ministrul de Externe al Reichului. Se schimbă amabilităţi, păreri de rău faţă de erorile reciproce din trecut, se pun la cale mişcări tactice: H.S. începe să vorbească, zilnic, la postul de radio “Donau”, apoi, la Viena, se alcătuieşte un guvern român în exil, avându-1 drept preşedinte al Consiliului de Miniştri pe acelaşi H. Sima, despre care preotul Ştefan Palaghiţă scrie în prefaţa la Garda de Fier spre reînvierea României (Buenos Aires, 1951), intitulată “Pentru ce scriu”: “în guvernarea din 1940 se declară alături de germani, pentru ca în 1942 să fugă din Germania în Italia, ca să organizeze o acţiune împotriva lor. în 1944, când i se oferă perspectiva puterii, lucrează din nou cu nemţii, ca imediat după terminarea războiului, să pună pe Teodor Ioraş să publice o carte, în Italia, împotriva Germaniei, pentru că aşa era atunci moda şi să pârască pe

trăiau, surghiun îţi departe de ţară, o bună parte a legionarilor? Oricum, Heydrich crede ce crede, motiv de îngrijorare suficient pentru ministrul Germaniei la Bucureşti care răspunde, în septembrie 1941, către Auswärtiges Amt (o copie se află în posesia autorităţilor române). Manfred von Killinger trebuie să fie ferm, sigur de el, căci epistola va ajunge în mâinile lui Ribbentrop: „Răspuns la scrisoarea nr. 2309 din 28.8.1941. Nu pot să fiu de acord cu punctul de vedere al S.S. – Obergruppenführerului Heydrich (locţiitorul lui Humber). Modul de a proceda al românilor în teritoriile abia ocupate în est dovedeşte că nu poate fi vorba de o politică de prieteni pentru evrei. Contra acuzării de prietenie pentru evrei vorbesc mai cu seamă următoarele fapte:

1. Strădania Guvernului român de a nu lăsa să pătrundă vreun evreu din Ucraina spre Basarabia, pentru că acest lucru ar cauza prejudicii politicii antisemite dusă de guvern.

2. Repetatele încercări ale vicepreşedintelui (Mihai Antonescu *n.n.*) de a-l readuce în ţară pe S.S. – Hauptsturmführerul Richter, dând importanţă deosebită activităţii acestuia1.

3. Acceptarea din partea Guvernului român a

---

legionarii care au format opoziţia lui de la Viena, că ar fi colaborat cu germanii. Când comuniştii au devenit puternici peste Europa, nu s-a încurcat în nici un fel de scrupul, ca să trimită pe intimul său prieten, Nicolae Pătraşcu, pe care-1 numise secretar al Mişcării, să meargă în ţară spre a se înscrie şi milita împreună cu aderenţii lui Sima în partidul comunist. Zis şi făcut. Numai că, după ce comuniştii s-au folosit de Pătraşcu, spre a scoate la suprafaţă elementele de credinţă, pentru a le extermina sau închide, l-au băgat şi pe el în puşcărie...”

proiectelor de legi depuse de consilierul Richter[2930].

4. Măsurile de represalii ale Guvernului român contra evreilor care au avut drept urmare faptul că propaganda inamică i-a declarat pe evrei ca fiind persecutaţi în mod îngrozitor, *la graniţele României* (subl. ns.) [31]

5. Printre altele, exterminarea de circa 4.000 evrei la Iaşi; 1

---

[29] Scrie Radu Lecca (op.cit.): "După începerea războiului, Antonescu a cerut guvernului german să delege pe lângă guvernul român consilieri în diferite probleme de stat, în care administraţia română era lipsită de experienţă. Astfel a fost numit un consilier german pe lângă Ministerul Muncii, altul pentru organizarea municipală, altul pentru reorganizarea teatrelor naţionale (!) etc. Himmler, la Berlin, profitând de această cerere a guvernului român, a trimis şi el un consilier în problemele evreieşti, pretextând că problemele evreieşti fiind de ordin internaţional, trebuie să fie rezolvate, în Europa, în mod uniform. Astfel a sosit la Bucureşti, ataşat pe lângă Legaţia Germaniei şi guvernul român, S.S.-Hauptsturmführerul Gustav Richter. Killinger, care abia scăpase de Geissler (Kriminalrat S.S. amestecat în rebeliunea legionară — n.n.), nu prea era mulţumit (pe semne din cauză că R.S.H.A.-ul era un fel de... stat în stat — n.n.)... Sosind la Bucureşti, Richter urma să se familiarizeze cu stadiul în care se găsea rezolvarea problemei evreieşti în ţară, pentru ca pe urmă să propună guvernului român soluţiile pe care le găsea necesare... După câteva săptămâni de cercetări, Richter s-a convins că, în urma legiferărilor dezordonate ale legionarilor, toată problema evreiască se găsea într-o situaţie haotică. El a elaborat, deci, în conformitate cu instrucţiunile primite de la Heinrich Himmler, Ernst Kaltenbrunner şi Suhr, un proiect de organizare copiat după regulamentele care erau în vigoare în Germania, Belgia, Ţările de Jos, Cehoslovacia şi Croaţia. Richter propunea, între altele, ca toţi evreii din România să fie internaţi în câteva ghetouri, să nu mai aibă nici un contact cu populaţia română, să fie marcaţi cu steaua lui David, să muncească în tabere de muncă pentru stat, în fine ca toate averile imobiliare şi mobiliare evreieşti să fie concentrate în mâna unei organizaţii centrale evreieşti, care trebuia să se îngrijească de toată întreţinerea şi conducerea evreilor, primind ordine direct de la statul român şi stând sub controlul lui".

[30] "Cam în luna septembrie 1941 proiectul de organizare a populaţiei evreieşti elaborat de Richter era terminat, iar Killinger l-a înmânat personal mareşalului Antonescu. Mihai Antonescu fiind consultat, a găsit că proiectul are nevoie de modificări şi a rămas ca el să îl studieze" (Radu D. Lecca — op.cit.). Şi tot Lecca înfăţişează, destul de

6. Legaţia americană culege material asupra persecuţiilor îndurate de evrei în România şi le transmite în America;

7. O riguroasă încadrare a tuturor evreilor din teritoriul vechi, pentru muncă obligatorie, în noile provincii cucerite.

Antonescu a dat ordin să fie strânşi circa 60.000 evrei pentru construirea de şosele... O cât mai grabnică

încurcat, şi discutabil, cum i s-a tras lui, de aici, de la "proiectul Richter", numirea în funcţia de "împuternicit al guvernului pentru studierea reglementării problemelor evreieşti" (n.n.).

[31] Într-adevăr, în zonele de frontieră, de front, măsurile sunt draconice. Totodată, în retortele laboratoarelor de propagandă rasistă, antisemită, se lucrează intens la prepararea unor formule capabile să stârnească xenofobia cea mai primitivă cu putinţă, să instituţionalizeze ura, discriminarea, suspiciunea. Un astfel de produs este şi sintagma „iudeo-comuniştii", larg difuzată în scopul instaurării unei confuzii totale: adică... toţi evreii sunt comunişti, chiar dacă nu toţi comuniştii sunt evrei! O asemenea transgresare a adevărului istoric, *din plan politic în plan etnic*, *şi invers*, nu făcealtceva decât să încurce pistele, să îngreuieze interpretarea obiectivă, cinstită, a faptelor. În climatul respectiv, şi, evident cu organizarea de rigoare, mascată, nu-i de mirare c-a existat un „pogrom mare".

La Iaşi, alt "pogrom mic" la Dorohoi (cu "doar" 200 de victime); trenurile morţii (2 609 copii, femei, bătrâni, tineri); cei asasinaţi, în zilele Rebeliunii legionare (ianuarie 1941), la care se va referi Ion Vinea: "în vremuri tulburi, abuzurile de putere, ca şi toate inepţiile, absurdităţile şi crimele se justifică şi capătă acoperire legală printr-un singur cuvânt: revoluţie. Cuvântul antilegal prin excelenţă devenit legea sacră a tâlharilor. în zilele masacrelor de la Jilava şi de la Abator un intelectual, scriitor şi profesor naiv, îmi spunea cu o blândă ridicare din umeri: «Ce vrei, revoluţie!»"; decimarea deportaţilor din Transilvania (cifra cea mai verosimilă pare a fi fost afirmată de către Ion Hudiţă, lider P.N.Ţ.-ist: 115 000 victime — cifră reluată şi de prof. dr. Dinu C.Giurescu, într-o emisiune de televiziune în luna iunie 1995; trajgica "revanşă" luată la Odessa... La un an de la preluarea puterii (la început prin asociere cu legionarii), deci în toamna lui '41, Ion Antonescu (în plin război) a decretat purtarea stelei galbene în şase colţuri, în judeţele Iaşi, Botoşani, Bacău, Baia, Roman, Soroca, Bălţi — toate situate pe direcţia atacului viitor, ce se va declanşa în vederea eliberării Basarabiei şi a Bucovinei, a Ţinutului Herţa... Se preconiza generalizarea purtării semnului distinctiv, în anul izbucnirii conflictului, însă, printr-un nou decret, se stabileşte că "evreii nu vor

detaşare a unui specialist în chestiunea arianizării şi a evreilor, pentru a-l înlocui pe dl. Richter (jManfred *von Killingerţ*.[32]

MĂRTURIE (6):

Am discutat cu reprezentanţii Serviciului S.S. german şi mi-am arătat revolta că s-au încercat intrigi între Guvernul Regal român şi conducătorii Reichului în ce priveşte politica naţionalistă din România şi tratamentul evreilor.

Am considerat aceste intrigi ca o ofensă şi am înştiinţat pe dl Richter că m-am adresat direct la Berlin, pentru ca să se dea satisfacţie Guvernului român, sancţionându-se, în urma unei anchete, pe cei care au pus în circulaţie zvonuri lipsite de seriozitate în ce priveşte protecţia evreilor din România.

Dl mareşal Antonescu a fost indignat de aceste ştiri.

Am discutat apoi cu d-lor posibilităţile de organizare a regimului *comunitar* (subl. ns. – eufemism pentru ghettoizare?) evreiesc în România şi de rezolvare serioasă şi *de fond* (subl. ns. – alt eufemism?) a problemei evreieşti *prin emigrare* (subl. ns.) şi substituirea progresivă în

---

purta nici un semn distinctiv" (schimbare care apare, fireşte, după înlăturarea legionarilor de la conducerea statului român); ceea ce nu înseamnă, defel, abolirea legislaţiei rasiste. Oricum, hibridul cu rol incitator — "iudeo-com- uniştii" — continuă să-şi joace rolul (vezi şi prezenţa unor specialişti în intoxicare psihologică, atât în rândul trupelor germane, cât şi în cel al trupelor române): se afirmă că agenţi străini paraşutaţi "iau contactul cu agenţii rezidenţi din ţară şi cu populaţia iudeo-comunistă, pentru a organiza împreună acte de agresiune".

Astfel, psihoza antisemită are cale liberă! Nu mai e vorba doar de câţiva "iudeo-comunişti", ci de întreaga populaţie evreiască, devenită, în bloc, peste noapte, o populaţie... iudeo- comunistă. Trişeria e vizibilă şi cu ochiul liber. Mulţi, însă, se păcălesc, iar alţii plătesc cu viaţa. Inclusiv cei ce vor fi pe "Struma" (n.n.).

[32] Document citat de îngrijitorii culegerii Emigrarea populaţiei evreieşti...

bunurile economice[3334].

Discutând apoi problemele generale ale Ţării Româneşti, am atras atenţia asupra neseriozităţii acelora care cred că se poate înjgheba peste noapte un regim politic în România care, copiind servil, factice şi ridicol, formele naţional-socialiste sau fasciste, n-ar face decât să înşele naţiunea română prin noi iluzii.

Nu în uniforme sau marşuri de aparenţă similară poate sta *afinitatea politică cu naţional-socialismul* (subl. ns.), ci în voinţa sinceră de a întemeia o justiţie socială şi de a încadra viaţa românească în disciplina muncii şi într-o nouă disciplină morală1.

---

[33] Să ne reamintim de ordinul dat de Goring, în numele lui Hitler, la 31 iulie 1941, deci imediat după declanşarea luptelor pe frontul de est, pe semne şi pentru a spori efectele "terorismului psihic" la care, îndeobşte, recurgea în toate iniţiativele şi deciziile sale: "în completarea sarcinii încredinţate dumneavoastră (Heydrich — n.n.] încă prin ordonanţa din 24 ianuarie 1939, de a soluţiona problema evreiască cât mai adecvat condiţiilor existente, sub forma unor evacuări sau emigrări (alternativă majoră căci evacuarea însemna deportare, moarte aproape sigură, pe când emigrarea, exceptânc "accidentele" de parcurs, însemna totuşi viaţă, posibilitatea de a-ţi lua de la capăt existenţi — n.n.) cât mai avantajoase ca soluţionare a problemei evreieşti, vă însărcinez prir prezenta să faceţi toate demersurile privind organizarea şi finanţarea în scopul unei SOLUŢII DEFINITIVE (subl.ns.) a problemei evreieşti în sfera de influenţă germani din Europa..." (textul tradus corect — n.n.). La data convorbirii lui Mihai Antonesci cu cei trei "domni R", trecuseră mai bine de două luni de la noul ordin dat de Feldmareşalul Göring. S.S.-iştii să fi solicitat întrevederea? Sa fi fost asta încă c dovadă că Heydrich se pusese serios pe treabă? "Heydrich era obsedat de problem! evreiască. Aceasta îl preocupa întruna. Mereu venea cu idei, sugestii, propuneri. Şeful Siguranţei nu era un birocrat mărginit, executant supus al poruncilor venite de sus. Li acestea, el adăuga întotdeauna fantezia şi propria-i inspiraţie... se gândea la deportare! evreilor în Madagascar, reflecta asupra folosirii lor ca sclavi moderni în regiunile slat populate din Răsărit, sau dincolo de Cercul Polar, unde ei ar dispărea treptat..." (D Hamsik - J. Prazak, Bomba pentru Heydrich, Praga, 1963) - (n.n.).

[34] Amintiţi-vă: "Fiecare pasager are voie să aducă bagaje personale în greutate dt maximum 20kg" (din Prospectul-regulament semnat de viitorii pasageri ai "Strumei") (n.n.)

Dl ministru von Killinger mi-a trimis după aceea o scrisoare, felicitându-mă pentru punerea în lumină a problemelor româneşti şi pentru lămuririle date asupra problemelor ce se pun neamului nostru în reconstrucţia lui (Mihai Antonescu, în *Emigrarea populaţiei evreieşti*...).

Dar putem arunca o privire, în continuare, din cealaltă parte a gardului. Întrevederea lui Mihai Antonescu cu cei trei „domni R", de la Legaţia germană, a avut loc în perioada de pregătire, destul de îndelungată, a călătoriei „Strumei", cu întregul ei cortegiu de acte, intervenţii, imixtiuni, tertipuri, acţiuni secrete, provocări, interese ireconciliabile.

MĂRTURIE (7):

Anul 1941 a fost cel mai greu pentru populaţia evreiască, atât din ţară, cât şi din Basarabia şi Bucovina, (cel mai greu) din toţi anii guvernării Antonescu. După asasinatele din luna iunie, de la Iaşi, nenorocirile s-au ţinut lanţ... Când România a intrat în război, iar evreii din Bucovina şi Basarabia au fost deportaţi în Transnistria, s-a născut o panică mare în sânul populaţiei evreieşti din toată ţara, care se aştepta să-i vină rândul la deportare. Evreii înstăriţi îşi ofereau toată averea în schimbul unei posibilităţi de a emigra. Un armator grec din Pireu, pe nume Jean Pandelis, s-a gândit să propună *Joint*-ului[35] din America (U.S.A.) să ducă una mie de evrei din România până în apele teritoriale palestiniene, unde urma să fie scufundat vasul, iar evreii să fie duşi pe ţărm cu bărci de salvare sau cu alte mijloace primitive. *Acest simulacru de naufragiu era necesar pentru că englezii refuzau să le dea evreilor vize de intrare în Palestina*. *Joint*ul s-a angajat să-i plătească lui Pandelis cinci sute de franci elveţieni de fiecare evreu naufragiat pe coasta Palestinei. Pandelis a venit în apele româneşti (Constanţa) cu vasul „Struma", o biată epavă, fără certificat de navigabilitate care, cu siguranţă nu ar fi putut ajunge niciodată în Palestina în caz de vreme rea. În România, Pandelis «ca să încarce marfa» – cum spunea el – s-a

[35] Joint = American Joint Distribution Committee (n.n.).

adresat conducerii sioniştilor… Sioniştii i-au spus lui Pandelis că pasageri evrei sunt cât lumea, însă trebuie cumpărată bunăvoinţa autorităţilor române, pentru a le da voie să părăsească ţara.[36] *Sioniştii au scos deci locurile de pe «Struma-la mezat, urmând ca apoi să se «înţeleagă» cu autorităţile române*. S-*au încasat, pentru nouă sute de* locuri, *un miliard de lei, în special de la evreii din Cernăuţi şi nordul Moldovei, care vindeau tot ce posedau pentru a pleca*. Care erau autorităţile române care aveau un cuvânt de spus în chestiunea plecării evreilor în Palestina?

1. Ministerul de Interne şi Siguranţa trebuiau să controleze dacă pasagerii nu sunt periculoşi din punct de vedere politic, prin activitatea pe care o vor desfăşura în străinătate[37];

2. Ministerul de Finanţe trebuia să verifice dacă pasagerii nu lasă în urma lor datorii către Stat;

3. Marele Stat Major – Secţia I – trebuia să aprecieze dacă pasagerii nu reprezintă o mână de lucru absolut necesară armatei (muncu obligatorie care ţinea loc de serviciu militar) 1;

4. Ministerul Muncii trebuie să controleze dacă nu pleacă specialişti care nu pot fi înlocuiţi;

5. Ministerul Marinei şi Căpitănia portului trebuie să închidă ochii, prefăcându-se a nu observa faptul că un vas fără certificat de navigabilitate pleacă înţesat de pasageri.

În schimbul unor importante sume de bani, toate aceste autorităţi au arătat bunăvoinţă şi nu s-au împotrivit plecării evreilor. Aşa cum se va vedea mai jos, în anul 1943, Pandelis a fost arestat, *în urma stăruinţelor mele* (subl. ns.), pentru altă chestie. Vorbind cu mine despre chestia (!) «Struma», el mi-a spus că, în 1941, a cărat trei zile bani cu geamantanul la ministerele mai sus-arătate (Radu D. Lecca, op. cit.).

Din nefericire, însă, declaraţiile lui Radu Lecca nu pot fi socotite, integral, credibile. Personajul pare

---

[36] Afirmaţie infirmată de investigaţii judiciare ulterioare (n.n.).

[37] Atâţia "iudeo-comunişti" de vârste diferite (aşa cum arătam anterior, de Ia 5 luni la 71 de ani)! (n.n.).

ambiguu, alunecos şi lipsit de cultul adevărului şi justiţiei, mai ales dacă ne orientăm după biografia lui… ieşită din comun. Oricum, dacă Grigore Gafencu îl defineşte ca fiind un „escroc binecunoscut”, jurnalistul S. Schafferman îl numeşte „un vechi cuzist, al cărui rol de spion nazist era notoriu pentru publicul românesc”[3839]. Actul de acuzare din 1946 îl pune la zid, la propriu şi la figurat: criminalul de război Radu D. Lecca este „reprezentantul tipic al agentului hitlerist, fără scrupule, care-şi trădează ţara prin orice mijloace pentru scopuri şi avantaje personale, servind conştient şi fără pic de conştiinţă scopurile cele mai criminale urmărite de hitlerismul hrăpăreţ şi distrugător”. De aceeaşi opinie se dovedeşte a fi şi un sionist de frunte ca A.L. Zissu: „agent al Gestapoului”. Alexandru

V. Diţă1 încearcă să nuanţeze personajul: „Numai că Lecca nu avea cum să fie agentul Gestapoului, dintr-o sumedenie de motive, dar în primul rând pentru că el fusese principalul furnizor de date pentru Killinger în îndepărtarea succesivă a doi reprezentanţi ai Gestapoului: Kurt Geissler şi von Böhme. A fost, în schimb, «omul» lui Manfred von Killinger… Mai corect ar trebui spus că Lecca era legătura între Mihai Antonescu şi Manfred von Killinger… Lucrurile pot fi, însă, precizate şi mai exact: ştim cu precizie, din propria-i mărturie, faptul că trimiterea lui Radu Lecca la Bucureşti a fost patronată de Alfred Rosenberg, deci o înaltă oficialitate a «ierarhiei de

---

[38] Atunci de ce trebuiau să presteze muncă obligatorie, grea, disproporţionată în raport cu puterile lor, şi tinerii de la 15-18 ani, care nici măcar nu figurau în evidenţa Cercului de Recrutare? Justificarea “ţinea loc de serviciu militar” este falsă, ipocrită, şi lovea tot în evreii săraci, ai căror copii nu mai urmau liceul nici măcar în şcolile, obligatoriu separate de reţeaua naţională a învăţământului public (n.n.).

[39] Alcătuim această schiţă de portret pe baza informaţiilor furnizate de autorul studiului introductiv şi al notelor din volumul Eu i-am salvat... (op.cit.) (n.n.).

partid naziste»[4041]. Totuşi, evoluţia sa ulterioară evidenţiază apropierea de alte cercuri decât cele ale N.S.D.A.P. Partidul nazist – n.n.), (respectiv) S.S. şi S.D. Din relatările sale cu privire la convorbirile purtate cu Killinger[42], cât şi dintr-un scurt pasaj, foarte elogios, la adresa şefului Abwehrului (Serviciul de Informaţii al armatei germane), Wilhelm Canaris... rezultă că rămăsese în legătură cu cercurile germane, dar că schimbase «*filiera*» (subl. ns.). El se găseşte, mai mult ca sigur,

---

40 Alcătuim această schiţă de portret pe baza informaţiilor furnizate de autorul studiului introductiv şi al notelor din volumul Eu i- am salvat... (op.cit.) (n.n.).

41 Dr. Alfred Rosenberg (refugiat din ţările baltice, până în 1917 studiază arhitectura la Riga, din 1923 director la Völkischer Beobachter — organ central al partidului nazist, conducător al A.P.A. — Auslands Politische Abteilung, Biroul de politică externă al aceluiaşi partid, birou înfiinţat în 1933, o dată cu venirea la putere a lui Hitler). Datorită cărţii sale, Mitul secolului XX (700 pagini), ajunge un fel de ideolog-şef al celui de-al treilea Reich, Führerul însuşi socotindu-1 a fi "un precursor şi un profet"; dealtminteri, Mein Kampf şi Mitul secolului XX devin cele două Biblii hitleriste, teoriile căpătând aura unor dogme de stat întemeiate pe "Mitul Sângelui care, sub semnul crucii încârligate, declanşează revoluţia mondială"! în preajma lui Rosenberg stă Lecca patru ani, fiindu-i "consilier" personal pentru "probleme economice". La un moment dat, patronul îi cere să revină în România "în calitate de corespondent al ziarului «Völkischer Beobachter», dar cu misiunea expresă de a sprijini, cu banii Berlinului, o forţă politică în stare să susţină, odată ajunsă la putere, interesele economice şi politice ale Germaniei. Principala sa reuşită în această privinţă se va numi Partidul Naţional Creştin, format în 1935 prin fuziunea formaţiunilor politice conduse de Octavian Goga şi de A.C.Cuza" (Alex.V.Diţă — op.cit.).

42 (Pe Killinger) "Eu îl vedeam aproape în fiecare zi, iar el se obişnuise atât de mult cu mine, încât atunci când lipseam o zi mă chema la telefon la Preşedenţie" (R. Lecca). Despre noul său prieten şi susţinător, dacă nu cumva şi component al aceluiaşi serviciu special, Lecca istoriseşte; "Tot în anul 1941 (anul ''Slrumei" — n.n.) s-a întâmplat un lucru care, la prima vedere, s-ar părea că este foarte banal, în realitate, însă, a avut o mare importanţă psihologică. Acest lucru a fost că Killinger a împuşcat un cerb. Acest cerb (coamele) s-a dovedit a fi, după clasificaţia complicată, internaţională, a coarnelor, al doilea cerb din lume ca frumuseţe. Killinger era vânător pasionat... Călăuza care l-a condus pe Killinger era un ţăran cioban... de la

alături de Abwehr şi, în special, de Killinger, cărora nu ezită să le aducă un sprijin important în «lupta» purtată împotriva serviciilor secrete rivale (Gestapo, S.D.) patronate de Reichsführerul S.S. Heinrich Himmler şi de mâna sa dreaptă, Reinhard Heydrich... Totuşi, nu trebuie exclus (faptul) ca Lecca să fi fost «pilotat», în formarea opţiunii sale, de către Serviciul Secret de Informaţii al lui Eugen Cristescu[4344]... în schimb, Nicolae Steinhardt...

Sboina. Killinger se hotărâse ca imediat după război să se stabilească definitiv la Sboina. Cerbul a făcut legătura sufletească între Killinger şi România... Astfel se explică de

[43]c e Killinger a fost mai binevoitor cu românii decât toţi ceilalţi nemţi din regimul hitlerist". Fără comentarii! (n.n.).

[44] Eugen Cristescu a ajuns în fruntea S.S.I.-ului român abia după preluarea puterii de către Ion Antonescu. El este succesorul lui Mihail Moruzov, asasinat la Jilava, în noiembrie '40, de către legionari. A împărtăşit întrucâtva soarta lui Radu Lecca: judecat în lotul Ion şi Mihai Antonescu (după o detenţie-anchetăîn Uniunea Sovietică, a fost condamnat — 1946 — la moarte, dar graţiat chiar în ziua împuşcării celorlalţi). Folosit apoi drept "sursă de documentare" de către sovietici şi comunişti autohtoni. In decembrie 1993, nepoata lui de frate, Mihaela Cristescu precizează, în apărarea memoriei unchiului ei: "Ţin să menţionez că Eugen Cristescu a decedat în penitenciarul Jilava în ziua dc 14 iunie 1950 după o grevă a foamei şi a setei. Acest amănunt s-a găsit în Arhivele Securităţii, într-un memoriu (raport? — n.n.) al paznicului de celulă al lui Eugen Cristescu. Nu a fost eliberat din 1944 şi până în 1950 nici măcar o oră. Familia nu a ştiut că trăieşte sau e mort, niciodată, nimic din momentul arestării. Unchiul meu nu a mai văzut lumina soarelui din 1944 şi până la moarte. E păcat să întinăm memoria unui om. Nu a avut copii şi de aceea mă simt datoare a-1 apăra faţă de cei care nu-i respectă sufletul". Intenţie întrutotul demnă de stimă, doar că, în universul serviciilor speciale, lucrurile se pot complica din cale-afară: "Serviciul informativ din Misiunea americană a dat dispoziţii agenţilor săi să caute, în jurul Bulevardului Carol, unul din sediile NKVD-ului. Se arată că, la acest sediu (fie în Piaţa Pache, fie aproape de Bulevardul Domniţei — n.n.) se afla fostul şef al S.S.I., Eugen Cristescu. Acesta a acceptat să lucreze pentru NKVD. Actualmente, el lucrează la sediul numitului comandament cu colonelul Borisov şi lt.col. Leontiev. Eugen Cristescu coordonează acţiunea NKVD-ului din România. Împreună cu colonelul Borisov s-a deplasat la Moscova şi, apoi, la Paris. Eugen Cristescu a acceptat să lucreze pentru a-şi salva viaţa. El este prizonier, nu poate vedea pe nimeni şi nu iese decât însoţit de cei doi şefi ai NKVD-ului. Agenţii

propune un cu totul alt portret al fostului comisar general pentru problemele evreieşti: «*deşi e un aventurier*, *luceşte în ochii lui ceva din eroii lui Karl Maria von Weber*, *din sentimentalismul teutonic*, *din nostalgia pentru principii în căutare de fapte excepţionale*» (în 1962, Steinhardt-Lecca s-au întâlnit, ca deţinuţi politici, în penitenciarul Jilava, mai exact în infirmeria închisorii).

Iată, aşadar, cine este personajul-cheie, *numărul 1* al aplicării măsurilor discriminatorii, rasiste: un mandatar al naziştilor, un ins „pilotat" de Auslands Politische Abteilung (A.P.A.), care, în scrierea sa memorialistică aduce, indiscutabil, şi o serie de fapte adevărate sau plauzibile, ca de pildă: „În anul 1942, discutând cu delegatul Crucii Roşii Internaţionale, un elveţian pe nume Charles Kolb, chestia «Struma», el a spus ca dacă ar fi fost pe vasul «Struma» 900 de pisici în loc de evrei, sigur că societatea engleză pentru protecţia animalelor ar fi obţinut permisiunea de debarcare". Faptele vor certifica autenticitatea acestei afirmaţii.

— Mă aflu în acest loc, dinaintea domniilor voastre, judecători ai statului Israel, pentru a susţine rechizitoriul împotriva lui Adolf Eichmann. Nu sunt singur. Aici, în acest moment, sunt însoţit de 6.000.000 de acuzatori; însă ei nu se pot ridica, nici nu pot arăta cu degetul spre această cabină de sticlă1 şi nu-i pot striga aceluia care stă într-însa: «Te acuzăm!»; căci, cenuşa lor alcătuieşte grămăjoare printre colinele din Auschwitz şi pe pajiştile din Treblinka, ori a fost măturată de undele apelor Poloniei; mormintele lor sunt risipite pe toată suprafaţa Europei. Sângele lor strigă, dar vocea le-a amuţit de multă vreme. De aceea voi fi eu purtătorul lor de cuvânt şi, în numele lor, voi prezenta acest rechizitoriu teribil".

Dar şi apele Mării Negre şi-au primit jertfele omeneşti, victimele Holocaustului provocat de nazişti:

(americani) au dispoziţii de a raporta despre posibilităţile de a lua contact cu Eugen Cristescu" (Notă întocmită de un agent secret român la 1 aprilie 1946 — citat dupăprof.dr. Dennis Deletant, University of London) (n.n.).

„Alte documente prezentate la proces privesc activitatea lui Eichmann şi a reprezentantului său în România, Richter. Într-un raport al lui Richter, acesta face referiri la convorbirile sale cu vicepremierul român Mihai Antonescu, informându-l pe Eichmann că Antonescu (Mihai – *n.n.*) e de acord să împiedice emigrarea evreilor în Palestina; el pomeneşte, apoi, despre dezastrul suferit de vasul «Struma», care a plecat din România cu 700 de evrei la bord. Richter scrie că, în urma intervenţiei sale, i s-a interzis vasului să părăsească România, dar autorităţile româneşti i-au îngăduit, totuşi, vasului, să plece pentru a-i transporta pe cei 700 de evrei în Orientul Apropiat. Însă, la intervenţia serviciului condus de Eichmann, autorităţile turceşti au interzis intrarea în portul Istanbul a vasului «Struma», şi nava a trebuit să facă cale întoarsă spre România[45][46]. Pe drumul de întoarcere.

4

Speranţa ca vis

„Speranţa este visul omului treaz” (*Aristotel*). Ce forţă anume să-i fi atras, irezistibil, pe miile şi miile de evrei-români, ca un magnet, precum şi pe coreligionarii lor de pe alte meleaguri, de alte cetăţenii? De unde până unde această dorinţă intensă, fascinantă, de a părăsi definitiv continentul european, emigrând în Palestina? De regulă, explicaţia care se dă este simplă (simplistă): FRICA! Frica indusă abil de către Wehrmacht-Luftwaffe-Kriegsmarine, înarmate până-n dinţi, violatoare notorii de graniţe, de drepturi individuale şi colective, în conformitate cu învăţăturile lui Hitler, conţinute de *Mein Kampţ* „Lumea le aparţine celor puternici care aplică *soluţii totale*, ea nu le aparţine celor slabi, cu jumătăţile lor de măsură”. Dar adevăraţii propagatori ai fricii, ai angoasei ridicată la gradul de „ştiinţă aplicată”, sunt cei angrenaţi în activităţile subversive şi de reprimare, organisme precum

---

[45] Obişnuita boxă a acuzaţilor nu există aici. Eichmann se află într-o cabină din sticlă antiglonţ, plasată în partea stângă a sălii (n.n.).

[46] Vom descifra, mai încolo, adevărata desfăşurare a faptelor, precum şi ’’intervenţiile subterane” (n.n.).

R.S.H.A., *A.P.A.*, *KRIPO* (Kriminalpolizei), *S.D.* (Sicherheitsdienst des Reichsführers S.S.), *S.S.* (Schutzstaffel – trupe de protecţie), *ABWEHR* etc[47]

De fapt, cei prigoniţi năzuiau, nu de azi, de ieri, să aibă un stat al lor, bineînţeles pe pământul străbun: „Esenţială pentru noi era existenţa unui stat evreiesc, în care să devenim o naţiune liberă pe propriul ei pământ şi ale cărui porţi să fie larg deschise pentru toţi evreii persecutaţi şi umiliţi în ţările Galutului[48]; o naţiune în care să respirăm aerul libertăţii, aer de care plămânii noştri au fost lipsiţi timp de douăzeci de lungi secole de împrăştiere şi de ghetto" (M. Begin). Până şi duşmanii de moarte ai evreilor ştiau acest lucru, visul lor de a fi, odată şi odată, la ei acasă, pe meleagul de unde au fost izgoniţi de demult... Iată o probă: „În răsăritul Poloniei se folosea un procedeu diabolic, inventat şi pus la punct de Wirth, un fost comisar Kripo din Stuttgart, numit de R.S.H.A. la Lublin... în pădurile şi stepele din răsăritul Poloniei au fost întemeiate lagăre de exterminare, camuflate. «Ele erau în aşa fel construite încât să imite perfect realitatea, făcându-le să semene cu satele lui Potemkin – spune dr. Morgen –, astfel încât noii veniţi aveau impresia că au ajuns într-o localitate mare ori într-o aşezare locuită. Trenul intra într-un simulacru de gară şi, după ce personalul din escortă şi

---

47 La procesul din 1946, Eugen Cristescu a explicat printre altele: "După informaţiile şi verificările mele, în România au existat 11 servicii secrete de informaţii germane, din care doar două servicii au fost autorizate şi recunoscute de Statul Român... exista în Ţara Românească Gestapoul german (Geheime Staats- Polizei — Poliţia Secretă de Stat — n.n.) încă din 1934, serviciu care trăise clandestin... amestecat în toate atentatele din Ţara Românească... Au fost celelalte opt servicii, cel mai important eraS.D.-ul german (Sicherheitsdienst des Reichsiihrers S.S. — Serviciul de Siguranţă al conducătorului S.S. al Reichului, subordonat lui Heinrich Himmler, avându-1 în frunte pe Reinhard Heydrich—n.n.)... Eu am colaborat cu Abwehrul german, în ce a constat această colaborare? Era, în primul rând, colaborarea în zona petroliferă... se mai colabora în zona dunăreană, în toate porturile prin care se scurgeau spre Germania vasele şi tancurile de petrol (deci şi Constanţa! — n.n.).

48 Diaspora evreiască (n.n.).

însoţitorii trenului se retrăgeau, vagoanele erau deschise, iar evreii puteau coborî. Comisarul Wirth sau unul dintre reprezentanţii săi le ţinea un discurs. Li se spunea:

— Evrei, aţi fost aduşi aici pentru a fi strămutaţi, dar, evident, înainte de a organiza *acest nou stat evreiesc* (subl. ns.), trebuie să învăţaţi o meserie nouă. O veţi învăţa aici. Fiecare se cuvine să-şi facă datoria. În primul rând, trebuie să vă dezbrăcaţi, aşa cum cere regulamentul, ca să vi se dezinfecteze hainele şi să faceţi baie, ca să nu aduceţi paraziţi în tabără.

După care nou-veniţii erau încolonaţi. La prima oprire, bărbaţii erau separaţi de femei, apoi, în vestiarele care urmau, fiecare trebuia să-şi lase pe rând pălăria, vestonul, cămaşa, în sfârşit încălţămintea şi chiar ciorapii. Pentru fiecare obiect depus li se înmâna câte un tichet. Toate acestea alungau orice umbră de neîncredere… în sfârşit, ajungeau la ultima etapă care era sala de baie. Era introdus un grup, după care uşile se închideau. Înăuntru urma gazarea. Trupurile lor, scoase pe o altă uşă, se ardeau la crematoriu, în vreme ce grupul următor pătrundea, la rându-i, în încăperea morţii" (Jacques Delarue, *Istoria Gestapoului*, 1962). De acest iad al prefăcătoriei şi crimei se temeau, într-adevăr, evreii. Dar *cine* nu s-ar fi temut? Pe de altă parte, însă, nu era vorba ca la bordul „Strumei" (ca şi al altor nave salvatoare) să urce, exclusiv, oameni fricoşi şi laşi; procentele de tineri care îşi asumau riscul călătoriei pe timp de război (74 la sută din emigranţi aveau 16 – 40 de ani) mărturiseşte faptul că aceşti oameni aveau şi un ideal, o speranţă, un vis… (mulţi dintre ei se pregătiseră, în mod special, organizat, pentru muncile agricole, urmând să fie viitorii pionieri ai noului stat Israel, întemeietori de kibuţuri etc.).

Ştirea care să le dea de veste celor 769 de candidaţi la împlinirea unui vis milenar, n-a mai apărut în ziare, nici la radio nu s-a transmis (de altminteri, la data aceea, evreilor le era strict interzis să fie posesori de aparate de radio), tot aşa cum nu aveau voie să fie proprietari de biciclete, motociclete, autoturisme, sau nu li se îngăduia să

meargă la ştrand (indiferent de vârstă), să îngrijească un bolnav creştin (referinţă la medicii evrei), să predea materia de specialitate într-o şcoală cu elevi români, ca şi cum elevii ceilalţi ar fi fost eschimoşi, sau patagonezi, nicidecum cetăţeni români de origine iudaică (referire la profesorii evrei), nici să fie funcţionari publici ori negustori nu li se mai admitea, *prin lege*, nici să-şi execute serviciul militar în slujba Patriei: căci altă patrie decât cea în care văzuseră lumina zilei nici nu aveau pe-atunci… Deci, din motive întemeiate, de relativă conspirativitate, ştirea a trebuit să treacă, rapid, din gură în gură, folosite fiind canalele – deosebit de eficiente – ale *I.P.A.*\ agenţie vestită în epocă pentru cantitatea de noutăţi, reale şi imaginare, pe care le răspândea cu orice risc, la orice ceas din zi şi din noapte, în colţ de stradă, în patul conjugal, la baia publică.

Dar şi fără teleimprimatoare, fără telegrafie, *l. P.A.* află şi propagă, cu viteza sunetului, fapte importante consumate fie în vârful piramidei ierarhice a statului, fie în lumea de jos, necăjită, timorată şi gata să-şi ia lumea-n cap, cu bruma de „avere” strânsă într-o viaţă de om totalizând… 20 de kilograme. Cum, necum, aşa se face că duminică 7 decembrie 1941, cu o întârziere de peste două luni, în gara Obor din Bucureşti are loc, imediat după prânz, îmbarcarea emigranţilor înscrişi pentru plecarea cu „Struma”. Ziua este într-adins aleasă, ca şi gara, ca şi metoda de convocare a călătorilor, pentru a nu stârni – încă de pe uscat – valuri inutile, primejdioase. Trenul înconjurat de jandarmi arată limpede că dumnealor, norocoşii care se vor îndrepta, în curând, spre Istanbul, şi de acolo, mai departe, spre Mediterana şi Haifa, nu pornesc într-o croazieră, ci într-o cursă cu obstacole, minată de riscuri vizibile şi invizibile. La data aceea, Marea Britanie era pe cale să piardă supremaţia navală, măcar în Mediterana răsăriteană, zonă care interesa – în mod esenţial – destinul vasului „Struma”. Atât Germania, cât şi Italia, dispun de o forţă navală importantă. Calea mediteraneană conta, în timp de pace, dar mai cu seamă în

timp de război, drept o cale de comunicaţii vitală pentru metropola engleză, pentru aprovizionarea acesteia cu toate cele trebuincioase, lie din Indii, fie din Orientul Apropiat sau Mijlociu. Italienii singuri dispuneau, în momentul intrării lor în conflict (10 iunie 1940), în Marea Mediterană, de 108 submarine, aproape 50 de distrugătoare, 19 cuirasate, 6 nave de linie. Şi Kriegsmarine fusese bine înzestrată de către Hitler, *U-Booî*-urile sale făcând revagii, realmente, prin mai toate mările şi oceanele lumii1, dar prezenţa lor în zonă nu pare a fi fost deosebit de numeroasă (deşi, din 1940 încoace, transporturile petroliere se înmulţiseră substanţial, din România înspre Mediterana, bineînţeles pentru nevoile de luptă ale Reich-ului)". Germanii mizaseră pe submarine şi în primul război mondial, Adolf Hitler, însă, îşi însuşise prin intermediar (profesorul Karl Haushofer) teoria de sorginte britanică, potrivit căreia nu poţi visa la dominarea lumii, în absenţa unei forţe navale corespunzătoare[4950].

Cu o singură zi înainte de convocarea în Gara de Est, la Obor, parcă anume pentru ca lucrurile să fie şi mai încurcate, Marea Britanie îi declară război României. Noroc că „Struma" va naviga sub pavilion panamez, dar şi Republica Panamà s-a apucat să declare – tot în decembrie 1941 – război ţărilor Axei, Germania-Italia-Japonia; iar călătorii de pe „Struma" sunt cetăţeni români, sau – după ieşirea din apele noastre teritoriale – *foşti* cetăţeni români,

---

[49] Un exemplu ilustrativ: la începutul lui iulie 1941, Führerul — în calitate de comandant suprem, îi conferă ordinul Crucea de Fier căpitanului de marină Hessler, comandant de submarin, drept răsplată pentru torpilarea a 19 vase comerciale ("înarmate", pretinde comunicatul, justificând astfel scufundarea unor nave nemilitare). Şi tot agenţia "Rador" anunţă la 2 iulie 1941 : "Submarinele germane care au scufundat — după cum s-a precizat ieri — 71 700 tone de vapoare inamice în Atlanticul de Nord, au mai scufundat încă cinci vapoare engleze, cu un deplasament total de 25 400 tone".

[50] O notă de umor în plin război mondial: în scrisorile top secret schimbate de Winston Churchil şi F.D.Roosevelt, premierul britanic semna cu numele de cod "Persoană navală" (era, în fapt, prim-lord al Amiralităţii).

deci au aparţinut unui stat care, la 24 noiembrie 1941, cu nicio lună în urmă, a semnat la Berlin aderarea la „Pactul Tripartit” (numit şi „Pactul de Oţel” sau „Pactul Sângelui”) … Ce să mai vorbim despre coincidenţa adunării emigranţilor în gara păzită de jandarmi, exact în ziua în care – la 7 decembrie 1941 – aviaţia japoneză declanşează un atac masiv asupra flotei U.S.A. de la Pearl-Harbor, ceea ce va antrena începerea războiului în Oceanul Pacific şi intrarea americanilor în luptă, fireşte alături de Aliaţi (la 8 decembrie). Dar tot în data de 7, zi fericită pentru pasagerii „Strumei” care aşteaptă de mult această clipă, japonezii debarcă în Borneo-ul britanic, în Peninsula Malacca şi în Thailanda. Conflictul militar se acutizează. În 10 decembrie, pe când viitorii călători se mai găsesc în portul Constanţa, prinşi în malaxorul controalelor de tot felul, în largul Malaeziei se dă o bătălie aeronavală (cuirasatul „Prince of Wales” – 35.000 tone şi cuirasatul „Repulse” – 32.000 tone, ambele sub pavilion britanic, sunt trimise la fundul apei); apoi, în 12 decembrie, când

— În sfârşit – „Struma” ridică ancora, japonezii ocupau insula Guam… Deşi par lucruri atât de îndepărtate, tot în 12 decembrie România îi declară război… U.S.A. Aici, în zona Balcanilor, de o săptămână ajung ştiri privitoare la contraofensiva trupelor sovietice din preajma Moscovei, ceea ce va duce – până la 7 ianuarie 1942

— La retragerea Wehrmachtului cu 350 de kilometri, din faţa capitalei.

Trenul emigranţilor a părăsit Gara Obor fix la miezul nopţii. Era cu adevărat „ora zero” pentru călători, era un tren „privilegiat”, dacă ne gândim la „trenurile morţii”, la care, mai mult ca sigur, se vor fi gândit şi pasagerii care au străbătut

Bărăganul în noaptea de 7 spre 8 decembrie 1941. Noapte geroasă. Bătea Crivăţul. Somnul refuza să-i ocrotească pe emigranţi, doar copii mici şi bătrânii, septiiagenarii, izbuteau să pună pleoapă pe pleoapă. Zorii zilei, prima zi a săptămânii, îi va fi prins dincolo de Feteşti, pe la Cernavodă, astfel încât, trecând Dunărea pe podul lui

Saligny, îşi puteau lua adio de la fluviul care, şi el, călătoreşte spre mare…

Filtrele instituite de autorităţi (a nu se uita că avem de-a face cu o „poartă” de ieşire din ţară) funcţionează impecabil (poliţişti, agenţi secreţi, vameşi, jandarmi, o echipă specială de la Banca Naţională a României etc). Fără doar şi poate, la faţa locului se vor fi aflat şi rezidenţi ai unor servicii secrete germane, engleze, sovietice… Acelaşi Eugen Cristescu arăta în plus la procesul din 1946: „De asemenea se mai colabora (cu *S.D.*-ul, cu Abwehrul etc. – n.n.) şi în zona dunăreană, în toate porturile prin care se scurgeau spre Germania vasele şi tancurile de petrol” (transportul se făcea şi pe Marea Neagră, şi mai departe tot pe apă – n.n.). Deocamdată, însă, emigranţii se găsesc, pe deplin, în puterea celor care par a fi determinaţi să aplice, inflexibil, rigorile destul de draconice stabilite de organele care au aprobat exodul: fiecărui pasager îi este îngăduit să-şi ia un bagaj personal de 20 de kilograme, de preferat – se anunţă – un rucsac, nu o valiză (grija nu atât faţă de om, că-i va fi poate mai uşor să-l ducă în spate, cine ştie în ce condiţii, mai ales dacă va fi cazul să joace „comedia eşuării” pe litoralul Palestinei: deci va avea nevoie, măcar, de braţe libere, barem cât ţine „puricarea” bagajului, controlul efectuat în port, aici, la Constanţa). Toată procedura a fost temeinic gândită, pregătită: candidaţii la fericirea de a da curs îndemnului,[51]

mai mult sau mai puţin frăţesc, „*Jidane*, la

[51] Supravegherea-imixtiunea germană sporise, o dată cu condiţiile nou apărute prin intrarea Mării Egee în zona de război, ca urmare a ocupării Greciei de către Germania şi Italia, precum şi a insulelor din aceeaşi mare (Creta ocupată la sfârşitul lui mai ’41). între Constanţa şi Marea Mediterană se efectua un intens transport de petrol, motiv pentru care submarinele sovietice, imediat după izbucnirea conflictului (la 22 iunie 1941) şi-au făcut apariţia în largul coastelor României şi Bulgariei, dar şi la nord de Bosfor. Se cuvine să precizăm că navele cu emigranţi au unnat exact, îndeobşte, ruta vaselor de transport, deci au navigat prin zonele de operare ale submarinelor sovietice. Alte submarine, britanice, pândeau dincolo de Dardanele. Şi nemţii, şi italienii… (n.n.).

Palestina!”, sunt coborâţi din tren în grupuri de câte 20 de persoane care, fără grabă, se supun tuturor procedurilor impuse, ritmul verificării e lent, orele trec anevoie…

Oamenii ştiu baremul admis: 3 schimburi, 3 perechi încălţăminte, 6 cămăşi de zi, 3 cămăşi de noapte, două costume de baie, un palton, un pardesiu, chiar şi de-ale gurii, deşi mâncarea intră în costul transportului (conservele sunt, însă, confiscate, sub pretextul că, fiind război, alimentele de acest fel nu pot fi scoase din ţară; ca şi în chestiunea rucsacului ţinând loc de valiză, este vorba de o prevedere: nu care cumva să fie ascunse valori importante în cutii de conserve trucate). În schimb, obiectele de aur, bijuteriile în general, nu-s admise, cu excepţia verighetelor, a ceasornicelor de metal comun, a amuletelor, a amintirilor de familie. Fireşte, se nasc discuţii, uneori, dreptatea fiind de regulă a celor care au pâinea şi cuţitul. Mai trezesc bănuieli nejustificate ori, mă rog, o atenţie exagerată, ghetele ortopedice, protezele, lanternele (verificate minuţios pe dinăuntru, fiindcă aproape orice familie are câte o lanternă, majoritatea sunt noi, căci evreii s-au ferit, cât au trăit la casele lor, să aibă lanterne, de teamă c-ar putea fi acuzaţi, pe nedrept, cum li s-a întâmplat multora, că fac semne avioanelor inamice în timpul alarmelor aeriene); au fost confiscaţi şi doi colaci de salvare, marinăreşti, ceea ce pare absolut absurd (totuşi, într-înşii ar fi putut fi ascunse, în plută, obiecte preţioase), colacii erau, fireşte, „curaţi”, astfel încât vor ajunge să fie folosiţi la staţia „Salvamar” din Constanţa, iar proprietarul lor, cu consoarta, îşi vor pierde viaţa în Marea Neagră, expediaţi în adâncul apei de către o torpilă… A cui?

Cei buni de îmbarcare fac puţini paşi până la Dana 27, unde este ancorată „Struma”, avându-şi scris numele la prova-i lipsită de orice ornament, cu litere mari, latine, tocmai pentru a putea fi identificată lesne în larg (semn că armatorii cunoşteau pericolul la care se expune nava). Ei n-au mai făcut drumul înapoi prin sala de aşteptare a Gării Maritime, ca să nu le furnizeze cumva celorlalţi informaţii despre felul în care decurg treburile, ce tertipuri se pot

folosi… Mai mult chiar: înaintea urcării pe punte, încununare a controalelor şi formalităţilor legale, pasagerilor li se mai face un ultim control corporal, strict. Iată de ce, atunci când ajung – în sfârşit – faţă în faţă cu marea, bucuria lor e amară, reprimată, niciunul nu exclamă „Thalassa! Thalassa!”, asemenea celor zece mii de greci conduşi de Xenofon, atunci când, istoviţi după o îndelungată retragere (16 luni), au văzut Pontul Euxin. Aşteptarea celor care visează să pună piciorul pe pământul străbun al Palestinei năzuieşte la clipa aceasta, prin predecesori, de aproape două mii de ani. Iar simţământul atavic pe care-l încearcă, fie şi neconştientizat, se asociază cu o dureroasă strângere de inimă, căci nimănui nu-i este uşor să-şi părăsească locul natal, deprinderile însuşite, amintirile, prietenii… Călătoria lor pe apă pare un concurs straniu şi caraghios, în care trebuie să alerge cu picioarele vârâte într-un sac legat la gură.

Primele îmbarcări se produc luni 8 decembrie. Echipajul nici nu se află, încă, la bord. Familiile sunt nevoite să se despartă: femeile, copiii, bătrânii sunt instalaţi în „cabinele” precare, improvizate de lucrătorii Danei 27; pe când bărbaţii rămân să călătorească pe punte, în acest decembrie geros, dar, din fericire, cu o mare destul de liniştită, promiţând o traversare relativ facilă. Temerarii bărbaţi încotoşmănaţi în paltoanele de care, acolo, în Palestina, nu vor mai avea nevoie niciodată, încearcă să alunge frigul care ţi se strecoară în oase, stau la taclale, înghesuiţi unul într-altul, străduindu-se să nu piardă niciun centigrad din căldura animală pe care trupurile lor o emană. Cei tineri râd, cântă, lăsând impresia că nu le pasă de Crivăţul care-i împunge în coaste, în ceafă, în obraz. Unii pretind c-au văzut, pe chei, indivizi blonzi, îmbrăcaţi în haine de piele gri, cu gulerele ridicate, fotografiind, cât mai pe furiş, pe câte unul din pasageri. I.P.A. e la datorie şi astfel suspiciunile, temerile, sporesc tensiunea colectivă şi individuală. Un bărbat între două vârste se jură c-a zărit, când a coborât în cabine să-şi viziteze familia, un şobolan cât o pisică, furişându-se pe

lângă el. „Asta-i de bine, rosteşte o voce din grămadă. E semn că nu ne pândeşte nicio primejdie. Rău e când şobolanii o şterg de pe navă”. Nimeni nu gustă gluma. În schimb, anecdota cu Hitler şi colegul lui de clasă, un evreu, stârneşte hohote de râs: Führerul îl scăpase de arestare şi îi dăduse chiar o slujbă; trebuia să umble toată ziua pe străzi, cu două pancarte – „om-sandviş” – pe care scria „Heraus mit den Juden, hinaus mit den Deutschen!” („Afară cu evreii, înăuntru cu germanii!”); din curiozitate, Hitler a pus Gestapoul pe urmele fostului coleg, ca să verifice dacă omul îşi face treaba; şi-o lucea, dar în felul lui: se plimba toată ziua, într-adevăr, fie pe ploaie şi vânt, fie pe arşiţă, prin cimitirele berlineze, cu pancartele lui: „Afară cu… înăuntru cu…” (bineînţeles, nici morţi, evreii n-aveau ce căuta printre cei de rasă pură), arienii cărora li se hărăzise, zice-se, o soartă ieşită din comun: să fie o naţiune de stăpâni (Herrenvolk)! Avându-se în vedere compoziţia socială, eteroclită, unii preferau să-şi spună aforisme, ca de pildă: „De la fanatism la barbarie nu-i decât un pas” (Diderot) „Oare nu-i ruşinos că fanaticii sunt zeloşi, iar înţelepţii, nu?” (Voltaire) „Ca să dezrădăcinezi fanatismul trebuie ca, mai întâi, să-l adormi” (Napoleon I) Aşa venea vorba despre norocosul Bonaparte care, deşi corsican, nu evreu, debarcase la Jaffa, punând aşadar piciorul pe solul Ţării Făgăduinţei… Dar copiii? Dacă trecutul era cum era, şi prezentul se arăta destul de sumbru, viitorul era zglobiu, gălăgios şi neobosit: copiii improvizau fel de fel de jocuri şi, cu ingenuitatea vârstei, se jucau şi „de-a vama”, astfel că mamelor şi bunicilor, dacă pierdeau, li se… confisca un sărut.

Formalităţile, vămuirea, trecerea din sala de aşteptare a Gării Maritime pe puntea „Strumei”, instalarea la bord, totul se consumase în patru zile (aproximativ optzeci de ore). Treptat, „problemele mari” – ale globului – estompându-se, locul lor fusese luat de „problemele mărunte” cum ar fi igiena, apa şi mâncare, spaţiul „vital” din „cuşete” ori de pe punte, puţinul avut personal, grija de a-ţi proteja copiii, peste noapte, acoperindu-i cu

pledul… Deşi se ştie că lipsa de spaţiu, aglomeraţia, constituie un factor generator de conflicte între oameni (ca şi în lumea animală), pe „Struma” domneşte şi va domni o anumită bunăvoinţă, a fiecăruia faţă de celălalt, o întrajutorare generală, o solidaritate încercată, poate, de prea puţine ori, până aici. Căldura umană nu alungă, însă, efectele gerului: termometrele din port arată minus 13 grade. Vântul fluieră. Optimismul câştigă teren: motorul principal a fost demontat şi remontat de către mecanici (trei la număr), sub supravegherea căpitanului Garabatcenko, bulgar de origine. Se pare că va merge ceas, după două zile şi două nopţi de travaliu încordat. Seara, la ora opt, joi 11 decembrie, toţi călătorii se află la bord. Plecarea va avea loc abia a doua zi, iar noaptea pare mai lungă decât oricând. De dimineaţă, însă, militari români şi germani, însoţiţi de vameşi, de cei de la Poliţia de frontieră, de delegaţii B.N.R., de reprezentanţi ai Căpităniei Portului, procedează la o re identificare minuţioasă a tuturor celor îmbarcaţi, inclusiv echipajul compus din zece persoane. Nemţii în civil au reapărut şi fotografiază selectiv pasagerii. Pilotul care va scoate „Struma” în larg se instalează la timonă. Remorcherul se cabrează, trăgând vasul supraîncărcat. Sirena „Strumei” sună de trei ori, prelung, salutând portul de origine. În ochii multora, unii veniţi pe puntea oricum aglomerată, mai cu seamă femei care vor să trăiască momentul, fericit şi sfâşietor totodată, alături de soţii sau fiii lor, apar lacrimi. Deşi s-a arborat drapelul panamez, pe punte se cântă „Trăiască Regele” şi apoi „Hatikva” 1. Gerul continuă. Răsuflările oamenilor sunt fierbinţi. Este ora 14, 30. Numai 176 de mile marine” îi despart de Istanbul, distanţă care va fi străbătută, dacă lucrurile se desfăşoară normal, în 12 – 15 ore: vor fi în Bosfor în dimineaţă următoare, pe la orele 5, 30 – 8, 30. De necrezut! În douăzeci de minute pilotina şi „Struma” trec de far. A doua izbucnire optimistă. Se cântă din nou. Rolul remorcherului este de a scoate nava dincolo de barajul de mine, până în apele internaţionale. Cel de la timona „Strumei” comunică

prin portavoce cu pilotina, indicând constant direcţia de mers. Începe să se simtă tangajul, apare răul de mare. Emigranţii fac haz de necaz. Cei care au mai călătorit pe apă spun că remediul ideal contra răului de mare este să te întinzi pe spate, relaxat, şi să-ţi pui pe abdomen valiza plină, ca să ţi-l comprime: „Ei, dac-ar fi fost destul loc ca să te întinzi în voie, iar bagajul nu s-ar fi limitat la douăzeci de kilograme, ce mai boieri am fi fost noi, ce rău de mare ne-ar fi putut întoarce stomacul pe dos”?” Iarăşi nu mai râde nimeni în afara celui care ştie remediul miraculos. Teama se iveşte din nou. Mai ales că unul care-l cunoaşte pe Alfred Solomon, membru al echipajului pe post de mecanic, strecoară la urechea altuia zvonul (pare-se, totuşi, întemeiat) că se lucrează, încă, la motor. Vasul secondează docil remorcherul, amândouă înaintând paralel cu coasta. Într-un punct situat între farul Tuzla şi, Costineşti, răsună scurt sirena: pilotul îi anunţă pe ceilalţi ai săi că misiunea i s-a încheiat aici. Pilotina descrie un arc de cerc şi vine la babordul „Strumei”. Pilotul coboară. Apoi, amândouă navele lansează câte trei sunete prelungi, de sirenă, în semn de salut. Moment încordat: se porneşte motorul. *Meeerge*! Căpitanul Garabatcenko pune prova navei pe farul aflat departe, la intrarea în Bosfor. Pescăruşii survolează puntea înţesată de oameni. La doar o jumătate de oră de la pornirea motorului se aud nişte păcănituri suspecte, o tuse înfundată, cu sughiţuri metalice, apoi tăcere. Motorul s-a oprit. Oare le este scris acestor fiinţe să încerce, întruna, emoţii peste emoţii, eşecuri peste eşecuri? Marea e blândă, valurile domoale. La bord începe o vânătoare de ingineri-mecanici. Răspund la apel cam 15 emigranţi de profesie ingineri-mecanici, însă lipsesc sculele, toate câte se cer pentru o intervenţie promptă. Alfred Solomon, mecanicul principal, remarcă faţă de căpitanul vasului că motorul e un hârb! Vântul suflă acum, încă destul de uşor, dinspre sud-vest spre ţărmul românesc. Este lansată ancora cam la 5 – 6 mile depărtare de coastă. Peste noapte se munceşte, în echipă, la repararea motorului, fără succes. Puţini pasageri

izbutesc să adoarmă. Tăcerea îi sperie. Ritmul valurilor şi tangajul îi nedumeresc. Mamele îşi liniştesc plozii spunându-le pe şoptite poveşti sau basme, sau cântându-le, sau strângându-i puternic la piept. Bătrânii îşi trec palmele, încetişor, peste frunte, peste obraji, ca şi cum ar fi vrut să-şi netezească ridurile. Zorii zilei următoare îi surprind în acelaşi loc. E Sabat. Habotnicii îşi spun rugăciunile. Superstiţioşii se întreabă dacă cifra 13 le va aduce, cumva, ghinion. După o scurtă discuţie, căpitanul ia decizia lansării unei radiograme. Căpitanul secund Dikof, tot bulgar, care e şi radiotelegrafist, transmite: „Vasul e în pană în dreptul punctului Costineşti”. Tensiunea creşte. Mocneşte protestul brutal. Acelaşi secund Dikof, după ce barca din tribord e coborâtă la apă, împreună cu doi marinari şi doi pasageri pornesc spre farul Tuzla, vâslind cu schimbul. În rugile lor smerite, psalmodice, răsună înţelepciunea străbunului David care, doar cu o praştie, l-a doborât pe giganticul Goliat: „Rugăciunea lui David. Ascultă, Doamne, pricina mea cea dreaptă; ia aminte la tânguirea mea, urechea ta o pleacă la rugăciunea mea, izvorâtă din buze fără vicleşug. De la tine aştept să-mi iasă o dreaptă hotărâre, căci ochii tăi văd bine ce e drept. Când pui la încercare inima mea, când noaptea mă cercetezi şi mă lămureşti ca pe argint, tu nu găseşti în mine nimic rău, iar eu gândesc: să nu mă ia pe dinainte gura mea. Cât despre faptele oamenilor, după cuvântul gurii tale m-am păzit de cărările celui silnic. Paşii mei i-am ţinut tare în făgaşurile tale; picioarele mele nu au şovăit. Pe tine te chem, Dumnezeule, căci tu îmi răspunzi; apleacă urechea ta spre mine, ascultă graiul meu. Minunate fă milele tale, tu Mântuitorul celor ce caută scăpare, din partea potrivnicilor lor, la dreapta ta. Păzeşte-mă ca pe lumina ochiului; în umbra aripilor tale ascunde-mă. De nelegiuiţii care mă apasă, de duşmanii care mă înconjură crânceni! Inima lor şi-au împlinit-o şi cu gura lor grăiesc lucruri semeţe. Ei sunt pe urma noastră, fac în jurul nostru ocol şi cu ochii lor se uită ţintă, ca să ne doboare la pământ. El arată la înfăţişare ca un leu, lacom să sfâşie, şi ca un pui

de leu, culcuşit în ascunse locuri. Scoală-te, Doamne, ieşi-i înainte şi răstoarnă-l; izbăveşte de nelegiuiţi viaţa mea, cu sabia ta. Scapă-mă, cu mâna ta, de oameni, Dumnezeule, de oamenii acestei lumi a căror parte este cuprinsă în viaţă. Pântecele lor îl umple cu răsplăţile tale, sature-se cu ele feciorii lor, iar rămăşiţa să o lase copiilor lor! Şi eu cu inima curată să privesc faţa ta; când mă voi deştepta, să mă satur de priveliştea ta!" (*Psalmul 17*).

Adevărul e că tare-i greu să priveşti marea, în larg, imaginându-ţi vieţuitoarele din adâncuri, dar şi ochii care te urmăresc, fără să clipească, prin periscop, cu aceleaşi sentimente cu care ai privi un câmp nesfârşit, mănos, puternic sub tălpi. împătimiţii mării îşi descriu iubita în fel şi chip; şi, neîndoielnic, la bordul „Strumei" se găsesc călători care au citit şi-au îndrăgit *Moby Dick*, balena albă pe care căpitanul Ahab o urmăreşte fără răgaz. Îşi vor fi adus aminte aceştia de cuvintele lui Melville despre veşnica „terra incognita", tocmai potrivite pentru a însoţi psalmul lui David: „Prima corabie pomenită în vreo carte a plutit pe un ocean care, cu un rafinament demn de un portughez răzbunător, înghiţise o lume întreagă, fără a lăsa în viaţă măcar o văduvă. Acelaşi ocean îşi rostogoleşte şi astăzi talazurile; acelaşi ocean nimiceşte, an de an, atâtea nave. Da, muritorilor nesăbuiţi, potopul lui Noe nu s-a retras: două treimi din această frumoasă lume sunt acoperite, încă, de apele lui. Prin ce se deosebeşte oare uscatul de mare, dacă un miracol petrecut pe cel dintâi, nu este un miracol şi pe cealaltă? Spaime supranaturale i-au cuprins pe evreii din vechime, atunci când – sub picioarele lui Core[52] şi ale însoţitorilor săi – pământul s-a căscat şi i-a înghiţit pe vecie; şi, totuşi, nu trece o zi fără ca marea să înghită, în acelaşi fel, corăbii şi echipaje întregi. Dar marea nu e numai duşmană a omului, care-i este străin… Ea nu cunoaşte mila şi nu se supune nici unei puteri, în afara celei pe care o are ea însăşi… Gândiţi-vă la viclenia mării,

[52] Unul din cei trei feciori ai lui Iţhar (din neamul lui Levi). Personaj biblic care apare în episodul trecerii Mării Roşii (descris în ''Ieşirea") (n.n.).

amintiţi-vă cum făpturile ei cele mai temute lunecă pe sub apă, invizibile de cele mai multe ori, şi mişeleşte ascunse sub cele mai frumoase tonuri azurii… Gândiţi-vă la toate aceste lucruri, apoi întoarceţi-vă privirea spre acest pământ verde, bun şi atât de docil; comparaţi marea cu pământul – nu găsiţi oare o stranie analogie cu ceva din voi înşivă? Căci, aşa cum înspăimântătorul ocean înconjoară uscatul înverzit, la fel şi în sufletul omului sălăşluieşte o insulă Tahiti, plină de pace şi de bucurie, dar împresurată de toate grozăviile unei vieţi numai pe jumătate cunoscută. Dumnezeu să vă aibă în pază! Nu vă aventuraţi prea departe de acea insulă, căci s-ar putea să nu mai găsiţi niciodată drumul înapoi!”

În sufletul călătorilor de pe „Struma” există, într-adevăr, o „insulă Tahiti”, însă lipsită şi de pace, şi de verdeaţă: Palestina. De două mii de ani, cei din neamul lor s-au îndepărtat, forţat, de acest pământ străbun[53]. Acum se reîntorc acasă, respectând un jurământ ancestral, repetat de buzele tuturor generaţiilor de evrei care au trecut, de atunci, pe scoarţa Terrei, jurământ conţinut de urarea „La anul la Ierusalim!” Un *an* care a ţinut *două milenii*!

Barca de pe „Struma”, cu cinci oameni într-însa, ajunge în dreptul farului Tuzla abia după două ore de vâslit necontenit. Dar ei nu apucă să pună piciorul pe ţărm, fiind întâmpinaţi cu rafale de armă automată. Fapt ciudat! Cel puţin doi din cei aflaţi în barcă ştiau româneşte şi îi puteau lămuri pe grăniceri, clarificând pe deplin cum anume stau lucrurile, despre ce este vorba. Pe de altă parte, pare de-a dreptul ciudat ca nişte grăniceri să deschidă focul asupra unei bărci de salvare, acordându-i şansa de a scăpa de capturare (dacă salvele militarilor acesteia ar fi fost determinate, cu adevărat, de impresia că au de-a face cu spioni, diversionişti) … În mod normal s-ar fi cuvenit să le întindă o capcană, să-i captureze şi să încerce, apoi,

---

[53] în anul 70 d.H. Titus, fiul lui Vespasian, cucereşte Ierusalimul şi sugrumă răscoala antiromană a iudeilor, distrugându-le Templul. Acesta este momentul alungării iudeilor din propria ţară şi al răspândirii lor pe glob, în Galut (Diaspora) (n.n.).

descoperirea unor eventuale legături stabilite pe uscat, (cine i-a adus şi lansat la apă, încotro aveau de gând să se deplaseze) … Aşa, însă, cei cinci se văd obligaţi să-şi scape pielea cu orice preţ, fac cale întoarsă şi trag la rame din răsputeri, hotărâţi să revină pe „Struma”, fie şi cu buzele umflate, cu palmele aşijderea. Dumnezeu ţine cu cei năpăstuiţi, mai ales atunci când ei nu stau cu mâinile-n sân, aşteptând pronia cerească. Deci, zăresc un vas, e chiar remorcherul care i-a scos în larg, e tot la ancoră, aşteaptă să recepţioneze ordinul (gata primit!) de a-i ajuta pe emigranţi să-şi continue călătoria (la bordul pilotinei există un specialist în motoare navale). Cei cinci şi ambarcaţiunea lor sunt săltaţi pe puntea remorcherului. Soseşte şi confirmarea ordinului. A început să bată vântul de nord-est, mai apăsat, cu forţa trei-patru. Dar, miraculos, cade numaidecât. Remorcherul porneşte, „Struma” e destul de aproape, astfel încât pilotina e iarăşi coborâtă la apă; într-însa iau loc doi motorişti, căpitanul remorcherului şi specialistul în motoarele navale. Trag la rame, urcă pe „Struma”. Aici începe tocmeala: specialistul în motoare navale cere să fie plătit pentru intervenţia sa – depanarea motorului principal, căpitanul Garabatcenko refuză orice plată, argumentând că vasul se mai află în apele teritoriale româneşti, iar pilotina are drept „obligaţie de serviciu” asigurarea plecării navelor… Până la urmă, forţaţi de împrejurări, emigranţii acceptă să facă o „colectă” la bord, adunând suma cerută de specialist: 1.000 de dolari şi un pumn de bijuterii (verighete, cercei etc), căci mulţi pasageri, în disperare de cauză, acceptă să renunţe la bani (în mod legal scoşi din ţară), la podoabe şi suveniruri, numai şi numai pentru a-şi continua călătoria abia începută. Ajutat de ingineri mecanici emigranţi, ca şi de cei doi motorişti, după câteva ore bune de muncă susţinută (îngreunată de lipsa sculelor trebuincioase, ca şi a pieselor de schimb), treaba se face, specialistul îşi încasează răsplata substanţială. Motorul şi-a regăsit suflul. Lumea se înveseleşte, gălăgios. Aceste suişuri şi coborâşuri ale stării de spirit care domneşte pe „Struma” seamănă cu nişte

valuri înalte, distrugătoare, în stare să te urce până în înaltul cerului şi, de acolo, să te prăvălească în gol, ca pe o surcică, trezindu-ţi groaza şi lăsându-te să-ţi înţelegi micimea, neajutorarea. Remorcherul mai tractează vasul emigranţilor (motorul mai funcţionează) şi, după o bucată de drum, cele două nave se despart emiţând aceleaşi trei sunete de sirenă care par să sune, de astă dată, mai jalnice decât de obicei[54].

E sâmbătă seara. Pentru evrei începe o săptămână nouă care se anunţă a fi favorabilă temerităţii lor de a înfrunta necunoscutul. Motorul reparat bate slab, ceea ce poate fi şi un semn rău, dar şi un semn bun. Pasagerii, cuibăriţi în culcuşurilor lor, pe întuneric, ascultă încordaţi, înfrigurați, păcănitul unui biet motor. Orele acestei seri de 13 decembrie 1941, ca şi ale nopţii, par să ţină o veşnicie. Departe, pe ţărm, oamenii habar n-au cât ţine o secundă pe apă, la bordul unui vas prăpădit. Emigranţii, însă, nu-şi plâng de milă, ci rostesc pe şoptite rugăciuni. Dumnezeu e mare. Simţământul primejdiei care-i pândeşte se îmbină cu credinţa fermă că mântuirea de rele se apropie, odată cu litoralul turcesc şi porturile sale. Prima „problemă" care i se pune echipajului, a doua zi de dimineaţă, ca de altminteri şi pasagerilor (şi-au ales reprezentanţii, un fel de comitet de acţiune), este cea a igienei celor peste şapte sute de fiinţe aflate la bord. Se produc cozi interminabile, aşteptarea e îndelungată, insuportabilă, căci s-ar putea spune că sunt „pe drum" de o săptămână. Aproape întreaga dimineaţă se iroseşte cu aşteptarea la rând, pentru spălat. Când, în sfârşit, ajungi pe punte, simţi că-ţi pierzi răsuflarea, parcă te-ai fi izbit de un zid; jos, în

---

54 Informaţiile de mai sus, precum şi multe altele (din paginile următoare) privitoare la cele petrecute de la începutul călătoriei cu "Struma" şi până la scufundarea acesteia, îşi au sursa în documentarul intitulat Meghilat STRUMA, însumând 140 de pagini, apărut — uimitor de prompt—la Ierusalim (în limba ebraică; mai târziu, tradus în limba engleză, va fi imprimat la Londra), avându-1 drept autor pe L. Kupferstein (el a cules nenumărate mărturii ale martorilor oculari, publicându-le la doar o lună de Ia tragicul eveniment). Aici folosim capitolele Minuni pe mare şi Viaţa pe vapor (n.n.).

spaţiul construit la repezeală, atmosfera e sufocantă, lipsa de aer şi mirosurile datorate înghesuielii se adaugă nefericirilor acestei călătorii[55]. După ce-şi ventilează plămânii, emigrantul devine o „piesă" importantă în „lanţul viu" care transportă găleţile de apă spre prova, acolo unde se spală norocoşii care au şi răzbit până în partea din faţă a navei. Apa e scoasă din mare şi găleţile trec din mână în mână, fie pline, fie goale. Scena are şi o urmă de tragicomedie: pe „Struma" se află oameni de condiţii sociale şi profesionale extrem de diferite (treizeci şi doi de medici, cincisprezece ingineri-mecanici, apoi avocaţi şi profesori cu duiumul), astfel încât n-ar fi fost%de mirare să auzi rostindu-se la fiecare găleată dată de unul şi primită de altul:

— Poftim, domnule doctor.

— Mulţumesc, domnule avocat. Poftim, domnule inginer.

— Mulţumesc, domnule profesor…

A doua „problemă" a zilei va fi cea alimentară. În primul rând, sobele de gătit montate pe vas sunt insuficiente pentru numărul gurilor de hrănit. Femei dintre pasageri o ajută benevol pe bucătăreasa angajată pentru această călătorie, Golda Eger, pe semne o evreică prea nevoiaşă ca să plătească suma cuvenită pentru drum. Dar alimentele, în majoritate vegetale, depozitate mai de mult în cala „Strumei", se stricaseră, putreziseră din pricina apei care se infiltra în navă prin nişte crăpături pe care, abia acum, emigranţii le descoperiseră; bărbaţii, mai ales cei tineri s-au apucat de lucru, astupând crăpăturile, deşi cantitatea de apă pătrunsă în aşa-zisa magazie de alimente nu ameninţa flotabilitatea vasului. Dar legumele şi fructele tot putrezite rămân (unii pasageri, neavând încotro, le mâncaseră – mai târziu – şi aşa). Cu timpul, sobele de gătit vor ieşi din uz şi va fi imposibil să se mai prepare mâncare

[55] Fiecărei persoane i s-a rezervat un spaţiu de dormit lung de 1,60 m. şi lat de 0,60 m. Sunt trei etaje de paturi. Dormitorul adăposteşte 9-10 pasageri în aproximativ şapte metri cubi. Patul lui Procust multiplicat de sute de ori.

caldă, nici chiar un ceai. Deocamdată, apă potabilă este, însă rezervorul se goleşte uimitor de repede; şi, vrând, nevrând, apa de băut se va raţionaliza, iar cantitatea stabilită de comun acord se dovedeşte a fi insuficientă pentru organismul uman. O altă suferinţă pentru emigranţi. Şi setea te chinuie urât de tot! însetat, cu nările şi plămânii avizi de aer curat, primenit, zaci într-un spaţiu insuficient. Fiecare mişcare, fiecare gest se cere a fi cenzurat. Ca să-ţi scoţi un lucruşor din valiză e nevoie ca toată cabina să se pună în mişcare, fiecare participă, contribuie la gesturile tale minime, milimetrice. Nervii călătorilor se încordează pe măsură ce timpul pare că nici măcar nu trece; nervii par adevărate corzi de arc gata să lanseze, fulgerător, săgeata mortală. Gândurile încep să te împrejmuiască, să-ţi restrângă până şi spaţiul mintal, constrângându-te să te întrebi dacă nu cumva te-ai îmbarcat pe o navă a morţilor. Omul, de regulă, abia când se simte primejduit, începe să mediteze asupra eternităţii. Mulţi, mai cu seamă femeile singure ori fără copii, se chircesc în aşa-zisul „pat rezervat” şi plâng pe furiş. Coboară din culcuşuri abia atunci când e ora curăţeniei şi a ordinii. Altă îmbulzeală, altă nenorocire: e aproape imposibil să ieşi pe punte, iar atunci când, prin bunăvoinţa celorlalţi, reuşeşti s-o faci, te apucă – realmente – groaza văzând cum „Struma” se înclină fie spre babord, fie spre tribord, după cum s-a întâmplat să se înghesuie mai mulţi pasageri pe o parte a puntei ori pe alta. Uimitor, deşi omenirea este comparabilă cu un vulcan în erupţie, izolarea, absenţa ştirilor la zi nu pare a-i afecta peste măsură pe emigranţi, dimpotrivă chiar.

Altă „problemă” de-a dreptul penibilă s-a dovedit a fi cea a w. c-urilor, amplasate la pupa vasului: opt compartimente pentru aproape opt sute de oameni (cinci pentru bărbaţi, trei pentru femei). Veşnic coadă. Şi a nu se uita că, din pricina alimentaţiei, a emoţiilor, a spaimei că ţi s-ar putea întâmpla cine ştie ce ruşine în public, frecvenţa vizitelor aici este mare. Insuficienţa hârtiei igienice naşte o dramă insurmontabilă la bord; sunt sacrificate toate

cărţile, puţine de altminteri (avându-se în vedere plafonul maxim de 20 kg. pentru bagajul personal), evident cu excepţia celor sacre. Orice petic de hârtie devine de nepreţuit, unii ajung să dea o portocală întreagă pentru o foiţă, ambalajul altei portocale. Dificultăţile derizorii care căpătau amploare voiau parcă să le demonstreze oamenilor un adevăr mai puţin vizibil altfel: problemele meschine te fac să uiţi de condiţia umană, faptul că numai trecutul şi viitorul sunt eternităţi, pe când prezentul e efemer, ca un fluture incapabil să nu zboare cât mai aproape de soarele propriei sale morţi… Dar îşi meritau ei, emigranţii aceştia proiectaţi într-un palier existenţial mizer, soarta lor potrivnică? Un fragment din cărticica la care ne referim încearcă, parcă, să răspundă întrebării noastre: „Acolo sus, pe puntea vasului, se găseau oameni în sufletele cărora, neîndoielnic, era înrădăcinată dragostea faţă de ţara pe care o părăseau. Acolo se treziseră la viaţă şi se formaseră; ei au cheltuit acolo tot ce au avut mai bun, în munca şi în aptitudinile lor, au iubit-o până la uitarea de sine. Oare nu li se aducea aminte, întruna, ceea ce ei uitaseră – începând din zilele copilăriei şi terminând în stradă, în magazine, în fabrici, în Universitate, în tribunale, la percepţiile financiare – fiind batjocoriţi? Abia acum ei i-i reamintesc că, uneori, donau bani pentru Keren Kayesod1 şi mergeau la adunări sioniste. Acolo au învăţat cântecul Hatikva, despre care unii spun că melodia ar fi împrumutată dintr-un cântec românesc. Într-adevăr, Hatikva are mult din melancolia ţărănească a doinei româneşti care s-a preschimbat şi în cântece hasidice… *Hatikva* înseamnă *speranţă*. Ne vin în gând cuvintele latine: *spiro-spero*, *respir-sper*… Rămâi cu bine, patrie! Am lăsat multe acolo, pietrele funerare ale unor generaţii întregi, energiile celor mai buni ani de viaţă, avere, un cuib cald, rude şi prieteni, totul, totul”[56][57].

Când apar pescăruşii, cei iniţiaţi spun:

---

[56] Fondul (contribuţia) pentru temelia ţării (n.n.).

[57] Aceste cuvinte au fost scrise atunci, în anul 1942, la nici o lună de la naufragiul STRUMEI (n.n.).

— Ăsta-i salutul Bosforului.

luminiţe care s-au aprins pe ţărm şi licăresc ca nişte licurici electrici. Căpitanul navei ordonă ca toţi pasagerii să-şi pună colacii de salvare, de fapt nişte simple cercuri de lemn insuficiente ca număr şi, oricum, deloc încurajatoare pentru cei norocoşi, care au apucat vreunul. Ordinul trece din gură-n gură, bărbaţii coboară în pripă, ca să-şi scoată familiile pe punte, să fie împreună cu cei dragi, dacă… Totul se întâmplă fură ţipete, fără certuri, doar înghesuiala pe punte creşte, alt moment periculos pentru echilibrul „Strumei”. Şi, totuşi, la un moment dat, când deznădejdea tăinuită erupe, un unic ţipăt ţâşneşte din gura lor: „Salvaţi-ne!” Cine să audă? Motorul s-a blocat, atunci când mecanicul a încercat să-l facă a merge înapoi. Acum tace complet. Şi oamenii tac, ajunşi la capătul răbdării şi puterilor, însă nu şi la capătul emoţiilor puternice. Cam o oră întreagă ţine acest echivoc macabru. Într-un târziu, vasul se opreşte de la sine.

Remorcherul turc care apare lângă „Struma”, ca să piloteze nava prin puzderia de mine, este întâmpinat cu urale. Din nou bucurie, din nou lacrimi, din nou îmbrăţişări. La pupa remocherului flutură steagul cu semilună. Fireşte, rada portului Istanbul nu e minată; în schimb, plase antisubmarin îi protejează cuprinsul, semn că submersibilele, oaspeţi nepoftiţi, se pot strecura, pe nevăzute, făcând prăpăd, dacă nu-ţi iei măsuri de precauţie. Turcia fiind neutră, intruşii ar putea fi de mai multe feluri… Mai ales că „Struma” poartă, în trei puncte, drapelul Republicii Panamá, cobeligerantă, alături de Aliaţi, împotriva Axei Berlin-Roma-Tokio (la care şi România participă). Nava ancorează la o dană a portului Büyükdere, adăpostit în golful cu acelaşi nume. Aici se află instalate vama, punctul de trecere, controlul grăniceresc. De pe acelaşi remorcher se anunţă, prin portavoce, că, a doua zi de dimineaţă, va începe verificarea vasului. Doi militari turci urcă la bordul „Strumei” şi rămân de pază. Oare totul să fi reintrat în normal, seria surprizelor neplăcute să se fi încheiat? Oricum, prima etapă a fost

parcursă. Tolăniţi pe boarfe, pe boccele, pe rucsacuri şi valize, bărbaţii de pe punte se simt privilegiaţi, deşi gerul nu cedează, frigul li se strecoară în oase. Aerul curat îţi dă senzaţia de putere, de sănătate, de care ai atâta nevoie, în calitate de „jidov rătăcitor”. Deşi obligaţi să mai petreacă o noapte sub cerul liber, perspectiva îi încântă. Au sub ochi Bosforul orbitor, mai cu seamă pentru nişte inşi veniţi dintr-o ţară cufundată, noapte de noapte, în întunericul camuflajului obligatoriu, birul războaielor moderne. Iată Constantinopolul, desfăşurându-se mirific în unduirea colinelor, uriaşe valuri împietrite, de pământ şi piatră. Şi nu numai: „Acest oraş, cel mai murdar care există pe lume, ce splendoare asupră-i într-o zi de iarnă, sclipind de frig. Această splendoare e alcătuită din ruine: fierăraie ruginită, dărâmături… învechit, decrepit, prăvălindu-se înspre mare, ca şi cum, din treaptă în treaptă, oraşul merge spre pierzanie… Şi, totuşi, reflexele sale sunt mai frumoase decât construcţiile reale, incendierea ferestrelor de către soarele care apune are mai mult efect asupra imaginaţiei decât Londra, Parisul şi chiar New York-ul. Am simţit-o cu adevărat ieri, privindu-l de departe… Din salonul meu, plasat într-o extremitate a hotelului *Pera-Palace*, văd melcii albăstrui înălţându-şi telescoapele fine, ochii lor, patru sau şase, cocoţaţi pe lungi peduncule fixează cerul (moscheele, proiectând spre cer propriile minarete – n.trad.). Duşul de argint strălucitor, faţa de masă din diamante care plutesc pe Marmara, mai depărtată decât la Saladjak, însă cu acelaşi trosnet de lumină… Acest oraş care lansează limbi de pământ, care înalţă suliţe şi simboluri, care şerpuieşte, care se insinuează şi se expune, şi care se chirceşte, şi care îmbrăţişează şi apoi este îmbrăţişat de către albastrul, marea. În spectacolul boitei, aruncându-şi braţele de jur-împrejurul cerului căzut, scoţând strigăte de pietre, prăbuşindu-se, întinzându-se, cabrându-se, etalându-se, devenit imens, după care, îngustându-se, micşorându-se, retezându-se într-un abis chiar la buza ţărmului, veşnic îndepărtat, devorat de distanţă, ştergându-se, aplatizându-se, dispărând şi

reapărând, cufundat în apă şi în cer, conţinând mai mult cer şi mai multă apă decât oricare alt oraş al lumii. Cioplit, prăpăstios, corp astral a cinci imperii moarte, abandonat şi abandonându-se el însuşi, fără a-i aparţine nimănui… Noaptea mă emoţionam stingându-mi lampa, la gândul că eu am putere asupra uneia dintre luminile acestui oraş” 1.

Coincidenţa face ca rândurile de mai sus să fi fost aşternute pe hârtie tot într-un decembrie, dar abia peste doi ani, adică în 1943; şi nu de mâna vreunui emigrant înghesuit pe o navă prăpădită, ci de către o scriitoare de vibrant rafinament, venită anume în Turcia, din iniţiativa autorităţilor române a acelor vremuri, ca „ambasadoare a păcii”, în timp ce prinţul Barbu Ştirbey, cumnatul ei, ajuns – prin Ankara – până la Cairo, negocia cu Aliaţii (trimis fiind de Mihai Antonescu) condiţiile unei păci separate[58][59]. Decorul, fără doar şi poate, e acelaşi, dar starea de spirit trage greu în balanţă. Supărare peste supărare, emoţii după emoţii, modifică în chip dureros optica individului. Vinovaţi fără vină, pasagerii „Strumei” îşi vor sorbi, până la fund, cupa amărăciunilor.

5

Vinovajii fără vină

Pentru peregrinii de pe „Struma”, anul este 5702, nicidecum 1941. De 5702 ani numără şi numără zilele, îndură nedreptăţile proprii şi nedreptăţile altora, iar de aproape două mii de ani străbat lumea în lung şi în lat, cu gândul sublim că, la anul… la Ierusalim. Ceilalţi – unii, desigur – le strigă cu duşmănie, fără să ştie întotdeauna nici geografie fizică, nici geografie spirituală: „*Jidane*, la Palestina!”. De fapt, într-acolo visează să-şi continue drumul şi fericiţii-nefericiţi din rada portului Buiac Dara.

---

58 Din Jurnalul Marthei Bibescu.

59 ’’Este adevărat că condiţiile puse de ambasadorul Sovietelor în numele celor Trei Mari erau inacceptabile, mai dure decât cele indicate în anul precedent: nu numai că România trebuia să confirme cedarea Basarabiei şi a Bucovinei de Nord către U.R.S.S., dar ea trebuia să se angajeze la luptă alături de Armata Roşie, ceea ce echivala cu plasarea trupelor române sub comandament rusesc” (Gislain de Diesbach, Prinţesa Bibescu — Ultima orhidee, Paris, 1986).

Poate, de aceea, fiindcă merg spre Ierusalim, emigranţii „Strumei” simt că au toate vârstele la un loc, sunt şi vârstnici, chiar bătrâni de tot, sunt şi tineri, sunt şi copiii… Şi suferă corespunzător: „Suferi pentru că eşti evreu; ai înceta să fii evreu în momentul în care nu ai mai suferi; şi nu ai putea scăpa de suferinţă decât încetând a fi evreu. Este, desigur, o apăsătoare fatalitate…”[60] în aceeaşi prefaţă, Nae Ionescu încearcă să se refere nu numai la prezentul şi trecutul evreilor, ci şi la viitorul lor: „Există totuşi o acţiune prin care evreii au încercat să se smulgă sorţii lor. E sionismul. Încercarea mi se pare însă cu totul confuză. Desigur, Ierusalimul rămâne polul magnetic al iudaismului. Dar un pol, aş zice, mistic. Căci urarea nostalgică «La anul la Ierusalim» nu are nimic pozitiv în ea, ci e mai degrabă unul din acele mituri despre care vorbeşte Sorel, în acelaşi fel mit cum mit e hiliasmul, evenimente care nu se vor întâmpla niciodată, dar care polarizează omenirea şi au asupra oamenilor o înrâurire extrem de puternică, obligându-i să-şi reguleze viaţa în vederea acelor evenimente, *ca şi cum ele s-ar întâmpla* (sublinierea autorului). Întoarcerea la Ierusalim e, netăgăduit, o realitate pentru evrei. E cea mai puternică realitate iudaică. Certitudinea aceasta mistică după care Israel se va regăsi odată şi odată la umbra templului, este aşa de adânc înrădăcinată în fiinţa evreilor, încât aceştia nici nu-şi socotesc viaţa în diaspora decât ca un provizorat.

---

[60] Profesorul universitar Nae Ionescu (1891-1940, martie 15), filosof, ideolog al mişcărilor extremiste interbelice, fost director al ziarului “Cuvântul” (publicaţie a Mişcării Legionare): “Nae Ionescu a fost un sincer şi mare prieten «din vremuri grele» al Mişcării Legionare” (C.Papanace). El a scris prefaţa la romanul lui Mihail Sebastian, De doua mii de ani, apărut în 1934, chiar la solicitarea autorului (evreu), iar prefaţatorul execută fără tresărire “disecţia eroului central, alt evreu, Iosef Hechter”... Cartea lui Sebastian este, de fapt, o reconstituire deosebit de autentică a atmosferei de tensiune şi de frământări, cu efecte mutilante, din primii ani ai deceniului patru, secolul XX, rezultând din experienţa discriminărilor rasiale. Dar Nae Ionescu credea şi scria astfel : ’’(Doctrina legionară) se crează prin fapta de fiecare zi a Legiunii, aşa cum se desprinde ea din hotărârea celui aşezat de Dumnezeu în locul care se porunceşte”.

Mai mult, ca o ficţiune. Căci dacă evreii au temple şi case de rugăciune prin toate aşezările lor, nu e totuşi mai puţin adevărat că singurul loc de rugăciune şi de jertfă rămâne Ierusalimul, şi că *în fond* adevăratul templu – nu surogatele din diaspora – acolo este. Stranie stare de spirit, în care conceptul-limită al dorinţelor, obiectul tendinţelor dureroase ale unui popor întreg, devin adevărata realitate, pe când viaţa de toate zilele se destramă în transparenţe iluzionale – ficţiuni! înţelegeţi dară ce departe de realitatea iudaică a fost gândul lui Theodor Herzl atunci când a lansat ideea sionismului. Stat iudaic? Evident, dacă cineva ar izbuti să adune la un loc pe toţi evreii de pe faţa pământului şi să-i constituie în Stat, problema suferinţelor evreilor ar lua o altă înfăţişare; poate chiar că ar fi rezolvată. Dar întrebarea e: cum să constitui un stat evreiesc? Evreii au mai avut doară un stat. L-au avut chiar de mai multe ori. Unde e? Să fi aşteptat oare evreii pe Theodor Herzl ca să descopere ideea unui stat evreiesc? E cel puţin ciudat. Un popor obişnuit, normal, tinde înspre viaţa de stat în chip firesc, fără niciun plan conştient; exact în acelaşi fel în care moleculele dintr-o soluţie suprasaturată tind spre cristal. Asta la evrei însă nu se vede. Ba dimpotrivă, ori de câte ori au avut un stat, nu s-au liniştiţi până nu l-au făcut în bucăţi. Să înceteze viaţa în diaspora? Nonsens. Căci viaţa în diaspora este însăşi stare naturală a evreilor. Desigur, viaţa în diaspora nu ar fi fost posibilă, împrăştierea nu ar fi putut să păstreze intact poporul evreu aşa cum l-a păstrat, dacă fiecare evreu în parte şi toţi la un loc nu ar fi trăit într-o halucinantă încordare viziunea mistică a Ierusalimului pământesc. Ierusalimul a împlinit însă, după cum am spus, funcţiunea de polarizator nu a indivizilor concreţi, ci a spiritualităţii iudaice şi a ethosului iudaic. Atât. Suficient pentru a păstra poporul; dar insuficient pentru a lega pe indivizi într-un stat. Şi acum, ce a vrut Theodor Herzl1, şi ce vrea sionismul? Să ia Ierusalimului nimbul lui mistic, caracterul lui de mit de până acum şi să transforme acest oraş într-o capitală de stat cu ministere şi

cu siguranţă generală? Se poate. Numai că nu s-ar realiza decât o experienţă cu totul trecătoare, cum au fost întotdeauna aşezările politice iudaice, iar pe de altă parte concretizându-se Ierusalimul, s-ar lua evreilor din împrăştiere singurul centru de raliere a lor care le-a făcut posibilă viaţa până astăzi. Sionismul este, fără îndoială, o încercare de a rupe cercul de suferinţă al fatalităţii iudaice – dar o încercare care nu poate duce decât cel mult la un rezultat: pierderea evreilor ca popor, prin sfărâmarea mitului Ierusalimit. Sionismul? O sinucidere! Şi asta trebuia să fie o soluţie!"[6162]

În romanul *De două mii de ani*, profesorului-filosof i se dă parcă o replică indirectă de către eroul principal al cărţii, Iosef Hechter, care, altminteri, ar fi putut prea bine să se numere printre pasagerii „Strumei". Pe nava ancorată în portul Buiac Dara există nouăsprezece emigranţi cu numele de Iosef, vârste diferite, profesiuni diferite, situaţii familiale diferite (majoritatea bărbaţi în plină tinereţe, de la 18 la 40 de ani). Căruia dintre ei i-ar fi revenit privilegiul de a repeta vorbele lui Iosef Hechter: „Dacă nu m-ar speria o prea lungă meditaţie intimă, aş încerca să precizez în ce măsură sunt eu un om de la Dunăre înainte de a fi orice altceva. Acolo e patria mea.

---

[61] Poate că, aici, la întrebările profesorului Nae Ionescu, se potriveşte drept răspuns lămuritor, "amănuntul" — absolut semnificativ — împărtăşit nouă de M. Begin (op.cit.): "Herzl, jurnalist apreciat şi asimilat ţării în care trăia, a fost azvârlit în criza spirituală care l-a condus la ideea unui Stat Evreiesc, atunci când i-a auzit pe derbedei strigând «moarte evreilor!»". Cât despre sionism, se poate spune — pe scurt — că este mişcarea naţională de eliberare a poporului evreu, apărută spre sfârşitul secolului al XlX-lea, ca răspuns la continua asuprire şi persecutare a evreilor din Europa răsăriteană şi la dezamăgirea crescândă privind emanciparea lor formală în Europa apuseană, emancipare care nu pusese capăt discriminării şi nici nu dusese la integrarea evreilor în societăţile ţărilor în care locuiau. La primul Congres sionist, convocat de Theodor Herzl la Basel, în 1897, sionismul s-a organizat într-o mişcare politică, având drept ţel reîntoarcerea poporului evreu în Ţara Israelului şi reînvierea sa naţională pe pământurile străbune (n.n.).

[62] 300 000 —în 1994 (n.n.).

Mi-a fost totdeauna greu să spun aceste vorbe, cu simplicitate: «patria mea». Am fost de mic deprins să mi se bănuiască buna-credinţă şi cum sunt sensibil la propriul meu ridicol, n-am stăruit în a face afirmaţii, pe care nimeni nu era dispus să le primească. *Noi*, *românii*... Era aproape inevitabil în liceu, la lecţia de istorie, povestind un război, să întrebuinţez acest plural de persoana întâi: *noi*, *românii*... («care români?» mi-a strigat odată unul din bancă, interzicându-mi pe multă vreme să mă solidarizez cu istoria lui Ştefan cel Mare). Ocoleam cu precauţie termenii, pentru care aş fi putut fi bănuit de prefăcătorie, deşi era o vârstă la care cuvintele solemne fac oricui plăcere. Ţară, patrie, neam, eroi, un întreg vocabular interzis. Ca exerciţiu intelectual n-a fost rău, căci am fost astfel obligat de timpuriu să-mi supraveghez vorbele şi să le cer a spune exact ceea ce trebuie. Dar, oricâtă consolare îţi dă sentimentul nedreptăţii care ţi se face, jocul nu e totdeauna vesel. O umbră de teroare cade peste amintirile mele de şcoală şi de copilărie. Astăzi îmi scrutez cu destulă asprime eventualele mele dispoziţii de a mă simţi persecutat şi nu-mi iert accesele de patetism, dar mi-ar fi greu să uit prima noapte de gardă, la regiment, cu ani în urmă, când mi s-a comunicat că postul numărul 3, de la adjutantură, nu-mi poate fi încredinţat. («Există ordin special pentru ovrei» explica puţin jenat sublocotenentul). Aşadar, în conştiinţa lor, eu, dacă nu eram un trădător dovedit, eram în orice caz unul posibil. Un ordin «special» suprima dintr-odată viaţa mea pe acest pământ, viaţa părinţilor mei, viaţa bunicilor şi a străbunicilor mei, un ordin «special» ştergea cu un număr de înregistrare aproape două veacuri de amintiri într-o ţară, care fără îndoială nu era «patria mea» de vreme ce puteam s-o vând într-o noapte de gardă. Scriind, am impresia că mă înduioşez asupra «tristei mele soarte», cum s-ar zice, ceea ce nu e deloc intenţia mea. E bine să-mi amintesc din nou că m-am decis o dată pentru totdeauna, să nu fiu un martir, rol prea grav pentru mine. Îmi explic doar aici sincera inaptitudine pentru anumite cuvinte mari, pentru

anumite noţiuni festive. Îmi va fi probabil totdeauna imposibil să vorbesc despre «patria mea română», fără un sentiment de pudoare bruscată, căci nu-mi pot cuceri cu de-a sila un drept, pe care. nu mi l-au putut cuceri timpul răbdător, bună-credinţa neluată în seamă, sinceritatea tăgăduită. Dar voi vorbi despre o patrie a mea şi pentru ea cu voi înfrunta şi riscul de a fi ridicol, iubind ceea ce nu mi se dă dreptul să iubesc. Voi vorbi despre Bărăgan şi Dunăre, ca de ceva care îmi aparţine nu juridic şi abstract, prin constituţii, tratate şi legi, ci trupeşte prin amintiri, prin bucurii şi prin tristeţi. Voi vorbi despre un spirit al acestui loc, despre o anumită inteligenţă specifică acestui climat, despre luciditatea pe care am deprins-o aici din lumina albă a soarelui de şes şi despre melancolia pe care am descifrat-o în peisajul Dunării, care se leneveşte la dreapta oraşului, în baltă. E timpul să mă opresc. M-am înduioşat de tot şi am devenit retoric”…

Câţi dintre pasagerii „Strumei”, cărora li se interzice categoric să debarce, fie şi temporar, fie şi prin rotaţie, câţi vor fi citit *De două mii de ani*? Probabil că destui. Şi dacă n-au citit-o, au trăit-o. Cei care au şi citit-o au avantajul de a fi memorat una din concluziile aceluiaşi Iosef Hechter: „Nu voi înceta desigur niciodată să fiu evreu. Asta nu e o funcţiune din care să poţi demisiona. Eşti sau nu eşti. Nu e vorba nici de orgoliu, nici de jenă. E un fapt. Dacă aş încerca să-l uit ar fi de prisos. Dacă ar încerca cineva să mi-l conteste, tot de prisos ar fi. Dar nu voi înceta de asemeni niciodată să fiu un om de la Dunăre. Şi ăsta tot un fapt e. Că mi-l recunoaşte sau nu mi-l recunoaşte cine vrea sau cine nu vrea, treaba lui. Exclusiva lui treabă. Dificultatea nu stă şi n-a stat, niciodată, în recunoaşterea juridică a situaţiei mele, chestiune de amănunt, care nu mă priveşte pe mine, fiindcă eu n-am revendicări şi nu-mi recunosc drepturi. (Mă gândesc la un miting al sălciilor din balta Brăilei, revendicându-şi dreptul de a fi sălcii). Eu ştiu ceea ce sunt şi dificultăţile, dacă există, nu pot fi decât în ceea ce sunt eu, nu în ceea ce scrie în registrele statului. Liber statul să

mă decreteze vapor, urs polar sau aparat fotografic, eu nu voi înceta prin aceasta să fiu un evreu, un român şi un dunărean… Aş vrea să cunosc bunăoară legiuirea antisemită care va putea anula în fiinţa mea faptul irevocabil de a mă fi născut la Dunăre şi de a iubi acest ţinut[63]. A avut cineva mai multă nevoie de o patrie, de un pământ, de un orizont cu plante şi animale?…”

La bordul „Strumei”, pe care emigranţii rămân izolaţi de ţărm, iniţial sub pretextul carantinei, momentele de meditaţie nu sunt puţine. Fiecare îşi aduce aminte de lucruri, de fapte, de locuri şi oameni pe care, altminteri, ai fi putut crede că nici n-au fost memorate. Şi nu de puţine ori le răsună în minte refrenul unui cântec de-acasă, intonat de regulă printre fluierături, aplauze, tropăituri şi pumni ridicaţi ameninţător în aer: „Căci străinii şi jidanii / ne tot sug, ne sug mereu”. Câte, câte asemenea „ceasuri de spasm” vor trebui trăite, adunate într-un şirag care aminteşte mai degrabă de o zgardă? Gânduri, foame, sete…” Există un neam de oameni gata să plătească la timp pentru voi (ceilalţi – *run*.), pentru sătui, pentru flămânzi, pentru albi, pentru roşii, pentru slabi, pentru graşi. Nu spuneţi că e un neam de bancheri? Să plătească deci” (Mihail Sebastián).

„Bancherii” de pe „Struma” *plătesc* cu vârf şi îndesat! Degeaba spun unii că evreul are întotdeauna pregătită o valiză de drum… Mai exact ar fi: evreului i se trage, întotdeauna, când e greul mai greu, un picior în fund! Cu doar o lună şi ceva mai devreme, ministrul Turciei la Bucureşti i-a împărtăşit secretarului general al Ministerului Afacerilor Străine, Gheorghe Davidescu, faptul că: „Mulţi evrei, supuşi români, îl asaltează la fiecare pas cu rugămintea de a-i ajuta să părăsească ţara. Domnia sa ar fi dispus să intervină pe lângă guvernul său pentru a se obţine consimţământul autorităţilor engleze la intrarea acestor evrei în Palestina. Dl. Tanriöer crede că s-

[63] Prefaţatorul zice însă: ’’«Eşti tu, Iosef Hechter om de la Dunărea Brăilei? Nu. Ci evreu de la Dunărea Brăilei»… Naţionalitatea este, deci, o stare organică” (n.n.).

ar putea găsi şi alte căi pentru a-i dirija pe aceşti evrei *prin Turcia* (subl. ns.). Ne roagă însă a-l autoriza să facă demersuri în acest scop". Acum, aproape opt sute de emigranţi se află la bordul „Strumei", în apele teritoriale turceşti; ei nu pot pune, însă, piciorul pe pământul Turciei şi cu atât mai puţin li s-ar îngădui să călătorească, pe calea ferată, până în ţara de destinaţie, Palestina. De altminteri, cu nici trei săptămâni înainte de ridicarea ancorei, din portul Constanţa, Ministerul Afacerilor Străine i se adresa astfel Cabinetului Militar al Conducătorului Statului: „Referindu-mă la adresa dvs nr. 3942/M din 15 noiembrie curent, am onoarea a vă aduce la cunoştinţă că împărtăşesc întru totul opinia dumneavoastră, în sensul căreia stimularea emigrării evreilor ar oferi avantaje pe care ar fi oportun a le realiza în împrejurările actuale[64]. Într-adevăr campania evreiască pornită în ţările anglo-saxone împotriva noastră nu cred că ar mai putea fi potolită prin restrângerea emigrărilor evreieşti1. În această privinţă tot ce am putea face cred că ar fi intensificarea propagandei noastre de lămurire a opiniei publice asupra rolului pe care l-a jucat evreimea[65] în viaţa economică a ţării[66] şi evitarea cu îngrijire a unor eventuale excese de zel din partea autorităţilor însărcinate cu executarea măsurilor privitoare la evrei. Problema stimulării emigrării evreilor prezentând un caracter eminamente intern, cred că marii noştri aliaţi, puşi în cunoştinţă asupra intenţiilor noastre, nu ne-ar putea refuza concursul lor. În ceea ce priveşte mijloacele care ne stau la

---

[64] Ministerul de Interne român e de altă părere: ''Ministerul Afacerilor Interne opiniază că emigrarea nu trebuie aprobată, întrucât evreii ar putea duce informaţii defavorabile ţării şi Axei şi ar putea face propagandă antiroinânească, o parte din ei înrolându-se chiar în armatele potrivnice Axei" (din adresa datată 15 noiembrie 1941, emisă de către Cabinetul Militar al Conducătorului Statului) (n.n.).

[65] Dar ţările anglo-saxone, Anglia în speţă, este un adversar la fel de notoriu, al emigrărilor-imigrărilorîn Palestina, ca şi cei din tabăra militară opusă (n.n.).

[66] Numai? Dar în lumea medicală, în viaţa culturală şi artistică, în ştiinţă, în lingvistică, în presă etc. (n.n.).

dispoziţie pentru executarea acestei hotărâri, ţin să vă informez că acum câteva săptămâni ministrul Turciei şi-a oferit serviciile pentru a obţine prin guvernul său autorizaţiile necesare, de intrare a evreilor din România în Palestina şi Siria. La această ofertă a ministrului Turciei nu am putut da niciun răspuns, deoarece *guvernul nostru nu a luat încă nicio hotărâre definitivă* (subl. ns.). Secretar General, *Gh. Davidescu*". La data aceea, doar douăzeci şi patru de zile mai erau până la plecarea „Strumei"... Soarta a mii şi mii de oameni se stabileşte, intuitiv, în cabinetele puterii, dar judecăţile de atunci apar astăzi în lumina rece a adevărului istoric: „Într-adevăr, serviciile pe care le-ar putea aduce emigranţii evrei adversarilor noştri nu sunt nicidecum atât de periculoase, întrucât evreii sunt, în genere, de valoare militară neînsemnată1... în schimb, emigrarea evreilor din Regat, *cei din Bucovina şi Basarabia urmând a fi deportaţi* (subl. ns.), ar prezenta următoarele avantaje:

— S-ar micşoara numărul evreilor din Regat, deveniţi indezirabili.

— Vor emigra evreii înstăriţi, care sunt şi cei mai periculoşi.

— Dându-li-se un termen scurt pentru emigrare, evreii ar fi siliţi să lichideze repede afacerile lor în avantajul românilor.

— Emigranţii îşi vor lăsa în ţară o parte din avere[6768], care va reveni patrimoniului naţional, nefiind lăsaţi să ia cu ei decât o parte din bani.

Emigrarea s-ar face, evident, pe mare, iar destinaţia ar fi Palestina. Ea s-ar efectua în măsura în care Turcia ar admite tranzitul, pentru care intervin cei interesaţi, sau pentru care ar putea interveni şi statul român. Această chestiune, în afară de aspectul ei internaţional, *prezentând şi un interes deosebit pentru puterile Axei* (subl. ns.), vă rugăm să binevoiţi a dispune să ni se comunice avizul d-voastră asupra soluţiei pe care ar urma s-o adopte România şi demersurilor ce ar urma să se facă pentru a se cunoaşte intenţiile marilor săi amici1. Această chestiune urmând să fie prezentată domnului Mareşal, conducătorul statului, vă rugăm să binevoiţi a ne comunica rezultatul cât mai neîntârziat. D.O. Şeful Cabinetului Militar, Colonel R.

---

67 Altă prejudecată infirmată, categoric, de către realitatea acelor timpuri, precum şi de cea actuală. La vremea respectivă, e drept, nu exista — încă — Jewish Brigade (Brigada Evreiască din componenţa Armatei a 8-a britanice). Ea va fi constituită mai târziu, deşi Chaim Weizman şi Moşhe Shcrtok (Şaret) le propuseseră englezilor, în repetate rânduri, să includă în armata britanică şi voluntari din Palestina. Dar englezii erau, în mod tradiţional, proarabi. Totuşi, - 30 000 de voluntari evrei din Palestina s-au înrolat în unităţi engleze (la data aceea, populaţia totală — evreiască — a Palestinei era puţin sub 600 000 de oameni). în sfârşit, când autorităţile londoneze au acceptat, s-a întemeiat brigada, alcătuită din 5 000 de combatanţi, comandant fiind generalul de brigadă Frank Benjamin (evreu englez). Brigada Evreiască a luptat în Italia şi a luat parte la ofensiva finală, decisivă, a Aliaţilor, din mai 1945. Atunci, propunându-i-se lui Winston Churchill să aprobe pentru Brigada Evreiască un steag propriu^ el scria în memorandumul înaintat ministrului de război: ”Mă voi sfătui cu regele. în nici un fel nu pot gândi că acestui neam chinuit, risipit în toată lumea, care în epoca noastră suferă ca nimeni altul, să i se refuze satisfacţia unui drapel propriu”. Este bine de ştiut că, în cadrul armatelor antifasciste, au luptat 1 500 000 de combatanţi evrei. Mai târziu, o dată cu proclamarea statului Israel, Zahal-ul (forţele armate ale noului stat) îşi va cuceri o faimă binemeritată, pe parcursul deceniilor sale de existenţă (după A. Spiegler, Illustrierte Neue Welt, nr. 98/1995) (n.n.).

68 Cât nu încape, pe lângă îmbrăcăminte şi încălţăminte, în rucsacul-geamantanul de 20 kg/persoană! (n.n.).

Davidescu”[69][70]…

Büyükdere. 1941, decembrie 14. Într-o lunea. Pe puntea „Strumei” credincioşii îşi rostesc rugăciunile. Miroase a supă de legume. Copiii îşi văd de-ale lor; pe rând, supravegheaţi de părinţi, se joacă la aer şi cercetează cu ochi mari vapoarele din apropiere, macaralele, pescăruşii care plutesc în văzduh la fel cum plutesc pe apă, mulţi bătrâni rămân chirciţi în culcuşuri, după osteneala trupurilor ai zice că dorm, însă privirile îi trădează, văd şi înregistrează neliniştea care stăpâneşte nava imobilizată, legănându-se aţipitor, parcă într-adins, ca să adoarmă curiozitatea, angoasele. Inginerii stau în jurul motorului, doctorii îşi îndeplinesc menirea, deşi nu prea au instrumente, nici medicamente, alţii – descoperind că apa pătrunde din nou în cambuză[71], din fericire destul de puţină – încep s-o care cu găleţile. Cei din echipaj, în frunte cu căpitanul, sunt mohorâţi, neputincioşi, un presentiment îi determină, pesemne, să se manifeste astfel.

„Struma” stă pe loc, la Büyükdere, în timp ce, la Bucureşti, continuă să circule hârtiile privitoare la vasul amintit. Data documentului: 13 decembrie 1941 (într-o sâmbătă). Este punctul de vedere al Ministerului Finanţelor, la solicitarea aceluiaşi Cabinet Militar al Conducătorului

Statului: „DOMNULE MAREŞAL, în baza notei Domniei voastre din LXII1, transmisă prin Cabinetul Militar, privitoare la emigrările de evrei şi beneficiile excepţionale realizate de unele agenţii care se ocupă cu organizarea transporturilor de emigranţi, avem onoare a vă comunica următoarele:

a) Afacerea «Struma» a fost montată de un mic grup

---

69 Tic verbal sau mental? (n.n.).

70 Răspunsul dat de M.A.E. a fost citat anterior. Ne-am îngăduit să nu păstrăm cronologia temporală, ci să încercăm a urmări, constant, cronologia semnificaţiilor (n.n.).

71 Cămară pentru alimente la bordul navei, de regulă lipsită de umezeală şi cu o temperatură constantă.

de greci şi (de) evrei, între care au putut fi remarcaţi domnii Dandria (corect: d'Andria – n.n.), Pandelis şi Singros;

b) Cifra afacerii nu este de 17 milioane, ci de circa 150 milioane lei, fiind vorba de transportarea, după unii, a 700 evrei, iar după relaţiunile Căpităniei portului Constanţa, 748 emigranţi evrei, care plătesc câte 200.000 lei fiecare;

c) Pentru efectuarea transportului, asociaţii au cumpărat vasul «Struma», de origine bulgară, cu o vechime de circa 40 de ani;

d) Deşi valoarea reală a vasului este cvasinulă, valoarea sa comercială rezultată din această tranzacţie n-a putut fi precizată;

e) Vaporul a fost adus de la Vama la Constanţa şi pus sub pavilion panamez;

f) Amenajarea lui a costat circa 17 milioane lei;

g) De asigurarea unor astfel de întreprinderi nu poate fi vorba, deoarece nicio societate de asigurări *nu riscă în împrejurările actuale* (subl. ns.);

h) Afacerea este montată pe riscul exclusiv al grupului citat[72][73].

În unele cazuri, înşişi evreii care voiesc să emigreze se asociază şi se organizează în acest scop, cotizând (cu) sumele necesare cumpărării de vase şi angajării personalului navigant, totul fiind montat pe riscul lor şi al personalului navigant. Cu vase proprii, de minimă valoare, ajungând în apele teritoriale palestiniene, sacrifică vasele prin simularea de naufragii sau acostarea şi debarcarea clandestină, noaptea, în puncte prielnice acostării. Ajunşi pe uscat, sunt internaţi în lagăre speciale şi, apoi, după oarecare timp şi cu anumite formalităţi, sunt lăsaţi în libertate. Procedeul sacrificării vaselor este absolut necesar, deoarece, deşi clandestină, *pătrunderea evreilor este agreată de* englezi1 (subl. ns.) oficial, însă este cu

---

72 Deci: curând după plecarea ''Strumei" (n.n.).

73 Ce fel de "risc exclusiv" pentru armatori, când riscul total, real, şi l-au asumat pasagerii? (n.n.).

stricteţe interzisă, pentru a nu indispune populaţiunile arabe.

Datorită împrejurărilor şi condiţiunilor excepţionale în care se fac emigrările de evrei, nu s-ar putea întrevedea decât două posibilităţi de a se organiza aceste emigrări în beneficiul statului.

1. Să se autorize singurul serviciu naţional de transporturi maritime, S.M.R., să organizeze emigrarea evreilor pe contul şi cu propriile sale mijloace.

2. S.M.R.-ul posedă în parcul său un vas – «Alba Iulia»[74] – care s-ar preta acestui gen de operaţiuni, fiind deja la limita de vârstă stabilită de regulamentele de navigaţie. Propuneri, în acest sens, au fost deja făcute de unele grupuri de evrei, care, oricând, ar avea mai multă încredere într-un vas al S.M.R.-ului şi controlat de el, decât în vase greceşti sau bulgăreşti, de reputaţia vasului «Struma». Deşi vasul este evaluat astăzi la 400.000.000 lei, grupul evreilor interesaţi a oferit o garanţie de 500.000.000 lei, pe care a dat să se înţeleagă că, la sfârşitul operaţiunilor de transport, ar fi dispuşi s-o doneze S.M.R.-ului, iar pentru transport câte 200.000 lei de persoană, ceea ce, la cifra de 2000 de persoane, câte ar putea fi îmbarcate, ar da o sumă de 400.000.000 lei. Deoarece vasul «Alba Iulia» se află la Constantinopol şi navigaţia pe Marea Neagră este extrem de periculoasă, emigranţii ar fi fost dispuşi să facă drumul până la Constantinopol cu trenul, iar cu vasul numai de la Constantinopol până într-unul din porturile Palestinei1. Reprezentanţii grupurilor interesate au lăsat a se înţelege că acest consimţământ l-ar putea obţine chiar ei. Cu împlinirea acestor condiţiuni, conducătorii S.M.R.-ului cred că întreprinderea ar fi posibilă şi chiar foarte rentabilă, beneficiile putându-se cifra, în câteva luni, la câteva miliarde.

2. O a doua posibilitate ar fi ca, fie tot prin S.M.R., fie

---

[74] Afirmaţie gratuită, defel conformă cu realitatea, mai ales că — la începutul anului 1942 — puterile Axei erau pe cale să câştige războiul în Mediterană şi în Africa de Nord (n.n.).

prin alte întreprinderi sau persoane interpuse, dacă s-ar găsi că vasul «Alba Iulia» nu trebuie sacrificat, sau dacă guvernele indicate nu ar da consimţământul, guvernul să autorizeze şi să subvenţioneze cumpărarea de nave vechi, de categoria «Struma», care s-ar preta unor astfel de riscuri. MINISTRU, semnătura indescifrabilă".

Mareşalul Antonescu pune următoarea apostilă: „Problema trebuie discutată şi pusă la punct cu Externele şi Marina. /.A". Iar pe o notă anterioară (din 24 noiembrie 1941), întocmită pentru el de către Biroul 2 al Cabinetului său militar, scrisese: „Să se trateze serios problema de Ministerul de Externe. Este o necesitate să ne scăpăm de cât mai mulţi evrei şi să lase cât mai mult prin bună înţelegere, în ţară, capitalurile pe care le-au acumulat aici". Vorba lui Mihail Sebastián (ori a personajului său: „Nu spuneţi că e un neam de bancheri? Să plătească deci"). Semnificativ este şi faptul că „la 10 noiembrie 1941, ministrul plenipotenţiar german la Bucureşti (von Killinger – n.n.) fusese însărcinat să întrebe «discret» guvernul român dacă vrea să-i recheme pe evreii cetăţeni români care se aflau în Germania sau dacă dă mână liberă autorităţilor germane să-i transporte în «ghetourile din est». Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri al României, Mihai Antonescu, a declarat că guvernul român nu are «niciun interes» ca evreii să se întoarcă în România şi lasă guvernului Germaniei dreptul de a-i evacua în est şi pe aceştia împreună cu evreii germani. În afară de guvernul român, propunerea guvernului german a mai fost acceptată *numai* (subl. ns.) de guvernele Croaţiei şi Slovaciei. Când guvernul slovac a ridicat pretenţii asupra averilor evreilor slovaci aflaţi în Germania, s-a luat hotărârea ca averile evreilor din România, precum şi ale celor din Croaţia, să fie puse la loc sigur, pentru a preîntâmpina eventualele reclamaţii ulterioare (!)". Au fost, însă, destule cazuri în care evreii-cetăţeni români aflaţi peste hotare, s-au putut repatria tocmai pentru a scăpa de deportare, echivalentă, de regulă, cu exterminarea. Şi tot Hiligrubef explică: „O problemă

evreiască şi, totodată, manifestări antisemite au existat în România încă de la[75]

grupărilor antisemite, care dădeau cifre de 2.000.000 până la 2.500.000, trebuie privite ca fiind extrem de exagerate.

După primul război mondial, în special după promulgarea Constituţiei liberale din 1923, care, în articolul 8, în conformitate cu Tratatul de la Paris din 9 decembrie 1919 cu privire la ocrotirea minorităţilor, asigura tuturor cetăţenilor egalitatea în drepturi civile şi politice şi care voia să-i facă şi pe evrei cetăţeni cu drepturi depline, mişcarea antisemită în România s-a intensificat. Se poate ca ea să fi găsit un suport în rezerva pe care o avuseseră românii, mai înainte, faţă de evrei, când ei erau consideraţi străini. Organizaţia activă propriu-zisă era formată din intelectuali şi îşi avea centrul în universităţi, în primul rând la Iaşi, unde locuiau numeroşi evrei. Alături de curentul mai vechi, al profesorului A.C. Cuza, «Legiunea» (Arhanghelul Mihail – condusă de C.Z. Codreanu) reprezenta aripa radicală a mişcării antisemite. Dar şi lupta dusă de Garda de Fier (de mai apoi) împotriva iudaismului era o luptă naţională şi religioasă şi nu o luptă întemeiată pe rasism, ca în Germania naţional-socialistă. Legionarii erau deci împotriva evreilor, deoarece îi considerau un corp străin fără aderenţe la caracteristicile naţionale româneşti, în timp ce în Germania naţional-socialismul considera că ei sunt un pericol foarte mare tocmai prin faptul că *se integrau cu uşurinţă într-un specific naţional străin* (subl. ns.). Lupta Legiunii se îndreaptă, deci, mai mult împotriva numărului mare de evrei veniţi din est şi care locuiau în oraşele din Basarabia şi din Moldova, decât împotriva evreilor din Bucureşti, în cea mai mare parte asimilaţi.

Schimbarea cursului politicii externe a României, în mai-iunie 1940, s-a resimţit imediat în atitudinea guvernului român faţă de problema evreilor. La 9 iulie

---

[75] Anexa 1 (la op.cit.): Problema evreiască în cadrul relafiilor dintre Germania şi România.

1940, cabinetul Gigurtu a hotărât îndepărtarea evreilor din funcţiile publice. Apoi, la 8 august,[76]

cam ce anume era în sufletul celor înscrişi pentru călătoria – întruna amânată – spre Palestina, în ce echilibru psihic, precar, se vor fi găsit cei mai mulţi dintre emigranţi.[77]

Cândva, William Stephenson-Temerarul îl avertizase pe preşedintele Statelor Unite ale Americii, Franklin Delano Roosevelt: „Führerul nu este un nebun, pur şi simplu. Este un geniu al răului. Armele din arsenalul său n-au pereche în istorie. Propaganda pe care o face e plină de rafinament. Sistemul său de dominaţie e abil din punct de vedere tehnologic. Hitler a rupt în bucăţi manualele vechi militare şi a redactat altele noi. Strategia lui constă în *a răspândi teroarea, deznădejdea şi suspiciunea reciprocă*

---

[76] Uneori, “generalizările” — ca şi “nuanţările” — sunt forţate, hazardate (n.n.).

2 La 27 mai 1940 s-a semnat acordul economic româno- german (Ölwaffen Pakt), iar la sfârşitul lunii iunie, în urma ultimatumului sovietic, Basarabia, Bucovina de Nord şi Ţinutul Herţa fuseseră “cedate” U.R.S.S.-ului... (n.n.).

3 Guvernul prezidat de Ion Gigurtu, filogerman notoriu, îl avea şi pe Horia Sima, şeful Gărzii de Fier, printre membrii cabinetului instalat Ia 4 iulie ’40 (n.n.).

[77] De-a lungul timpului, relaţiile dintre evrei şi neevrei au stat, de regulă, sub semnul firescului, nepenetrate încă, de “morbul rasist”: “Colegii mei (la Şcoala Clemenţa — n.n.) veneau din toate straturile sociale şi din toate naţionalităţile, reflectând amestecul etnic al capitalei. Fără îndoială că portul uniformei, al şorţului alb în clasele primare, a ajutat ca să ne amestecăm fără a ţine seama de cercurile din care ne tragem. De pildă, în grupul nostru găseai pe Stelică Kahn şi Fredy Spiegler care erau evrei, băieţi de negustori, pe Gheorghe Ionăşescu şi Eugen Ulieru, români, Marcarian era armean, Varga era ţigan ungur şi Bodnariuc era rutean din Bucovina, copil de trupă... Chiar acum, după ani de refugiu în străinătate (autorul a fost secretar particular al Regelui Mihai I de România, obligat să fugă de comunişti în occident — n.n.), mai primesc câte o scrisoare de la el (Fredy Spiegler, evreu, de asemenea emigrant pe alte meleaguri — n.n.), când are prilejul să-mi scrie dintr-o ţară străină. Tare aş dori să pot a le arăta lui şi celorlalţi cu care am copilărit, prietenia pe care încă le-o port” (Mircea Ionniţiu, Amintiri şi reflecţiuni, 1993, Bucureşti).

(subl. ns.). Va exista o perioadă de ocupaţie în care va trebui să susţinem moralul celor ce nu vor fi internaţi în lagărele de concentrare şi de exterminare, şi să creăm un sistem de informaţii care să ne permită a repera punctele vulnerabile ale inamicului. Va trebui să ne bizuim pe resursele umane, în convingerea că ele sunt superioare mecanismelor". Fără doar şi poate, dacă Stalin ar fi citit acest text adresat lui Roosevelt (şi cine ne garantează că nu l-a citit în „copie"?), ar fi surâs pe sub mustaţa-i stufoasă, acoperindu-şi astfel licărul de ipocrizie tipică personajului.

Printre armele secrete ale lui Adolf Hitler se cuvine a include şi TEROAREA, DEZNĂDEJDEA, SUSPICIUNEA RECIPROCĂ, al căror numitor comun a fost xenofobia, antisemitismul. Oare aliatul său, I.V. Stalin, să fi fost mai breaz? (Alianţa lor – Pactul Ribbentrop-Molotov – semnat la Kremlin în prezenţa Tătucului, a fost valabil, totuşi, aproape doi ani, între 23 august 1939 şi 22 iunie 1941). Mai târziu, la scurt timp după încheierea celei de-a doua conflagraţii mondiale, Regele Carol al II-lea de România, aflat de mult în refugiu (pe atunci, la Rio de Janeiro), îşi încheia astfel lucrarea intitulată *în Zodia Satanei*, o „retrospectivă politică încercând să explice turnura evenimentelor care au dus la izbucnirea războiului şi la crearea unei Europe aşa cum o cunoaştem noi astăzi". Printre altele, monarhul, în „Consideraţiuni finale", socoteşte firesc să abordeze şi problemele urii de rasă, ca şi ale urii de clasă: „Politica internaţională, de mâine, trebuie să fie una de dreptate şi de egalitate, una de libertate şi de iubire a aproapelui. În numele democraţiei şi în virtutea unor formule sterile, nu trebuie săvârşite fapte împotriva voinţei popoarelor, nu trebuie ca cei mari să acţioneze cu nerecunoştinţă, căci această lipsă de morală va putea avea consecinţe grave pentru viitor. O politică de egoism şi de ură, fie ea între naţiuni, fie ea între straturile aceluiaşi popor, nu poate da decât roade putrede şi va fi izvorul unor noi tulburări, (al) unor noi catastrofe. Soarta celor nedreptăţiţi şi dezmoşteniţi, fie ei indivizi, fie

ele popoare, trebuie aranjată fără patimă şi într-un spirit de interes comun. De pildă, *acea problemă care este pendinte de la războiul trecut, a unui cămin naţional evreiesc, va trebui rezolvată* (subl. ns.). Ca şi celelalte naţiuni, poporul evreiesc are dreptul de a avea pământul lui. Cum celelalte (popoare) s-au integrat în graniţe naţionale, aşa are şi el acest drept de a avea o patrie şi o naţionalitate bine definită. Problema este, poate, prea grea, dar cu orice preţ, pentru liniştea lumii şi demnitatea umană, ea trebuie rezolvată. Dacă azi, din cauza expansiunii arabe, drepturile istorice ale poporului evreiesc asupra Palestinei nu se pot valorifica aşa cum ar fi de dorit, fără patimă, fără egoism naţional, Naţiunile Unite au datoria de a găsi undeva, în această lume, un petic de pământ în care se va putea aşeza un stat naţional independent evreiesc[78]. Mari părţi ale continentului american şi african au locuri destul de productive, cu climă prielnică şi cu o populaţie atât de rară, ca să se poată da o bună şi echitabilă soluţie acestei probleme. Ceva bunăvoinţă, spirit practic şi, mai ales, lipsă de egoism, este (ceea) ce trebuie pentru aceasta".

Dar pasagerii „Strumei", asemeni altor mii şi mii şi milioane de evrei, nu vor doar un petic de pământ în Africa sau America, în Madagascar ori Birobidjan (Siberia), ci năzuiesc, de aproape două milenii, să se reîntoarcă pe pământul lor strămoşesc.

— La anul la Ierusalim! iată cea mai bună replică dată acelora care cred, prosteşte, că înjură atunci când rostesc: „*Jidane*, la Palestina!" Iată-l, aşadar, pe presupusul duşman devenindu-ţi binevoitor, ceea ce poate fi răsplătit cu un simplu „Şalom"; căci „Şalom" înseamnă „Pace".

6

Ghetou pe apă[79]

---

[78] Abia în 1947, noiembrie 29, Adunarea Generală a O.N.U. va decide împărţirea Palestinei în două state (israelit şi arab), Ierusalimul fiind declarat atunci oraş liber sub administraţie O.N.U. (n.n.).

[79]1 Interesantă coincidenţă! în cartea sa intitulată Un război

1941. Decembrie. Ai fi zis că toată Europa este în mâna hitleriştilor. Pretutindeni, „cârtiţele” naziste s-au infiltrat devreme şi ies acum, pe rând sau deodată, la iveală. Alfred Rosenberg, într-al său *Mitul secolului XX*, se ocupă îndeaproape – în virtutea propriilor teorii – de „problema evreiască”, având în grijă şi institutul anume conceput pentru cercetarea îndeaproape a „problemei evreieşti”. Necontenit, directivele sale trasează sarcini legate de cercetările aşa-zis ştiinţifice desfăşurate aici (la Berlin, unde inaugurarea institutului s-a produs la 28 martie 1941).

Dar teoreticianul rasist se dovedeşte a fi şi un propagandist înrăit şi lipsit de scrupule. Iată-l propovăduindu-şi „tezele” în *Völkischer Beobachter* (aceeaşi publicaţie la care Radu D. Lecca a colaborat îndelung, fie pe când se afla în Germania, fie de când revenise în România, îndeplinind rolul de „corespondent special”): „/ «*Germania*, *problema evreiască* va putea să fie considerată ca rezolvată abia atunci când *ultimul evreu va fi părăsit spaţiul Marii Germanii*” (subl. ns.).

Dar, deoarece Germania şi-a jertfit sângele şi poporul pentru ca Europa, în ansamblul ei, să fie eliberată de parazitismul evreiesc, putem, cred eu, să declarăm şi în numele tuturor europenilor: în Europa problema evreiască va putea fi considerată ca rezolvată abia atunci când *ultimul evreu va fi părăsit continentul european* (subl. ns.) „Indiscutabil, fiind ultimul, va avea grijă să stingă şi lumina… Lumină care scaldă ţărmul turcesc din preajma „Strumei”, însă nu arde şi la bord, din cauza dinamului defect. Existenţa pe vas devine, treptat, un infern, cu atât mai greu de îndurat, cu cât – la doi paşi – viaţa se derulează aproape normal, într-o Turcie neutră. Comitetul ales încearcă să pună o anumită ordine în desfăşurarea programului. Ţelul comun – debarcarea în Palestina – nu înlătură tensiunile, conflictele mai mari sau mai mici între

---

ultrasecret, apărută în 1979 (Dunton Green, Sevenoaks, Kent-Anglia), R.V.Jones povesteşte printre altele: “Amiciţia cu Carl Bosch mi-a oferit, curând, prilejul de a aplica gândirea rapidă... La

indivizi. O anumită agresivitate secretă iese la iveală prea uşor, încât ai zice că oamenii, ajunşi la capătul răbdării, nu mai au resurse pentru a supravieţui în condiţii fireşti. Vina pare să o poarte supraîncărcarea „Strumei”. Lipsa de spaţiu stârneşte agresivitatea umană, ca şi pe cea animală. Cei de pe punte privesc, adeseori îngânduraţi, în adâncul apei: „Căci acolo, în sânul apelor, domneşte teroarea. Şi omul nu trebuie să ispitească zeii, nici, vreodată, absolut niciodată, să dorească a vedea ceea ce îndurarea lor ne ascunde în noapte şi oroare”. Destinul pasagerilor constrânşi să călătorească… stând pe loc, aşteaptă un vânt favorabil care să-i poarte spre sud, din Marea Marmara în Marea Mediterană şi apoi… îşi pot spune, cu îndreptăţire, „La anul la Ierusalim”, fiindcă anul, cel puţin după calendarul gregorian, se va încheia în curând; după cel iudaic urmează anul 5703. Sufletele bieţilor pasageri seamănă cu jarul care mocneşte în sobă, orice tăciune încă aprins e în stare să reînsufleţească focul; speranţa pâlpâie, apoi izbucneşte, oamenii se încumetă să nădăjduiască din nou. Totuşi, cu prăpăditul lor vas, cu motorul mai capricios decât destinul oamenilor care depind de nişte supape şi pistoane, pare-se c-au răzbit la un liman favorabil, salvator. Dar iată-ne obligaţi, iarăşi, să nu urmărim, cu paşi mărunţi, cronologia evenimentelor; de altfel, existenţa aceasta „închisă”, în care zilele capătă, toate, aceeaşi aparenţă, într-un spaţiu hiperpopulat, determină o percepere distorsionată a timpului, a scurgerii sale, zilele devin identice, se pierde – relativ – o calitate umană, orizontul temporal al individului. Zilele se depersonalizează, aproape că n-au nume, ce mi-e lunea, ce mi-e miercurea, dacă nimic din ceea ce se petrece nu are o cât de neînsemnată amprentă inedită? Timpul se scurge ca o pastă vâscoasă şi uniformă. Fenomenul este bine ştiut, demonstrat de experienţa celor trecuţi prin universul concentraţionar nazist![80]

[80] David Stolicr apare, în feluritele texte privitoare la naufragiul STRUMEI, ca fiind David Stoliar, David Stoler, David Stolar… Acest unic supravieţuitor al teribilului naufragiu îşi începe declaraţia cu

Peste noapte, parcă, „Struma” urma să se transforme într-un ghetou pe apă; căci, condiţiile de viaţă la bord începuseră să semene, pe de-a întregul, cu existenţa atâtor şi atâtor evrei, din atâtea şi atâtea generaţii, obligaţi să trăiască de-o parte, separaţi de ceilalţi, conform definiţiei: ghetou = cartier locuit de comunităţi evreieşti sau, altă dată, rezervate evreilor; loc în care o minoritate vieţuieşte izolat de restul societăţii; spaţiu închis în el însuşi; condiţie marginală. Bineînţeles, mai ales cei tineri, dinamici, hotărâţi, fac ce fac şi pun pe picioare comitetul care să-i reprezinte pe toţi ceilalţi, şi să organizeze traiul din ce în ce mai insuportabil… în puţine zile, „Struma” avea să fie „latrina Bosforului”, răspândind în jurul ei miasme greu de suportat pentru proprii pasageri, dar şi pentru cei care se apropiau, cu o treabă sau alta, de vasul ţinut, pe nedrept, în carantină politică. Un veritabil carusel al hârtiilor, al telegramelor şi protestelor, al memoriilor înaintate celor mai diferite cancelarii de pe glob, începuse să ameţească lumea, fără a ocupa, însă, şi cuvenitele coloane din presa mondială. Globul era cuprins de flăcările războiului! S-ar fi putut crede că omenirea-i prea prinsă cu alte griji, speriată de alte jertfe de sânge, pentru a se ocupa de salvarea, de la o moarte sigură, a aproape opt sute de suflete. De fapt, interese obscure, contradictorii, dictau tăcerea nu numai în cazul „Struma”. Situaţii grele, încâlcite: să ne reamintim că, la 7 decembrie, atunci când emigranţii abia se adunau în Gara Obor, aviaţia japoneză bombarda prin surprindere, fără declaraţie de război, flota americană de la Pearl Harbor. Şi Pacificul devenise teatru de luptă. Apoi, U.S.A. intrase numaidecât în tabăra Aliaţilor, ca şi alte state… în

---

cuvintele: “Era într-o duminică 24 februarie (5 Adar)…” Dar majoritatea celor care i-au reprodus declaraţia n-au băgat de seamă eroarea (doar M. Arsene s-a mulţumit să înlocuiască data de 24 cu 22, mutând astfel ziua scufundării mai devreme decât a fost în realitate): 24 februarie era într-o marţea, nicidecumîntr-oduminică! Confuziatemeraruluisupravieţuitor-martor ocular e justificată, dacă ţinem seama de steriotipia îndelungatelor zile petrecute la bordul “Strumei”, ceea ce îţi poate lesne altera situarea precisă în timp, deficienţă sesizată de regulă în Konzentrationslager.

sfârşit, lumea liberă pusese capăt complexului stupid şi contraproductiv, potrivit căruia Adolf Hitler şi compania trebuie lăsaţi în pace, fără a fi provocaţi prin vreun fel de „replici”. Moment dur, covârşitor, în vâltoarea căruia unii îşi vor fi găsit „justificarea” de a nesocoti drama „Strumei”.

Câţiva par a fi mai norocoşi: opt pasageri sunt fericiţii posesori ai certificatelor de imigrare în Palestina, sau au viză de intrare în alte ţări asupra cărora nu se proiectează, ucigătoare, umbra zvasticii. Aceştia coboară pe ţărm şi pornesc spre destinaţiile lor. Satisfacţia le este tulburată, însă, de un simţământ de culpabilitate faţă de fraţii şi surorile de sânge, părăsiţi în voia sorţii, după principiul „Scapă cine poate”. Acelaşi sindrom al vinovăţiei celor scăpaţi, într-un fel sau altul, de la moarte, va chinui decenii la rând sufletele foştilor deportaţi care şi-au pierdut familia întreagă în *Kon zentrations legere*, pe tot întinsul Europei. În general, dincolo de mutaţiile care se produc în plan material, fizic, într-un univers concentraţionar, în plan moral-afectiv apare reacţii paradoxale, lipsite de tiparele logicii curente, propice unor timpuri normale.

MĂRTURIE (8):

„Struma” se îndrepta spre coastele Israelului, având la bord mai mult de şapte sute de imigranţi din

România, care, în ciuda blocadei şi a avertismentelor, voiau să pătrundă în ţară. În urma demersurilor întreprinse de Guvernatorul englez al Palestinei[81], de a împiedica vasul – care se oprise la Istanbul şi avea nevoie de reparaţii ale motorului – să-şi continue drumul, guvernul turc a refuzat orice asistenţă şi vasul a fost somat să iasă din port. Din motive necunoscute până astăzi[8283], el s-a scufundat şi, cu excepţia a doi sau trei[84], toţi călătorii

[81] Acest nume apare în presa bucureşteană, într-un articol semnat — la 20 martie 1956 — cu iniţialele A.C.

[82] înaltul Comisar britanic: Sir Harold Mc Michael (n.n.).

[83] între timp au fost clarificate, după cum vom arăta mai încolo (n.n.).

[84] Unul singur, amintit de noi anterior: David Stoliar, martor ocular

au pierit. Aceasta a fost «Struma». Au mai fost, de asemenea, «Milos», «Pacific» şi «Patria». Guvernământul britanic a căutat atunci un alt mijloc, mai uman, de a-i trata pe imigranţi. Sir Harold McMichael, înaltul Comisar, a anunţat că ei nu vor fi retrimişi în Europa – propaganda engleză neizbutind să justifice, în ochii lumii civilizate, un asemenea mod de procedură –, însă vor fi internaţi în insula Mauritius[85]. Şi mai adăugă că, după ce războiul se va încheia, ei se vor reîntoarce la «căminele» lor din Europa[86]. Pentru a le da imigranţilor «ilegali» o lecţie, autorităţile militare se folosiră «într-o oarecare măsură» şi de forţă, ca să oblige vapoarele să ia drumul insulei Mauritius. «Patria» nu a plecat niciodată. «Teroriştii» evrei i-au pus o bombă ca să-i împiedice plecarea. Bomba a explodat şi mai mult de două sute de evrei au fost ucişi ori s-au înecat...[87] Ecoul acestei explozii a fost atât de penibil încât McMichael a fost obligat să-şi arate «clemenţa»

faţă de supravieţuitori şi le-a îngăduit să intre în ţară. Dar, în declaraţia care a însoţit acest gest, el a ţinut să sublinieze, fără ocolişuri, că faptul nu se cuvine a fi considerat drept un precedent, şi a stăruit afirmând că «imigraţia ilegală», nu va fi tolerată sub niciun motiv. «Legea» va fi înăsprită şi oricine va fi prins că încearcă să intre ilegal, *va fi trimis în ţara lui de origine* (subl. ns.). Toate apelurile adresate conştiinţei britanice au rămas zadarnice. Pentru ei, Cartea Albă era lege, iar problema Israelului o considerau definitiv rezolvată prin această Carte. *Intrarea evreilor era interzisă* (subl. ns.). O noapte grea – cea mai grea ce poate fi imaginată – se abătu asupra evreilor din Europa. Erau nimiciţi cu milioanele: împuşcaţi,

unic al torpilării “Strumei” (n.n.).

85 în Oceanul Indian, la răsărit de insula Madagascar (n.n.).

86 Aşadar, după Mc Michael, să fie limpede: înapoi în locurile de obârşie de pe continentul european, nicidecum ÎNAPOI în Căminul Naţional, la Palestina, la Ierusalim! Subtextule transparent... (n.n.).

87 Drama s-a consumat în aprilie 1942, la extrem de puţin timp după torpilarea STRUMEI ; ceea ce arată, pe de-o parte, disperarea emigranţilor şi a celor care îi susţin, iar pe de altă parte developează rigiditatea morală, inflexibilitatea unui Sir Mc Michael (n.n.).

înecaţi, arşi, asfixiaţi, îngropaţi de vii. Când omul se transformă în fiară, evreul încetează de a mai fi socotit o creatură omenească. Nu e cazul să ne facem iluzii; nu numai naziştii şi prietenii lor ne considerau ca pe nişte microbi care trebuie să fie distruşi, ci şi în lumea aşa-zis «luminată», unii începuseră a se obişnui cu ideea că evreii nu erau, poate, fiinţe omeneşti asemănătoare celorlalte fiinţe – şi nu se mai înduioşau de soarta lor mai mult decât de aceea a vitelor duse în abatoarele din Chicago. Este un adevăr crud, dar nu există compătimire pentru cei care se lasă masacraţi; nu sunt respectaţi decât aceia care luptă. Şi evreii păreau a fi singurii care nu cunoşteau acest adevăr (M. Begin – op. cit.).

Cei de pe „Struma" se luptau, în felul lor, cu gândurile, cu mizeria care – treptat – invada nava, cu adversitatea autorităţilor locale prinse între ciocan şi nicovală; căci nu numai înaltul Comisar britanic îşi exercitase influenţa asupra oficialităţilor turceşti, ci şi Reichul, prin interpuşi, ca şi prin Manfred Kleiber, 1

diplomat nazist la Ankara, cel care – pare-se – ar fi purtat tratative cu şeful Poliţiei din Istanbul. Raţiunea intervenţiei hitleriştilor ţine de protejarea unei posibile acţiuni secrete germane: „Vasul a plecat din portul Constanţa în decembrie 1941. El nu a putut trece, însă, dincolo de Istanbul, deoarece guvernul englez n-a acordat emigranţilor autorizaţia de a debarca în Palestina, aflată atunci sub mandat britanic. Le-a fost refuzat şi dreptul de azil în Turcia.1 «Struma» a rămas pe loc până în februarie 1942, când autorităţile turceşti i-au ordonat căpitanului să se înapoieze cu vasul în portul Constanţa[88][89]. Dar, abia

[88] Vor fi destule ''variante" în privinţa cauzelor naufragiului: ciocnirea "Strumei" cu o mină plutitoare nemţească; bombardarea vasului cu emigranţi de către o vedetă rapidă a Kriegsmarinei; torpilarea navei de către un submarin aflat în imersiune — de ce naţionalitate, this is the question; dar şi o bombă cu explozie întârziată, instalată la bord încă înainte ca "Struma" să fi ridicat ancora, la Constanţa (n.n.).

[89] ''Reîntoarcerea" forţată într-o zonă de influenţă germană, nazistă, îi speria, firește, pe emigranţi. Dealtminteri, autorităţile româneşti precizau că, prin opţiunea lor, călătorii şi-au pierdut, automat,

ieşită în larg, «Struma» a fost sfărâmată de o puternică explozie. Cauza acestei explozii care a costat viaţa a aproape opt sute de oameni? S-a presupus că vasul se lovise de o mină germană… Adevărul este, însă, că vinovaţi de naufragiu sunt hitleriştii, şi nu în mod indirect, prin minarea apelor Mării Negre. Ei sunt autorii direcţi ai acestei crime care a îndoliat sute şi sute de familii din ţara noastră. Scufundarea vasului şi piei rea emigranţilor au fost rezultatul bombardării «Strumei» de către o vedetă rapidă germană, în urma ordinului dat de unul din reprezentanţii hitlerişti ai Turciei, Manfred Kleiber… Faptul că Manfred Kleiber este vinovat de pieirea emigranţilor de pe «Struma» a fost scos la iveală de un important for al Germaniei de astăzi Este vorba de «Comitetul pentru unitatea Germaniei» – care duce o luptă susţinută pentru curăţirea vieţii publice germane de naziştii încărcaţi de crime… La o recentă conferinţă de presă ţinută la Berlin (care Berlin? de est? de vest? – n.n.),

---

cetăţenia română. Se păstrează câteva telegrame transmise cifrat, deci SECRETE, absolut lămuritoare în această privinţă: “Rog binevoiţi a da instrucţiuni comandanţilor vaselor S.M.R.-ului aflate acolo, să nu primească, în nici un caz, pe bordul vaselor lor, pe evreii sosiţi la Istanbul pe vasul Struma” (Gh. Davide seu, secretar general al M. A.E. către Consulatul General român din Istanbul — 1942, ianuarie 13); acelaşi personaj, în aceeaşi zi, telegrafiază cifrat şi la Legaţia României de la Ankara: “Vasul Struma sub pavilion panamez a sosit la Istanbul aducând 750 de evrei, majoritatea cu paşapoarte româneşti. Plecarea s-a făcut contrar ordinelor date, pe riscul fiecărui călător şi deci cu obligaţia de a nu se mai întoarce (subl.ns.). Rog binevoiţi a da instrucţiuni Consulatului nostru din Istanbul ca aceste persoane să nu fie primite pe vasele S.M.R.-ului”; Mihai Antonescu personal îi telegrafiază ministrului plenipotenţiar român la Ankara, Alex. Telemaque, drept răspuns la o telegramă a acestuia: “Aşa cum v-am comunicat, nu pot fi primiţi evreii de pe vasul Struma pe vasele S.M.R. şi nici repatriaţi. Dacă se va prezenta nevoia, vă rog să interveniţi ca Guvernul turc să înţeleagă acest lucru. Asigurările date în februarie (1941) aveau în vedere posibilităţi care de atunci au fost pierdute în urma schimbărilor intervenite în situaţiunea generală, şi îndeobşte în aceea din Siria” (avansul forţelor engleze şi ale celor franceze libere în spaţiul afro-asiatic — la 14 iulie 1941, corpul expediţionar german din Siria a capitulat) (1942, ianuarie 23).

s-a făcut cunoscut că o persoană care se bucură de deplina încredere a «Comitetului pentru unitatea Germaniei»,[90] a putut consulta *documentele vremii, aflate în posesia autorităţilor turceşti* (subl. ns.). Ce arată aceste documente? în primul rând, ele explică de ce ocupanţii hitlerişti ai României au autorizat plecarea «Strumei»: la bordul ei au fost strecuraţi un număr de agenţi ai spionajului hitlerist, care aveau dispoziţia de a pune la cale acte de diversiune împotriva instalaţiilor militare engleze din Palestina.[91] Tocmai pentru ca prezenţa acestor spioni să nu fie descoperită, reprezentanţii hitlerişti în Turcia au primit ordinul să împiedice coborârea pe uscat a emigranţilor de pe «Struma». Kleiber a fost acela care a dus tratative cu şeful Poliţiei din Istanbul, în vederea izolării navei; *sub pretextul izbucnirii unei epidemii la bord*, «*Struma*» *a fost pusă în carantină* (subl. ns.). Totuşi,

[90] Atenţie la formulare: la data aceea existau două state germane, iar peste cinci ani va fi înălţat, între Berlinul de est şi Berlinul de vest, ’’Zidul Ruşinii”... (n.n.)

[91] Adevărul este că pretextul britanic, respectiv refuzul de a acorda certificate de imigrare evreilor proveniţi din teritorii aflate sub influenţă germană, dacă nu chiar ocupate de aceştia, are şi o doză de justificare reală: Abwehrul (Serviciul Secret al armatei naziste, condus de Wilhelm Canaris) dispune — pentru purtarea războiului subversiv — de un Abwehr //(avându-1 drept şef pe Erwin von Lahousen), însărcinat cu sabotajele sortite susţinerii planurilor militare (aşa cum s-a întâmplat, dealtminteri, în campaniile Wehrmachtului din Austria, Cehoslovacia, Polonia, Danemarca, Norvegia, Belgia, Olanda, Franţa, ROMÂNIA, Iugoslavia, Grecia, U.R.S.S. etc). Prin urmare, pe măsură ce — încă din cursul verii lui 1940 — cea mai mare parte a Europei occidentale şi septentrionale se găsea în mâinile germanilor, se punea problema stringentă a extinderii reţelei secrete hitleriste: “Pentru austriacul cosmopolit care era Lahousen, germanii, în marea lor majoritate, erau departe de a fi cei mai buni spioni care s-ar fi putut afla... Iată de ce Lahousen prefera să folosească, ori de câte ori acest lucru era posibil, agenţi de naţionalitate străină”. Printre îndatoririle principale figura şi procedura strictă a întâmpinării refugiaţilor de către Serviciul Secret britanic... Apoi, pe măsură ce balanţa începuse să se încline în favoarea Aliaţilor, Abwehrul se văzu nevoit să adopte, treptat, o strategie defensivă, micşorându-se amploarea şi numărul acţiunilor întreprinse în exterior (după Charles Wighton şi Giinter Peis, Spionii veneau din infern, 1971).

Serviciul Secret britanic a aflat că, printre călătorii «Strumei» se află spioni naziști. A urmat refuzul guvernului englez de a aproba debarcarea în Palestina (!). Atunci, hitleriştii au decis «să lichideze această afacere penibilă»: «Struma» şi toţi cei aflaţi la bordul ei trebuiau să dispară. Executarea acestei misiuni criminale i-a fost încredinţată lui Kleiber. După ce guvernul de la Ankara a ordonat ca vasul să părăsească apele teritoriale turceşti, Kleiber a stabilit, împreună cu şeful Poliţiei din Istanbul, care a fost cumpărat cu bani grei, ziua şi ora plecării. «Struma» a părăsit portul Istanbul, în puterea nopţii, iar când a ajuns la ieşirea din Bosfor, a fost scufundată prin câteva lovituri de tun trase de o vedetă rapidă germană, conform ordinului primit de la Kleiber. Prin apropiere nu se găsea nicio navă a apărării de coastă turceşti, nicio şaluptă a Poliţiei Maritime, care să-i poată salva pe naufragiaţi. Kleiber a putut raporta, satisfăcut, că «Struma» şi călătorii ei au pierit...” Articolul intoxicator continuă cu atacuri directe la adresa pretinsului „vinovat” care, între timp, judecat fiind de către Curtea de Justiţie din Ludwigsburg, a fost absolvit de orice acuzaţie privitoare la activitatea sa diplomatică şi, vai! „şi-a continuat cariera, netulburat, ajungând Secretar de Stat, şeful Cancelariei Preşedintelui R.F.G. După cum se observă cu ochiul liber, doi iepuri dintr-un foc: absolvirea adevăraţilor culpabili şi atac la vârful piramidei Germaniei noi, federale, oponenta R.D.G.-ului (aliata U.R.S.S.-ului).

Până una, alta, pasagerii de pe puntea „Strumei” nu se mai satură să privească peisajul marin, ţărmul şi forfota specific orientală. Au sub ochi marea care pare presărată cu un nisip milenar. Unii îşi vor fi zis că-i păcat să nu mai aibă în stăpânire toiagul lui Moise: „Iar tu ridică toiagul tău şi întinde mâna ta deasupra mării şi despică-o în două, ca fiii lui Israel să treacă prin mijlocul mării pe pământ uscat”. Acum, nici vorbă să le fie îngăduită continuarea călătoriei pe uscat, cu trenul, şi nici pe apă... Ministrul plenipotenţiar român la Ankara, Alexandru Telemaque, îi va raporta lui Mihai Antonescu, la 17 ianuarie 1942: „Am

transmis Consulatului General din Istanbul instrucţiunile primite în telegrama Dvs. No. 241, privitoare la evreii de pe vasul Struma. Totuşi, am onoarea de a atrage binevoitoarei atenţiuni a Domniei Voastre că, prin telegrama Dvs. No. 9553 din 10 februarie 1941, aţi autorizat acest Oficiu *a da asigurări cu caracter general în chestiunea tranzitului evreilor români, cerute de Guvernul turc* (subl. ns.) ... În asemenea condiţiuni mi-e teamă că, dacă evreii cu impresarul[92]

(armatorul) de pe acel vas nu vor putea urma călătoria lor, autorităţile turceşti vor lua măsuri spre a-i respinge spre frontiera românească şi, în cazul când autorităţile bulgare se vor opune la trecerea pe teritoriul lor, Guvernul turc ne va obliga a-i primi pe motonavele noastre din portul Istanbul.1 în acest din urmă caz voi face demersurile cuvenite şi mă voi strădui ca acei evrei să nu fie îmbarcaţi pe vasele Serviciului Maritim român. Este foarte probabil că Guvernul turc, pe motivul arătat mai sus, va refuza a da satisfacţie intervenţiunilor mele". Cu alte cuvinte, emigranţii de pe „Struma", nefiind acceptaţi niciunde, vor rămâne la voia întâmplării şi a hazardului, sau victime sigure al urii de moarte care iradiază, în toate direcţiile, de la Berlin. Pentru corifeii nazişti, evreii fiind pleava lumii, anusul omenirii, în măsura în care şeful propagandei hitleriste, dr. Paul Joseph Göbbels, doctor în litere şi filosofie, în lucrarea intitulată *Reich*, se întreabă şi răspunde în modul său inconfundabil: „Oare şi evreii sunt oameni? Poate doar dacă-i socotim ca atare şi pe tâlhari, pe violatorii de copii[93] şi pe proxeneţi. Evreii sunt o rasă parazitară, care se aşază, ca un putregai, pe cultura popoarelor sănătoase. împotriva lor nu există decât un

---

92 Enervarea lui Mihai Antonescu, din momentul în care citeşte telegrama decodificată, provenită de la Ankara, reiese cu pregnanţă dintr-o apostilă scrisă nervos chiar pe documentul cu pricina: ''Cine a dat aceste asigurări. Eu, nu. M.A.". De reamintit că M.A. era, şi în februarie 1941, în înaltele sale funcţii de stat.

93 Acolo se află, pentru a fi puse la adăpost de primejdiile războiului, trei motonave româneşti: ''Transilvania", "Basarabia" şi "Alba Iulia" (n.n.).

singur mijloc la îndemână: să fie stârpiţi şi azvârliţi cât colo. O imensă necruţare rece! Faptul că evreul mai trăieşte printre noi nu este o dovadă că ne şi aparţine. La fel cu păduchele care nu-i considerat vieţuitoare domestică, deşi trăieşte printre oameni”[94].

Dacă Göbbels în persoană – la vremea aceea fiind în plină glorie şi bunăstare, numărându-se printre potentaţii Reichului despre care scrisese cândva, anticipând lucrurile – ar fi avut ocazia să păşească, provizoriu, pe puntea „Strumei”, nu încape îndoială c-ar fi găsit motive reale de satisfacţie: pe măsura scurgerii timpului, mizeria îşi punea amprenta pe existenţa emigranţilor care ajunseseră să se lupte cu ei înşişi, refuzându-şi sau acceptându-şi speranţele... Şi cum nava nu fusese deratizată în portul Constanţa, şoarecii şi şobolanii îşi făceau de cap, laolaltă cu carcalacii şi gândacii (operaţiunea de deratizare este obligatorie o dată la şase luni). Pe semne că rozătoarele se manifestau din ce în ce mai agresiv, deoarece alimentele se împuţinaseră simţitor pe „Struma”. Munca la bucătărie mergea greoi, deşi, pe lângă *madam* Golda munceau doi avocaţi şi un măcelar, zilnic, iar femei – prin rotaţie – dădeau o mână de ajutor la curăţat, tăiat, adusul apei... Pasagerii nu mai primeau, regulat, ceaiul cald, binefăcător pe un vas fără posibilităţi de încălzire şi pe un ger deloc milos. O dată la trei zile sobele, şi aşa puţine sau ieşite din uz, nu erau aprinse, deci nu exista nici ceai, nici mâncare caldă.

Din pricina frigului permanent, ca şi a subnutriţiei, toţi copiii de pe „Struma” au răcit pe rând, mai ales că şi

---

[94] Regele Carol al II-lea de România îşi îngăduie să fie de cu totul altă părere: “Adolf Hitler, conducătorul bandelor naţional-socialiste, devine cancelarul Reichului, punând astfel stăpânire pe poporul german şi pe destinele germanismului. Ficţiunea democratică a Republicii Weimariene dispare, pangerinanismul întărit prin cel mai odios şi nescrupulos rasism, devine domn fără frâu al masei de 80 de milioane de germani care vor urma orbeşte şi cu entuziasm pe Führer. Hiena cea mai fioroasă a istoriei ajunge nu numai stăpân al poporului şi al rasei sale, dar şi al destinelor omenirii” (Carol al 11-lea, în Zodia Satanei, Bucureşti, 1994).

condiţiile de cazare favorizau răspândirea microbilor şi a viruşilor. Cei care cărau găleţile de mâncare, împărţind porţiile celor rămaşi la locurile lor, unui spaţiu extrem de redus. Mâncarea fructelor, a vegetalelor prost spălate, ca şi băutul apei nefiltrate (consumul exagerat de peşte sărat i-a obligat pe oameni să bea mai mult decât de obicei), au dus la apariţia şi răspândirea dizenteriei. Stresaţi peste măsură, surmenaţi de nesomn, subalimentaţi, insuficient protejaţi împotriva frigului, majoritatea emigranţilor slăbiseră vizibil cu câteva kilograme, deveniseră *caşectici* (, mai ales după ce-au trecut şi prin dizenterie; ca şi în lagărele de exterminare (/wZ-urile naziste), ca şi în penitenciare, medicii probau simplu starea generală a pacienţilor, ciupindu-i de fese, ceea ce stârnea râsul, dar şi îngrijorarea: „Cum mai stau, doctore?” „Ca şi până acum: boala asta se cheamă hitlerită”… Cinstit vorbind, s-au ivit şi câteva focare de pediculoză[95][96], anihilate numaidecât. Gripă – zeci şi zeci de cazuri. Leşinuri (în special din cauza lipsei de aer curat). Activ şi priceput ca medic, dar şi ca organizator, pare-se a fi fost doctorul Lobel, fost căpitan-medic în Armata Română[97]. Orice dormitor îşi avea echipa sanitară (cu femei-infirmiere). Doi farmacişti-emigranţi au pus chiar bazele unei farmacii, adunând la un loc puţinele medicamente care au putut scăpa, la Constanţa, de controlul vamal (erau prohibite la export); noroc că, şi de pe ţărm, Comunitatea Evreilor le-a trimis medicamente. Şi, totuşi, lipsă mare de tifon, de alcool medicinal. Un butoi plin de oţet a făcut minuni: vindeca aproape orice boală şi, preventiv şi curativ, se împărţea pasagerilor, pentru a se spăla cu el împotriva… pediculozei.

---

[95] Oameni aflaţi într-o condiţie fizică precară, datorată unei stări de epuizare, de slăbire extremă a organismului.

[96] Totalitatea manifestărilor patologice provocate de păduchi la suprafaţa corpului omenesc.

[97] Acest nume apare în Meghilat STRUMA, însă nu figurează în tabelele de călători păstrate. Un “Lebel Horia, 30 ani” există, dar vârsta nu i-ar fi îngăduit să aibă gradul de “căpitan-medic” în rezervă. Pe semne că transcrierea numelui a fost defectuoasă.

Dac-am fi tras cu urechea la ce anume vorbeau, zile şi zile în şir, călătorii, am fi descoperit lesne preocupările lor principale: ce vor *mânca* şi dacă vor *supravieţui*. Izolarea în care se găseau, fără ştiri din lume, fără rezultate cu privire la intervenţiile făcute în favoarea lor, fără ocupaţie, animaţi de o speranţă incertă, extrem de capricioasă, slăbiţi fizic, dar şi psihic, moral, înstrăinaţi brutal de locul lor de baştină, împotmoliţi la jumătatea unui drum între trecut şi viitor, prezentul lor se dovedea a fi la un pas de eşec. Toate acestea creau o stare de apatie, de deznădejde mută, mai ales la cei vârstnici, imposibile de turnat în cuvinte, în gânduri coerente, în acţiuni stenice. Reacţia lor se asemăna, fără ca ei să ştie, cu cea a deportaţilor din *KZ*uri. Depărtarea de „teritoriul" său – dar nu în sens geografic, strict, cu frontiere trasate pe hartă – scade combativitatea individului; pe măsură ce el s-a îndepărtat de centrul teritoriului propriu, ajungând acolo unde mediul îi devine străin şi ameninţător, combativitatea lui scade! (după Konrad Lorenz).

Puntea „Strumei", ca şi soarta acesteia, sunt teritorii în care domneşte paradoxul: ai fi putut crede că existenţa restrânsă la un spaţiu minim, insuficient, lipsa de mişcare, repetitivitatea gesturilor şi a evenimentelor, toate la un loc vor instaura pe navă nu numai o atitudine relativ pasivă (aşa cum s-a şi întâmplat), ci şi o stare de plictiseală acută, impresia că timpul nu galopează, aşa cum ştim, mulţumindu-se să se târască, şchiopătând. Dar realitatea este alta, contradictorie: monotonia vieţii în această „carantină politică", nicidecum sanitaroigienică, absenţa unor întâmplări cât de cât noi, cât de cât memorabile, face ca timpul să treacă uimitor de repede, pentru că, vai! aici, zilele seamănă îngrozitor una cu alta, primejdiile sunt aceleaşi, gândurile şi necazurile sunt aceleaşi, speranţele şi deznădejdea – *aceleaşi*... Acum ai început o altă săptămână, acum ai încheiat-o şi începe o săptămână nouă. Nici copiii nu mai sunt la fel de zglobii şi gălăgioşi ca altă dată. Cine poate explica optica lor, cum văd ei lumea prin ochii candoarei iniţiale? Spre deosebire de adulţi, de

bătrâni, copiii nu se plâng niciodată, nici atunci când tuşesc, când au febră mare, când le este foame. Se mulţumesc să te privească pe sub genele lor lungi, răsucite şi mătăsoase. În mintea şi sufletul părinţilor, bunicilor, se insinuează fel de fel de temeri, care de care mai bizare, ca de pildă spaima ca nu cumva echipajul vasului, alcătuit din zece persoane (cinci bulgari, o româncă, doi evrei, un maghiar, un polonez), să pună la cale cine ştie ce mârşăvie; adică să se prefacă, la un moment dat, că îşi continuă călătoria spre Palestina, să străbată strâmtoarea Dardanelelor şi, ieşind în Marea Marmara şi, poate, mai departe, în Marea Egee, să-i debarce cu forţa pe vreo insulă pustie, ori aflată în stăpânirea germanilor şi italienilor.

Călătorii se tem mai puţin de moarte, cât de o viaţă sub jurisdicţia celui de-al treilea Reich. Temerea lor s-a născut abia după ce căpitanul „Strumei", Garabatcenko, un bărbat încă tânăr, abia trecut de 40 de ani, blond, vânjos, simpatic, mărturisise în public că, la o adică, important pentru el n-ar fi să se aventureze, mai departe, într-un periplu riscant, îndelungat, un fel de salt în necunoscut, ci să-şi salveze pielea. Cum? Oricum? Era, la origine, ucrainean încetăţenit în Bulgaria, deci vorbea limba rusă şi limba bulgară. Evreii basarabeni se împrieteniseră uşor cu el, omul se dovedea a fi curtenitor, nu prea stăpân pe tainele marinăriei, dar mare amator de băutură, defect binevenit, până una, alta; căci, ori de câte ori – din lipsă de aer, din lipsă de hrană – vreun emigrant leşina, dumnealui, săritor şi darnic, dădea la iveală sticluţa de coniac şi îi acorda „primul ajutor" celui în suferinţă. De altminteri, echipajul fusese privilegiat, primind hrană şi băutură – de pe ţărm – din belşug. Mai normal ar fi fost, după opinia sa, împărtăşită de pasageri, ca autorităţile maritime locale să repartizeze pe „Struma" un echipaj turcesc (inclusiv un căpitan de vas turc), adaptat rutei, provenit dintr-o ţară neutră. Totodată, dincolo de aprobările multiple necesare pentru continuarea călătoriei spre Palestina, s-ar fi cuvenit ca nava să fie reparată

corespunzător: corectorul trebuia înlocuit cu unul nou (ori, măcar, să fie repus în funcţiune); se impuneau refaceri şi la suprastructurile de lemn, meşterite rapid la Constanţa, în Dana 12, deteriorate pe parcurs; şi în cala vasului se mai iviseră infiltrări de apă; în plus, pentru a-şi urma drumul, „Struma" ceruse dreptul de a cumpăra şi lua la bord, deci de a scoate din ţară, o cantitate de 4.000 de litri de motorină şi 4.000 de litri ulei de motor. Guvernanţii turci n-au binevoit a aproba. Garabatcenko, dacă-l întrebai – mai stăruitor – ce anume are de gând să facă, explica: stăpânii „Strumei" îi înşelaseră fără pic de scrupul, promiţându-i solemn că aici, la Constantinopol, totul e aranjat pentru ca pasagerii să părăsească nava şi să-şi continue drumul cu trenul, spre Palestina. Acum, echipajul n-are încotro şi se vede obligat să străbată Dardanelele; doar că Bulgaria se afla în stare de război cu Anglia, cu Aliaţii, şi există posibilitatea de a pica cu toţii în captivitate. Turcii refuzaseră, aşadar, înlocuirea echipajului, furnizarea combustibilului, dar şi dreptul actualului echipaj de a debarca, de a lua măcar legătura cu consulul bulgar din Istanbul. Căpitanul întocmise o dare de seamă asupra tuturor problemelor „Strumei", pe care o înmânase Poliţiei portuare, şi în care nu se sfia să învinuiască direct guvernul turc pentru situaţia disperată a emigranţilor din România.

Dar nici mai-marii de acasă, de la Bucureşti, nu par să-şi fi pierdut liniştea sufletească din pricina avatarurilor „Strumei". Deşi – la 23 ianuarie 1942 – Mihai Antonescu va telegrafia la Legaţia României din Ankara, iată că, a doua zi – 24 ianuarie 1942 – demnitarul sus-amintit va mai expedia o telegramă cu text aproape identic1, respectiv „nu pot fi primiţi evreii de pe vasul Struma pe vasele S.M.R., şi nici repatriaţi". Dar să rămânem, deocamdată, în limitele scurtului interval care a mai rămas până la noul an 1942. Aici, la Istanbul, deşi musulmanii au şi ei un calendar propriu[98][99], oraşul este destul de occidentalizat ca

[98] Revezi pagina 107.

[99] Hegira = eră a Islamului (începe în anul 622 d.H., dată la care

să fie sărbătorit Revelionul. Vremea e nestatornică: ba plouă, ba ninge. Serile şi nopţile sunt mai greu de îndurat, deoarece şi dinamul era ca vai de capul lui. Inginerii-pasageri şi mecanicii echipajului lucrau cot la cot, izbutind uneori să repare dinamul, în aşa fel încât să funcţioneze câteva ore. În schimb, ţărmul scânteietor – noapte de noapte – şi oraşul cu toate ferestrele luminate înfăţişau privirii unul din puţinele localităţi balcanice nesupuse rigorilor camuflajului. Când vremea se îndura să fie ceva mai blândă, emigranţii de pe punte îşi făceau culcuşul în cele două bărci de salvare, spaţioase („Strumei" i-ar fi trebuit minimum patru asemenea ambarcaţiuni, la un număr mult mai mic de pasageri).

Tineretul purta cu sine, către Ţara Făgăduinţei, optimismul specific vârstei, umorul inconfundabil, visurile care reunesc farmecul copilăriei abia trecute şi tristeţea bătrâneţei ce va să vină cândva: existau la bord doi fraţi Leibovici[100] care ştiau să cânte, să spună scheciuri, să recite, artişti amatori compleţi; doi acordeonişti renunţaseră la cea mai mare parte a bagajului lor limitat la douăzeci de kilograme, pentru a-şi lua cu dânşii acordeonul (acum, amândoi se puseseră, cu trup şi suflet, în slujba celorlalţi, cântând ore şi ore în şir, descreţind frunţile, înveselind copiii, interpretând valsuri, tangouri, cântece de pahar şi romanţe, astfel încât sufletul oamenilor putea fi comparat cu un cal ajuns în mijlocul apei, acolo unde nu mai e nevoie să-l mână, calul trage singur la mal, lacrima cui ascultă muzică se iveşte parcă de la sine. Dar amărăciunea e tandră şi binefăcătoare, căci emigrantul se uită departe prin urechea acului. Noroc şi de un poet (epigramist – zic alţii) care rimează *à la manière* de Minulescu: „Într-o curtenvecinată/ s-a mutat/ un

---

Mahomed a plecat la Medina).

[100] Pentru a nu greşi, îi citez (din tabele) pe toţi pasagerii tineri care poartă numele de familie Leibovici: Heinrich — 10 ani, Marcu — 25 ani, Simon — 22 ani, Louis G. — 27 ani, Iacob — 27 ani. Doi dintre aceştia erau fraţi. Dar este greu, dacă nu imposibil, să stabilim astăzi care dintre ei...

măscărici, / c-o nevastă tatuată, / c-o maimuţă nedresată, / şi doi câini, lăţoşi şi mici… // Dimineaţa/ la cişmea, / amândoi se şterg de fard/ – n-au avut când se spăla; / câinii latră-nspre nuia, / iar maimuţa/ – stă pe gard… // Trupa pleacă pe-nserate, / – în cortegiu mic, banal – / câinii-au funde/ colorate, / maimuţica-n lanţ se zbate, / când pornesc înspre local… // Astă-noapte – în local – / măscăriciul/ când sărea – / dintr-un triplu salt mortal, / a căzut cu-obrazul pal, / mort, / cu ţeasta/ de podea… //… Azi, / în curtea-nvecinată/ plâng doi câini, / lăţoşi şi mici; / o femeie e-ntristată, / şi-o maimuţă-i nemâncată, / c-a murit, / un măscărici…”[101] Bineînţeles, nu lipsesc nici „procesele literare” şi discuţiile culturale, organizate prin dormitoare. Alteori, câte cineva îşi sărbătoreşte ziua de naştere (fără să bănuiască crudul adevăr: va fi *ultimul* prilej de a se bucura c-a mai îmbătrânit cu un an). Un cuplu de îndrăgostiţi găsesc cu cale să-şi pecetluiască iubirea aici, pe „Struma”, căsătorindu-se în prezenţa căpitanului navei, ajuns pe post de ofiţer de Stare Civilă; actul de căsătorie e scris în limba franceză şi poartă preţioasa semnătură a lui Grigor Tomofei Garabatcenko). Însurăţeii plănuiesc să facă şi căsătoria religioasă imediat ce vor fi ajuns la destinaţie…

În afara setei propriu-zise, a setei de apă bună de băut, pasagerii care – vezi bine – călătoreau… nicăieri, erau chinuiţi să afle, să ştie ce *anume* se întâmplă în lume, fie în raport cu soarta lor, fie în raport cu omenirea întreagă. Treptat, treptat, prin legăturile stabilite, obţineau pe furiş ziarul turcesc, în limba franceză, *Journal d’Orient*. Corespundeau cu ai lor, de-acasă, ori de cine ştie unde, însă poşta mergea cum mergea (cereau stăruitor, în scrisori, să li se trimită ziare şi reviste, cât mai multe ziare

[101] Versurile reproduse (ori născocite) de Maria Arsene (op.cit.) îi aparţin, după spusele autorului cărţii “Struma”, unui tânăr emigrant, pe nume Feinstein. Ciudăţenia face, însă, ca acest nume să nu figureze în tabelele oficiale… Transcriere greşită? Să fi fost Feldstein (apar destui pe listă) sau Fischman? Mai mult decât atât: M. Arsene reproduce un autoportret în creion, înfăţişându-1 pe Feinstein (chip prelung, ochi mari, rotunzi, bărbie voluntară, frunte bogată) (n.n.).

şi reviste). Totodată, unul din pasageri, specializat în radiotelegrafie, ocupa postul respectiv pe navă şi, astfel, emigranţii mai găsiseră un „canal de comunicare” cu lumea exterioară. Comitetul de organizare înfiinţase şi un avizier, un fel de „gazetă de perete”, unde se afişau cele mai interesante ştiri obţinute prin radio. Noutăţile nu-i atrăgeau pe copii. Ei – aveau să povestească părinţii, cei salvaţi – visau, în nopţile petrecute pe „Struma”, mai cu seamă trenuri, trenuri lungi, nespus de lungi şi iuţi, nespus de iuţi, care le apăreau în preajmă, copiii săreau în vagoane şi se salvau de pe vas, plecând departe, departe… De unde până unde să fi ştiut copiii „Strumei” că există vise care se împlinesc într-o zi, dar sunt şi altele care se împlinesc într-un an, ori niciodată! Şi, totuşi, progeniturile se dovedeau a fi cutia de rezonanţă a îngândurării părinţilor, portiţa fermecată prin care tensiunile persistente se pot strecura, eliminându-se, eliberându-i pe părinţi, mai ales pe părinţi, din malaxorul temerilor.

MĂRTURIE (9):

Începând cu 16 decembrie 1941, când „Struma” îşi lansase ancora în rada portului Istanbul, până la 24 februarie 1942, când va fi scufundată, eu am urmărit, zi de zi, eforturile necontenite desfăşurate în vederea salvării vieţii nefericiţilor refugiaţi… În cală, aerul era de nerespirat din pricina fumului sufocant răspândit de motorul vechi şi poluant. Pe punte, de-abia o sută de persoane la un loc puteau inspira un strop de aer proaspăt – cu condiţia să rămână în picioare fără să se mişte. O epidemie de tifos exantematic a fost evitată la limită, graţie frigului mare care domnea pe vas. Dimpotrivă, dizenteria făcea ravagii şi cozi interminabile se formau, ziua şi noaptea, în faţa latrinelor improvizate. Cei care, slăbiţi de boală, erau incapabili să-şi aştepte rândul la W.C., se uşurau pe loc, astfel încât, în curând, excrementele acoperiră puntea şi cala cu o masă vâscoasă şi alunecoasă. O putoare insuportabilă se împrăştia pe toată nava (M. Solomon[102] – martor ocular).

[102] Autorul altei cărţi cu titlul “Struma”, apărută la Montreal, în limba

Presa din multe ţări dezvăluia prompt, concret, cât de imposibilă era viaţa la bordul navei: „Pasagerii sunt adăpostiţi în cuşete fixate pe cei doi pereţi ai calei. Fiecare cuşetă măsoară mai puţin de doi metri în lăţime şi vreo şaizeci de centimetri în înălţime, fiind destinată să adăpostească cinci persoane. La bord nu sunt nici instalaţii sanitare, nici electricitate, nici încălzire. Peste toate inconvenientele, cei treizeci de doctori aflaţi la bord nu dispuneau nici măcar de o singură sticlă de dezinfectant. Conţinutul truselor medicale fusese confiscat la Constanţa, de către autorităţile române" (corespondenţă din Istanbul, apărută în cotidianul *Haaretz* din Tel Aviv, odată cu sosirea „Strumei" în Bosfor). Pentru contrast, coincidenţa potrivise în aşa fel lucrurile, încât, destul de aproape de „Struma" era ancorat un pachebot luxos, alb, cu steagul roşu şi secera şi ciocanul fluturând pe catarg: la bordul acestuia se aflau diplomaţi sovietici retraşi din ţările care intraseră în război împotriva U.R.S.S.-ului. Siluetele motonavelor româneşti „Transilvania", „Alba Iulia" şi „Basarabia" se zăreau nu prea departe.

Timpul pantomima. Era greu de ştiut în ce măsură, şi cum, prăbuşirea fizică se întovărăşea cu dezintegrarea psihică. Mulţi, mai cu seamă vârstnicii, li se plângeau medicilor că memoria începuse să le joace feste urâte, de când îşi câştigaseră statutul de emigrant: nu-şi mai puteau aminti numele unuia şi al altuia, din trecutul apropiat sau îndepărtat; şi, mai grav, conturul chipurilor dragi, fie vii, fie morţi, se estompau pe zi ce trecea, fără ca ei să-şi mai poată împrospăta amintirea; căci, la vamă, sub pretextul situaţiei speciale în care călătoreau, pe vreme de război, le fuseseră confiscate absolut toate fotografiile de familie. Umbrele alb-negru sau sepia erau prohibite la emigrare! Vidul din jurul pasagerilor captivi se completa cu muţenia desăvârşită a celor două santinele care păzeau, în schimburi, vasul sub pavilion panamez; muţenia lor semăna cu tăcerea eunucilor de odinioară, din vechile haremuri ale padişahilor. Paznicii înarmaţi stăteau drepţi

---

engleză, apoi — în traducere franceză — la Bruxelles.

şi ţepeni, ori se mişcau de colo, colo, într-un spaţiu oricum restrâns. Duhoarea din cală, amestecându-se cu briza sărată care primenea insuficient aerul punţii, dădea naştere la o combinaţie de mirosuri mortale. Turcii îşi blestemau zilele, orele în care trebuiau să-şi ventileze plămânii cu emanaţiile pestilenţiale: „Allah! Allah!” La o aruncătură de băţ, totul decurgea în parametrii fireşti: pescarii ieşeau în larg, ca să-şi lanseze plasele la apă, şalupele rapide brăzdau rada portului, într-un du-te-vino spectaculos, vapoare somptuoase îşi etalau bunăstarea şi eleganţa fără pic de prefăcătorie, rostul lor primordial fiind acela de a invita lumea să călătorească, să se bucure de viaţă, să se bucure din plin de binefacerile aerului marin, ale orizonturilor mişcătoare, relaxante… „Un crucişător al *Royal Navy-ului*, care se găsea în vizită de prietenie la Istanbul, fusese ancorat la chei. Organizându-se o seară de gală, la bordul navei militare fuseseră invitaţi un număr mare de prieteni turci şi străini. Orchestra cânta melodii vesele, iar oaspeţii dansau. Un proiector plasat în cabina de comandă se pivota, plimbându-şi fascicolul de lumină asupra oraşului şi a mării. La un moment dat, raza de lumină se oprise brusc, iluminând feţe omeneşti care aparţineau unor fiinţe imobile, încremenite în picioare pe puntea unei ambarcaţiuni suprapopulate. Ambarcaţiunea avea înfăţişarea unei epave despotmolite. Sub scânteierea reflectorului se desluşeau, în şiruri ordonate, unii îndărătul altora, chipurile lor sfrijite care priveau fix în direcţia crucişătorului britanic. Brusc, muzica se opri. Vizibil şocaţi de spectacolul oribil care li se înfăţişa ochilor, invitaţii se întrebau unii pe alţii: «Cine sunt ei? Ce fac aici?» Cineva emise ipoteza că «Struma» era, probabil, un vas cu ocnaşi. În fond, această părere nu era prea departe de adevăr. Iarăşi, fascicolul luminos se întoarse înspre ţărm şi invitaţii reîncepură să danseze, uitând repede tabloul macabru, precum şi prezenţele sinistre dispărute în întuneric”[103]. Un

[103] Articol apărut în Jerusalem Post, sub semnătura: Olivia Manning. Autoarea fiind soţia unui publicist englez devenit şef al reţelei Palestine Broadcasting Corporation în timpul celui de-al doilea război

precursor al acestor vremuri scria: „Morala merge înaintea acţiunii; legea o aşteaptă. În ordine morală, moartea sesizează crima; în ordine legală, crima sesizează moartea” (Chateaubriand).

Radu D. Lecca e mai lapidar ca oricând şi „minte frumos, necesar”: „Vasul Struma sosind la Constantinopol, lua apă, aşa că nu putea să-şi continue drumul. Turcii nu (le) dădeau voie evreilor să debarce, pentru că nu aveau vize de intrare în Palestina şi riscau să rămână în Turcia ca oaspeţi nedoriţi.

Englezii, cu toate că îşi dădeau seama de gravitatea situaţiei, refuzau vizele de intrare în Palestina (subi. *R.D.L.*). Întoarcerea în România era imposibilă din cauză că avaria vasului era prea mare. Vasul era ancorat la 4 mile de ţărmul turcesc”. În realitate, motorul navei era defect şi ar fi trebuit schimbat. Dar, *oricum*, revenirea celor aproape opt sute de evrei era nedorită la Bucureşti (vezi telegramele cifrate trimise reprezentanţilor români din Turcia). Iar starea motorului părea să nu-i neliniştească pe emigranţi, aceştia fiind convinşi, în sinea lor, că vor obţine, totuşi, odată şi odată, dreptul de a coborî pe ţărm, pentru a-şi continua călătoria cu trenul (se insinuează chiar că, într-adins, organizatorii exodului lăsaseră motorul în starea ştiută, pentru ca autorităţile turceşti, puse în faţa unui fapt împlinit, să-şi dea consimţământul, îngăduindu-le pasagerilor „Strumei” să descindă de pe vas şi să plece, pe calea ferată, spre Palestina). Stratagema, dacă-i adevărată, nu va folosi la nimic.

De altminteri, din clipa părăsirii României – cu paşaport în regulă –, emigranţii îşi pierdeau cetăţenia română (pretindeau autorităţile); dar „ideea” va apărea, negru pe alb, abia în cursul anului 1942, când şeful *S. P.*-ului şi al *S.D.*-ului îi va scrie S.S. – Reichsführerului Himmler, la 26 iulie, în legătură cu deportarea evreilor din România1. În plină expansiune nazistă, călătorii „Strumei” nu mai erau – în optica unora – nici cetăţeni români, nici

---

mondial.

măcar oameni, ci doar… *evrei*. Adică (în viziunea unui Göbbels sau Rosenberg, Göring sau Streicher[104][105]): „Gauleiterul (Julius Streicher) le povesteşte celor mici despre vremurile cumplite de după război (prima conflagraţie mondială), când diavolul pusese stăpânire pe oameni. «Ştiţi voi cine era diavolul?» îi întreba el pe copiii care îl urmăresc cu sufletul la gură. «Jidanul! Jidanul!», se înalţă în aer mii de glăscioare de copii" (*Fränkische Tagerzeitung*, 1936, decembrie 22, în preajma Crăciunului[106]). Acest antisemit intratabil, care pregătea mileniul nazist intoxicând minţile celor mici, va fi condamnat – la Nürnberg – la moarte prin spânzurătoare; după cum se ştie, marii criminali de război au fost incineraţi sub nume false, iar cenuşa lor împrăştiată în apa râului Conwentzbach care traversează suburbia Sollon, a oraşului München, în punctul din care începe valea altei ape, Isarul; Conwentzbach se varsă în Isar, Isarul în Dunăre, iar Dunărea – după cum ştim – se varsă în Marea Neagră. Cotidianul american *New York Times* va titra într-un număr tipărit într-a doua jumătate a lunii octombrie 1946: „Cenuşa e nevinovată". Iată şi un citat din text: „Cenuşa celor nevinovaţi, la fel ca şi cenuşa unor criminali monstruoşi, este compusă din aceleaşi elemente, spulberată de aceleaşi adieri de vânt, amestecată în aceleaşi ape. Iar acum nu ne mai rămâne decât să sperăm şi să ne rugăm pentru prosperitatea unei lumi noi". Doar

---

104 Trebuia să înceapă "în jurul datei de 10 septembrie 1942", vizându-i, la început, doar pe evreii apţi de muncă; ei urmau să fie deportaţi în districtul Lublin, pentru a fi "puşi la lucru". Se pare că acţiunea, abia declanşată, s-a întrerupt, căci, "de pe la mijlocul lunii decembrie 1942 se produce o schimbare, din partea guvernului român, în problema evreiască, schimbare care coincide cu oscilaţiile politice externe ale României şi cu înfrângerea armatelor române la Stalingrad (după Andreas Hillgruber, op.cit.').

105 Tirajul lui Der Stürmer, editat de Streicher, atingea cifra de 600 000 exemplare, ceea ce dovedeşte o "audienţă largă" în rândurile publicului cititor german.

106 Naziştii au înlocuit Crăciunul cu o sărbătoare germanică a solstiţiului de iarnă, denumită "Julfest".

că trupul neînsufleţit al lui Streicher figurează, în registrul de incinerări, sub un nume de împrumut şi, vai! al unui nearian, Abraham Goldberg.

Şi mai este ceva: cel care l-a capturat, în 23 mai 1945, pe un drum care ducea la Berchtesgaden, se chema maiorul Henry Blitt, din Divizia 101 aeropurtată; el îi ordonase şoferului să oprească jeepul în viteză: îl intrigase mutra omului cu barbă albă, stufoasă, care picta în faţa unui şevalet, într-o zonă paşnică, cu sunet de tălăngi şi vaci docile păscând… O lume prea blajină pentru o ură atât de cruntă! întâmplarea face ca atunci, la arestare, să fie prezent şi un corespondent de front. Ziarul său va comenta astfel împrejurarea: „Julius Streicher, conducătorul francilor şi editorul ziarului instigator antisemit *Der Stürmer*, a fost cel mai mare duşman al evreilor cunoscut vreodată. Acum, iată-l descoperit şi luat prizonier de un evreu”. Ah! ce revanşă sublimă ar fi trăit emigranţii de pe „Struma”, dacă în visurile lor, măcar, şi-ar fi putut imagina o asemenea dreptate a istoriei; căci, în acelaşi *Der Stürmer*, apăreau, număr de număr, abjecţii propagandistice de calibrul următor: o caricatură înfăţişând bustul dezgolit al unei fete pe care un bărbat o strânge de gât, profil evident semit (proiectat pe perete), desen însoţit de textul „Castrarea pentru cei care întinează rasa (ariană). Numai pedepsele grele vor păzi femeile noastre de respingătoarea îmbrăţişare a labelor evreieşti”. Acelaşi belfer devenit ideolog şi propagandist hitlerist edita şi revista „Sănătatea poporului german”, în care puteai citi: „Este un lucru stabilit din toate timpurile: «albumina străină» e sperma unui bărbat de rasă străină. În cursul contactului, sperma bărbătească (!) este în parte sau complet absorbită de femeie şi pătrunde astfel în sângele ei (!). Un singur contact al unui evreu cu o femeie ariană este suficient pentru a otrăvi sângele acesteia pentru totdeauna. Odată cu «albumina străină» ea a absorbit şi sufletul străin. Nu va mai fi în stare, niciodată, să aibă copii pur arieni… ei vor fi cu toţii bastarzi… Acum ştim de ce evreii se folosesc de toate şiretlicurile pentru a

seduce fetele germane la o vârstă cât mai fragedă cu putinţă, de ce medicul evreu îşi siluieşte pacientele în timp ce acestea se află sub narcoză" 1. Ce să mai amintim de faptul că evreii, din toate timpurile, i-au dat omenirii medici eminenţi[107][108], dovedindu-se deosebit de înzestraţi şi devotaţi profesiei lor altruiste, excepţionale! Un adevăr atât de cunoscut şi verificat, n-a împiedicat, însă, promulgarea – şi în România – a unor legi rasiale, începând cu guvernul Goga-Cuza (28 decembrie 1937 – 10 februarie 1938), continuând cu guvernul Gigurtu (4 iulie 1940 – 4 septembrie 1940) şi cu guvernul Antonescu (4 septembrie 1940 – 23 august 1944), acesta din urmă în două variante: cu şi fără legionari. Andreas Hillgruber[109] va susţine un punct de vedere inedit: „Politica guvernului român în problema evreiască, aşa cum reiese dintr-o privire retrospectivă s-a întemeiat, în *tot timpul războiului* (subl. ns.), numai pe considerente tactice şi comerciale. Ea nu a ţinut seama nici de obligaţii morale faţă de cetăţenii români, nici nu s-a inspirat din doctrina antisemită. Ea a urmat, mai degrabă, liniile mari ale politicii externe a României. De aceea, cotitura în tratarea problemei evreieşti a coincis cu schimbările din politica externă. În ultima fază a războiului, politica de emigrare a constituit o parte din marele plan al guvernului român, de câştigare a sprijinului puterilor occidentale. Legătura strânsă care exista între principalele puteri aliate, care a dus în luna mai 1944 la împărţirea Europei de sud-est în zone de operaţii şi care a hotărât ca România să devină zonă sovietică, a făcut ca şi această mişcare de şah bine calculată să rămână fără efectul aşteptat. Deznodământul dezastruos spre care se precipita România nu mai putea fi

---

[107] Poporul care i-a dăruit lumii pe Beethoven şi Bach, pe Goethe şi Schiller, pe Röntgen şi Koch, căzut pradă unor "terorişti intelectuali" de o speţă atât de joasă! Indiscutabil, Hitler şi ai săi ar fi trebuit acuzaţi nu numai de genocid la adresa poporului evreu, ci şi a poporului german...

[108] Un exemplu: Doctorul Şmil, medicul domnitorului Ştefan cel Mare.

[109] 1956, op.cit.

evitat”.

Deocamdată, aflându-ne cu desfăşurarea acţiunii abia la sfârşitul anului 1941, să revenim la „Struma”, amintindu-ne că emigranţii-medici şi-au respectat, pe de-a întregul, jurământul lui Hipocrate: cei 32 de doctori au reuşit performanţa de a împiedica declanşarea, la bordul navei proscrise, a unor epidemii dezastruoase; mai mult chiar, deşi în condiţiile ştiute, pe „Struma” nu s-a înregistrat niciun deces, ceea ce le confirmă pe deplin medicilor de pe vas calitatea profesională… Şi, totuşi, acasă – în ţara natală, medicii – cu denitminteri şi alte categorii profesionale – fuseseră ţinta unor măsuri legislative dureroase pentru ei; astfel încât, pe drept, te-ai putea întreba dacă nu cumva Legiuitorul citise şi crezuse în proiecţiile mintale ale unui Streicher1: excluderea tuturor profesorilor evrei din învăţământul de stat, inclusiv a celor din învăţământul superior medical; la fel studenţii, şi cei medicinişti; tot personalul evreiesc din reţeaua medico-sanitară, concediat; doctorii evrei sunt excluşi din asociaţiile lor profesionale; medicii evrei nu mai pot îngriji decât pacienţi evrei etc. „Misiunea lui Richter, consilier în problemele evreieşti, este iniţial limitată. El urma să rămână la Bucureşti numai până când *legile privitoare la evrei, pe care urma să le elaboreze guvernul român, ar fi fost COMPLET ASIMILATE cu cele germane* (subl. ns.). Mai târziu, această misiune a fost schimbată, consilierul în probleme evreieşti urmând să rămână în România până la «rezolvarea practică» a problemelor evreieşti”[110][111].

---

[110] O probă inatacabilă care dovedeşte că legile rasiale sunt de pură inspiraţie nazistă, antisemită (nicidecum doar întemeiate pe “considerente tactice şi comerciale”, defel... antisemite—după cum pretinde A. Hillgruber)e legea emisă încă de pe timpul Regelui Carol al II-lea, sub guvernul Goga-Cuza, prin care “se interzice evreilor să angajeze personal casnic feminin sub vârsta de 40 de ani”; căci, nu-i aşa, “evreii se folosesc de toate şiretlicurile pentru a seduce fetele”, atenţie mai ales la medici, care au la îndemână şi... narcoza! (respiraţia asfixiantă a lui Streicher ajunge până la noi, printre rânduri).

[111] A. Hillgruber, op.cit.

Fără doar şi poate, tradiţia şi practica erau decisive: naziştii aplicau – de peste cinci ani – la ei acasă, legi rasiale, dure („Legile de la Nürnberg”), promulgate la 15 septembrie 1935[112], în cadrul cărora, printre alte interdicţii majore, vitale, se număra şi interzicerea căsătoriile mixte, între „arieni” şi evrei. Puritatea sângelui înainte de toate! „Esenţa reînnoirii germane consistă în adaptarea la eternele legi aristocratice impuse sângelui de către natură…” 1 Dar iată că, în România, acelaşi mit este preluat de către un guvern filogerman, condus de către Ion Gigurtu, în ultima lună de domnie a Regelui Carol al II-lea: la 9 august 1940 apare, în *Monitorul Oficial*, Decretul-Lege privitor la „Reglementarea situaţiei juridice a evreilor din România”; un capitol de sine stătător se intitulează „Organizarea naţională – Legea sângelui”. Iată argumentaţia: „Apărarea sângelui constituie baza morală a recunoaşterii drepturilor politice supreme”, deoarece „Naţiunea, în sensul legii constituţionale, a devenit mai puţin o comunitate spirituală şi organică, aşezată pe legea sângelui, din care izvorăşte o ierarhie a drepturilor politice. În această lege a sângelui sunt cuprinse toate posibilităţile de suflet, de spirit, de etică”. Analogia nu-i deloc întâmplătoare.

În legătură cu legislaţia rasială (care, fireşte, a tras greu în balanţă, atunci când viitorii pasageri ai „Strumei” au luat hotărârea de a emigra cu orice preţ, cu orice risc) / acelaşi specialist în „problema evreiască” se dă bine pe lângă anchetatorii săi de mai târziu, declarând:

MĂRTURIE (10):

În primele luni după plecarea legionarilor, nu îmi aduc aminte să fi fost vorba, o singură dată, de o problemă privind[113]

---

112 Cu doar trei luni mai devreme, la 18 iunie 1935, fusese semnat un acord naval anglo-german, prin care Germania obţinea dreptul la o flotă egală cu 35 la sută din tonajul celei britanice. Toate cedările n-au făcut nimic altceva decât să favorizeze planurile expansioniste.

113 în noaptea execuţiei, J.S. a refuzat să se îmbrace, înaintând în indispensabilii lui albi, până la spânzurătoare. Aici, înainte de a urca

pe evrei, sau pe un singur evreu, între Legaţia germană şi Guvernul român (subliniat în original). Ministerele române aveau în acel timp în vigoare toate legile antisemite haotice făcute de legionari – în special de Vasile laÿinschi. Era un moment foarte propice pentru abrogarea majorităţii acestor legi, nu numai inumane, dar şi dăunătoare economiei naţionale. Generalii români, Poliţia, Jandarmeria, miniştrii civili (Ion Marinescu, Aurelian Pană, Constantin Dănulescu) erau mult mai antisemiţi ca nemţii2. Mihai Antonescu şi generalul 3 se temeau să se atingă de legile antisemite lăsate moştenire de Sima, ca să nu-l supere pe Hitler şi pe Himmler, şi să nu dea apă la moară legionarilor.[114]

activitatea lor. La vremea cuvenită, în ochii lor apărea drept o salvare oferta, lansată de un agent maritim din Constanţa, un grec lipsit de scrupule, care anunţa în ziare o călătorie spre Palestina, la bordul unei nave având tot confortul modern. Oferta era însoţită de anunţuri în presă, ilustrate prin fotografia transatlanticului *Queen Mary*. Deşi costul biletului de călătorie atingea însemnata sumă de 225.000 lei, aproximativ 22.000 de lire italiene, câteva sute de evrei se precipitaseră la agenţia maritimă, plătind – în câteva zile – o sumă ce se ridica la circa 15.000.000 de lire italiene.

Odată fixată ziua îmbarcării, pasagerii se deplasară la Constanţa, unde îi aştepta cea dintâi deziluzie: frumosul vas prezentat ca având motoare Diesel, cabine de lux, punţi de agrement, era o ambarcaţiune mizerabilă, cu un motor vechi, cu cabine de o persoană repartizate la câte trei pasageri, cu cinci closete întru totul. La vociferările călătorilor care refuzau să mai plece şi cereau înapoierea banilor, aceştia au primit răspunsul liniştitor: „Nu

cele treisprezece trepte fatale, rosteşte scurt: “Heil Hitler!” (Heil înseamnă Trăiască, iar Hitler era mort) (n.n.).

114 Convorbirea lui Mihai Antonescu (11 octombrie 1941) cu reprezentanţii serviciilor speciale ale Reichului, când M.A. s-a arătat revoltat că «s-au încercat intrigi... în ce priveşte politica naţionalistă din România şi tratamentul evreilor... zvonuri lipsite de seriozitate în ce priveşte protecţia evreilor din România”... (n.n.).

pricepeţi nimic. Nava noastră este, într-adevăr, o navă de lux, ajunge să vă spunem că e americană, de aceea nici nu poate pătrunde în apele teritoriale ale unor ţări beligerante. Nava aşteaptă în larg, asta nu-i decât o barcă mai mare pentru efectuarea transbordării. Suiţi-vă liniştiţi la bord, totul este organizat la perfecţie. Nenorociţii s-au lăsat convinşi şi *Struma*, încărcată cu oameni cărora le clănţăneau dinţii în gură de frig, a părăsit Constanţa. Ore în şir au scrutat orizontul, trăgând speranţa că vor vedea apărând maiestuosul transatlantic, asemănător unui *Queen Mary*\ însă, cum timpul se scurgea fără ca nimic să se ivească la orizont, înţeleseseră, în sfârşit, că au fost înşelaţi în chip îngrozitor.

Războiul iluziilor cu realitatea continuase şi continuă. Pe puntea „Strumei” se aflau 769 de emigranţi (evrei de toate vârstele), plus echipajul şi cele două santinele turceşti (prin rotaţie). Soarta lor părea definitiv stabilită, deşi bătălia pentru salvarea lor începuse şi se desfăşura din plin. Căci ce n-au fost evreii, la viaţa lor, de-a lungul unei istorii sinuoase, zbuciumate: diavoli, păduchi, inşi cu sânge impur, violatori de fetiţe, iudeo-masoni (dar şi iudeo-comunişti), deportaţi, emigranţi, jidovi rătăcitori… Popor ales! Şi, ca şi cum toate acestea nu le-ar fi fost de-ajuns, ei se străduiesc – de milenii – să fie risipiţi prin lume, masacraţi în pogromuri, împuşcaţi, torpilaţi, gazaţi, incineraţi, numai şi numai pentru a merita şi numele de martiri…[115]

7

Cursa contra-cronometru

O ploaie de proteste, intervenţii, apeluri, memorii, demonstraţii, audienţe, articole în presă, ameninţări şi replici la ameninţări se abat şi se vor abate, într-un fel sau altul, asupra tuturor autorităţilor care au de-a face cu posibila salvare a celor aproape 800 de emigranţi de la bordul „Strumei”. Se înţelege că direcţia principală a

[115] Cerco Tomaselli, Carrière della Sera, 1942, mai 25 (corespondenţă din Istanbul). Desigur, jurnalistul mediteranean fabuiezădin plin... (n.n.).

atacurilor o reprezintă Marea Britanie.

MĂRTURIE (12):

Englezii au orizonturi largi; ei îşi studiază neîncetat obiectivele, precum şi mişcările probabile ale celor ce le sunt împotrivă. Un document redactat în acest spirit de către binecunoscutul «Birou Arab» de la Cairo1 şi purtând menţiunea «Secret», a căzut, în 1945, în mâinile Irgunului[116][117]. Acest «birou» care lucra sub tutela FOREIGN OFFICE-ului, studia în acel timp cele ce se vor petrece după înfrângerea lui Hitler. El socotea ca un lucru sigur – şi dătător de satisfacţii – faptul că numărul evreilor care vor dori, după război, să plece în Israel, va fi considerabil redus. Prevăzând, de asemenea, că evreii ar putea încerca să reziste – la nevoie prin forţă – contra înfăptuirii planului britanic, era sugerată o eventuală uşoară sporire a cotei de imigraţie. Atât şi nimic mai mult! În limbajul democratic al «Foreign Office»-ului, aceasta însemna «egalitate în drepturi». În limbajul realităţilor evreieşti aceasta însemna, însă, «ghetou». Iar în neînduplecatul limbaj al istoriei, ghetou este sinonim cu distrugere. Autorii documentului îşi dădeau seama şi ei că nu va fi uşor de înfăptuit un asemenea plan (M. Begin, op. cit.).

Cei de pe «Struma» se simţeau ca într-un ghetou pe apă. Trecuse o jumătate de lună de la oprirea lor aici. Venea anul nou 1942. Iarăşi reparaseră dinamul, ca să aibă lumină în noaptea sărbătorească. Abia pe lumină mizeria era şi mai vizibilă, mai nemiloasă. Au dereticat pe apucate. Cel mai greu de îndepărtat era mirosul dezgustător. Puţine femei luaseră în bagaj şi vreo sticluţă de colonie. Acum se pieptănaseră îndelung, mai degrabă

---

116 Filiala pentru Orientul Mijlociu a Intelligence Service-ului.

117 în intervalul dintre cele două conflagraţii mondiale, căpeteniile sioniste nu credeau în necesitatea ca poporul evreu să-şi aibă o armată proprie. Iată de ce VI. Zeev Jabotinski (1880-1940), socotit a fi “cel mai mare conducător politic evreu după Herzl”, el însuşi orator, scriitor, poet, gazetar şi creator al Mişcării Sioniste Revizioniste, întemeiază Irgun Zwai Leumi (Organizaţia Militară Naţională) (n.n.).

căzute pe gânduri, decât preocupate să fie cât de cât arătoase. Cine să se fi gândit, în asemenea clipe, că toată drama „Strumei” începuse, de fapt, exact cu un an în urmă, la 1 ianuarie 1941, atunci când biroul din Varna al societăţii „Veritas” eliberase un certificat cu următorul conţinut: „Subsemnatul inginer Constantin Zuzovsky, expert al biroului «Veritas» din Vama, certific prin prezenta că am vizitat, în vederea clasificării, vasul cu pânze (navire à voile) «Struma», ex. «Macedonia», înzestrat cu un motor auxiliar de 80 cai putere, armator societatea pe acţiuni «Struma» din Sofia, şi am constatat că sus-numitul vas răspunde prescripţiunilor articolului 9 din regulamentul biroului «Veritas», pentru construcţia şi clasificarea navelor de oţel. Vizitele fiind terminate, spre satisfacţia mea, şi vasul găsindu-se acum în stare bună de navigabilitate, un raport de clasificare a fost adresat administraţiei. Prezentul certificat de navigabilitate este valabil până la sosirea certificatelor definitive din Franţa, cel mai târziu până la 31 martie 1941. Făcut la Varna la 1 ianuarie 1941. Expert Ing. C. Zuzovski”[118].

— La mulţi ani! Un an fericit!

Lumina clipeşte şi se stinge. E un adevărat miracol faptul că familiile s-au putut reuni. îmbrăţişări tăcute, sărutări, frunţi de copii – dezmierdate. Oare se va mai aprinde lumina. Bucuria şi îndoiala strâmesc lacrimi. În liniştea teribilă în care s-a cufundat nava, aproape că auzi lacrimile picurând ca stropii de ploaie. Lacrimi de speranţă, de teamă, de desperare. Strigătele întâmpină lumina. Un acord pe başii acordeonului marchează toastul pe care însuşi comandantul Garabatcenko ţine să-l rostească, destul de nesigur pe picioare, pe propria-i punte: el le urează pasagerilor să ajungă cu bine la destinaţie, goleşte paharul dintr-o răsuflare, ca un autentic bulgar de origine ucraineană, după care repetă figura şi, înveselindu-se de-a binelea, declară solemn, se jură că va ancora „Struma” în rada portului Haifa. Urale. Alte acorduri muzicale şi acordeoniştii îşi fac numărul, devenit

[118] Arhiva Centrală Sionistă.

clasic. Mai sunt şi recitări, mici „înţepături” rimate, să le zicem epigrame, în sfârşit, Garabatcenko cere să i se cânte melodii de-acasă, din ţara-i natală.

Dorinţa îi este respectată, el cântă solo voce, câţiva emigranţi îl susţin vocal, dar şi la subsuori. Scena provoacă bună dispoziţie, însă nu le câştigă – mai ales – pe femei, în special pe cele care sunt pe vas cu copiii… Prichindeii şi bătrânii s-au culcat, dorm, hărmălaia nu pare să-i stinghereaască. Măcar, îşi vor fi spus unii, să apuce şi Revelionul următor, iar atunci să-şi recunoască: „Greu a fost anul care a trecut”. Va fi, însă, dacă izbutesc, şi anul renaşterii lor ca oameni demni de acest nume. Din păcate, noi ştim că ei se înşelau şi nu vor mai afla asta *niciodată*. Iată de ce astăzi, ca şi ieri, alţii trebuie să vorbească în numele lor:

MĂRTURIE (13):

Îmi amintesc de descrierea scenei dramatice în care cei doi mari rabini ai Palestinei – Hertzog pentru evreii aşkenazi şi Uriel pentru evreu sefarzi – s-au prezentat în audienţă comună la înaltului Comisar britanic, sir Harold McMichael, pentru a-l implora să autorizeze măcar debarcarea celor şaptezeci şi patru oameni tineri, toţi valizi şi capabili să poarte armele în războiul împotriva naziştilor. Refuzul înaltului Comisar faţă de această solicitare îi copleşiseră. În declaraţiile lor ulterioare ei nu ascunseră, de altminteri, profunda lor amărăciune. Fapt curios, înainte şi după *Struma*, guvernul mandatar de la Ierusalim a liberalizat acordarea permiselor de intrare a mii de străini – refugiaţi greci, cehi, bulgari, români – fără a invoca vreodată nici «pericolul infiltrării de agenţi inamici», nici «lipsa de produse alimentare». Printr-un joc de coincidenţe şi de bizarerii care intervin în viaţa unui deţinut, l-am avut drept camarad de suferinţă în închisoarea politică din Dej (Transilvania), după reîntoarcerea mea din Siberia, pe fostul general român Ion Teodorescu-Ankara[119], care era subşef la Marele Stat

[119] Corect: Traian Teodorescu, colonel (la data aceea), ataşat militar la Ankara (n.n.).

Major al Armatei Române, în momentul arestării sale de către comunişti. Generalul era cunoscut sub porecla de «Ankara», deoarece slujise şapte ani în capitala turcă, pe post de ataşat militar. Generalul care mi-a fost vecin de pat până la moartea sa provocată de o embolie, mi-a povestit dedesubturile afacerii *Struma*, aşa cum le-a aflat de la ambasadorul celui de-al treilea Reich, Franz von Papon1, al cărui prieten personal era[120][121]"... (Michel Solomon, *Struma*).

„Filmul evenimentelor" pare a se fi derulat în felul următor: [122]

Primele ştiri despre „Struma" ajung în Palestina prin poştă, atunci când rudele celor plecaţi încep să se intereseze de soarta lor (extrem de puţini emigranţi au reuşit să expedieze ilustrate sau scrisori, prin intermediari plătiţi); întrebările sosesc la Uniunea Evreilor din România, cu sediul în Palestina, sugerând să se facă şi intervenţiile necesare ajungerii pasagerilor la ţinta ce şi-au propus-o.

Departamentul Emigraţiei din cadrul Agenţiei Evreieşti începe prompt demersurile.

---

120 1879-1969. Fost Cancelar al Reichului (1932), fost Vicecancelar (1933-34 — sub Hitler). Din 1939-1944, ambasador al Germaniei la Ankara. La procesul de la Nürnberg (1946) a fost achitat. în ultimul său cuvânt a spus printre altele: "Domnilor judecători! Sentinţa pe care intenţionaţi s-o daţi nu intră în competenţa dumneavoastră, intră în competenţa altui judecător! Şi am convingerea că pot răspunde cu conştiinţa împăcată, pentru toate faptele mele". Dar J. Heydecker şi J. Leeb, în cartea lor (op.cit.) despre Nürnberg, pun drept titlu: Franz von Papen: ''Istoria nu l-a achitat însă" (n.n.).

121 Ataşatul militar român la Ankara a fost implicat în tentativele oficialităţilor de la Bucureşti de a obţine un armistiţiu acceptabil din partea Aliaţilor. în august 1944, el va veni de două ori în ţară, cu servieta plină de documente secrete, având îndelungate convorbiri cu Ion Antonescu. Sovieticii nu-1 vor ierta: va muri în penitenciarul din Dej. Destin tragic confirmând imaginea Zeiţei Justiţiei legată la ochi (dar lipsită de balanţa trebuincioasă!) (n.n.).

122 Documentarul a fost întocmit pe baza dovezilor aflate în păstrarea Arhivei Centrale Sioniste, multe dintre acestea fiind citate şi în Megliilat STRUMA.

Tensiunea instaurată la bordul „Strumei” are ecou mondial: s-a telegrafiat tuturor instituţiilor sioniste, feluritelor comunităţi şi organizaţiuni, precum şi Marelui Rabinat, atât la Londra, cât şi la Washington.

O delegaţie comună, a Uniunii românilor din Palestina şi a rudelor emigranţilor de pe „Struma” s-a prezentat în audienţă la Ismet Inönü, preşedintele Republicii Turcia.

Sute şi sute de declaraţii, întocmite de rude ale pasagerilor, ca şi de feluriţi cetăţeni, au fost depuse la Agenţia Evreiască, certificând faptul că respectivii cetăţeni se angajează să renunţe sau să-şi micşoreze raţiile alimentare pe care le primesc în mod legal, pentru a le împărţi nou-veniţilor (există o asemenea declaraţie a fiului unei emigrante de pe „Struma”, conform căreia semnatarul se obligă să depună *orice* sumă necesară întreţinerii mamei sale, fie şi într-un lagăr de internare din Palestina, menţionând că mama lui are 70 de ani[123]).

Populaţia evreiască din Palestina cere salvarea imediată a copiilor de pe „Struma”, obligându-se să asigure integral toate cheltuielile legate de adăpostirea, hrănirea, vestimentarea şi educarea lor (la Tel-Aviv s-a şi instituit, de către Uniunea Evreilor Români din Palestina, un comitet special pentru plasarea copiilor, la sediul acestuia formându-se numaidecât cozi interminabile, fiecare voind a depune un angajament de întreţinere pentru 2 – 8 copii, astfel de documente păstrându-se şi astăzi).

---

[123] Aflăm cum o chema pe mama declarantului: Liza Glickman, cel mai vârstnic pasager al “Strumei” (70 ani). Ea figurează la punctul 220 de pe lista întocmită de Comitetul Internaţional al Crucii Roşii din Geneva, referitoare la victimele torpilării din 24 februarie 1942. Tabelul a fost comunicat Societăţii Naţionale de Crucea Roşie a României; de aici, Serviciul prizonieri, refugiaţi şi internaţi l-a trimis, la 18 mai 1942, Centralei Evreilor din România: “rugându-vă a da informaţiuni familiilor celor aflaţi pe vapor. Alte ştiri nu mai avem”. Familiile, după un chin care s-a prelungit aproape trei luni (certitudinea pierderii vasului, nesiguranţa pierderii celor dragi), puteau purcede la cele sfinte...

Scrisori de pe vaporul încremenit în rada portului Istanbul ajung, pline de disperare, şi în Palestina.

Aceeaşi Uniune a Evreilor Români, deosebit de activă şi de eficientă, i-a înaintat Agenţiei Evreieşti un memoriu cu toate datele necesare: starea de spirit, dar şi sanitară, medicală, alimentară etc, de la bordul navei; de asemenea, starea vasului – în detaliu, precum şi o cerere din partea emigranţilor, prin care cereau să fie salvaţi.

Biroul de informaţii al Agenţiei Evreieşti dă publicităţii o dare de seamă a tuturor solicitărilor şi intervenţiilor făcute până atunci de către agenţie.

Cursa contra-cronometru pentru salvarea lor se duce, concomitent, în trei centre importante: Londra, Washington şi Ierusalim. Strădaniile dau rezultate doar în cazul emigranţilor care obţinuseră vize de intrare în Palestina, înainte ca ţara lor de obârşie să se fi aflat în stare de război cu Anglia. În privinţa celorlalţi (imensa majoritate a pasagerilor de pe „Struma”), guvernul palestinian s-a dovedit de neîmblânzit, şi a luat decizia respingerii emigranţilor lipsiţi de viza de intrare, hotărâre întemeiată, la rândul ei, pe o decizie a guvernului Marii Britanii[124]. Totuşi, acelaşi guvern a aprobat – în perioada războiului – refugierea în Palestina a unui mare număr de neevrei, printre care figurau şi mulţi oameni originari din ţări inamice. Când acest fapt, incontestabil, a fost demonstrat concret la Londra, în cursul tratativelor purtate, oficialităţile britanice au recunoscut că interdicţia acordării dreptului de refugiere, pentru cei originari din ţări inamice, nu este absolută, iar administraţia locală (deci Puterea Mandatară cu sediul la Ierusalim) este liberă să acţioneze aşa cum crede de cuviinţă.

O veste bună: Biroul de control al paşapoartelor, ţinând de Ambasada Marii Britanii în Turcia, comunică

---

[124] Aceasta interzicea intrarea în ţară a persoanelor provenite clin ţări aflate în stare de război cu Marea Britanie. Aşadar, iată-i pe evreii emigraţi dintr-un stat satelizat de Reichul nazist, devenind, fie şi numai pe hârtie... inamici ai Imperiului britanic, încurcate sunt — şi pot fi — căile Domnului!

primirea consimţământului – pentru copiii „Strumei” – de a imigra. Iată în ce termeni: „Onor Consulatului General, Istanbul. Am primit autorizaţia din Palestina de a da viză tuturor copiilor între vârstele de 11 – 16 ani împliniţi, de pe *Struma*, şi voi fi bucuros dacă aţi cere autorităţilor turceşti eliberarea documentelor referitoare la călătorie”.

La 18 februarie 1942, deşi *Struma* e tot acolo, nemişcată, la ancoră, Executiva Agenţiei Evreieşti intervine din nou: „Către Secretarul-şef al Biroului guvernamental, Ierusalim. Am primit un raport, încă neverificat, că *Struma* ar fi părăsit Istanbulul sâmbăta trecută (14 februarie – n.n.). După cum se pare, la presiunea autorităţilor turceşti nu va putea rezista mult, iar vasul va trebui să plece. Este posibil ca raportul să fie real, dar nu ne e posibil să preluăm copiii şi să-i aducem în Palestina, ceea ce trebuie înfăptuit imediat de către guvern. În consecinţă, cer ca o cablogramă să fie trimisă urgent reprezentantului Majestăţii Sale la Istanbul, pentru ca acesta să se intereseze dacă vasul a plecat; dacă vasul n-a plecat încă, să se dea instrucţiuni în vederea unui demers neîntârziat pe lângă autorităţile turceşti, astfel încât să nu se plece până când nu vor fi coborâţi copiii; iar dacă a plecat, să fie oprit în acest scop în primul port. Avându-se în vedere starea navei, descrisă în comunicarea mea anterioară, presupun că *Struma* va înainta de-a lungul coastei şi că, în această perioadă, deci, o oarecare dificultate tehnică va ţine de căpitanul vasului. Chiar dacă ar putea fi salvaţi copiii, transportul întreg rămâne într-o situaţie deznădăjduită. Sunt două pericole care ameninţă: un dezastru provocat de mare sau căderea în mâinile Axei. În scopul prevenirii unei alte nenorociri, Agenţia Evreiască ar propune, în mod serios, pe baze umanitare, iniţierea unui demers prin care să se adopte cooperarea Royal Navy-ului la salvarea, prin interceptarea, cât mai degrabă posibil, a vasului. Executiva Agenţiei Evreieşti, *M. Şertok*”!

Pe bună dreptate, Agenţia Evreiască – şi Moshe Şertok în special – nu-şi pot găsi liniştea, mulţumindu-se cu aşteptarea. La doar două zile distanţă, altă întâmpinare

ajunge pe biroul aceluiaşi important personaj al autorităţii locale palestiniene, cu sediul la[125]

Înţelege de ce să nu fie salvată măcar o parte. Cu privire la problema selecţiei, Agenţia Evreiască propune să se ţină seamă de faptul că, în Palestina, un număr foarte mare de persoane din cadrul conducerii instituţiilor evreieşti şi sioniste din România – în plus şi rudele care se interesează de aceşti refugiaţi – vor fi în măsură să confirme, pe bază de cunoaştere personală, bună-credinţa unui însemnat număr de pasageri.

4. În concluzie, noi nu putem concepe ca evreii fugiţi de multe suferinţe, cum e cazul lotului evreilor din România, să îndure situaţia de a fi părăsiţi pentru a pieri, şi, în special, să fie lipsiţi de singura lor şansă de salvare, care, mai ales, se află îndărătul porţilor acestor locuri, porţi socotite c-ar fi drept să se deschidă, pentru a oferi un adăpost, unui număr considerabil de neevrei, refugiaţi din teritoriile duşmane.

5. Agenţia Evreiască adresează un apel foarte urgent Guvernului, în vederea reconsiderării întregului caz al transportului *Struma*, în lumina prezentului demers. Executiva Agenţiei Evreieşti, *M. Şertok*".

În aceeaşi zi de 22 februarie 1942, Agenţia Evreiască telegrafiază unui reprezentant de-al său în capitala Marii Britanii: „Refuzul Guvernului de a admite *Struma* e motivat, în afară de chestiunea securităţii, de imposibilitatea admiterii întregului transport din pricina dificultăţilor de aprovizionare şi, parţial, a unei (necesare) selecţii jignitoare. Trebuie urgent reînnoite intervenţiile în scopul admiterii integrale, accentuându-se precedentele cu sute de neevrei refugiaţi din teritoriile inamice. Cei respinşi pentru dificultăţile de aprovizionare sunt, în majoritate, productivi. Restul fiind de 200 de neproductivi,

---

[125] Era pe atunci şeful Secţiei politice a Agenţiei Evreieşti. Va fi secretar general al lui Jewische Agency, cu sediul la Ierusalim. In 1948, sub numele de Şaret, va deveni primul ministru de Externe al noului stat Israel (n.n).

număr neînsemnat pentru Ieşuv[126] care îi va asigura raţiile cuvenite. Desigur, noi suntem gata pregătiţi, dacă selecţia nu va fi făcută cu dreptate, ca[127]

Guvernul să asigure admiterea tuturor copiilor sub 16 ani. Barlas[128] are misiunea, la Istanbul, de a se ocupa de asta, şi de imigrarea copiilor români şi unguri. El vrea să-i includă şi pe cei din Bulgaria. Am telegrafiat şi la Istanbul. *Şertok*".

În acelaşi spirit sună şi telegrama expediată – tot la 22 februarie 1942 – unui reprezentant al agenţiei, la New York: „Trebuie reînnoite urgent cererile de admitere a *Strurnei*, accentuându-se precedentele în care sute de neevrei, refugiaţi din teritoriile inamice, au fost admişi în Palestina. Desigur, dacă nu va fi admis transportul întreg, noi suntem gata să-i preluăm pe cei selecţionaţi. Deocamdată, Guvernul a garantat admiterea tuturor copiilor sub 16 ani. Barlas are misiunea, la Istanbul, de a se ocupa de asta, şi de imigrarea copiilor români şi unguri. *Şertok*".

Toate aceste intervenţii perseverente şi perfect îndreptăţite îşi caută soluţionarea în spatele uşilor capitonate, îndărătul cărora nu pătrunde murmurul disperat al sutelor de emigranţi care aşteaptă o soluţie salvatoare, singura posibilă în cazul lor: debarcarea pe pământul Palestinei! Contraargumentele de tipul „ei vin din teritorii inamice" sunt absurde, căci vin de acolo tocmai pentru că ei sunt inamicii... inamicilor; nici alibiurile cu penuria alimentară nu stau în picioare (la 200 – 300 de guri, în plus, de hrănit într-o ţară!). Oricum, *cazul Struma* a fost sesizat din vreme organismelor implicate în rezolvarea lui în spirit – măcar – umanitar, dacă nu politic, istoric, justiţiar. Moshe Şertok i se adresase prompt şi primului ministru al Guvernului palestinian, britanicului

---

126 Ciudat! Ziua de 13 februarie 1942 a picat într-o vinerea, nicidecum duminica (n.n).

127 Colectivitatea din Eretz-lsrael (n.n.).

128 Barlas, Charles Hahn — reprezentant al Oficiului Palestinian la Istanbul (n.n.).

MacPherson; după trei săptămâni de aşteptare inutilă, fără niciun fel de răspuns, nu se sfiise să solicite o audienţă specială, obţinând-o: gazda îl informă „cu profund regret” că Guvernul mandatar în tihnă de aranjamentele lor, chiar dacă ocupă un loc mai puţin spectaculos în ierarhia administrativ-politică a vremii. Astfel, la doar zece zile după Revelion, căpitanul „Strumei”, G.T. Gorabatcenko, s-a adresat în scris Căpităniei portului Istanbul, furnizând date cât se poate de concrete, verificabile[129]:

„Domniei Sale Domnului căpitan al portului Istanbul.

Subsemnatul, căpitan al vasului «Struma», am onoarea a vă supune cele ce urmează;

1. Ţinând seamă că vasul «Struma» este sub pavilion panamez, deci al unui stat care se află în război cu ţările intrate în Axă, călătoria pe Marea Mediterană devenind foarte periculoasă, nu-mi pot asuma răspunderea de a conduce, pe întinsul apelor, nava ce mi-a fost încredinţată. Vasul nu şi-ar putea continua cursa decât fiind escortat de un vas militar turcesc, şi având pe punte un pilot turc care ar trebui să-l piloteze până în apele siriene. Îmi îngădui să arăt că „în momentul plecării vasului «Struma» din Constanţa, la 12 decembrie 1941, orele 12, statul Panamà nu intrase în război.[130]

---

129 Scrisă în limba franceză, scrisoarea- rapoit-avertisment poartă, neîndoielnic, amprenta corpului de avocaţi aflaţi, ca pasageri, la bordul “Strumei”. Epistola se remarcă prin concizie, logică şi argumentaţie imbatabilă. Şi, totuşi... (n.n.)

130 Să nu uităm că pavilionul panamez a fost ales pentru “Struma” cu mult timp înainte ca lucrurile să ia o întorsătură greu de ghicit anterior: atacul de la Pearl-Harbor (7 decembrie 1941), intrarea U.S.A. în război, urmată prompt de o serie de state din zonă, printre care şi Republica Panama... Şi contractele echipajului erau de dată veche; deci, dorinţa membrilor echipajului de a debarca şi a se întoarce, pe uscat, la casele lor, părea a fi justificată nu de laşitate, ci de un simţ de conservare firesc pentru nişte oameni care cunoşteau mai bine, oricum, pericolele mării (armatorii, precauţi, le plătiseră doar o parte din drepturi, aranjamentul prevăzând ca restul să fie plătit imediat familiilor de navigatori, la comunicarea ajungerii în portul Istanbul; acum, familiile le scriseseră că aranjamentul fusese respectat de către organizatorii călătoriei, încasaseră bani... (n.n.)

2. Ţinând seamă de faptul că Bulgaria este în război cu Anglia, eu, cetăţean bulgar, şi ceilalţi cetăţeni bulgari ai echipajului meu, suntem obligaţi să ne înapoiem în ţara noastră pentru a ne face datoria faţă de steagul propriu, căci altfel vom fi obligaţi să apărem în faţa unui consiliu de război. Pe de altă parte, fiind bulgari, noi nu putem pătrunde în apele controlate de flota engleză.

3. Construcţia rea şi defectuoasă a vasului, după cum am avut onoarea a vă raporta în expunerea mea din 24.12.1941[131], fapt pe care nu l-am ştiut înaintea plecării mele, din motivele expuse în raportul mai sus-amintit, nu-mi poate impune răspunderea continuării călătoriei, *fără a risca viaţa pasagerilor mei* (subl. ns.).

4. Pe de altă parte, tot aşa cum am avut onoarea a vă înfăţişa în expunerea mea, pasagerii sunt atât de slăbiţi încât le-ar fi imposibil să-i fac a îndura eforturile unui astfel de voiaj.

5. Singura soluţie pe care o întrevăd este debarcarea lor imediată şi continuarea deplasării pe o altă navă.

În cazul în care nu se va lua nicio măsură, eu îmi declin total răspunderea, cu atât mai mult cu cât la bord sunt mulţi suferinzi de boli care n-au nimic comun cu bolile infecto-contagioase, dar care, între timp, se pot transforma în adevărate catastrofe.

Mă adresez dumneavoastră, domnule căpitan, ca fiind – în aceste circumstanţe – singurul meu şef direct, şi în mâinile căruia se află soluţia problemei, şi eu vă rog, domnule, *să salvaţi echipajul şi pasagerii noştri* (subl. ns.), ca să nu se întâmple ceea ce s-a întâmplat cu vasul «Salvator», care ne-a procurat atâtea încurcături şi ne-a învăţat ce i se poate petrece unei nave care porneşte la drum în condiţiuni rele.

Mulţumindu-vă pentru toate câte le-aţi făcut pentru noi până acum, şi le veţi mai face în viitor, vă rog, domnule căpitan, să primiţi consideraţia şi respectuoasele mele

---

131 Reiese că, şi mai devreme, căpitanul “bătrânei carapace” i se mai plânsese şefului Căpităniei portului Istanbul (în scris? verbal? căci prin “expunere” se poate înţelege şi una, şi alta). Fără efect! (n.n.)

sentimente. Căpitanul vasului STRUMA, G. *Garabatcenko*” *1.*

Patruzeci şi şase de zile se vor intercala între data scrierii acestui text şi data torpilării „Strumei”. Încetul cu încetul, din vas (vorba vine) nava se schimbase în ghetou pe apă, din ghetou pe apă în lagăr de concentrare, din lagăr de concentrare în lagăr de exterminare potenţial. Se va vedea... Deocamdată, tot vorbindu-se despre „transportul” blocat în Bosfor, s-ar omite parcă faptul că e vorba, totuşi, de oameni, nicidecum de butoaie, saci, lăzi, marfă în vrac. Ba unii (în afară de armatorii profesionişti) se şi gândesc la... câştig. Iată un document lămuritor[132][133]:

„Nota Ministerului Finanţelor Nr. 701021 din 5

Ianuarie 1942 către Ion Antonescu, Conducătorul Statului.

În referire la rezoluţia pusă de d-voastră pe raportul nostru nr. 700911 din 13 decembrie 1941[134], privitor la organizarea transporturilor de emigranţi evrei în beneficiul statului, avem onoarea a vă raporta că, în urma discuţiilor avute cu reprezentanţii Ministerului Afacerilor Externe şi (ai) Subsecretariatului de Stat al

Marinei, s-a ajuns la următoarele soluţii:

a) Dat fiind că marile vase maritime trebuie rezervate cu exclusivitate împlinirii necesităţilor de ordin militar şi (abia) apoi a celor economice şi comerciale de după război, când lipsa marilor vase de transport va fi resimţită, şi că, în situaţiunea actuală, pentru efectuarea transporturilor de emigranţi nu pot fi întrebuinţate decât micile vase de coastă şi de Dunăre, din categoria carcase, fără de nicio valoare şi care nu sunt supuse nici unei servituţi militare, organizarea transporturilor de emigranţi să se facă şi în viitor tot de către întreprinzătorii particulari.

b) Având în vedere că organizatorii acestor

---

132 Cererea este citată de Israel Bar-Avi (într-o culegere apărută la Ierusalim, în 1972).

133 Din Emigraţia populaţiei evreieşti...

134 ’’Struma” se mai afla, în pană, în apele teritoriale româneşti, nu departe de farul Tuzla (n.n.).

transporturi realizează venituri extraordinare şi că aplicarea unei taxe speciale asupra celor ce doresc a emigra ar putea stânjeni emigrarea, statul să aplice un impozit excepţional asupra veniturilor realizate de către organizatorii transporturilor, impozit pe care Ministerul Finanţelor îl fixează la suma de 40.000 lei fiecare emigrant. MINISTRU, GENERAL, ss. Indescifrabil (*Nicolae Stoenescu* – n.n.).

Pe nota de prezentare ce i-a fost făcută, Ion Antonescu pune – la 10 ianuarie 1942 (dată la care „Struma" mai este la ancoră în rada portului Istanbul) – următoarea apostilă: „Aprob. Să se treacă la executare. Suma trebuie să fie de maximum patruzeci mii lei pentru cei săraci, iar pentru ceilalţi să fie proporţional (a) cu averea pe care evreul a agonisit-o în ţară". S-ar zice că acei care apucaseră să plece erau nişte favorizaţi ai sorţii. Nu va mai trece mult timp până la proba contrarie.

Dar nici ceea ce fusese obţinut, făgăduit, nu se respectase, nu se punea în practică. Englezilor le plăcea, dintotdeauna, să ştie adevărul, nu să-l exercite! Albion[135] îşi găsea întotdeauna justificări şi subterfugii care să-i slujească inflexibilitatea, inerţia slujită sub numele de conservatorism: nu se lega la cap nici când îl durea, darămite să se lege când nici nu-l durea. Aprobarea pentru copiii de la bordul navei „Struma" nu va fi pusă niciodată în execuţie, fiind, ce-i drept, şi o soluţie aproape insurmontabilă: într-o variantă se vorbea despre *toţi* copiii până la 16 ani inclusiv, într-alta *numai* de copiii între 11 şi 16 ani. A doua variantă pare mai plauzibilă: e de neimaginat cum pot fi separaţi copiii foarte mici de părinţii lor; de altminteri, nici părinţii copiilor mai mari nu consimţeau să se despartă de progeniturile lor, şi nici copiii mai mari nu voiau (despre cei mai mici nici să nu mai vorbim) să se despartă de părinţi… Era un nod gordian. Până la urmă s-a aprobat şi intrarea în Palestina a copiilor sub 11 ani, cu condiţia să se poată face preparativele

[135] Nume tradiţional dat Marii Britanii, de la Ptolomeu (către 100-către 170 d.H.) încoace.

corespunzătoare vârstei lor, însă drama se va desăvârşi cu *toţi copiii* la bord, şi cei de peste 11 ani, şi cei sub 11 ani, rămaşi alături de părinţii lor atât de iubitori…

Este bine de ştiut că, la 10 februarie 1942, pe adresa Agenţiei Evreieşti a venit o înştiinţare prin care se anunţa fixarea cotei de imigrare lunară, respectiv 3.000 de certificate de intrare în Palestina. Pe „Struma" nu erau nici 800 de pasageri. Agenţia se grăbi să anunţe public că prioritate au disperaţii de pe nava blocată, de peste două luni, în Bosfor[136]. Omenirea răsuflă uşurată:

În curând, emigranţii îşi vor schimba doar iniţială şi, devenind imigranţi, vor putea să pună piciorul în Palestina, salvându-se. Dacă până acum bieţilor oameni le venea să strige în cor: „Nu ne mai înjuraţi de pomană!" (aluzie la „*Jidane*, la Palestina!"), iată că sosise clipa fericită în care le puteau striga în faţă antisemiţilor: „Aşa da, domnilor, mai cu foc, mai cu foc, că ne-am săturat de carantină!". La data aceea, extrem de puţini indivizi cunoşteau teribilul secret dezbătut cu migală, în urmă cu doar douăzeci de zile, la Wannsee. Preşedinte al „Conferinţei interministeriale".

fusese chiar convocatorul ei, S.S. – Obergruppenführerul Reinhard Heydrich. Printre participanţi la reuniunea ţinută în suburbia berlineză *Am Grossen Wannsee* se număraseră: S.S.-ul; Poliţia nazistă; un reprezentant al Guvernatorului General al Poloniei, Hans Frank; Heinrich Müller, şeful Gestapoului; expertul Gestapoului în „probleme evreieşti", S.S. – Obersturmbahnführerul Adolf Eichmann; Gauleiterul

---

136 Sir Arthur Neville Chamberlain (1869-1940), fost prim-ininistru britanic între 1937 şi 1940, vinovat de dezastrul Europei, unul dintre "conciliatori" şi semnatar, alături de Adolf Hitler şi alţii, a "Acordului de la München" (1938, septembrie 30), se opune, la vremea respectivă, "lărgirii imigraţiei evreieşti în Palestina, care va rămâne limitată la 15 000 de persoane pe an. Astfel, de la 1.04.1939 până la 31.0.3.1944, 75 000 de evrei au intrat în Palestina, faţă de 203 000 între 1933 şi 1938. Aşadar, a închis în mod decisiv porţile Palestinei" (Jacques de Launay, Marile decizii ale celui de-al doilea război mondial, Paris, 1974).

Alfred Meyer, din partea Ministerului pentru regiunile ocupate în Răsărit (Rosenberg fiind titularul); Secretarul de Stat din Ministerul de Interne (titular: Frick) dr. Wilhelm Stuckart; Secretarul de Stat al Ministerului Aviaţiei (titular: Göring), Ernst Neumann; Subsecretarul de Stat al Ministerului de Externe (titular: Ribbentrop[137]) Martin Luther; Secretarul de Stat al Ministerului Justiţiei dr. Roland Freisler.

Tema pusă în discuţie: „clarificarea sarcinilor şi coordonarea soluţiei definitive" a problemei evreieşti în Europa, deoarece Hitler, Göring şi alte căpetenii naziste ajunseseră la concluzia că... deportarea evreilor ar fi periculoasă pentru spatele frontului; deci, se impunea exterminarea lor totală! Heydrich îi împărtăşise lui Eichmann secretul teribil: „Führerul a dat ordin pentru lichidarea fizică a evreilor". Deportările de până atunci nu puteau fi socotite decât o *soluţie provizorie*, *pe când acum se impunea o soluţie definitivă*. „Reichsführerul S.S. (Himmler) a interzis să se mai continue cu deportarea evreilor, avându-se în vedere pericolul pe care îl reprezintă pentru operaţiunile militare, precum şi posibilităţile ce metodele se schimbă. Asistăm, mai întâi, la emigrarea ilegală... Nu a fost luată, însă, nicio măsură de ansamblu, cu toate ofertele făcute de Republica Dominicană şi de Filipine... *Chamberlain se opune lărgirii imigraţiei evreieşti în Palestina* (subl. ns.), care va rămâne limitată la 15.000 de persoane pe an[138]. După declanşarea războiului,

---

137 Semnificativ e faptul că toţi titularii de ministere, citaţi mai sus, au fost condamnaţi la "moarte prin spânzurătoare", de către Tribunalul Internaţional de la Nürnberg. Cum să nu-ţi revină în minte "marşurile" victorioase pe care hitleriştii le intonau în acţiunile lor de stradă, de reprimare, de front, ca de pildă blasfemiile puse pe note: "Wir vollen nicht mehr Christen sein/Denn Christus ist ein Judenschwein" (Nu mai vrem să fim creştini/Hristos e un porc de evreu". Sau: "Atâmaţi-i pe Hohenzollerni de felinare/Spânzuraţi un porc negru în sinagogă/ Şi aruncaţi grenade în biserici!". Toate acestea în virtutea devizei S.S.-ului: "Unsere Ehre Heisst Trene" (Onoarea noastră se numeşte fidelitate).

138 Deci: 1250 de imigranţi pe lună, în pofida expansiunii explozive,

Hitler nu mai ţine seamă de nicio etapă… La 31.07.1941, Göring îi scrie lui Heydrich: „În completarea sarcinii ce vi s-a trasat la 24 ianuarie 1939, va trebui să găsiţi cea mai bună soluţie posibilă, în circumstanţele actuale, pentru problema evreiască, prin expatriere sau evacuare; vă însărcinez prin prezenta să treceţi la pregătirea *soluţiei definitive şi generale* (subl. ns.) a problemei evreieşti, din punct de vedere organizatoric şi al mijloacelor materiale, în teritoriile sub influenţă germană din Europa”.

Un document întocmit la Wannsee stabileşte măsurile prin care va fi aplicată soluţia finală:

1. Deportarea în Est a tuturor evreilor care trăiesc în Germania şi a acelora din Croaţia, Slovacia *şi România* (subl. ns.);

2. Deportarea tuturor evreilor din teritoriile ocupate;

3. Deportarea tuturor evreilor sârbi;

4. Deportarea tuturor evreilor unguri, predaţi Germaniei de către Guvernul ungar;

5. Transmiterea declaraţiei guvernelor român, slovac, croat, bulgar şi ungar, în legătură cu sprijinul pe care-l vor acorda deportării, în teritoriile din Est, a evreilor care trăiesc în spaţiul lor;

6. Exercitarea de presiuni asupra guvernelor bulgar şi ungar, pentru a le determina să emită legi antisemite, similare celor de la Nürnberg;

7. Presiuni asupra celorlalte guverne europene, pentru a determina promulgarea unor legi antisemite;

8. Înfăptuirea acestor măsuri într-un spirit de colaborare cu Gestapoul.

Să ne gândim că soarta le-a hărăzit celor de pe „Struma” o moarte în stare de libertate (relativă şi aceasta, în măsura în care vor fi scoşi cu forţa din rada portului Istanbul, abandonaţi la discreţia duşmanilor ştiuţi

---

naziste. în 1942, anunţându-se — la începutul anului — aprobarea a 3 000 de intrări în Palestina (lunar), ar reieşi că Puterea Mandatară ar fi mărit cota de refugiaţi admişi în Palestina la 36 000 de persoane (anual)? Oricum, fluctuaţii (variante) ale cotei de imigrare au existat, dar mai degrabă în minus decât în plus (n.n.)

şi neştiuţi), scăpându-i de exterminarea în camerele de gazare şi de călătoria prin coşurile înalte ale crematoriilor naziste?

Credibilitatea unora dintre mărturiile depuse ulterior de către Radu D. Lecca poate fi pusă la îndoială, în măsura în care – în cele 300 de pagini – acesta nu pomeneşte *nici măcar o singură dată*, cuvântul Wannsee. În schimb, ici şi colo, el strecoară nişte „dureri proprii", după procedeele tipice pentru practicienii serviciilor secrete, amestecând date reale cu date fictive, minţind prin omisiune etc.: el susţine că i s-ar fi confecţionat o fişă incriminatorie.

MĂRTURIE (15):

(în care) se spune că eu aş fi un aventurier care am perindat Caucazul (fapt real – n.n.), Italia, Franţa, Austria şi Germania (idem – n.n.), că am fost condamnat în Franţa pentru spionaj în favoarea Germaniei (arestat la Paris, de către Siguranţa Statului – n.n.), că aş fi dezertat la inamic în războiul trecut, că aş fi primit sume mari de bani de la Legaţia germană şi c-aş fi venit la Siguranţă în calitate de spion al Germaniei. Toate aceste minciuni gogonate..." Şi mai încolo: „În 1944, când am fost predat de guvernul Maniu-Brătianu-Penescu (un astfel de guvern n-a existat, iar cartea întreagă, scrisă la cererea expresă a Securităţii, e plină de atacuri la adresa „partidelor istorice" şi nu numai – n.n.) N.K.V.D-ului, pentru a fi anchetat la Moscova, am fost recomandat ca autorul tuturor asasinatelor de evrei comise de Armata şi de Jandarmeria Română în Rusia, Transnistria, Basarabia şi Bucovina, şi ca *responsabil pentru moartea* evreilor de pe vasul «Struma»". Altă „mostră": „Cu alte cuvinte, francezii care se lăudau a fi cel mai cult şi mai civilizat popor din Europa, îi trimitea pe evrei în lagărele de exterminare din Polonia (pe când el, *R.D.L.*, ar fi izbutit să salveze peste 150 de evrei români stabiliţi în Paris – n.n.), iar «prototipul agentului hitlerist», căci astfel am fost calificat de către guvernul francez de Gaulle, într-o adresă trimisă, în 1945, guvernului sovietic, îi salva" (Radu D. Lecca, op. cit.).

Cu tipicăria specifică administraţiei germane, s-a

întocmit un imens proces-verbal al consfătuirii, revăzut şi semnat de către Secretarul de Stat al Ministerului de Externe, Ernst Freiherr von Weizsäcker, astfel încât misiunea Aliaţilor va fi mult înlesnită de materialul capturat ulterior: în deschidere, comunicarea susţinută de Heydrich în legătură cu „soluţia finală”; *punctul 1* – lista celor prezenţi; *punctul 2* – S.S. – Obergruppenführerul Heydrich comunică numirea sa, de către Reichsmarschall Göring, în funcţia de „însărcinat cu pregătirea soluţiei definitive a problemei evreieşti în Europa”; *punctul 3* începe astfel: „În locul emigrării s-a hotărât acum, ca o nouă soluţie posibilă, evacuarea evreilor spre răsărit, cu o avizare prealabilă a Führerului... în perspectiva soluţionării definitive a problemei evreieşti în Europa intră în discuţie circa unsprezece milioane de evrei”. La consfătuire se ia în seamă tabelul, pe ţări, al celor condamnaţi la moarte la

Wannsee, inclusiv evreii asupra cărora Reichul nu are şi nu poate avea vreo putere, cum ar fi 330.000 de evrei din Angija, 4.000 – din Olanda, 18.000 – din Elveţia, 6.000 din Spania... Rezultatul va fi tragic: jumătate din cei intraţi în discuţie vor fi exterminaţi fără tresărire. Ceva mai devreme, la 16 decembrie 1941, ziua în care „Struma” izbutise să intre în rada portului Istanbul, departe, în Guvernământul General al Poloniei, Hans Frank rostea în Palatul Wawel1 din Cracovia asemenea cuvinte: „Şi pentru noi evreii sunt doar nişte consumatori extrem de dăunători. În Guvernământul General avem, în momentul de faţă, aproximativ 2, 5 milioane de evrei, şi, socotindu-i şi pe cei care se înrudesc cu evreii şi tot ce mai decurge din asta, sunt în total cam 3, 5 milioane. Aceste 3, 5 milioane de evrei nu pot fi împuşcaţi de noi, nici otrăviţi, însă suntem hotărâţi să recurgem la anumite proceduri care să conducă, într-un fel, la reuşita distrugerii lor; şi asta legat de măsurile pe care Reichul ne-a însărcinat să le discutăm. Cum anume se va proceda, aceasta e treaba instanţelor pe care le vom institui aici – şi trebuie să le instituim –, şi de a căror eficienţă vă voi încunoştinţa la

timpul potrivit”.

Discuţiile de la Wannsee s-au încheiat prin „sublinierea necesităţii de a se întreprinde imediat, şi la faţa locului, toate pregătirile în vederea soluţiei finale, tratându-se întreaga chestiune cu prudenţă, pentru a se evita alarmismul de orice fel în rândurile populaţiei”… Rămâne, totuşi, de rezolvat situaţia deportării evreilor din statele-satelit şi a diferenţelor de statut juridic; serviciului condus de Eichmann” îi revine soluţionarea[139]

problemei. O moarte atroce le era destinată evreilor europeni, inclusiv celor din România1 2. Căci: „După Conferinţa de la Wannsee au fost înfiinţate primele lagăre de exterminare. Câteva dintre ele le depăşeau pe toate celelalte atât ca dimensiune, cât şi ca ferocitate. Sunt acelea care s-au întipărit, pentru totdeauna, în mintea omenirii, ca mostre ale ororilor înspăimântătoare şi a crimelor fără egal. Numele lor sunt Maidanek, Belsen, Treblinka şi Auschwitz. Toate acestea au fost demascate la Nürnberg, pe baza unor munţi de declaraţii autentice, şi înfierate drept centre ale groazei” 3.

Paralel, aşadar, cu Wannsee, se derulează acţiunile contra-cronometru în favoarea vieţii, nu în favoarea morţii. Bizuindu-se pe declaraţii culese de la norocoşii coborâţi de pe „Struma” (în număr de opt, plus o bolnavă), Uniunile Emigranţilor români în Palestina întocmesc, în timp util, un memoriu alcătuit din şase paragrafe, având fiecare un titlu:

VAPORUL. La sfârşitul lunii decembrie 1941 (exact: 12 decembrie – *n.n.*) a plecat din România, încărcat cu 369 (769 – n.n.) de suflete, vaporul „Struma”; o navă pentru transportul de vite, construită iniţial în vederea navigaţiei pe Dunăre, între porturile bulgăreşti Vama şi Burgas. A avut un tonaj de 180 tone. Când s-a învechit, nemaifiind corespunzător ca vas fluvial, a fost transformat în şlep.

CĂLĂTORII. Când asupririle în România s-au înăsprit şi unii au căutat un mijloc de salvare, au descoperit

[139] Alt nume care lipseşte, cu desăvârşire, din “memoriile” lui Radu D. Lecca, (op.cit.).

această epavă. I-au băgat un motor vechi scos de pe o ambarcaţiune ceva mai mare şi au fost încărcaţi într-însa bărbaţi şi femei care au avut de unde să plătească o sumă mai mare, pentru a-şi obţine dreptul la salvare. Printre ei se numărau bărbaţi în vârstă, tineret şcolar, femei însărcinate şi femei cu copii între 5 – 8 luni, 32 medici, ingineri, mecanici, farmacişti, industriaşi şi alţi breslaşi. Toţi s-au înghesuit pe punţile acestui vas, înghesuind cabine peste cabine cu lăţimea de 1, 60 m, înălţimea de O, 60 m. Cinci suflete se adăposteau în fiecare cabină.

„ORDINEA" LA BORD. Acest vas n-a avut alimente şi nici spaţii pentru satisfacerea necesităţilor fizice: nicio regulă sanitară, respectată, un singur closet pe punte; nici electricitate şi nici încălzire; bucătăria mică, instalată într-o cabină, oferea o masă caldă o dată pe zi, o ciorbă de apă chioară şi câteva bucăţele de zarzavat. Nu se putea obţine, nici măcar o dată pe săptămână, puţină apă caldă pentru spălarea copiilor. Aerul era sufocant, iar pe punte puteai ajunge doar aşteptând la rând, înghesuit. Se înmulţeau şi se răspândeau insecte, şi numai graţie frigului care stăpânea atunci Bosforul, n-a izbucnit o epidemie. Dizenteria a făcut ravagii şi, cine nu s-a îmbolnăvit, tot leşina foarte des din pricina insuficienţei hranei, cât şi datorită frigului. Nebunia i-a cuprins pe câţiva dintre călători, aceştia rămânând alături de cei sănătoşi, astfel încât laolaltă lăsau impresia a fi nişte oameni gata să se sinucidă în colectiv.

SCOPUL LOR. O singură speranţă şi un singur ţel i-au ţinut pe aceşti călători, de-a lungul unui drum presărat de pericole şi de peripeţii, de la Constanţa la Constantinopole, străbătut în patru zile, în loc de 14 ore. Speranţa că acolo, pe malul turcesc, oamenii vor avea parte de milă şi se vor adăposti, ţinuse trează flacăra speranţei; iar ţelul lor era să scape din ghiarele naziştilor, cu orice preţ. Ei nu s-au îndoit defel că vasul se va îndepărta prea mult de ţărmul românesc... Şi toate aceste lipsuri n-au lăsat loc liber nici unei iluzii legate de continuarea drumului dincolo de malul turcesc; căci

oricum ajunseseră acolo doar printr-o minune. În inima lor pâlpâia o unică nădejde: sprijinul lumii libere, civilizate, oferit de ţările aflate sub protecţie britanică, pentru a-i scăpa, astfel, de la o moarte sigură. Majoritatea oamenilor erau originari din Bucovina şi Basarabia, cu familii în afara graniţelor României; iar aceste familii s-au îngrijit să le pregătească din vreme un adăpost… Ei au ştiut cât de primejdios este acest vas, însă ultima lor nădejde a fost să ajungă în Turcia; dar iată că, în Turcia, au fost lăsaţi să moară de foame şi de frig, ba chiar să fie în pericol de scufundare lângă ţărm.

PROIECTELE CĂPITANULUI. Oamenii care au sosit din Turcia şi s-au aflat cândva pe navă, au furnizat informaţii asupra planurilor căpitanului: în cazul în care Turcia nu-i va îngădui să-şi debarce pasagerii, intenţiona să-şi conducă vasul mai departe şi să-l facă să eşueze pe un banc de nisip din vecinătatea unei insule germane sau italiene; însă, el însuşi se îndoia că vor mai putea ajunge pe o asemenea insulă. Trebuie adăugat că nava nu era dotată cu suficiente bărci salvatoare (doar două – *n.n.*) şi colaci de salvare.

CINE SUNT OAMENII. Oamenii călătoreau în grupuri, grupuri: oameni apropiaţi unii de alţii, cu legături de familie sau interese economice comune, toţi pentru unul şi unul pentru toţi, întrajutorându-se ca să obţină un bilet de călătorie pe vas, preţurile fiind deosebit de mari, şi puţini le-ar fi putut altminteri plăti. O listă a pasagerilor, păstrată la lei Aviv, dovedeşte că aproape nu exista călător la bord care să nu fi cunoscut pe cineva din Tel Aviv. Din pricina acestor tarife foarte ridicate, oamenii săraci n-au putut pleca, ci doar aceia care au activat în industrie şi comerţ, şi erau cunoscuţi ca atare în cercurile de afaceri1.

Devreme, Stephenson-Temerarul îşi începuse astfel raportul adresat preşedintelui F.D. Roosevelt, privitor la strategia nazistă în U.S.A.: „Niciodată un om cu ambiţii atât de imense ca ale lui Hitler nu şi-a divulgat, cu anticipaţie şi cu o asemenea limpezime, procedeele generale şi particulare la care avea de gând să recurgă,

pentru a-şi realiza planurile de cotropire. Programul nazist de dezintegrare morală a inamicilor ideologici consideră America drept ultimul şi cel mai puternic duşman". America-i departe! Şi vai! cât de apropiaţi sunt duşmanii de moarte ai evreilor, ca de pildă conducătorul Conferinţei de la *Wannsee*, S.S. – Obergruppenführerul Reinhard Heydrich, care nu se sfieşte să se autocaracterizeze astfel: „Nimeni nu-i dispreţuieşte pe evrei mai mult decât mine. Am de gând să stârpesc acest neam".[140]

Din fericire, n-a apucat să se ţină pe de-a întregul de cuvânt. Dar câte victime nevinovate! Toţi, laolaltă, indiferent de vârstă, au fost copiii acestei lumi, trădaţi şi martirizaţi. „Există doar două feluri de oameni: unii drepţi care se cred păcătoşi, alţii păcătoşi care se cred drepţi" (Pascal).

E duminică. 14 decembrie 1941. A şi trecut o săptămână de când pasagerii „Strumei" îşi ocupau locurile

---

140 "Era înalt, blond, frumuşel, cu ochii de un albastru deschis. Căutând să-şi ascundă originea în parte evreiască, el era mânat de o nelimitată dorinţă personală de răzbunare, care nu izvora numai din ideologia hitleristă. Walter Schellenberg, unul dintre rivalii personali ai lui Heydrich pe tărâmul spionajului, relata: «Ochii săi reci străluceau glacial ori de câte ori ordona asasinarea prin biciuire sau prin strangulare a unei familii de comercianţi evrei, pe care Gestapoul o prinsese cu o încălcare măruntă a legii. Ura schizofrenică faţă de propria-i obârşie evreiască îl împingea la acţiuni monstruoase împotriva evreilor în general»" (W.Stevenson, op.cit.). Legenda cu "obârşia evreiască" nu stă în picioare, deşi ea circulă în literatura-document referitoare la acest personaj: "S-a născut în 1904 (deci a murit la 38 de ani —n.n.) la Halle an der Saale, pe străvechi pământ sorb. Printre strămoşii săi au fost, desigur, mulţi sorbi, dar undeva, la începutul arborelui său genealogic, se putea dibui şi un ascendent evreu, fapt desigur minor, însă care a căpătat mai târziu, în timpul fanatismului rasist şi antisemit, o mare importanţă. Heydrich se temea. Cineva putea să descopere acest amănunt ascuns cu atâta grijă..." (D.Hamsîk-J.Prazak, op.cit.). Dar doi autori francezi, Georges Paillard şi Claude Rougerie, în biografia intitulată "Reinhard Heydrich" (Paris, 1973) precizează că zvonul după care — în arterele lui — ar fi curs câteva picături de sânge evreiesc, nu-i decât o invenţie... (doar o mătuşă prin alianţă, vai! era totuşi israelită). Paradoxul insului: era un strălucit violonist şi un exemplar tată de familie!...

în trenul special care-i dusese până la Constanţa; pare-se c-a trecut de-atunci o lună, un an, un secol. Este o după-amiază mai caldă, aici. Deşi fiecare ţine să-şi arunce măcar o privire spre litoral, e aproape imposibil să ieşi pe punte; iar dedesubt ce să vezi? Noroc c-au răzbit, totuşi până aici, la Istanbul 1. Dumnezeu i-a călăuzit, orbindu-i pe inamici: „«Lăudaţi pe Domnul, că este bun, că în veac ţine mila lui». Aşa să spună cei mântuiţi de Domnul cei pe care el i-a izbăvit din mâna vrăjmaşului”. „Ca atrase de un magnet, privirile tuturor fug spre ţărm, chiar şi ale celor din „cuşete”, rămaşi pe loc fiindcă pe punte nu mai încap. Un fel de resemnare dulce, proteguitoare, a pus stăpânire pe călători: speranţa lor pare a fi pe punctul de a se împlini. Soarta nu trebuie provocată la nesfârşit. Înserarea pogoară lent. Ritmul evenimentelor pare să se fi încetinit, tămăduitor, după ce-au depăşit geamandura care delimitează partea minată de partea neminată; căci rada portului este astfel păzită de răuvoitori. Geamandura e înzestrată cu un clopot care sună întruna, bătut de briza care, ca şi „Struma”, vine din larg. Dar până să fi trecut dincolo de acest prag sonor, altă nenorocire s-ar fi putut petrece: deşi căpitanul a comandat „Stop maşini!”, vasul continuă să înainteze, de astă dată drept spre barajul de mine… Suspens! Maşinistul Alfred Solomon, angajat mecanic, deşi de profesie este avocat, invocă anumite defecţiuni ivite la sistemul de comenzi. Tensiunea devine insuportabilă, mai ales fiindcă îi succede, brusc, unei stări de relaxare generală, de bucurie indescriptibilă. Clinchetul geamandurei vesteşte primejdia. Nimeni nu mai ia aminte la zborul pescăruşilor, la puzderia de întemeierea Principatelor Unite ale Moldovei şi Munteniei. În articolul 7 al Constituţiei din 1866 se prevedea acordarea cetăţeniei exclusiv «străinilor de confesiune creştină». Articolul 44 al Tratatului de la Berlin, din 1878, prin care s-a recunoscut pe plan internaţional suveranitatea politică a României, interzicea, însă, ca în cadrul noului stat religiile şi confesiunile să fie tratate diferenţiat, şi prevedea, fără a-i specifica de-a dreptul pe evrei, «acordarea de drepturi

politice şi cetăţeneşti egale» pentru «pământenii statului român» şi pentru toţi «străinii». În modificările survenite, în anii următori, cu privire la articolul 7 al Constituţiei, s-a ajuns la o formulă de compromis prin care, în principiu, evreii nu mai erau excluşi de la acordarea cetăţeniei, dar acordarea cetăţeniei se făcea în mod individual, cu aprobarea expresă a guvernului român. În felul acesta, practic, puteau fi excluse de la acordarea drepturilor politice toate persoanele indezirabile.

Evreii care au emigrat în număr mare din Galiţia în Moldova, şi de acolo, mai departe, în interiorul ţării, au constituit, din punct de vedere sociologic, pătura de mijloc a meseriaşilor şi a micilor industriaşi, care lipsea în România şi care s-a situat între masa ţăranilor români şi pătura subţire a aristocraţiei. De asemenea, din rândul evreilor s-au ridicat numeroşi comercianţi, avocaţi şi medici. Dar ei n-au pătruns în aparatul funcţionăresc constituit după fondarea statului modern sau în posturile de conducere a statului. De asemenea, erau foarte puţini evrei în marea industrie, precum şi în marile bănci. De altfel, spre deosebire de multe firme româneşti, întreprinzătorii evrei se îndreptau, din punct de vedere politic şi economic, foarte mult spre Germania. În fruntea celor mai multe reprezentanţe din România ale întreprinderilor germane erau evrei.

Conform recensământului din 1930, în România existau 722.000 de evrei (4% din totalul populaţiei). Numărul lor real pare a fi fost ceva mai mare (circa 800.000), însă aprecierile guvernul a emis o lege prin care s-au modificat din nou drepturile evreilor, aceştia fiind împărţiţi în trei categorii, criteriul fiind data stabilirii lor în România. Totuşi, aceste măsuri care au fost luate, în special, din motive determinate de politica externă, *n-au avut practic mare* însemnătate2 (subl. ns.). Numai legile promulgate de către guvernul naţional-legionar3, la insistenţa Gărzii de Fier, au provocat evreilor prejudicii materiale (dar morale? – n.n.). Este vorba de legea din 4 octombrie 19404 (exproprierea marilor proprietăţi

funciare rurare ale evreilor), legea din 4 decembrie 1940 (exproprierea vapoarelor aparţinând evreilor). Odată cu legea din 28 martie 1941 (exproprierea proprietăţilor funciare rurale, ale evreilor), guvernul Antonescu a făcut un pas însemnat înainte, deoarece această măsură afecta un mare număr de evrei5. *Adoptarea acestor legi împotriva evreilor nu a fost determinată de Germania, sau, în orice caz, nu s-a făcut la intervenţia oficială a Legaţiei germane din Bucureşti* (subl. ns.). Este posibil, totuşi, ca anumite cercuri ale NSDAP să fi avut unele iniţiative. Impusul hotărâtor a fost dat de Garda de Fier, iar «guvernul generalului»

a trebuit să continue această politică, pentru a nu trezi bănuiala că este influenţat de cercurile francmasonice şi de cercurile evreieşti. Pentru administrarea averilor expropriate de la evrei a fost creat, la 2 mai 1941, «Centrul Naţional de Românizare», care a numit, în întreprinderile evreieşti expropriate, «comisari de românizare». Centrul respectiv închiria şi arenda fostele proprietăţi evreieşti din România. Prin aceste legi se urmărea, în primul rând, degrevarea statului de asistenţa pe care trebuia s-o acorde celor aproximativ 250.000 de refugiaţi din teritoriile cedate[141][142]. Între timp, numărul evreilor din România a scăzut mult prin pierderile teritoriale suferite. Conform recensământului din 6 aprilie 1941, în România se mai găseau numai 315.000 de evrei. Abia după recucerirea Basarabiei şi a Bucovinei de Nord această cifră a crescut, până în toamna anului 1941, din nou la 376.000...

...RSHA-ul considera că legile privitoare la evrei, adoptate de către guvernul român, *erau prea blânde* (subl. ns.); în consecinţă, la sfârşitul anului 1940, RSHA l-a rechemat pe S.S. – Hauptsturmführerul Richter, trimisul

---

141 Afirmaţiile de acest fel au fost continuu răspândite de legionari, cu scopul de a defăima guvernul Antonescu" (nota A. Hillgruber).

142 La 30 august 1940, ca urmare a Dictatului de la Viena, partea de nord a Transilvaniei (2 667 000 locuitori, în majoritate români) a fost ocupată de Ungaria hortystă (n.n.).

său la Bucureşti pentru problemele evreieşti (pe lângă Legaţia germană), considerându-l răspunzător de poziţia, chipurile, proevreiască a guvernului român, şi a fost nevoie de intervenţia insistentă a lui Killinger, pentru ca el să revină la post. La scurt timp după ocuparea Transnistriei, autorităţile române au început să deporteze acolo, în masă, pe evreii din Basarabia şi din nordul Bucovinei – spre «a ispăşi» pentru evenimentele din teritoriile respective –, precum şi pe ţigani, împingându-i cât mai departe spre Est".

Tot acest şirag de fapte, şi multe, multe altele, au premers plecării „Strumei" din Constanţa. Este de înţeles ca să nu se producă îmbulzeală, conflicte, aveau o misiune ingrată, căci primeau adeseori, în schimbul străduniei lor voluntare, reproşuri întemeiate, dureroase în fond pentru orice om de suflet. În zilele fără foc în sobe, fiecare primea câte o portocală, un cub de zahăr... (şi nu uitaţi că mulţi renunţau la portocală în schimbul foiţei). Pâinea lipsea, căci în Turcia, la data aceea, se distribuia numai pe cartelă. Evreii din Istanbul o procurau (fie renunţând ei la pâine, fie – poate – cumpărând-o şi la negru). Copiii căpătau o jumătate de ceaşcă de lapte şi un biscuit. Supa, ca şi ceaiul, o raritate. Pentru cină, la ora 17 se împărţeau portocale şi piersici. O zi memorabilă, rămasă în mintea multora, câteva săptămâni în şir, adică până la moarte, a fost aceea în care s-au fiert la bord nu mai puţin de 8.000 de cartofi. Spre partea finală a sejurului la ancoră, în radă, calitatea şi cantitatea alimentaţiei se vor îmbunătăţi. Dar câte alte frământări şi discuţii în legătură cu respectarea *caş*erului[143], ori a dietei impuse de medici

(ambele categorii primeau ce se putea: brânză, cartofi, halva). Şi fiindcă lumea e diversă, altminteri ne-am şi plictisi unii cu alţii, existau pasageri care cereau supliment; alţii se mulţumeau să mănânce tot ceea ce li se dădea, alţii îşi rupeau de la gură şi ofereau celor mai slabi, alţii dădeau târcoale bucătăriei, ore în şir (altă treabă nici

143 Mâncăruri şi băuturi pregătite după ritualul mozaic (în ebraică, kâscher- curat, ritual).

nu aveau), ca să şterpelească (a fost prins un băiat care subtilizase un biscuit... pentru mama lui). Duioşii prea mici pentru o miză atât de mare!

Starea igienei în ghetoul pe apă se înrăutăţeşte vizibil. Comitetul ales de emigranţi, ca şi numeroşii medici aflaţi la bord (cam un medic la douăzeci şi trei de călători), nu izbutesc să împiedice – de regulă – răspândirea rapidă a bolilor, din pricina suprapopulării între timp, „Struma" şi nefericiţii ei pasageri îşi desăvârşeau destinul. Se apropie, totuşi, Revelionul. Veştile culese aleatoriu, de ici, de colo, şi prin I.P.A., nu erau de natură să înlăture spaimele, nesomnul, mizeria fizică şi dezagregarea psihică: Hitler a preluat personal comanda forţelor armate terestre – Oberkomando der Wehrmacht, O.K.W. (19 decembrie 1941) [144]; atac naval italian, cu pierderi britanice, la baza navală Alexandria (18/19 decembrie 1941); trupe japoneze debarcă la Hong-Kong, apoi în Filipine, iar garnizoana engleză a Hong-Kong-ului capitulează în prima zi de Crăciun... Pentru emigranţi, Marea Britanie este o putere adversă lor şi, totodată, o ţară din tabăra Aliaţilor, oricum democrată (această situare dublă, contradictorie, a evreilor plecaţi spre Palestina şi rămaşi, blocaţi, în portul Istanbul, dă naştere, subteran, la torsiuni psihice). Noroc şi de ştirile bune, cum ar fi de pildă ocuparea Benghaziului de către „inamicii" britanici, şi retragerea germanilor până la El-Agheila; sau contraofensiva sovietică pe trei fronturi, lansată odată cu apariţia „Generalului lamă", aliatul dintotdeauna al ruşilor...

Dar chinul cel mai umilitor cu putinţă îşi avea sursa în convingerea, din ce în ce mai motivată, că fuseseră *păcăliţi*. Pentru întâia oară încercaseră acest simţământ păcătos atunci când păşiseră pe chei, la Constanţa. Şi iată de ce:

MĂRTURIE (11):

La începutul acestui an, câteva sute de evrei români,

---

144 Ca dealtminteri şi l.V.Stalin, numit comandant suprem al Forţelor armate ale U.R.S.S. (la 8 august 1941) şi, mai devreme, Preşedinte al Consiliului Comisarilor Poporului (7 mai).

în majoritate oameni cu profesii, comercianţi, au hotărât să părăsească România, unde aplicarea legii rasiste împiedica

Ierusalim: „Domnule, am onoarea să mă refer la comunicarea telefonică de duminică 13 februarie, când m-aţi informat de decizia guvernului de a nu admite în Palestina refugiaţii evrei din România, care au sosit la Istanbul la bordul vasului *Struma*, cu excepţia copiilor de o anumită vârstă. Am înţeles de la dumneavoastră că, în afara chestiunii securităţii, guvernului nu-i va fi posibil să admită primirea întregului transport, din pricina dificultăţilor de aprovizionare actuale, aparente, din care cauză se impune selecţia a doar o parte din transport, admitere care e mai mult decât odioasă şi, în fapt, imposibilă.

2. Agenţia Evreiască socoteşte că înlesnirea acordată prin admiterea exclusivă a copiilor nu este acceptabilă, şi pasagerii adulţi refuză să-i părăsească. În problema securităţii au fost făcute propuneri amănunţite în scrisoarea mea semioficială din 13 februarie. Cât priveşte problema aprovizionării, Agenţia Evreiască nu poate fi de acord cu explicaţia că situaţia se va agrava în mod serios, prin adăugarea a încă 700 de refugiaţi la populaţia locală. Majoritatea acestora vin în Palestina nu doar să consume, ci, totodată, să producă în agricultură, în industrie; astfel ar rămâne restul net de consumatori cifrat la 200 – 300 de persoane. Dar aceasta este preocuparea principală, absolută, a comunităţii evreieşti din Palestina şi, ca atare, oraşele şi în special satele evreieşti sunt gata a-i hrăni, luând măsuri pentru menţinerea rezervei de alimente destinate acestor refugiaţi.

3. În ceea ce priveşte selecţia, îngrozită de a fi pusă la o astfel de treabă, Agenţia Evreiască este pregătită să contribuie la salvarea transportului de la o moarte sigură prin inaniţie, boală, *înecare* (subl. ns.) sau capturare de către inamic, dacă se admite întregul transport; dacă, însă, ordinele Guvernului sunt acestea, ea nu poate refuzase să accepte primirea călătorilor blocaţi în portul Istanbul, „pentru raţiuni de siguranţă şi din lipsă de alimente”.

Zadarnic îl asigurase Şertok pe premier că însăşi comunitatea evreiască a Palestinei va suporta, atâta vreme cât va fi necesar, hrănirea imigranţilor; de asemenea, fără efect şi declaraţia solemnă că toţi bărbaţii valizi vor merge să lupte împotriva lui Hitler sau vor munci în coloniile agricole; inutilă, totodată, şi oferta de a sluji în cadrele Armatei Britanice a treizeci de medici, douăzeci şi cinci de avocaţi şi cincisprezece ingineri, toţi găsindu-se la bordul «Strumei». Indiferent de ponderea şi credibilitatea argumentelor, la fiecare în parte MacPherson opunea un non possumus categoric!

MĂRTURIE (14):

Trebuie menţionat aici că refugiaţii de pe „Struma" nu erau nici primii, nici ultimii evrei români care încercau să fugă din infernul nazist. Încă din octombrie 1940 (ba chiar mai devreme – n.n.), mici grupuri de tineri evrei sportivi şi antrenaţi pentru navigaţie, ieşeau în larg la bordul unor ambarcaţiuni uşoare. Unii reuşiseră, după o călătorie plină de peripeţii, să atingă Ciprul, acolo unde autorităţile englezeşti îi internaseră pentru toată durata războiului. Dar *Stripna* fusese aleasă de către crema societăţii evreieşti, ca fiind mijlocul de transport cel mai sigur, în vederea ajungerii la portul dorit"[145] (Michel Solomon, op. cit.).

E un vaier prelung, multiplu, strigătul de ajutor adresat tuturor celor de bună-credinţă, capabili să întreprindă ceva pentru a-i salva pe pasagerii „Strumei". Dar nici cei de rea-credinţă nu sunt lăsaţi să-şi vadă s-au ivit în Răsărit... Soluţionarea definitivă a problemei evreieşti se referă la circa 1 1 () () ().000 de evrei. Evreii vor lucra în Răsărit la construcţii rutiere şi la alte obiective, sub un control adecvat, în formaţiuni mari, separaţi pe sexe. Fără îndoială, o mare parte din aceşti oameni se vor pierde prin selecţie naturală". Iar dacă

[145] Afirmaţia nu e întrutotul conformă cu realitatea: la data aceea, evreii — fie ei şi înstăriţi — fuseseră deposedaţi de ceea ce agonisiseră, fie prin "românizare", confiscări, taxe speciale. Aşadar, "crema" (cu excepţii minime) se subţiase vizibil! (n.n.).

„selecţia naturală” e prea lentă, dumnealor se obligă s-o ajute (prin gazare şi incinerare). Şi tocmai pentru ca treburile să meargă perfect, ordonat, numeroasele organisme naziste care se ocupă de problema evreiască vor fi, de aici încolo, supuse – exclusiv – Reichsführerului S.S. Himmler şi şefului Serviciului de Siguranţă, Heydrich fale cărui zile sunt numărate).

Pe bună dreptate, Jacques de Launay[146] se întreabă cum de-a putut ajunge Hitler să ia o decizie atât de aberantă, şi îşi răspunde: „Printr-o cascadă de măsuri rasiale, principalele fiind următoarele:

În 7, 22 şi 23 aprilie 1933, patru legi pentru excluderea nearienilor;

În 15 septembrie 1935, o lege, numită de la Nürnberg, pentru protejarea sângelui şi a onoarei germane;

În 26 aprilie 1938, o lege de organizare totală a bunurilor evreieşti în cadrul Reichului;

Pogromul din 9 noiembrie 1938 („Noaptea de Cristal”) ...

La 24 ianuarie 1939 (deci cu trei ani înainte de Wannsee – *n.n.*) Göring înfiinţează *Oficiul Central al Reichului pentru emigrarea evreilor*. Conducerea acestuia îi este încredinţată lui Heydrich... Din acel moment

8

Prin urechile acului

O zi de sfârşit de februarie ’42. La sediul Ministerului de Externe, de pe Şoseaua Bonaparte nr. 1, în Bucureşti, pare să fie o zi oarecare. Treburi de rutină. Decodificatorul telegramei, abia transmisă de Legaţia României la Ankara, va fi tresărit: „Domnule Preşedinte al Consiliului (de Miniştri) 1. Ca urmare la telegrama mea Nr. 12/82 din 17 februarie a.c.”, am onoarea a vă trimite, aici alăturat, o copie după telegrama Agenţiei «Anatolia», din 24 februarie

---

146 ’’Calendarul” său e necruţător, precum propria-i persoană: 20 ianuarie 1942 — Conferinţa de la Wannsee (“soluţia finală”); 24 februarie 1942 — scufundarea (torpilarea) STRUMEI; 27 mai 1942— atentat asupra lui la Praga, căruia îi supravieţuieşte doar câteva zile.

a.c., relatând explozia vasului «Struma», care transporta o colonie (!) de evrei, plecaţi din România spre Orient. Ziarele de astăzi dimineaţă menţionează că din cei 769 evrei nu au putut fi salvaţi decât circa 60[147][148]. Primiţi, vă rog… *ALT – clemaque*”. Telegrama şi textul însoţitor, copia după ştirea difuzată de Agenţia Anatolia, ajung în curând în mapa „URGENŢE”, de pe biroul de mahon al destinatarului, Mihai Antonescu.

Iată ce a citit unul din oamenii răspunzători de soarta tragică a aproape opt sute de fiinţe omeneşti: „Agenţia «Anatolia» află din sursă autorizată: Nava

STRUMA, sub pavilion panamez şi având la bord 769 evrei din România, a ajuns la Istanbul la 15 decembrie 1941, sub *pretextul* (subl. ns.) reparării stricăciunilor produse la maşinile sale, *stricăciuni a căror înlăturare părea dificilă şi care dădea impresia c-ar fi fost provocate cu premeditare* (subl. ns.). Nava, începând să-şi prelungească staţionarea, au fost iniţiate intervenţii pe lângă reprezentanţii la Ankara ai puterilor care pot, eventual, să-i primească pe aceşti evrei, şi se examina, printre altele, posibilitatea returnării lor în ţara din care proveneau1. Pe de altă parte, au fost făcute comunicări, în repetate rânduri, fie în vederea continuării călătoriei de către aceşti evrei, fie pentru ca ei să se întoarcă în ţara lor (insistenţă cel puţin dubioasă – n.n.). Anumite ţări, pe lângă care s-au exercitat asemenea demersuri, nu au arătat niciun interes, altele au răspuns că ele nu-i pot primi pe aceşti evrei. Ministrul României la Ankara comunica faptul că aceşti evrei *părăsiseră ţara lor în mod* ilegal2 şi că nici nu poate fi vorba să fie primiţi în România. Deşi reparaţiile la bord se încheiaseră, evreii nu-şi continuaseră călătoria şi nici nu se întorseseră din drum.

---

147 O dată cu intrarea României în război, la 21 iunie 1941, generalul Antonescu — printr-un Decret-lege — l-a numit pe Mihai Antonescu vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri, astfel încât acesta să conducă guvernul ”în locul meu şi pentru mine”; o săptămână mai târziu, MA. prelua şi conducerea Departamentului Afacerilor Străine (n.n.).

148 în realitate: un singur supravieţuitor! (n.n.)

Ei nu voiau să-şi continue voiajul, deoarece căpitanul vasului şi echipajul erau bulgari, iar Bulgaria se găsea în stare de război[149][150]. Astfel încât nu mai rămăsese nicio altă posibilitate decât aceea de a întoarce vasul în mare, într-acolo de unde venise. Reprezentanţii puterilor care păreau a fi interesate de soarta acestor evrei au fost informaţi, după care, la 23 februarie, nava a fost reîntoarsă în Marea Neagră. A doua zi de dimineaţă se primi ştirea că vasul s-a scufundat, ca urmare a unei explozii, la 4 sau 5 mile (marine) în larg, în dreptul Yönului, în afara Bosforului. Nave de salvare au fost trimise la faţa locului".

Pare-se că prima ştire a difuzat-o B.B.C-ul: „Despre naufragiul vasului «Struma» a anunţat Vichyul în cursul nopţii. Nenorocirea s-a produs după ce vasul a părăsit Istanbulul. Nu există nicio veste despre emigranţi şi echipaj". Dar şi la Ierusalim se află repede: „O veste groaznică i-a parvenit miercuri dimineaţă Agenţiei Palkov din Ankara. Cu toate că telegramele n-au apărut în ediţiile de dimineaţă ale ziarelor, ştirea despre naufragiul vasului s-a răspândit prin oraş cu iuţeala fulgerului". Manifestaţii spontane, de stradă, nu întârzie la Tel Aviv. În chiar după-amiaza zilei de miercuri 25 februarie, pe zidurile Tel Aviv-ului apar, lipite, afişe îndoliate, cu chenar negru, în limbile ebraică şi engleză, popularizând Proclamaţia Primăriei locale:

„Jale mare pentru poporul evreu.

Şapte sute de suflete scumpe ale poporului evreu, care au căutat să se salveze din ghiarele duşmanului, s-au înecat în ziua de 7 Adar 5702 (marţi 24 februarie 1942 – n.n.) cu vasul «Struma», între Bosfor şi Marea Neagră, în

[149] Susţinere neconformă cu realitatea, anume insinuată în text pentru a justifica inerţia şi reaua-voinţă a autorităţilor locale (agenţia de presă «Anatolia» era o agenţie oficială turcească). Acum, în prezenţa crimei colective produse, fiecare parte încearcă să scape de răspundere, să dea vina pe ceilalţi. Se va vedea... (n.n.)

[150] Dar şi România se află, în stare de război, din 6 decembrie 1941, cu Marea Britanie (Puterea Mandatară din Palestina) şi, din 12 decembrie 1941, cu U.S. A. (n.n.).

timp ce ochii lor erau aţintiţi spre porţile ferecate ale unicei lor patrii.

Primăria Tel Aviv-ului proclamă seara şi noaptea dinspre 9 Adar, ca noapte de doliu. Rugăm să se suspende orice fel de spectacol şi localurile publice să fie închise.

În această noapte vom sta tăcuţi şi îndoliaţi şi ne vom uni cu amintirea victimelor noastre sfinte" (semnat: *Israel Rokeah*, primarul Tel Aviv-ului).

Peste noapte, numele de „Struma" devine un simbol. În 24 spre 25 februarie, Radio Ierusalim retransmite o ştire cutremurătoare: „Din partea Legaţiei britanice din Ankara se anunţă că, după o informaţie difuzată de Agenţia «Anatolia», vasul «Struma» a fost retrimis din Istanbul în Marea Neagră, în ziua de 23 februarie.

Vasul a naufragiat în dimineaţa zilei de 24 februarie. Cu mult regret anunţăm că, din 769 pasageri, s-a salvat numai unul". Toate ziarele de a doua zi publică telegrama Legaţiei Marii Britanii la Ankara, pe prima pagină, în chenar negru.

Drapelul îndoliat, cu Steaua lui David, apare pretutindeni (este steaua pe care evreii din multe ţări nazificate o poartă în piept drept „semn al ruşinii"). Toate localurile publice sunt închise, spectacolele suspendate. Se proclamă încetarea totală a oricărei activităţi între orele 12 – 19. Dar doliul cuprinde aşezările palestiniene, oraşele şi coloniile. Ziarele de prânz nici nu mai apar. Zeci de mii de oameni au plecat, tăcuţi, îngânduraţi, spre casele lor. Autocamioane, purtând inscripţii impresionante, străbat Tel Avivul de la un capăt la altul. Şi prăvăliile au obloanele trase. Când se reia activitatea, nimeni nu trece, totuşi, pragul cinematografelor şi al teatrelor. „Struma" e în sufletele şi minţile tuturor.

Din Istanbul, Goldin expediază două telegrame identice, una către Şertok pe adresa Agenţiei Evreieşti din Ierusalim, şi a doua pentru împuternicitul cu Emigrarea şi Statistica, tot la Ierusalim, ca organ guvernamental al Puterii Mandatare: „STRUMA a explodat şi s-a scufundat la 24.02, cam pe la 10 a.m., 5 mile de capul Yiin. Nu e

limpede dacă a fost torpilat sau s-a lovit de o mină[151]. Vase de salvare a naufragiaţilor la locul dezastrului. Presupuşi numai patru supravieţuitori, dintre cure trei au murit mai târziu. Circa 759 victime. Aşteptăm confirmarea oficială a numărului victimelor”.

Marele Rabinat din Istanbul-Beyoglul telegrafiază – joi 26 februarie 1942 – la Bucureşti: „Vaporul STRUMA plecat 23 februarie pentru Marea Neagră scufundat dimineaţa următoare în urma unei explozii stop vapoare salvare pleacă imediat la faţa locului stop aşteptăm înfriguraţi ştiri pe care vi le vom comunica cât de curând stop rugăm informaţi alte comunităţi evreieşti din ţară. *Marele Rabinat*” (în limba franceză). Replica e promptă: „Rugăm comunicaţi telegrafic numele supravieţuitorilor STRUMA”. Replica la replică: „Zece supravieţuitori…” printre care Eduard Ludovic şi Emanuel Ludovic, fraţi, nicidecum salvaţi (după cum se va vedea).

Între timp, vineri 27 februarie 1942, ziarele de limbă ebraică din Eretz-Israel difuzează comunicatul Agenţiei Evreieşti: Londra, 25. La Londra s-a publicat următorul comunicat: „Conducerea Agenţiei Evreieşti a aflat cu cutremurare despre scufundarea vasului «Struma» în Marea Neagră, cu 750 de bărbaţi, femei şi copii evrei din România. Acest vas a staţionat, de la 15 decembrie, la Istanbul. Ştirile sosite au descris condiţiile de viaţă ale refugiaţilor, privitoare la alimentaţie, ca şi la condiţiile

---

[151] Printre ’’variantele” scufundării se numără şi una citată de Maria Arsene, potrivit căreia: “Recent (prin 1971), când am ajuns să dau prezentei lucrări (’’Struma”) o formă definitivă, o scrisoare mă informează că un anumit evreu, Schwartz, decedat, fost în slujba Siguranţei antonesciene, afirmase târzie, după catastrofă, că el ştiuse care va fi soarta vasului; căci i se pusese o bombă cu efect întârziat, ascunsă în pântecul navei; bombă care se defectase şi, numai datorită balansului provocat de valuri, mecanismul de ceasornic al explozibilului îşi reluase funcţionarea, provocând catastrofa. Versiune greu verificabilă”. Ba chiar aberantă! Cine să fi pus “bomba”, cine ştia şi mergea la sinucidere curată, cine ţesuse “povestea”, inspirându-se, probabil, din ceea ce se întâmplase, realmente, în rada portului Haifa, puţin înainte de pierderea “Strumei”, cu vasul “Patria”, sabordat de evrei? (n.n.).

sanitare, ca fiind disperate. Conducerea Agenţiei Evreieşti din Ierusalim a făcut toate eforturile posibile pentru a convinge guvernul Palestinei să acorde permisiunea de intrare în Eretz – Israel pentru victimele persecuţiei şi deportărilor. Agenţia a propus ca certificatele de imigrare ce se vor da, să fie socotite în contul cotei de alta, care dă posibilitatea intrării în semestrul actual. S-au purtat tratative şi cu Ministerul Coloniilor din Londra. Singura concesie obţinută a fost aceea de a se acorda intrare liberă copiilor sub 16 ani[152].

În ziua de 23 februarie, ca şi în noaptea şi zorii zilei următoare, de 24 februarie 1942, luni spre marţi.

MĂRTURIE (16):

A fost într-o duminică 22 februarie (5 Adar) [153]. După două săptămâni de speranţe şi deznădejde ne-au sosit, în această zi, două telegrame care ne-au ridicat moralul: una din partea cunoscuţilor noştri din Palestina, care ne încurajau să nu disperăm, şi alta din partea lui Stephan Weise, marele rabin al New York-ului, în care se preciza că sunt 2000 de certificate de imigrare şi din ele ni se vor da şi nouă, pentru a putea intra în Palestina. Aceasta a fost o zi fericită, imposibil de redat. Fiecare vedea aievea sfârşitul nenorocirii şi cine nu ţesea, în ziua şi noaptea aceea imediat următoare, visările şi planurile vieţii pe care le vor trăi în Palestina?

A doua zi de dimineaţă s-a apropiat de noi un remorcher; am crezut că este spre binele nostru; încă o dată ore de deznădejde şi de speranţe. La ora 1 a.m. au venit nişte jandarmi turci, cu o barcă, pentru a dezlega

---

152 Dar, până la scufundarea vasului, aprobarea n-a putut folosi la nimic, căci Turcia n-a încuviinţat ca toţi copiii de sub 16 ani, de pe ’’Struma”, să coboare pe solul turcesc, pentru a-1 tranzita cu direcţia Palestina.

153 Ţinem să menţionăm faptul că declaraţia lui David Stoliar a fost reprodusă pentru prima oară, în cartea Meghilat Struma, publicată la Ierusalim în luna martie 1942 (limba ebraică) şi apoi la Londra (limba engleză). Totuşi, Maria Arsene a reprodus-o în volumul său din 1972, intitulat “Struma”, fără a indica vreo sursă, ceea ce lasă loc liber interpretării eronate că M.A. ar fi cules mărturisirea.

odgoanele „Strumei”, şi ne-au explicat că intenţionează să ducă vasul într-un loc învecinat, pentru felurile reparaţii. Când unul din jandarmi ne-a destăinuit că vor să ne întoarcă în Marea Neagră, la Burgas sau la Constanţa, ne-a cuprins panica. Faptul că însuşi căpitanul vasului se întreţinea în şoaptă cu ofiţerul de jandarmi, ne-a întărit suspiciunile; aşa că ne-am împotrivit dezlegării vasului şi puţinii jandarmi sosiţi nu ni s-au putut opune, trebuind să părăsească nava aşa cum veniseră. După puţin timp au apărut, cu bărcile, vreo optzeci de jandarmi. Bărcile au înconjurat „Struma”, dar pasagerii nu le-au îngăduit jandarmilor să urce pe punte, confruntarea cu ei ţinând vreo jumătate de oră. În cele din urmă, jandarmii turci au izbutit, totuşi, să urce pe navă, au tăiat odgoanele şi au legat „Struma” de remorcher. Jandarmii i-au gonit pe pasagerii de pe puntea navei, în cală, după care au dispărut cu bărcile lor.

Între orele 4 – 5 a.m. „Struma” plutea pe mare, remorcată de vasul celălalt. Căpitanul navei noastre nu se împotrivise, iar noi l-am acuzat că este vinovat, deoarece semnase o hârtie că el nu va conduce vasul până în Palestina. La ora 10 noaptea am ajuns în Marea Neagră, la o distanţă de 5 km. Aici, ambarcaţiunea cealaltă s-a dezlegat, şi cei din echipajul ei strigau, părăsindu-ne: „Voi plecaţi spre Burgas!” Vasul nu ne era aprovizionat cu alimente, foarte puţine la bord, căci ultima aprovizionare avusese loc în urmă cu două săptămâni. Ştiam şi că nava nu are combustibil, nici pentru câteva zile.

Nimeni n-a închis ochii în noaptea aceea. Nimeni n-a scos un singur cuvânt. Am petrecut noaptea în tăcere. Spre dimineaţă, către ora cinci, m-am urcat pe punte şi era foarte uşor de observat că „Struma”, de când naviga singură (în derivă – n.n.), se îndepărtase de ţărm cu vreo trei kilometri în plus[154]. Echipajul vasului se ocupa de

[154] De reţinut: sub pretextul că echipajul “Strumei” ar fi susţinut, doar din motive tactice, conjuncturale, faptul că motorul navei ar fi fost defect, autorităţile turceşti şi-au îngăduit să lase — aproape opt sute de oameni — la voia întâmplării, în plină noapte, în largul mării, expuşi

repararea motorului. După spusele căpitanului, ne mai găseam în apele teritoriale turceşti. El se ferea să rostească vreun cuvânt de prisos; susţinea, doar, că motorul este defect şi că, atunci când va fi repus în stare de funcţionare, ne vom reîntoarce în portul turcesc. Motorul, însă, continua să tacă. Marea

T

era liniştită şi, iată, puţin înainte de ora 9 dimineaţa, o detunătură teribilă se auzi, în câteva clipe vasul se scufundă, eu mă trezisem azvârlit în sus şi, atunci când am picat în apă, mi-a fost dat să văd cum zeci de oameni se luptau cu valurile mării. Ţipete înspăimântătoare, de bărbaţi şi de femei. Fragmente de navă pluteau pe apă. Unii dintre pasageri se agăţau de aceste resturi, şi eu am făcut la fel. Apa mării era rece ca gheaţa, astfel încât oamenii, din pricina frigului şi a sleirii puterilor, cădeau la fund unul câte unul. După-amiază am realizat c-am rămas singur. Eram îmbrăcat cu o scurtă de blană care, întrucâtva, mi-a ţinut de cald, ajutându-mă să mă menţin la suprafaţă. Cu strângere de inimă îmi aduc aminte de momentele în care, unul după altul, prietenii mei au picat în adâncuri, iar eu am rămas singur.

Amănunte nu-mi amintesc; atât îmi amintesc, că m-am căznit să mă caţăr tot mai sus, ca să-mi scot din apă, cât mai mult cu putinţă, trupul îngheţat; oarecum am reuşit şi, iată, spre seară, am o rază de speranţă: una din bărcile de salvare ale vasului, sau poate de pe alt vas scufundat, plutea pe apă. Am reuşit s-o ajung şi să o salt deasupra scândurii de care mă ţineam. M-am aşezat pe barcă (era răsturnată! – n.n.) în aşa fel încât corpul întreg să-mi fie în afara apei.

Înfiorător a fost adăpostul acesta în inima mării. Nu se zărea nicio vietate, în afara păsărilor de pradă care zburau peste trupurile şi alimentele plutind pe ape. O

dată cu apusul soarelui am observat că un om înoată, cu multă greutate, spre mine, iar când s-a apropiat l-am

---

riscurilor inerente, inclusiv la discreţia minelor, a submarinelor... (n.n.)

recunoscut pe ajutorul căpitanului, Lazăr. Era foarte obosit, l-am ajutat să încalece barca şi el şi-a mai revenit puţin. La întrebarea mea cum de s-a putut produce nenorocirea, *mi-a răspuns că el a observat cum o mină plutitoare se apropie de navă* (subl. ns.) [155]. I-a atras atenţia căpitanului, dar între timp vasul a sărit în aer. Mi-a istorisit că l-a văzut pe căpitan, câteva ore în şir, înotând, însă, în cele din urmă, a îngheţat şi s-a înecat. Ştia precis că, din toţi călătorii vasului, n-a rămas în viaţă niciunul (cu excepţia lor – n.n.).

Amândoi am hotărât să nu adormim, pentru a nu muri îngheţaţi. Ne-am încălzit unul pe altul atât cât să ne putem mişca membrele. Noaptea a trecut, puterile căpitanului secund au început să-l părăsească. Dimineaţa, odată cu răsăritul soarelui, el a început să dea semne de agonie. Îşi pierduse cunoştinţa. În ultimele sale clipe se juca cu peştişorii din apă. L-am făcut atent, în repetate rânduri, să nu se lase prea mult în apă. Era, însă, îngheţat, şi nu puteam să-l susţin întru totul. Părăsindu-l complet puterile, secundul Lazăr a căzut în mare şi s-a înecat. Moartea lui m-a cutremurat profund, în depărtare se zărea ţărmul. M-am hotărât să înot până la ţărm. Mi-am adunat puterile şi am înotat cam două sute de metri. Dându-mi seama, însă, că nu voi putea ajunge la mal, m-am întors. Întrezăream limpede că soarta îmi va fi aceeaşi ca a lui Lazăr şi, de aceea, m-am decis să-mi pun capăt zilelor. Cu multă greutate mi-am scos briceagul din haină şi am încercat să-mi tai vinele la mâini, însă degetele îmi erau atât de îngheţate, încât nu puteau ţine briceagul. Deodată am observat în apropiere un vas comercial. Am strigat din răsputeri, cerând ajutor, dar vasul, trecând la o distanţă de câţiva metri de mine, nici vorbă să oprească pentru a mă salva. Mi-au arătat ceva dând din braţe, fără ca eu să înţeleg ce. Probabil că mă sfătuiau să înot până la ţărmul din zare. Ei nu ştiau că n-am putere nici cât să-mi fi pus capăt zilelor.

În clipele de deznădejde am zărit o barcă apropiindu-

[155] Una din “variantele” scufundării “Strumei” (n.n.).

se. Era o barcă de salvare trimisă dintr-un sat apropiat, Shilo, mică aşezare turcească la Marea Neagră; într-însa se găseau câţiva marinari turci, înzestraţi cu criticat cu asprime Guvernul român. Anunţăm că autorităţile româneşti i-au încurajat pe emigranţi să cumpere vasul 1, deşi ştiau că el nu este apt pentru plutire. Românii i-au influenţat pe emigranţi să plătească drept preţ de cumpărare o sumă fantastică, asigurându-i că Guvernul român le va îngădui să părăsească ţara şi să se folosească, în acest scop, de navă. După aceasta, Guvernul român a publicat în presă data plecării din Constanţa, cu scopul de a lăsa impresia că are o «atitudine binevoitoare» faţă de emigranţi, deşi ştia de la început că nu s-a făcut niciun aranjament pentru a li se îngădui emigranţilor intrarea într-o altă ţară. Când «Strumfe» a ajuns la Constantinopole, Guvernul turc n-a putut să le îngăduie refugiaţilor intrarea în ţară şi ambarcaţiunea lor a rămas ancorată în Bosfor trei luni (exact: 70 zile – n.n.). Între timp, a fost întrebat ambasadorul României din Ankara dacă e îngăduit emigranţilor să se întoarcă în România. Răspunsul lui a fost că nu există nicio posibilitate de acest fel, deoarece călătorii *au părăsit ilegal România* (subl. ns.) [156][157].

MĂRTURIE (17):

Guvernul turc se mulţumise să publice un comunicat scurt, în care se spunea că «Struma se ciocnise, probabil, de o mină plutitoare a marinei turceşti». Or, guvernul turc era în situaţia de a şti că apele turceşti nu erau minate decât la intrarea Mării Negre, iar catastrofa se produsese

---

156 Inexact! Vasul “Struma” era proprietatea armatorilor, nicidecum a emigranţilor care şi-au plătit, scump, biletul de călătorie, fiecare în parte. Ştirea Agenţiei Arabe colcăie de neadevăruri! (n.n.)

157 Ar fi interesant de ştiut dacă, într-adevăr, acesta a fost răspunsul dat de ministrul plenipotenţiar român la Ankara, Al.Telemaque, oficialităţilor turceşti? Sau, poate, turcii deţineau cifrul M.A.E. român şi, astfel, au decodificat telegrama din 13 februarie 1942, cea în care onorabilul secretar general Radu Davidescu afirma, sub semnătură, că “Plecarea s-a făcut contrar ordinelor date, pe riscul fiecărui călător şi cu obligaţia de a nu se mai întoarce”? (n.n.)

în spaţiul portului Istanbul (Michael Solomon, (op. cit.).

Dar şi puţin mai târziu, în 20 aprilie 1942, dr. Refik Saydan, prim-ministru turc rosteşte – în faţa Adunării Naţionale – un discurs de-a dreptul cinic, în care susţine că „noi am făcut, în această direcţie (ajutorarea celor de pe „Struma" – n.n.), tot ceea ce a fost în puterea noastră. Noi purtăm, în această privinţă, *cea mai mică răspundere morală* (subl. ns.), ca şi materială. Turcia nu poate fi un stat de refugiu pentru oamenii care nu sunt doriţi de alţii. Turcia nu poate îndeplini datoria unei patrii pentru oamenii pe care alţii nu-i vor[158]. Aceasta este calea pe care mergem noi. De aceea, noi nu am putut să-i reţinem pe oameni la Istanbul. Este extrem de regretabil că au fost victimele unei nenorociri. Cu această ocazie trebuie să nu las neamintit faptul că transmiterea ştirii se cuvine să fie un exemplu de felul în care noi procedăm".

Fireşte, şi la Bucureşti au sosit, prompt, ştiri cu privire la evenimentele legate de scufundarea „Strumei". Astfel, a doua zi după ce ministrul României în capitala turcă telegrafiază direct preşedintelui (interimar) al Consiliului de Miniştri, consulul Lykasiewicz comunică de la faţa locului, respectiv din Istanbul, în după-amiaza de 25 februarie, pentru Ministerul de Externe: „Vaporul «Struma» sub pavilion panamez, cu 700 pasageri evrei români aflaţi de peste trei luni în portul Istanbul (repetăm: fix 70 de zile – n.n.) şi obligat de Guvernul turc să părăsească apele teritoriale turceşti, a plecat ieri seară (de fapt, în 23 spre 24 februarie – n.n.) din

Bosfor spre Marea Neagră. După ieşirea din Bosfor, la 7 mile, ar fi eşuat în urma unei explozii. S-au trimis

---

158 Mârşăvia discursului rostit de acest premier turc (instalat în scaunul de prim- ministru la 25 ianuarie 1939, şi urmând să mai deţină funcţia până la 8 iulie) constă în modul său de a induce în demonstraţie argumente false: nimeni — şi cu atât mai puţin emigranţii de pe "Struma" — n-a cerut încetăţenirea celor în cauză, ci doar dreptul acestora de a tranzita Turcia, cu direcţia...Palestina ! Până la urmă s-a cerut lucrul acesta doar pentru copiii sub 16 ani, solicitare nesatisfăcută. Oricum, formulările de tipul "oameni pe care alţii nu-i vor" miros apăsător a discriminare rasială de tip nazist (n.n.).

imediat vase de salvare. Nu se ştie, încă, numărul precis al supravieţuitorilor şi nu se cunosc până acum cauzele exploziei. Se crede că vasul a fost atins de o mină marină. *Lukasiewicz*”. Acelaşi personaj va mai semna o telegramă către Ministerul de Externe, abia după alte douăsprezece zile: „Urmare la raportul meu Nr. 341 din 25 februarie. Cu privire la catastrofa vasului «Struma», am cerut Valiului lista oficială a supravieţuitorilor. Domnia sa mi-a afirmat personal, dar neoficial, că ar fi scăpat un singur pasager. Pasagerul se numeşte David Stolero (!) şi se află internat la spital, fiind bolnav. Supravieţuitorul ar fi declarat autorităţilor locale că *vasul a fost torpilat de un submarin necunoscut* (subl. ns.). Guvernul turc nu a dat până acum niciun comunicat oficial. *Lucasiewicz*”.

Până acum, nici turcii, nici românii, nu s-au arătat a fi stăpâniţi de vreun complex de culpabilitate, faţă de sutele de victime nevinovate pierite odată cu „Struma”. Dar englezii? „La Londra, în Camera Lorzilor, colonelul Josiah Wedgwood[159], membru al Partidului Conservator, califică Puterea Mandatară drept «guvernul fascist de la Ierusalim» şi cere sancţionarea severă a celor vinovaţi.

[159] Antihitlerist convins, adversar notoriu al conciliatorilor englezi, ’’servili atât în politică, cât şi în diplomaţie”. Unul dintre aceştia era Neville Henderson, ambasador la Berlin. Josiah Wedgwood, un membru al Parlamentului care detesta politica de conciliere (cu Hitler — n.n.) “a văzut cum Henderson surâdea, fraterniza cu Necuratul şi nu se ţinea de-o parte, orgolios. Hitler credea că este tipul adevăratului englez. La fel şi acei membrii ai Parlamentului care vin în număr mare, la invitaţia lui Hitler, în Germania, uită de datoria ce o au, şi de demnitatea ţării lor. Americanii se arată mai rezervaţi şi nu se pretează la această farsă, dar acei englezi stupizi care au o oarecare poziţie socială, îl iau pe Hitler drept un nou cap încoronat, faţă de cruzimile căruia pot să chicotească şi cu care nu se cade să intri în dispută” (Josiah Wedgwood—Memorii). Şi tot Wedgwood (în Ultimul dintre radicali) explica, la timpul potrivit, adică în preajma semnării Acordului de la München, dezastruos pentru continentul european: “măştile de gaze şi apărarea antiaeriană au fost scornite de guvern exclusiv pentru a le îngrozi pe femeile bătrâne din ţara noastră, astfel încât să-l primească cu bucurie pe puternicul şi taciturnul nostru prim-ministru (Neville Chamberlain) la înapoierea sa de la ospăţul cu Diavolul” (n.n.).

Rechizitoriul său a fost susţinut de către numeroşi lorzi înaltului Comisar la refugiaţii de pe vasul *Patria*, care a fost sabordat, într-un moment de disperare, de către înşişi pasageri, în rada portului Haifa, în aprilie 1942, provocând un mare număr de morţi şi de răniţi), nu vor fi autorizaţi să intre în Palestina nici acum, nici după încheierea războiului». Dispreţul oficial faţă de soarta nefericiţilor refugiaţi făcea casă bună cu ameninţările, abia voalate, exprimate de jurnaliştii care gravitau în jurul înaltului Comisar britanic. «Corespondentul ziarului *Times* din Londra la Ierusalim – va striga deputatului Davis, în plină Cameră a Comunelor – a scris următoarele rânduri în coloanele acestui respectabil cotidian: «Observatorii neutrii şi evreii înşişi se încăpăţânează să recunoască faptul că politica lui Hitler ar fi mult uşurată, dacă Marea Britanie s-ar vedea forţată să primească în Palestina refugiaţi evrei din ţările aflate, actualmente, sub ocupaţie nazistă, pentru că o asemenea politică va reduce numărul de evrei din ţările ocupate şi va face să crească neliniştea printre arabii din Palestina»".

Dar confruntarea cu Puterea Mandatară este mult mai puţin paşnică decât pare. În curând, pe ziduri, pe pereţi, pe panourile de afişaj apar, peste noapte, afişe cu portretul unui bărbat bine trecut de prima tinereţe, ochi pătrunzători, frunte înaltă, sprâncene stufoase, mustaţă à la Clark Gable, aer de aventurier seducător, cinic, sub fotografie fiind tipărit cu litere majuscule: „MURDER! SIR HAROLD MCMICHAEL, Known as High Commissioner for Palestina, WANTED for MURDER OF 800 REFUGEES DROWNED IN THE BLACK SEA ON THE BOAT «STRUMA»"… Şi, totuşi, Uniunea Emigranţilor din România în Palestina socoteşte potrivit să-i prezinte personajului, a cărui figură, multiplicată în mii şi mii de exemplare, stârneşte ura localnicilor, un Memoriu care ţine să pună punctul pe /:

memorii, intervenţii, telegrame etc., cu privire la situaţia de pe *Struma* şi ce se întâmpla cu pasagerii acestei nave. Am arătat din timp că a pretinde certificate de

imigrare de la cei în cauză înseamnă a-i obliga la dispariţie. Ei erau supuşi atât tuturor primejdiilor mării, cât şi atacurilor inamice sau morţii prin inaniţie şi boli. La fel erau expuşi scufundării, din pricina stării proaste a vasului, navă de 180 de tone, înzestrată cu maşini vechi, luate de la o ambarcaţiune construită anume pentru traficul fluvial, şi amenajată pentru transportarea a 771 pasageri. Aceşti pasageri nu se puteau întoarce în România, deoarece *autorităţile i-au obligat să semneze o declaraţie prin care acceptau să nu se mai reîntoarcă niciodată* (subl. ns.), simplă formalitate, căci oricum n-ar mai fi fost lăsaţi să revină. Ei urmau să părăsească portul turcesc chiar înainte ca pasagerii-copii să fi fost debarcaţi, iar întârzierea intervenită în acordarea premiselor de imigrare în Palestina, pentru copii, reprezintă una din cele mai tragice episoade ale avatarurilor navei *Struma*.

5. Socotim că situaţia oamenilor de pe *Struma* nu poate fi comparată cu situaţia imigranţilor pătrunşi în Palestina fără viză legală. Ei n-au încălcat reglementările. Cazul lor a fost identic cu cel al altor refugiaţi – greci, polonezi, sârbi, francezi şi alţii care, fugind din ţările ocupate de inamic, şi-au găsit un adăpost în Palestina. În aceeaşi zi în care ziarele anunţau dezastrul *Strumei*, ele transmiteau şi ştirea sosirii, în siguranţă, la Alleppo, a unui grup de neevrei refugiaţi din Balcani, care au fost întâmpinaţi cu bucurie de către autorităţi. Acest tragic contrast nu are nevoie de niciun fel de comentariu.

6. Dacă refugiaţilor de pe *Struma* li s-ar fi permis intrarea în Palestina, nu numai că atâtea vieţi ar fi fost salvate, dar aceşti oameni ar fi fost capabili să-şi slujească poporul, ţara, şi să susţină efortul de război.

Oameni tineri, specializaţi în nenumărate ramuri industriale, ingineri, medici şi chimişti, au fost înghiţiţi de valuri. Ei ar fi putut intra în rândurile acelora care luptă şi muncesc pentru victorie. Unii dintre ei aveau certificate de imigrare, însă n-au fost în stare să-şi procure viza engleză până la 15 februarie 1942, deoarece relaţiile diplomatice între România şi Marea Britan le erau întrerupte.

7. Printre motivele care au justificat refuzul de a se acorda certificate de imigrare refugiaţilor de pe *Struma*, au fost următoarele:

a. Teama că agenţi naziști ar fi fost strecuraţi printre emigranţi; acest lucru n-ar fi fost posibil, fiindcă oamenii de la bord se cunoşteau între ei, fiind fie colegi şi prieteni, fie concetăţeni;

b. Faptul c-au părăsit o ţară inamică după ruperea relaţiilor diplomatice. Aceasta ar fi putut fi un argument serios, dacă, în acelaşi timp, sute de refugiaţi din ţări ocupate de inamic n-ar fi continuat să intre în Palestina. Singura diferenţă este aceea că neevreii nu sunt supuşi persecuţiilor organizate, în timp ce evreii sunt; astfel încât nu numai refugiaţii politici, dar şi fiinţe omeneşti ar fi putut fi salvate de la o moarte sigură. Fiind evrei şi sperând să găsească în Palestina un viitor sigur, se pare că s-au făcut vinovaţi de o crimă care se pedepseşte, după cum arată soarta celor care au căzut victime pe Struma.

c. Nu putem decât să constatăm existenţa acestei atitudini faţă de evrei. Ştim că omenirea nu şi-a pierdut, pe de-a întregul, simţul umanitar, că oamenii politici sunt capabili, chiar în focul bătăliei, să găsească un cuvânt cavaleresc de apreciere a eroismului unui combatant din armata inamică. Guvernul, palestinian a dovedit clemenţă faţă de mulţi dintre foştii săi inamici, îngăduindu-le să se înapoieze în ţară. De ce argumentul privitor la lipsa de hrană, şi eventualitatea strecurării de spioni, n-au fost folosite şi în cazul acestora? De ce asemenea argumente s-au formulat numai în cazul acestor evrei, oameni înrobiţi şi torturaţi?

8. Avem onoarea a vă supune următoarea cerere:

a. Să se facă o anchetă care să stabilească de ce li s-a refuzat refugiaţilor de pe *Struma* certificatele de imigrare, din cota recent garantată.

b. Să se întreprindă anchete pentru a se stabili ce motive au existat pentru evacuarea vasului (din rada portului Istanbul – n.n.), înainte ca toţi copiii (până la 16 ani – n.n.) să fi fost debarcaţi?

c. Aceste certificate de imigrare, dac-ar fi fost acordate evreilor români, în special tinerilor, ei ar fi putut folosi Palestinei şi eforturilor de război ale Aliaţilor, în loc ca tot ei să fi fost siliţi a-l ajuta pe Hitler.

d. Cei 800 de refugiaţi care se găsesc internaţi, de peste un an, în lagărul din Ahtlit Clearance, să fie eliberaţi.

9. Considerăm drept o îndatorire să atragem respectuos atenţia Guvernului Maiestăţii Sale asupra condiţiilor de viaţă din lagărul de la Ahtlit. Sute de tineri, bărbaţi, femei şi copii, suferă de diferite boli, inclusiv tuberculoză şi neurastenie. Niciunul de acolo nu a scăpat cu sănătatea nezdruncinată, din cauza condiţiilor în care trăiesc, în acest lagăr, de patru luni încoace. Ne simţim obligaţi să atragem atenţia autorităţilor, în mod solemn, că se poate produce o tragedie în masă, în amintitul lagăr. Câteva cazuri de zdruncinare mintală sau şi produs. Cinci persoane suferă de demenţă, iar alţii se află într-o stare evolutivă de zdruncinare mintală. Ca rezultat al rănilor dobândite în sus-pomenitul lagăr, unii refugiaţi sunt în spital. Alţii sunt în închisoare. Oare nu s-a putut găsi o cale care să pună capăt suferinţelor şi să preîntâmpine o tragedie care, mai devreme sau mai târziu, tot se va produce? Ai dumneavoastră…”

Memoriul este semnat:

Foşti membrii ai Parlamentului roman: Dr. Mayer Ebner, Michel Landau, Dr. Sami Singer, Av. Mişu Weismann. Foşti preşedinţi ai organizaţiei sioniste din România: Dr. S. Cohavy, Av. L. Mizrahi. Foşti vicepreşedinţi ai organizaţiei sioniste din România: Av. I. Korn, Dr. C. Singer. Membrii ai secţiei române din *Jewish World Congress*: Dr. I. Beider, Dr. M. Cotic, Dr. M. Kremer. Preşedinţi şi membrii ai altor centrale sioniste, instituţii şi comunităţi evreieşti din România: Idof Cohn, Ing. O. Gross, Ella Gols, M.L. Klein, M. Linder, Av. I. Lerner, I. Lobel, Ing. A. Mendelsohn, S. Solomonides, Av. R. Weinberg-Verea.

Între cele două atitudini fundamental opuse, petiţionarea şi atacul armat, Menahem Begin şi camarazii

săi au ales, incontestabil, calea lui „Numai aşa!” (deviză înscrisă sub emblema Organizaţiei Militare Naţionale, creată de Jabotiński, *Irgun Zwai Leumi*: o mână ţinând strâns o puşcă ridicată deasupra hărţii Eretz-Israelului; deviză datorată aceluiaşi conducător politic evreu); căci afişul cu MURDER! şi WANTED FOR MURDER! nu reprezenta o figură de stil, nicio ameninţare simbolică, ci o sentinţă fără drept de apel.

MĂRTURIE (18):

După câtva timp am părăsit clandestinitatea «prea pe faţă» de la Hotel Savoy şi ne-am mutat (familia Begin – n.n.) la Mahane Jehuda... Casa era dărăpănată. Vântul sufla ziua şi noaptea prin obloanele rupte. Nu exista electricitate şi nici vreun mijloc de încălzire. Am avut, totuşi, o plăcere la vremeaaceea: am dormit pe cearşafurile pregătite pentru înaltul Comisar britanic, Harold McMichael. În iunie 1942, Irgunul proiectase să-l captureze pe McMichael şi să-l ţină ascuns într-un apartament clandestin din vecinătatea Petah Tikvei, aproape de casa singuratică în care am locuit eu mai târziu. Planul acesta, care cerea multă îndrăzneală şi denota o oarecare naivitate a fost reluat... însă, din tot felul de cauze, planul n-a fost niciodată executat. În decursul verii lui 1944, după întâia perioadă de stare de asediu, noi am examinat două posibilităţi legate de «planul McMichael». În primul caz trebuia să pătrundem în reşedinţa înaltului Comisar şi să aruncăm în aer aripa în care locuia *omul care contribuise la scufundarea* «*Strumei*» (subl. ns.). Celălalt plan consta în ocuparea reşedinţei, capturarea şi reţinerea ca prizonieri a lui McMichael şi a statului său major...1 Dar evenimentele ne-au depăşit, împiedicând punerea lor în executare. McMichael a fost destituit din postul său. (Puţin înainte ca el să părăsească ţara, grupul Lehi a ratat un atentat împotriva lui). Asemenea multor funcţionari şi ofiţeri care nu izbutiseră să acţioneze în Eretz Israel, a fost şi el trimis în Malaezia. Dar în magazia noastră din Petah Tikva ne-au rămas lucrurile pregătite cândva, cu grijă, în vederea

primirii lui drept captiv al nostru. Printre acestea erau şi nişte cearşafuri fine; şi cum ele n-au avut cinstea de a fi folosite de McMichael, mi-au fost repartizate mie şi, astfel, am ajuns să dorm într-însele în cada din Mahane Jehuda. Pot să certific faptul că erau cearşafuri de calitate excelentă. În schimb, salteaua – care n-avea «istorie» – era ceva mai puţin bună (M. Begin, op. cit.).

Begin ajunsese în Palestina abia la trei luni de la scufundarea „Strumei", în mai '42; lună în care acelaşi „Corrierre della Sera" publica o ştire din Istanbul[160] cu un titlu dublu: „Un al treilea vas turcesc scufundat de sovietici – SULFAT; Tragedia vasului STRUMA – 700 evrei înşelaţi de un armator grec şi apoi respinşi de englezi în largul mării": „În mai puţin de o săptămână se înregistrează, în Marea Neagră, un al treilea atac sovietic împotriva navigaţiei turceşti. Vasul SULFAT, de 190 tone, a fost scufundat de un submarin, la o depărtare de 1800 metri de ţărmul bulgăresc, la sud de Burgas. Nava s-a scufundat, însă echipajul a putut ajunge la ţărm la bordul altor vase. SULFAT făcea ruta între Burgas şi Istanbul, transportând cărbune". Şi, referitor la al doilea titlu: „Trebuie să vorbim astăzi din nou despre catastrofa misterioasă a vasului STRUMA, încărcat cu aproximativ 700 de evrei, care a sărit în aer, în Marea Neagră, într-o zi de februarie a anului trecut (evident, greşit – n.n.). În ultima sesiune a Marii Adunări Naţionale de la Ankara, un deputat a interpelat guvernul, însă prea puţine s-au putut afla despre amploarea acestor dezbateri... Pentru că nu se mai puteau înapoia (după începerea călătoriei – n.n.),

---

160 în aceeaşi carte de amintiri, autorul scrie la un moment dat: "Colonelul Patterson, comandantul Legiunii Evreieşti (creată de Vladimir Jabotinski în timpul primului război mondial), era un ofiţer britanic de origine irlandeză, care s-a exilat şi a denunţat trădarea, de către guvernământul britanic, a poporului evreu — i-a spus odată unui ofiţer al Irgunului: «Amintiţi-vă că englezilor nu le place să fie ucişi». Bineînţeles, nimănui nu-i place să fie ucis. Respectul şi grija faţă de viaţă sunt măsura civilizaţiei. Dar Socrate avea dreptate când spunea că există lucruri care sunt mai importante decât însăşi viaţa — în tot cazul, decât viaţa altora" (n.n.).

căpitanul şi-a continuat drumul şi, într-o seară, şi-a lansat ancora în rada Istanbulului. Autorităţile turceşti au eliberat viza de tranzit pentru vas, care era sub pavilion panamez, precum şi pentru pasageri, dar când a fost cazul să se continue călătoria spre Palestina, maşinile nu mai funcţionau. Între timp, autorităţile turceşti se puseseră în legătură cu Londra, pentru a obţine de la Guvernul palestinian permisul de debarcare şi de sejur necesar refugiaţilor, a căror situaţiela bordul *Strumei* devenea din ce în ce mai precară. În locul oricărui alt răspuns, Londra comunică doar cota, adică contingentul de evrei căruia i se putea acorda certificate de imigrare în Palestina, în anul 1942, o cifră minimă, derizorie. Numai trei evrei care aveau proptele au beneficiat de acest privilegiu. Ankara insistă, făcând să se înţeleagă că e vorba de un caz special. Astfel se scurseseră câteva săptămâni, obţinându-se doar un răspuns care nu mai îngăduia nicio replică, şi anume că nicio excepţie nu e posibilă, cota fiind cea anunţată, şi rezultând că refugiaţii ar fi pornit la drum atunci când cota era gata fixată.

Ajungându-se în a doua jumătate a lunii februarie, iar termenul acordat de Guvernul turc expirând, vasul nu mai era admis la Istanbul. Apăruse atunci remorcherul hărăzit a executa operaţiunea de îndepărtare a navei în afara apelor teritoriale; la bord se produseră scene îngrozitoare, emigranţii au tăiat în câteva rânduri odgoanele remorcherului, dar fără folos, ordinele nu mai putuseră fi modificate. *Struma* trebuia să se înapoieze în portul de obârşie. Şi astfel căruţa tragică părăsi Bosforul, reintră în Marea Neagră şi, remorcată până la limita apelor teritoriale turceşti, se văzu abandonată propriului ei destin. După câteva zile (de fapt: chiar a doua zi, în cursul dimineţii – n.n.) se află c-ar fi sărit în aer. Se ciocnise de o mină? A fost atacată de un submarin? Să se fi produs vreo explozie la bord? Mister. Cazul *Struma*, asupra căruia s-a aşternut un văl de tăcere, fiind unul din multiplele tragedii care va face ca istoricii de mâine să scrie volume de literatură-document” (*Cerco Tomaselli*).

Profeţia se va adeveri. Într-o lucrare[161] cu supratitlul „A fost descifrat misterul scufundării vasului de emigranţi „Struma” şi titlul Documente descoperite în ultimul timp, de către prof. Zeev-Venia Hadari, în arhive ale Marinei Ruse, confirmă părerea că submarine sovietice au scufundat navele de emigranţi „Struma” şi „Mefkiire” la începutul anilor ’40”, în care se arată printre altele: „Timp de doi ani am căutat, împreună cu colegi ruşi, în arhiva din Moscova şi San-Petersburg, documente ale Marinei Sovietice care să lumineze două dintre evenimentele dureroase ale istoriei pionierilor şi sionismului. Misterul scufundării vaselor cu imigranţi «Struma» şi «Mefkiire», emigranţi din România, în drum spre Eretz Israel”. Odată cu faptele cunoscute până atunci, textul conţine şi o serie de date inedite, în măsură să clarifice, să infirme sau să confirme afirmaţii şi presupuneri anterioare:

Se pare că „Struma” fusese construită în secolul trecut;

Navigase doar pe ape mici, iar când ieşise în mare, făcuse legătura între Vama şi Burgas, plutind strict paralel cu ţărmul, şi încheindu-şi cariera ca şlep (ponton, după alţii – n.n.);

Adus cu dificultate în portul Constanţa, remorcat, fără motor, iar motorul montat aici fiind o vechitură provenită de pe un vas scufundat la Brăila şi readus la suprafaţă;

Este greu să se stabilească ce anume le spuneau armatorii, călătorilor. Se ştie cu certitudine că promiseseră certificate de imigrare, care i-ar fi aşteptat la Constantinopol, întrucât Agenţia Evreiască n-ar fi avut cui să distribuie întreaga cotă de asemenea certificate;

Contra sumei încasate (jumătate de preţ pentru copiii sub 10 ani), agenţii se angajau să-i transporte (prin contractul încheiat) de pe ţărmul românesc (Constanţa) pe ţărmul Eretz-Israelului (Haifa); totodată, trebuiau să le

[161] Lucrarea, imprimată, poartă semnătura prof.Zeev-Venia Hadari (am găsit-o la Muzeul imigraţiei clandestine — Muzeul naval din Haifa).

asigure hrana şi apa, precum şi, pentru fiecare, o cuşetă;

Pretextul invocat de autorităţile turceşti, atunci când, la 24 februarie 1942, ora unu d.a., au venit să remorcheze nava „Struma" şi s-o mute din locul de acostare, era simplu: „Pentru igienizarea vasului". Cu greu au izbutit, în cele din urmă, după o confruntare cu pasagerii, să-şi îndeplinească misiunea („Struma" a părăsit portul între orele 16 – 17, ajungând în largul Mării Negre pe la ora 22, cam la 5 kilometri de ţărm, unde remorcherul s-a desprins şi a dispărut în noapte;

Motorul a încetat (pentru a câta oară?) să funcţioneze;

Explozia s-a produs prin surprindere, vasul lovit scufundându-se extrem de repede, în câteva minute;

„În cartea mea «Intersecţia Constantinopolului» 1 am relatat faptul că, la începutul anilor '60, prim-procurorul Tribunalului i-a cerut istoricului Dr. Jürgen Rohwer[162] să cerceteze împrejurările în care s-a scufundat «Struma» şi să stabilească dacă aceasta a fost lovită de către nave de suprafaţă. Verificând mişcările Flotei Germane la sfârşitul lui februarie 1942, Dr. Rohwer a stabilit că, în conformitate cu jurnalele de acţiune şi poziţia navelor germane în Marea Neagră, existau atunci, la Constanţa, vase de război din flota Dunării, însă acestea n-au ieşit în largul Mării Negre şi, *în mod cert, nu s-au deplasat în partea de sud-est* (subl. ns.). Dr. Rohwer a reuşit să stabilească legătura cu căpitanul Vucicazov, şeful secţiei de istorie militară în cadrul Departamentului Flotei Sovietice, constatându-se din documentare că submarinul Sci-213 a ieşit, în 24 februarie 1942, la atac, iar la 14 mile marine de Bosfor a scufundat o navă pe care n-a putut-o identifica. *Din documentele Marinei Sovietice, pe care le-am descoperit – colegul meu şi cu mine – în arhivele din Moscova şi San-Petersburg, rezultă că, la 24 februarie 1942, submarinul sovietic Sci-213 a torpilat nava emigranţilor*, «*Struma*», *la ieşirea din Bosfor spre Marea Neagră* (subl. ns.). Toţi emigranţii s-au înecat, cu excepţia

[162] Editura Ministerului Apărării al Israelului, 1992 (n.n.).

unuia singur, David Stoliar, care, în prezent, trăieşte în Israel. Comandantul submarinului se numea Dimitri Mihailovici Danejdo (?)" (Zeev-Venia Hadari).

9

Când e vremea să mori?

Memoria îţi joacă feste, adeseori, după ani grei de detenţie, atunci când eşti pus să-ţi aşterni amintirile pe hârtie.

MĂRTURIE (19):

Într-o noapte, după 14 zile de aşteptare (70 zile! – n.n.), s-a scufundat („Struma") şi au pierit toţi pasagerii, (în) afară de unul. *Răspunderea pentru această catastrofă o poartă, în primul rând, guvernul englez care a refuzat vizele pentru Palestina, cu toate că situaţia era disperată; în al doilea rând, sioniştii care n-au închiriat un vas, pentru a face transbordarea pasagerilor până la rezolvarea problemei* (subi, autor) 1... La una din şedinţele Consiliului de Miniştri restrâns, Piki Vasiliu[163][164], spre marea mea mirare, a supus colegilor o cerere a unei firme pe nume «Cochinos» din Bucureşti, care dorea să facă un transport de câteva mii de evrei în Palestina, având certificate de imigrare palestiniene, şi vase sub pavilion străin1. Piki Vasiliu era de părere să se aprobe de către Consiliu această cerere, şi nu mai ridica chestiunea spionajului şi a siguranţei de stat care făcuseră ca emigrările evreilor să

---

163 R. Lecca distribuie generos "Certificate de rea-purtare", fie britanicilor, fie sionişti... Despre germani şi sovietici nici un cuvânt! Germanii sunt foştii săi camarazi de drum şi destin politic, iar sovieticii sunt — chiar şi prin intermediari — anchetatorii lui la data alcătuirii textului cu pricina (dealtminteri, sovieticii îl anchetau pe R.D.L., asiduu, la Moscova, cu privire la cazul Struma, deşi ştiau perfect de bine că ei torpilaseră vasul cu emigranţi!). Desigur, o parte a informaţiilor furnizate de el merită atenţie, deoarece a avut acces la nenumărate secrete ale timpului respectiv (n.n.)

164 Generalul de divizie Vasiliu Z. Constantin (Piki) a fost numit, la începutul anului 1942, subsecretar de Stat la Ministerul Afacerilor Interne, ca inspector general al Jandarmeriei. în 1946, va fi judecat în cadrul lotului Ion şi Mihai Antonescu, condamnat la moarte şi executat prin împuşcare la Jilava, în Valea Piersicilor. Radu D. Lecca a scăpat, însă, cu viaţă! (n.n.).

fie oprite de el şi de Marele Stat Major, cu câteva luni înainte[165][166]. Acum, Vasiliu spunea că, cu cât pleacă mai mulţi evrei, cu atât mai bine este pentru ţară. Eu am luat cuvântul şi am spus următoarele: «Organizarea emigrării evreilor incumbă, după lege, Centralei Evreilor[167], şi este normal ca să fie astfel, pentru că situaţia evreilor din Transnistria şi România este atât de critică, încât ei sunt gata să dea tot ce posedă pentru a ajunge în Palestina. Dovadă că armatorul vasului Struma, în asociaţie cu câţiva evrei incorecţi, au încasat de la 900 de pasageri emigranţi (cam mare cifra – n.n.) suma de un miliard de lei. Noi nu trebuie să permitem ca un Pandelis sau Cochinos oarecare să vină în ţară şi să monetizeze situaţia tragică a evreilor[168]. Centrala Evreilor, chiar dacă ar încasa taxe foarte mari de emigrare de la evreii înstăriţi, aceste taxe îşi găsesc întrebuinţarea tot pentru evreii rămaşi aici, sau pentru alte opere de ajutorare, şi sunt, deci, utile. Dacă domnul Cochinos posedă certificate de imigrare palestiniene şi dispune de nave sub pavilion neutru, (atunci) el trebuie să se adreseze Centralei Evreilor, atât

---

165 A nu se uita: această scenă se petrece după Wannsee şi deciziile luate în legătură cu soluţia finală a “problemei evreieşti” (n.n.).

166 De fapt, după torpilarea “Strumei” şi ecoul internaţional al acestei “crime colective” cu multipli vinovaţi (n.n.).

167 Centrala Evreilor din România n-a fost altceva decât un organism pe deplin subordonat guvernanţilor, fosta Uniune a Comunităţilor Evreieşti, în frunte cu dr. Wilhelm Filderman, fiind desfiinţată. A funcţionat între 1942-1944: “am făcut cunoştinţa acestor evrei «colaboratori» (poate că R. Lecca voia să spună «colaboraţionişti»), dintre care cei mai marcanţi — după spusele lui Richter — erau Willman Grunberg, dr.Gingold şi A. Grossman (Grozea)” (n.n.).

168 Este foarte posibil ca Pandelis ori cei de la “Cochinos” să nu fi fost decât nişte intermediari puşi, de către organismele sioniste, să ducă negocieri cu autorităţile româneşti, iar contraspionajul nazist să-l fi informat prompt, pe omul lor, asupra dedesubturilor “afacerii”. Modul în care R.D.L. deplânge “situaţia tragică a evreilor” nu e decât una din tehnicile speciale, specifice, de intoxicare... în realitate, mai-marele Centralei Evreilor nu vrea — cu nici un chip — să scape de sub control, integral, “problema evreiască”, emigraţia, precum şi aspectele direct materiale legate de exod (n.n.).

pentru chestiunile tehnice, cât şi pentru cele financiare. Dacă s-ar generaliza sistemul ca evreii bogaţi să poată părăsi ţara, am rămâne numai cu evrei pauperi, care fiind în majoritate luaţi la muncă de Marele Stat Major, ar lăsa familiile lor acasă, muritoare de foame. Centrala, însă, neavând de unde percepe taxe, n-ar putea să mai ajute aceste familii nenorocite. Eu sunt pentru emigrarea evreilor, însă cel mai mare număr de certificate (de imigrare) palestiniene trebuie să revină acelor evrei, în primul rând din Transnistria, care sunt lipsiţi de mijloace. Aceasta nu înseamnă că (în cer domnului Cochinos să facă filantropie, pentru că Centrala va avea grijă ca el să nu iasă cu mâna goală. Nu pot admite, în niciun caz, ca (!) Consiliul de Miniştri să-şi dea asentimentul pentru organizarea unui nou jaf de tipul celui făcut cu vasul Struma»".

Domnul Vasiliu a răspuns că noi nu putem obliga firma «Cochinos» să treacă sub ordinele Centralei Evreilor[169] şi că *toată problema este de a şti dacă îi lăsăm pe evrei să plece sau nu* (subl. ns.). În ce priveşte condiţiile de plată care se vor stabili între evrei şi firma «Cochios», ele sunt de ordin particular şi nu privesc statul... Plecând de la această şedinţă am fost chemat de doamna Antonescu. Ea mi-a spus că a venit în audienţă un grec care i-a oferit 100.000.000 lei pentru (Consiliul de) Patronaj, în caz că s-ar realiza un proiect de emigrare a câtorva mii de evrei, realizare care depinde în primul rând *de mareşalul Antonescu şi de mine* (subl. ns.) 1. Eu (i) am spus doamnei Antonescu să nu se angajeze în această chestiune, pentru că oferta făcută de grec este ridicolă şi să aştepte ca eu să pot lua cunoştinţă de amănuntele acestei afaceri.

Plecând de la doamna Antonescu am fost chemat la telefonde Alfred Tester care dorea să-mi facă o comunicare

---

169 Recapitulând: "sunt pentru emigrarea evreilor", însă "Nu pot admite ca (!) Consiliul de Miniştri să-şi dea asentimentul...", deci R.D.L este "contra", nu este "pentru", în pofida pseudoargumentelor invocate de el (n.n.).

foarte importantă. Tester era un englez, avocat din Londra, fost partizan al lui Oswald Mosley[170][171], care, prin împrejurări ciudate, ajunsese unul din şefii serviciului secret militar german (*Abwehr*, condus de amiralul Canaris – n.n.) în sud-estul Europei. Tester, pe lângă această ocupaţie, mai era şi mare om de afaceri (camuflaj necesar, obligatoriu, pentru orice specialist al serviciilor secrete – n.n.). Avea cai de curse, o mare băcănie («Kulke») şi o bancă. îl cunoscusem pe Tester în biroul lui Killinger şi ştiam de la Ritgen şi Rödel că el (Tester) era aspru criticat de

S.S.-işti şi că se bucura, în schimb, de încrederea militarilor germani. L-am găsit pe Tester în biroul său din str. Amiral Vălescu, unde mă aştepta în compania domnului W. Filderman şi a lui Costache Bursan, fost deputat liberal de Hunedoara. Eu îl cunoşteam pe Bursan încă din timpul când eram student la Paris, în anii

1911 – 1914. Ştiam că fusese arestat de Cristescu sub bănuiala de a fi informator englez şi pus în libertate, iar Killinger îmi spusese că Bursan, având legături bune cu englezii, aducea servicii importante, de ordin diplomatic, cu ocazia călătoriilor sale la Constantinopol1. Bursan, pe care nu îl văzusem de 32 de ani, mi-a spus că a reuşit să obţină la Constantinopol câteva mii de certificate de imigrare în Palestina, pentru doctorul Filderman,

---

[170] încă o probă indirectă că scopul organizatorilor nu este unul, pur şi simplu, de ordin mercantil (n.n.).

[171] în “Kaputt”, Malaparte îl defineşte pe Oswald Mosley drept “viitorul Mussolini al Angliei...nu era decât un dictator-aspirant, totuşi el avea, neîndoielnic, stofă de dictator, şi se ştie — vai! — din ce-i făcută o asemenea stofă”; O.M. crease, în 1934, British Union of Fascists, se căsătorise cu sora unei englezoaice devenită celebră în urma unui “love story” cu Hitler, îl cunoscuse la Londra pe dr.Rosenberg (ca şi Radu Lecca, însă la Berlin), demnitarul nazist îl încurajase în acţiunile sale (inclusiv subvenţionându-1 în vederea înmulţirii “cămăşilor negre” britanice). De regulă, cel de-al treilea Reich se îngrijise din vreme să pregătească gaulaiteri pentru conducerea ţărilor ocupate de hitlerişti, ori doar satelizate. Dealtminteri, acesta era şi rostul A.P.A. (Biroul de politică externă înfiinţat şi condus de dr. Alfred Rosenberg).

reprezentantul *Joint*-ului în România, şi că firma «Cochinos» urma să organizeze cu vasele ei, care erau sub pavilion străin, transportul emigranţilor evrei în Palestina. Firma «Cochinos» îşi asigurase şi adeziunea autorităţilor militare germane, pentru realizarea emigrărilor care urmau să se facă în colaborare cu domnul Tester, reprezentantul Abwehr-ului (Biroul 2 german). *Bursan şi Filderman m-au rugat să nu mă opun la realizarea acestui proiect* (subl. ns.) care îmi va fi explicat, în toate detaliile lui, de domnul Tester.

Toată chestiunea mi se părea a fi extrem de suspectă. Nu înţelegeam ce amestec putea să aibă Abwehrul în emigrarea evreilor din România[172][173]. Această chestiune îl putea interesa, eventual, pe ministrul Germaniei, dar, în niciun caz, autorităţile militare germane[174]. Motivul pentru care Filderman şi Bursan i se adresaseră lui Tester trebuie căutat, probabil, în dispoziţiile pe care le primise Bursan la Constantinopol. Tester era o persoană foarte discutată la nemţi. Gestapoul credea că el este un agent al Intelligence Service-ului, iar militarii, în frunte cu colonelul Hermann

---

172 ''Constantin Bursan transporta totodată şi corespondenţa între Wilhelm Filderman şi Haim (Charles) Barlas, şeful biroului de la Istanbul al lui Jewish Agency (notează îngrijitorul ediţiei — "'Eu i-am salvat...", op.cit.). Acest Barlas este şi omul de legătură al Iui Moşhe Şertok, reprezentând la Istanbul Agenţia Evreiască. Aşadar, deducem "filiera", iar "naivitatea" lui Leccae doar jucată (n.n.).

173 Putea fi vorba despre un "aranjament" în care se implicaseră şi servicii secrete antagoniste, manipulate în aşa fel încât să aprobe salvarea a mii şi mii de evrei primejduiţi, o astfel de acţiune putând sluji, în perspectivă, şi drept "circumstanţă atenuantă" (n.n.).

174 Şeful suprem al Abwehrului era amiralul Wilhelm Canaris, ulterior implicat în tentativa de asasinare a lui Adolf Hitler, de la 20 iulie 1944. Deţinut în lagărul de concentrare Flossenbiirg, judecat, condamnat la moarte. în noaptea premergătoare • execuţiei i-a declarat unui vecin dintr-o celulă alăturată, printr-un alfabet "morse" sui-generis: "Mor pentru patria mea, am conştiinţa curată... mi-am făcut numai datoria patriotică atunci când am luat poziţie faţă de prostia nelegiuită cu care Hitler a dus la pieire Germania. A fost inutil, pentru că astăzi ştiu că Germania va dispărea, am ştiut acest lucru încă din anul 1942". Executat în zorii zilei de 9 aprilie 1945, cu o lună înainte de capitularea Reichului nazist (n.n.).

von Strânsky[175], şeful Abwehr-ului german din România, şi Killinger, îl credeau sincer şi devotat cauzei germane. Despre Bursan ştiam că intrase în serviciul lui Cristescu, pentru a fi pus în libertate, şi că, după fiecare călătorie la Constantinopol, unde vindea produsele societăţii «Laromet», la care era coproprietar Radu Xenopol, îi făcea o vizită lui Killinger şi îl informa asupra intenţiilor americanilor şi englezilor. Şi de Bursan se spunea, chiar în cercurile Legaţiei germane, că ar fi un agent dublu. Eram, deci, foarte curios să aud explicaţiile lui Tester şi să aflu cum ajunsese generalul Vasiliu să se ocupe de această chestiune. După ce Bursan şi Filderman au plecat, am rămas singur cu Tester şi am aflat de la el următoarele: «Firma Cochinos» era numai un paravan în dosul căreia se ascundea faimosul Jean Pandelis, organizatorul expediţiei «Struma». Pandelis fusese desemnat chiar de Constantinopol (a se citi: Barlas? – n.n.) pentru această nouă însărcinare, fiind considerat cel mai bun specialist în tratativele care urmau să se ducă cu oamenii politici români. Se ştia, la Oficiul Palestinian (deci: Barlas! – n.n.), că Pandelis dăduse mită la toate ministerele interesate în chestiuni de emigrare, cu ocazia afacerii «Struma», în toamna lui 1941. Oamenii de la conducere nu se schimbaseră în România, şi Pandelis, pentru această nouă afacere, călca pe drumuri cunoscute. De altfel, Pandelis nu înşelase aşteptările mandatarilor săi, pentru că, în câteva zile, obţinuse promisiunea tuturor departamentelor de care depindeau emigrările evreilor, că-i vor da tot sprijinul.

Pandelis se înţelesese cu Piki Vasiliu, cu Marele Stat Major, cu ministrul Marinei, cu Siguranţa, cu Ministerul de Finanţe, cu Căpitănia portului Constanţa, şi *rămânea numai să se înţeleagă cu mine, prin intermediul lui Tester*

---

175 ''Maiorul (!) Hermann von Stansky, căsătorit cu o româncă, asigura legătura între Abwehr şi S.S.I. (Serviciul Secret al Armatei Române — n.n.). EI fusese desemnat pentru această misiune încă de la întâlnirea W. Canaris — M. Moruzov din martie 1940. Şeful Abwehrului din România era colonelul Wilhelm Rödel (Rodler -n.n.)" (nota îngrijitorului ediţiei. Eu i-am salvat...).

(subl. ns.).

Întâi l-am întrebat pe Tester care erau interesele care-l împingeau pe el să se ocupe de emigrarea evreilor. El mi-a răspuns că Abwehrul este foarte interesat de a avea informatori în ţările neutre şi în cele inamice, iar printre evreii emigranţi se vor găsi şi unii, special instruiţi de el, în acest scop informativ1. Totodată, Tester se gândea să înfiinţeze în ţările neutre sucursale ale băncii pe care o avea în Bucureşti, iar aceste sucursale urmau să fie conduse de unii evrei din rândul emigranţilor (î). Sucursalele băncii sale, spunea Tester, se vor specializa în problema emigrării evreilor din România, colectând bani de la rudele evreilor români, care se găseau în străinătate, în vederea organizării emigrărilor colective[176][177]. Tester spunea, pe bună dreptate, că fiecare evreu din România are rude în străinătate care l-ar ajuta cu plăcere ca să poată părăsi ţara, însă lipseşte organizaţia care să aibă legături în ţară şi să prezinte oarecare garanţii. Sucursalele băncii lui Tester, intrând în legătură cu evreii din România şi Anglia, având rude în România şi Transnistria, vor putea colecta un bogat material informativ. *Din toată această expunere a lui Tester, eu am înţelescă Abwehr-ul nu era decât un pretext, şi că, în realitate, el urmărea să speculeze chestiunea emigrărilor, ca fiind extrem de bănoasă*. La întrebarea mea dacă Filderman este de acord cu acest plan bancar, Tester a răspuns că directorii de sucursală din ţările neutre vor primi scrisori de acreditare morală pe lângă toate organizaţiile evreieşti din lume, semnate de doctorul Filderman, reprezentantul *Joint*-ului în România. I-am spus lui Tester că *nu pot avea nimic contra creării unei*

[176] Asta să fie "minciuna", combinezonul de camuflaj îmbrăcat de Tester, care nu putea să-i dezvăluie lui Lecca adevărata sa...identitate? (n.n.)

[177] Şi Lecca e duplicitar în discuţia cu Tester. Oricum, se deduce (ceea ce, astăzi, se ştie cu precizie din documentele ieşite la iveală între timp) că, între serviciile speciale ale unuia şi aceluiaşi stat, existau "deosebiri" notabile (Canaris, de pildă, nu se putea socoti un fel de egal al lui Emst Kaltenbrunner, un nazist limitat şi fanatic) (n.n.)

organizaţii în ţările neutre, cu scopul de a facilita emigrările (subl. ns.) şi de a colecta material informativ util Abwehrului[178][179], nu cred, însă, necesar pentru atingerea acestor ţinte, să i se dea lui Pandel is posibilitatea de a stoarce de la evreii bogaţi câteva miliarde de lei.

Toată lumea ştie că cei 900 (?!) de emigranţi de pe «Struma» i-au plătit lui Pandelis şi complicilor săi din conducerea sionistă peste un miliard de lei. Fiecare evreu de pe «Struma» a plătit, deci, în medie, peste un milionde lei, fără ca să i se dea certificat de imigrare în Palestina. Îmi închipui că acum, când Pandelis dispune şi de certificate de imigrare aduse de Bursan[180], preţurile (pe) care le va cere vor fi şi mai ridicate. Legea prevede ca (!) Centrala Evreilor să se ocupe de emigrarea evreilor, având dreptul să încaseze taxe în folosul populaţiei evreieşti nevoiaşe.

Tester a obiectat că Pandelis nu poate fi înlăturat, el fiind impus de Oficiul Palestinian de la Constantinopol[181]. În ce priveşte taxele (pe) care le încasează

Pandelis, ele sunt proporţionale cu obligaţiile pe care le are faţă de autorităţile române, faţă de Oficiul Palestinian şi faţă de Filderman. Astfel, numai generalul Piki Vasiliu şi Marele Stat Major sunt prevăzuţi în devizul

---

178 Aici, ipocrizia "memorialistului" este străvezie: oare el nu prinsese de veste că, la 20 ianuarie 1942, la Wannsee, Heydrich declarase că Hitler "a aprobat ca în locul emigrări lor să se adopte ca soluţie evacuarea evreilor în Est" şi lichidarea lor în lagărele de exterminare? (n.n.)

179 După tipicul celor din serviciile speciale, Lecca amestecă într-adins lucrurile, pentru a-şi deruta-intoxica interlocutorul: una este "salvarea evreilor" şi alta este "colectarea de material informativ util Abwehrului". Oare aşa voia să-i sugereze el, lui Tester, c-ar fi "dublu agent" (ca şi el, dealtminteri, cine ştie?) (n.n.).

180 Jertfa "Strumei" nu fusese chiar gratuită! (n.n.)

181 ''După mărturia lui A.I.Zissu, Jean Pandelis «avea la Jewish Agency concesiunea transporturilor de emigranţi legali» (primiţi în Palestina de autorităţile britanice) — vezi Mihai Pelin, Sionişti sub anchetă, 1993.

lui Pandelis cu contravaloarea taxelor percepute de la circa 800 de emigranţi şi mai rămâne să stabilim numărul de locuri (mită) pe care le pretinzi dumneata. Pentru a întări cele spuse, Tester a scos din buzunar o hârtie şi mi-a citit toate «locurile» (termen elegant pentru mită) destinate autorităţilor româneşti. În capul listei figura Piki Vasiliu, fiind urmat de amiralul Păiş, ministrul Marinei, Marele Stat Major etc. I-am cerut lui Tester câteva zile răgaz, înainte de a mă pronunţa, *neavând decât un singur gând, acela de a întocmi un plan pentru dărâmarea definitivă a şperţarilor* (subl. ns.) 1. Bineînţeles, încă nu i-am comunicat lui Tester intenţiile mele.

Plecând de la Tester m-am gândit că ar fi bine să mă consult, în toată această chestiune, cu Killinger[182][183]. I-am explicat lui Killinger toată situaţia şi l-am rugat să mă ajute ca să pot ajunge, cu concursul lui Tester, în posesia unor probe hotărâtoare contra tuturor mituiţilor. Am susţinut că Abwehrul n-are nevoie de Pandelis pentru a trimite evrei informatori (?!) în ţările neutre, iar Tester poate înfiinţa sucursale la bancă, pentru a înlesni emigrările evreilor, în colaborare cu Filderman care este bine văzut de evreii din America şi Anglia. Am adăugat că sunt „convins" (ghilimelele îi aparţin autorului – n.n.) că Tester este condus, în toată acţiunea lui, de dorinţa de a servi interesele Abwehrului şi că nu urmăreşte scopuri materiale personale, astfel că va fi uşor pentru Killinger să-l determine a părăsi linia tâlharilor, în compania cărora

---

[182] A nu se omite faptul că Lecca îşi scrie "amintirile" prin anii '60, după 18 ani şi jumătate de detenţie, plus o salvare—în ultima clipă—din faţa plutonului de execuţie (1946); de asemenea, amănuntul că-şi scrie memoriile la cererea expresă a Securităţii Statului. Deci, sub masca luptătorului contra corupţiei (fie atunci, în 1942, fie acum, în deceniul al şaselea), R. Lecca îşi ascundea, în fond, împotrivirea — comandată de la Centru? — în raport cu emigrarea. Linia trasată de Berlin era strictă: "Stop emigrărilor! Drum liber deportărilor şi, implicit, exterminărilor în masă!" Soluţia finală, (n.n.)

[183] Lecca s-a adresat exact acolo unde trebuia el să se adreseze: von Killinger fiind de mult un cadru fruntaş, de nădejde, al Abwehrului (n.n.).

se găsea acum, pentru a mă ajuta pe mine ca să-l demasc pe Vasiliu, Şteflea etc. La toate acestea se mai adăuga (faptul) că Pandelis va alege pe toţi evreii bogaţi, care pot plăti taxe mari pentru emigrare, iar Centrala Evreilor va rămâne cu toată sărăcimea şi nu îşi va mai putea procura fonduri de ajutorare[184]. (Ştiam că acest punct îl interesează pe Killinger). Killinger avea obiceiul să se consulte în chestiunile delicate cu consilierul W. Rödel (de fapt: Wilhelm Rödler, şeful Abwehrului local – n.n.), care îi fusese colaborator şi în America, şi în Slovacia. Eu ştiam că Rödel nu avea simpatii pentru Tester, pe care îl considera afacerist şi nesincer faţă de Germania. Când Rödel (Rödler – n.n.) a auzit (de) această ultimă ispravă a lui Tester, (i) a spus lui Killinger că el este de părere că ar fi o ruşine ca Abwehrul – cu alte cuvinte armata germană – să patroneze o astfel de afacere murdară, de corupţie, sub pretextul ridicol de a trimite evrei spioni (!) în ţările neutre. Aceşti spioni pot fi trimişi foarte uşor pe uscat, cu vize în regulă, prin Elveţia, în toate ţările neutre. În ce priveşte sucursalele de bancă (pe) care doreşte domnul Tester să le înfiinţeze, în vederea emigrării evreilor din România, aceasta nu poate fi decât o afacere personală, pe care doreşte să o acopere cu interese imaginare ale Abwehrului. Rödel era de părere ca domnul Killinger să-l cheme pe Tester şi să-i pună în vedere că ar fi necesar ca el să (-i) dea tot concursul lui Lecca, pentru demascarea miniştrilor şi (a) autorităţilor corupte de Pandelis. Făcând acest lucru, el aduce un serviciu României, lui

Ion Antonescu şi, deci, şi Germaniei. Killinger a acceptat acest punct de vedere şi, fără a mai pierde timp, l-a poftit pe Tester să se prezinte la el. Întrevederea Tester-Killinger a avut loc în prezenţa mea şi a lui Rödel. Spre marea mea mirare, *Tester nu a ridicat* (*nici*) *cea mai mică obiecţie la propunerea făcută de Killinger* (subl. ns.) şi s-a declarat de acord să mă ajute pe mine, cu tot ce îi stă în putinţă, pentru a stabili dovezi concrete de vinovăţie a

[184] înduioşătoare "grija" pentru bietele fiinţe pe care le păstorea! (n.n.)

mituiţilor. De comun acord cu mine s-a făcut pe loc, de faţă fiind Killinger şi Rödel (Rödler), un plan de acţiune. Urma ca Tester să aibă o convorbire cu Pandelis, sub pretextul de a stabili cam câte locuri (certificate şi locuri pe vapor) s-ar putea da lui Lecca şi Centralei. Cu această ocazie s-ar înşira toate locurile (contravaloarea locurilor vândute – n.n.) promise miniştrilor şi autorităţilor. Toată această convorbire Tester-Pandelis, care urma să aibă loc în casa lui Tester, trebuia să fie ascultată la microfon de doi funcţionari ai Abwehrului şi protocolată. Totodată, Tester făcând lista locurilor promise, va face dinadins mai multe greşeli şi confuzii. Va întinde lista spre verificare lui Pandelis care, constatând greşelile, le va corecta cu mâna lui. Pe urmă, toată lista va fi aruncată la coş. În caz de reuşită a acestui plan, ar fi existat şi martori, şi probe scrise, contra celor mituiţi de Pandelis.[185]

Am plecat de la această conferinţă odată cu Tester şi *mă aşteptam ca el să mă întrebe despre motivele care m-au determinat să mă duc la Killinger, şi să îmi fac reproşuri* (subl. ns.). El, însă, a dat dovadă de un cinism nemaiîntâlnit de mine, criticând vehement pe Pandelis, pe Bursan1 şi pe Filderman, şi dându-mi a înţelege că el, niciodată, nu a urmărit altceva decât demascarea

---

[185] Aici se pare că asistăm la confruntarea pe faţă, dar şi subterană, a două sau mai multe servicii secrete. “Imprudenţa” săvârşită de Tester, de a-i împărtăşi —în detaliu — lui Lecca “filiera” pusă la punct de cei interesaţi, ca să-i poată scoate pe evrei din ţară, pentru Palestina, nu pentru exterminare, poate foarte bine să fi fost o mişcare de şah voită', căci Tester, pare-se, colabora cu concetăţenii săi, britanicii; şi, astfel, “deconspirând” aranjamentul lui Pandelis, provoca blocarea emigrărilor în Palestina, ceea ce englezii doreau cu ardoare, mai ales după ecourile internaţionale ale scufundării “Strumei”, reverberate în timp şi spaţiu. De astă dată, aşadar, mărturiile lui Radu Lecca sunt valoroase (vorba proverbului: “Gura păcătosului adevăr grăieşte”). în nici un caz, nu reiese că “omul puterii”, posibilul “agent german”, se luptă pentru cinste şi justiţie (singurul “motiv” plauzibil pentru care R.D.L. ar fi fost în stare să acţioneze în vederea promovării emigraţiei evreilor, s-ar fi rezumat fie la interese materiale imediate, fie la pregătirea unor “alibiuri” care să-l discuple în perspectiva victoriei Aliaţilor (n.n.).

complicilor lui Pandelis. Două zile după aceste evenimente, Tester mi-a comunicat că planul stabilit s-a executat întocmai. Tester îl chemase pe Pandelis la o consfătuire, sub pretextul că eu cer foarte multe locuri pe vapor, pentru Centrala Evreilor, şi că ar trebui făcută o calculate exactă a locurilor pe care le-ar putea ceda Pandelis. Tester a avut grijă să instaleze un microfon în camera vecină biroului său, unde ascultau doi funcţionari de la Abwehr, care cunoşteau bine limba engleză, în care avea loc această convorbire. Tester a luat un creion şi sub dictatul lui Pandelis a înşirat toate locurile destinate autorităţilor române. Pan delis spunea că numărul acestor locuri nu trebuie să întreacă 1200, el mai având obligaţii mari faţă de *Joint* (Filderman) şi la Constantinopol. Tester făcând adunarea rezulta că nu mai rămâneau decât 200 de locuri pentru Lecca şi Centrala Evreilor. Pandelis a spus că trebuie să fie o greşeală şi, luând lista de la Tester, a constatat că atât cifrele, cât şi numele erau încurcate de Tester[186]. A refăcut, deci, pe aceeaşi hârtie, toată socoteala, scriind cu mâna lui numele şi cifrele. Acum rezulta că rămâneau 500 de locuri pentru Centrală. Tester a spus că va încerca să mă convingă şi Centrala să se mulţumească cu 500 de locuri, cu toate că cerusem 1.000. Pandelis (i) a spus lui Tester că, chiar dacă Lecca nu va fi de acord, proiectul de emigrare va fi, totuşi, aprobat în Consiliul de Miniştri care va avea loc sâmbătă, pentru că generalul Vasiliu, generalul Şteflea, amiralul Păiş şi ministrul de Justiţie Marinescu sunt câştigaţi de Pandelis şi formează majoritatea, în caz de punere la vot. Hârtia cu socotelile, scrisă de Pandelis şi Tester, a fost aruncată la coş. După plecarea lui Pandelis, cei doi funcţionari de la microfon au iscălit protocoale despre tot ce au auzit, iar hârtia cu socotelile scrise de mâna lui Pandelis a fost fotocopiată. Când am fost în posesia acestor documente m-am dus cu Tester la Killinger, pentru a stabili drumul de urmat. Killinger era de părere să aduc la cunoştinţa

[186] Subterfugiu care dovedeşte că Arthur Tester ştia ce ştia şi proceda "ca Ia carte" (n.n.).

mareşalului Antonescu şi (a) lui Mihai Antonescu toată situaţia, înainte de a deschide discuţia în Consiliul de Miniştri restrâns care trebuia să aibă loc a doua zi. Nu l-am găsit pe Mihai Antonescu decât în ziua următoare care era şi ziua în care trebuia să dau răspunsul meu Consiliului de Miniştri, privind cererea lui Cochinos. Mihai Antonescu a luat cunoştinţă de documentele mele şi înainte de a merge la Mareşalul Antonescu l-a chemat pe generalul Constantin Pantazi, ministrul de Război, ca să se consulte şi cu el. Pantazi nu era un susţinător al lui Piki Vasiliu şi era de părere ca eu să deschid chestiunea în Consiliul de Miniştri restrâns, astfel ca mareşalul Antonescu să se găsească în faţa unui fapt devenit public şi să fie obligat să ia măsuri. De altfel, Mareşalul Antonescu lipsea de la Preşedinţie şi Mihai Antonescu, chiar dacă ar fi dorit, nu avea cum să-l încunoştinţeze. La ora 10, însă, eu trebuia să mă prezint în faţa Consiliului de Miniştri, pentru a da răspunsul la cererea lui Cochinos.

Am sosit la Ministerul de Justiţie, unde avea loc consiliul cu întârziere, şi cererea lui Cochinos era tocmai în discuţie şi gata să fie aprobată. Am luat cuvântul şi adresându-mă domnilor miniştri, le-am spus că *această cerere nu se poate aproba* (subl. ns.), pentru că domnul Pandelis, care este organizatorul acestei afaceri de emigrare şi adevăratul proprietar al firmei «Cochinos», creată ad-hoc pentru a ascunde persoana lui Pandelis, foarte rău famată de când cu afacerea «Struma», declară – şi am probele în buzunar – că (i) a mituit pe generalul Vasiliu, pe amiralul Păiş şi pe generalul Şteflea, pentru a obţine autorizaţia cerută de el. Generalul Vasiliu s-a ridicat furios şi a declarat că voi fi dat în judecată pentru calomnii. Eu (i) am răspuns calm că el greşeşte, pentru că Pandelis spune că a convenit să dea mită şi el trebuie, deci, dat în judecată. Am scos din buzunar fotocopia cifrelor şi (a) numelor scrise de Pandelis şi am citit-o Consiliului[187]. Ministrul de Justiţie a ridicat şedinţa, iar cei

187 Probe recoltate cu ajutorul direct, specializat, al Abwehrului (Serviciului Secret al Wehrmachtului)! (n.n.)

trei militari – Vasiliu, Păiş şi Arhip, care (-i) ţinea locul lui Şteflea – au părăsit sala. Rămânând cu miniştrii

Marinescu, Dragoş şi Dănulescu, le-am spus că am arătat documentele mele lui Mihai Antonescu şi generalului Pantazi, *şi* că aştept ca Mareşalul Antonescu să ia o hotărâre. În după-amiaza aceleiaşi zile m-am dus la biroul lui Tester unde, spre surprinderea mea, l-am găsit pe Pandelis1. Nu ştiu de ce natură a putut fi discuţia între Tester şi Pandelis, am constatat doar că Pandelis cunoştea cele petrecute la Consiliul de Miniştri. L-am rugat pe Tester să mă lase să discut cu Pandelis între patru ochi. (I) am făcut lui Pandelis propunerea ca el să-mi dea o declaraţie amplă, arătând toate persoanele care au fost cumpărate de el cu ocazia plecării vasului «Struma» şi toate aranjamentele făcute de el cu oamenii politici în afacerea Cochinos. În schimb, eu mă angajez să obţin de la Mareşalul Antonescu un avion, pentru ca el să poată pleca în Grecia, scăpând astfel de arestare. Pandelis, fără a sta pe gânduri, a respins propunerea mea şi mi-a spus că, dacă mă interesează, să iau cunoştinţă că în afacerea «Struma» a plătit autorităţile româneşti în cap cu Ministerul de Interne, Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Direcţia Generală a Poliţiilor, autorităţile Marinei Comerciale, Ministerul de Finanţe, Secţia la M.St.M., Direcţia Generală a Muncii, Prefectura Poliţiei Capitalei etc., *aproximativ patru sute milioane lei*, iar în afacerea actuală (*Cochinos*), leul fiind mai devalorizat, urma să plătească *un miliard de lei*, după cum am putut afla de la Tester. Nu va consimţi, însă, niciodată, să îmi dea o declaraţie scrisă şi aşteaptă cu mare linişte judecata. A adăugat că-i pare foarte rău că eu am luat atitudine contra lui, şi că m-am angajat pe o cale care mă va duce la eşec sigur, pentru că partidul[188]

lui (eufemism clar pentru ambele părţi – n.n.) este

---

188 Propunere stupidă, de vreme ce Grecia se afla sub ocupaţie germano-italiană; plecarea cu avionul n-ar fi însemnat nimic altceva decât...arestarea ulterioară, la aterizare, de către “Gestapoul” din Atena (n.n.).

mai tare decât al meu. Eu l-am întrerupt şi l-am întrebat dacă el crede în mod sincer că «şperţarii» lui1 sunt mai puternici ca Mareşalul Antonescu, care este cu mine. El a dat din umeri şi mi-a spus că, în curând, mă voi convinge.

Din nefericire pentru mine, a trebuit să mă conving peste puţine zile că Pandelis avea dreptate şi că el cunoştea mai bine mentalitatea păturii conducătoare din România[189][190]. Mihai Antonescu (i) a comunicat Mareşalului Antonescu scandalul petrecut în Consiliul de Miniştri restrâns, şi ambii au hotărât, ca primă măsură, după ce a fost ascultat şi ministrul Marinescu, să desfiinţeze Consiliul de Miniştri restrâns, iar acuzaţiile aduse de mine să fie supuse judecăţii Tribunalului Militar, în faţa căruia Pandelis urma să compară sub stare de arest. După câteva zile a avut loc procesul în faţa instanţelor judecătoreşti militare din Bucureşti. Tribunalul a declarat şedinţa secretă. Martorii acuzării erau Tester, eu şi cei doi funcţionari nemţi de la microfon. Pandelis era apărat de toţi avocaţii «specialişti» în tribunale militare, în cap cu Vespasian V. Pella. Părerile experţilor în grafologie erau divergente, iar o supraexpertiză nu a luminat tribunalul, nefiind nici ea categorică[191]. Pandelis nu recunoştea faptele afirmate de Tester şi de cei doi ascultători la microfon. Avocaţii susţineau că probele scrise sunt un fotomontaj. Eu am arătat activitatea lui

189 Dacă toate relatările despre "şperţ" sunt reale, atunci se pune întrebarea dacă nu cumva cei...mituiţi îşi camuflau, astfel, opţiunea politică în "chestiunea evreiască", a emigrărilor în Palestina, favorizând-o principial, în locul deportărilor către est, scăpându-i de exterminatorii nazişti? (n.n.)

190 A nu se pierde din vedere faptul că Lecca îşi scrie "memoriile" la comandă, în anumite condiţii vitrege pentru el, ceea ce-1 obligă "să ia atitudine" faţă de evenimentele trecutului care erau să-l coste viaţa, pentru care plătise cu aproape douăzeci de ani de recluziune dură (n.n.)

191 Este perfect posibil ca Arthur Tester, bine instruit, să fi ştiut nu numai să încurce numele şi cifrele de pe lista alcătuită împreună cu Pandelis (provocarea lui Lecca, cu spijinul Abwehrului), ci să-şi şi modifice, credibil, grafia, înţelegând cu cine are de-a face şi urmărind, doar, să-şi "intoxice" adversarii (n.n.).

Pandelis în afacerea «Struma», care a dus la moartea unui număr de 900 (!) de emigranţi evrei în rada portului Constantinopol (!). El a încasat, am spus eu, de la aceşti emigranţi, în tovărăşie cu comitetul de conducere sionist din Bucureşti şi societatea «Alyia» 1, peste un miliard de lei, şi ar fi putut uşor să salveze viaţa acestor nenorociţi, dacă i-ar fi transbordat la Constantinopol pe alt vapor[192][193], atunci când a constatat că vasul «Struma» este în pericol de a se scufunda. Emigranţii, însă, nu mai aveau bani şi nu mai erau interesaţi pentru Pandelis şi complicii săi! Am citit depoziţia dată, în faţa autorităţilor turceşti, de singurul supravieţuitor de pe vasul «Struma», pe nume Croitoru[194], din care rezultă neîndoielnic vina lui Pandelis. Am arătat împrejurările în care am aflat că, în spatele firmei «Cochinos» se ascunde Pandelis şi am confirmat cele spuse de Tester. *Am arătat că, la cererea generalului*

---

192 Simultan cu acţiunea Lecca-Tester-Killinger-Rödler contra lui Pandelis, ajunsă în faţa Curţii Marţiale a Capitalei, pentru intimidarea şi descurajarea celor decişi să organizeze, în continuare, fie şi după eşecul "Strumei", emigraţia pe cale maritimă, spre Palestina, un alt proces i-a fost intentat—extrem de prompt, astfel încât la 4 martie i 942, la nici o lună de la torpilarea "Strumei", Tribunalul Ilfov, Cabinetul I Instrucţie, lansează o Ordonanţă definitivă la adresa membrilor Comitetului "Alyia"... (n.n.)

193 Dar autorităţile române deţineau, în portul Istanbul, trei motonave spaţioase: ("Alba Iulia", "Transilvania" şi "Basarabia"), doar că Bucureştii se îngrijiseră să telegrafieze la Ankara şi la Istanbul —în mod repetat : "Rog binevoiţi a da instrucţiuni comandanţilor vaselor S.M.R-ului aflate acolo, să nu primească în nici un caz (subl.ns.), la bordul navelor lor, pe evreii sosiţi la Istanbul cu vasul Struma (Davides- cu")\ "Aşa cum v-am comunicat, nu pot fi primiţi evreii de pe vasul Struma pe vasele S.M.R. şi nici repatriaţi (Mihai Antonescu)" (n.n.)

194 Cum va fi obţinut Lecca (dacă a obţinut) această depoziţie (care nu apare în arhive)? Poate că nici nu există, cum nu există un supravieţuitor pe nume Croitoru; supravieţuitorul unic, real, este David Stoliar (numele de Croitoru nici nu apare în tabelul pasagerilor îmbarcaţi pe "Struma"). Aşa că afirmaţia lui Lecca, în faţa instanţei militare, potrivit căreia din depoziţia lui Croitoru "rezultă neîndoielnic vina lui Pandelis", reprezintă, mai degrabă, o născocire cu scop precis (n.n.)

Vasiliu şi a generalului Şteflea, Consiliul de Miniştri a suspendat DE MAI MULTE LUNI emigrarea evreilor pe cale maritimă şi terestră (subl. ns.), şi că cererea firmei «Cochinos» a fost recomandată Consiliului de Miniştri spre aprobare, tocmai de aceşti domni generali susmenţionaţi, care, până acum, erau adversarii emigrării. Eu m-am opus – am spus – aprobării acestei cereri, atunci când am aflat că firma «Cochinos» este un paravan al armatorului Pandel is, şi când domnul Tester mi-a spus toată situaţia de care aţi luat cunoştinţă şi dumneavoastră.

Cu toate că dovezile vinovăţiei lui Pandelis erau foarte puternice, Tribunalul Militar l-a achitat, motivând lipsa de dovezi concludente. Cel mai lovit de această sentinţă a fost Tester, în calitatea lui de reprezentant al Abwehrului, fiind bănuit de fotomontaj şi nedându-se nicio consideraţie funcţionarilor de la microfon, consideraţi uneltele lui. Am fost nevoit să recunosc că Pandelis avea dreptate când spunea că «partidul» lui este mai tare! A doua zi după ce s-a dat această sentinţă, amiralul Păiş a demisionat din postul de ministru al Marinei1. El a fost singura victimă ministerială a afacerii «Cochinos». L-am întrebat pe Mihai Antonescu, căruia îi povestisem despre întrevederea avută cu Pandelis, ce părere are despre sentinţa dată de militari, el mi-a răspuns textual: «Ce vrei, asta-i ţara!» Mihai Antonescu confundă *ţara cu politicienii şi generalii* care o conduceau, şi care în Europa, cu drept cuvânt, erau consideraşi mai corupţi ca profesorii lor de la Constantinopol!”

Întreaga maşinaţie germană, prin interpuşi, a urmărit cu determinare şi viclenie curmarea emigrărilor de evrei, pe Marea Neagră, spre Palestina. Interesaţi în acelaşi sens erau, paradoxal, şi britanicii. Turcii, neutri, jucau[195]

---

[195] Aici se încheie citatul substanţial din Radu D. Lecca. Atunci, în anii ’60, când îşi scrie memoriile, el nu-i pierde din vedere pe primii “lectori” ai amintirilor sale, securiştii care îi comandaseră opul; de aici şi comentariile tendenţioase, denigratorii, la adresa celor cu care, de fapt, colaborase din plin şi, vai! în numele unor interese, ideologii şi mentalităţi străine (n.n.).

„La două capete”. Tragedia scufundării „Strumei” continua să tulbure conştiinţa multora. Vinovaţii, mai mari sau mai mici, se străduiau, în fel şi chip, să deturneze – în direcţia altora – valul de proteste, de plângeri şi de acuzaţii. La urma urmei, deocamdată nu se ştia, cu precizie, nici cărei cauze i s-a datorat naufragiul navei:

mină magnetică plutitoare?

explozie la bord (accidentală, provocată)?

torpilă submarină?

atac de suprafaţă (cu vedetă rapidă)?

atac aerian?

Unicul supravieţuitor de pe „Struma” e sigur de propria-i memorie, mai ales că şi-a povestit aventura la foarte scurtă vreme după naufragiul provocat de inamici:

MĂRTURIE (20):

Marea era liniştită şi, iată, puţin înainte de ora 9 dimineaţa, o detunătură teribilă se auzi, în câteva clipe vasul se scufundă... Fragmente din navă pluteau pe apă. Unii din pasageri se agăţau de aceste resturi... Cam pe la ora prânzului m-am convins c-am rămas de unul singur... Odată cu apusul soarelui am observat că un om înoată, cu multă greutate, spre mine, iar când s-a apropiat l-am recunoscut pe ajutorul căpitanului, Lazăr... La întrebarea mea cum de s-a putut produce nenorocirea, mi-a răspuns că el a observat cum o mină plutitoare se apropia de navă. I-a atras atenţia căpitanului, dar între timp vasul a sărit în aer...

Consulatul român telegrafiază la Bucureşti că „Struma” ar fi eşuat în urma unei explozii... nu se cunosc până acum cauzele exploziei. Se crede că vasul a fost atins de o mină marină. Acelaşi Lukasiewicz telegrafiază apoi că „Supravieţuitorul ar fi declarat autorităţilor locale că vasul a fost torpilat de un submarin necunoscut”. Şi colonelul Wedgwood vorbeşte, în Camera Lorzilor, despre „torpila care a scufundat Strumaân zonă se înmulţeşte torpilarea navelor de transport, evident civile, şi se vorbeşte c-ar fi de vină submarinele sovietice. Dar de ce ar scufunda un submarin sovietic un vas de emigranţi, destul de lesne de

identificat pe o mare calmă, pe lumină („înainte de ora 9 dimineaţa"), sub pavilion panamez, ţară care e în stare de război cu Axa, combătând alături de Aliaţi, inclusiv U.R.S.S.-ul? Să fi fost, totuşi, un *U-Boot* care – de regulă – întâi torpilează vasele inamicului şi abia pe urmă… le avertizează să ia măsuri de salvare1! Şi corespondentul ziarului „Corriere della Sera" subliniază, în ştirea transmisă la Roma: „Mister!" Torpilă? Mină? Simplă explozie? La 5 martie 1942, cotidianul „Ankara" publică, cu mare întârziere: „Ni se scrie din Istanbul la 24 februarie: Vasul *Struma*, sub pavilion panamez, la bordul căruia se aflau 769 evrei din România, a fost semnalat ca naufragiind în Marea Neagră. Au fost trimise imediat, la faţa locului, ajutoare. S-a aflat că a putut fi salvată o singură persoană. Această persoană a declarat că vaporul s-a scufundat după ce s-a lovit de o mină"[196][197]. Iar Manfred Kleiber, rezident nazist în Turcia, va fi acuzat în presa românească (semnătura: A.C.) abia la 20 martie 1956, c-ar fi dispus, personal, bombardarea „Strumei" de către o vedetă rapidă germană[198]. Jürgen Rohwer[199] va susţine – aşa cum am mai arătat – că, „în februarie 1942 (lună în care „Struma" fusese scufundată – n.n.) nu s-au aflat forţe militare navale germane importante în această zonă a Mării Negre". Dar ce înseamnă „importante", când e vorba de torpilarea unei biete nave, supraîncărcată şi neînarmată, lovită fără avertisment şi fără nici cea mai neînsemnată împotrivire? Un singur *U-Boot* ar fi fost suficient, o singură lovitură… Dar Rohwer demonstrează că, „în scufundarea vasului Struma nu au fost implicate

[196] La data izbucnirii războiului, Reichul dispunea de 56 U-Boot-uri în serviciu (şi 5 în construcţie); numai în intervalul septembrie '39 — sfârşitul lui martie '40, Kriegsmarine scufundase 199 nave comerciale, pierzând 18 submarine.

[197] Parcă tot el ar fi declarat autorităţilor (după afirmaţiile lui Lukasiewicz) că "vasul a fost torpilat de un submarin necunoscut" (n.n.).

[198] La data aceea, ocupa o funcţie înaltă, oficială, în administraţia germană de la Bonn.

[199] Op. cit. (1965, Frankfurt-am-Mein).

vase de luptă sau submarine germane… Flotila dunăreană aflată în apele Mării Negre avea posibilităţi restrânse de acţiune în apele mării. Această flotilă s-a compus, la vremea aceea, din nouă vase, toate cu capacităţi de acţiune în ape fluviale. *În general* (dar nu în mod absolut! – n.n.), misiunea acestei flotile a fost aceea de a asigura o cale acvatică deminată, în apele dintre Constanţa, Sulina, Odessa şi locul de vărsare al Niprului. Alte vase germane, din cauza îngheţului, au rămas blocate în zona nord-estică a Mării Negre. Niciunul dintre aceste vase nu putea intra în discuţie în legătură cu cazul „Struma”… Din motivele arătate mai sus este exclus, deci, ca vase militare germane să fi putut lovi nava «Struma», la 24 februarie 1942, lângă Bosfor. Dar nu numai vase germane de luptă nu au fost mobilizate, în această perioadă, în apele Mării Negre, ci nici vase bulgăreşti sau româneşti nu intră în discuţie. România dispunea de un singur submarin de luptă, de mare capacitate, «Delfinul», aflat, la data respectivă, în docul din Constanţa. Bulgarii dispuneau, în februarie 1942, de câteva torpiloare mici, folosite în zona litoralului bulgăresc, în vederea asigurării vaselor germane, italiene, româneşti şi bulgăreşti. După informaţiile furnizate de amiralul turc (Afif) Büyüktugrul, navele militare turceşti *nu au plasat, în timpul celui de-al doilea război mondial, baraje de mine în zona Bosforului şi a Dardanelelor* (subl. ns.) … În acelaşi timp, din unele informaţii sovietice rezultă că, la data de 24 februarie (1942), submarinul sovietic «Sci-213» (avându-l la bord pe comandantul I.V. Isaev) a atacat, la 4 r026 N/29°10 E, la o distanţă de 14 mile marine (aproximativ 26 km – n.n.) nord-nord-est de intrarea în Bosfor, un vas de pasageri al cărui nume n-a fost identificat (deşi era scris cu litere albe, foarte vizibile, mari, iar lumina zilei, la ora 9 dimineaţă, era suficientă – n.n.), scufundându-l printr-o lovitură de torpilă. Se presupune că este vorba despre vasul «Struma» care, în ziua respectivă, a fost obligat de autorităţile turceşti să plece în larg (de fapt, dus cu de-a sila, tractat, şi părăsit – fără motor în funcţiune, la voia întâmplării, în derivă – n.n.)

1. Conform informaţiilor existente, vasul «Struma» s-a scufundat la 24 februarie 1942, la circa 9 mile marine (cam la 17 km. – n.n.) spre nord de Bosfor. Aceste date privind locul de scufundare al «Strumei» nu sunt, însă, absolut exacte. Vasul «Struma» s-a scufundat cu o asemenea repeziciune, încât stabilirea exactă a locului scufundării este aproape imposibilă. Alte vase nu au mai fost prezente în apropierea lui. Nici poziţia exactă a submarinului sovietic, care avea misiunea de supraveghere pe un spaţiu destul de întins, nu poate fi definită cu precizie. Totuşi, nu poate fi pus la îndoială faptul că operaţiunea amintită de căpitanul (de rang I) Isaev se referă la scufundarea vasului «Struma». Se pare a fi o certitudine faptul că vasul atacat de submarinul sovietic[200] a fost considerat ca fiind un vas german, iar sovieticii nu au ştiut că ei au scufundat vasul «Struma». Desigur, sovieticii luaseră la cunoştinţă prezenţa «Strumei» la Istanbul. Dar nu au existat informaţii din care să rezulte că partea turcă ar fi înştiinţat părţile beligerante asupra plecării navei

«Struma» în larg. Astfel, conducerea marinei sovietice nu avea cum să avertizeze submarinul «Sci-213» că vasul «Struma» fusese obligat să părăsească Istanbulul şi să iasă în larg.

Dintr-o altă sursă foarte bine documentată reiese că comandantul submarinului «Sci-213» notase în jurnalul de bord «transportorul vrăjmaş *Struma*... a fost atacat, în zorii zilei de 24 februarie 19421, din imersiune, de la o distanţă de şase cabluri (cam 110

m. – *n.n.*), torpilat şi curând scufundat». Întrucât, pentru ziua aceea, nu este cunoscută nicio altă pierdere produsă printr-o lovitură de torpilă ori din alt motiv, în zona Bosforului, trebuie să fi fost vorba de transportorul

---

200 Poate că tocmai acest fapt i s-o fi părut “suspect” căpitanului I.V. Isaev, făcându-1 să creadă că are de-a face cu o navă-capcană (asta ca să-i acordăm o circumstanţă atenuantă nemeritată, de vreme ce, în jurnalul de bord, se consemnează că e vorba de “un vas de pasageri”! (n.n.)

«Struma», pe care autorităţile turceşti l-au obligat să iasă în largul Mării Negre[201][202]. După declaraţiile turceşti, câteva zile mai târziu, la 27 februarie 1942, în faţa Bosforului a fost scufundată, prin două torpile, ambarcaţiunea turcească cu motor, *Cankaia* (164 T.R.B.)[203], construită în 1879, care transporta emigranţi evrei din Bulgaria spre Palestina. Această destinaţie a vasului n-a fost cunoscută până acum (anii ’60 – n.n.). Nu figurează nici în tabelele germane de mai târziu, privitoare la navele cu emigranţi evrei la bord[204]. Iar Statul Major de legătură al Marinei Bulgare precizează: „Velierul «Cankaia» a fost scufundat în faţa Bosforului de către un submarin, cu artilerie. Informaţii mai precise nu există». Serviciul de supraveghere radio german în zona coastei românobulgare, până la Bosfor, observa – la 31 ianuarie şi 1 februarie (1942), cel puţin trei submarine sovietice1. Datorită contradicţiilor existente, pentru clarificarea acestui caz mai sunt necesare şi alte investigaţii. Pe temeiul motivelor arătate în cazul «Struma» este de crezut că acest vas a fost scufundat de acelaşi sau de unul din cele două submarine sovietice, detectate de către serviciul de observaţie radio. Submarinele sovietice au continuat, însă, şi după acest caz, operaţiunile de acelaşi fel în faţa Bosforului. Nu poate exista îndoială că obiectivul operaţiunilor întreprinse de submarinele sovietice între coasta bulgară şi Bosfor, a fost de a lovi traficul de vapoare germane şi aliate (Germaniei), şi înainte de toate traficul

---

[201] Deci, nume identificat! Şi oare să se fi înşelat David Stolier, atunci când susţinuse că explozia s-a produs, pe “Struma”, în preajma orei 9 dimineaţă, nicidecum “în zori”? (n.n.)

[202] După cum îi scrie căpitanul de rang I l.V. Isaev, la 16 iunie 1962, lui Jürgen Rohwer (n.a.).

[203] T.R.B.—Tone registru brut (volum total al spaţiilor închise); 1 T.R.B. = 2,8313 nr (n.n.).

[204] Acelaşi amiral Afif Büyüktugrul din Istanbul îi răspunde lui Jürgen Rohwer (Ia 30 iulie 1964), pomenindu-i şi acest vas, până atunci niciodată amintit în rândul ambarcaţiunilor care au transportat emigranţi evrei. Detaliile cu privire la timpul de scufundare, ca şi la cauza naufragiului, sunt contradictorii în informaţiile primite (n.a.).

tancurilor petroliere. Nu se ştie cu certitudine dacă submarinele sovietice au avut indicaţii speciale privitoare la navele turceşti care au navigat în această zonă maritimă. Este evident că majoritatea comandanţilor de submarine sovietice nu şi-au dat osteneala de a urmări vasele militare în afara apelor teritoriale turceşti. Ei au presupus, cu îndreptăţire, că mai totdeauna vasele întâlnite în afara apelor teritoriale turceşti navighează înspre zona dominată de germani sau că vin de acolo, ceea ce, în optica comandamentului submarinelor sovietice justifica o torpilare fără avertisment a acestor vase, aşa cum se practica aproape de către toate celelalte forţe maritime ale beligeranţilor.

Astfel de atacuri ale submarinelor sovietice, mai totdeauna asupra vaselor turceşti care nici nu navigau,[205]

În serviciul germanilor, au fost constatate, în măsură deosebită, în acele perioade de timp – mai ales – în care şi vasele de transport germane sau aliate (Axei) navigau sau se aflau în aşteptare prin zona de nord a Bosforului.

În cazul „Struma" trebuie clarificat dacă a fost vorba de:

a. O scufundare a vasului prin forţe de război marine, de suprafaţă, sau de către submarine sovietice. Nu pot intra în discuţie forţele *Kriegsmarinei*, deoarece, în luna februarie 1942, ele nu existau încă în Marea Neagră, pentru operaţiuni în faţa Bosforului[206].

---

[205] Este de închipuit că submarinele sovietice ar fi avut ordinul de a nu ataca vasele sub pavilion turcesc, ştiut fiind faptul că, de exemplu, submarinele sovietice au avut indicaţia, în cursul ofensivei acestora în Marea Baltică, din vara lui 1942, de a nu ataca nave suedeze recunoscute ca atare (conform declaraţiei unui căpitan sovietic ajuns prizonier) (n.a.).

[206] Ca în primul război mondial, submarinele germane s-au dovedit a fi extrem de active şi în a doua conflagraţie: Astfel, în 1942, U-Boot-urile au trimis la fund mai mult de 6 000 000 de tone (dintr-un total de 7 790 697 tone scufundate — 1664 vase)! Reichul îşi lansase submarinele, devreme, şi în Marea Mediterană, atât în partea occidentală, cât şi în partea orientală; astfel încât cuirasatul britanic "Barham" a fost torpilat la 25 noiembrie 1941, iar crucişătorul — tot britanic — "Galateea" la 15 decembrie 1941 (autorii: U-8J şi U- 205,

b. Faţă-n faţă cu cele de mai sus, există – pentru ziua acţiunii – confirmarea unui post de serviciu sovietic, un raport al unui submarin sovietic privitor la scufundarea unui vas în imediata apropiere a locului în care a fost scufundat vasul «Struma».

c. Se poate accepta, deci, cu o minimă probabilitate de siguranţă, că vasul «Struma» a căzut victimă unei întâmplări tragice care, întotdeauna, poate surveni în război, anume unui atac operat de un submarin sovietic, având drept ţintă un alt obiectiv.

După catastrofa vasului «Struma», în pofida păstrării poziţiei oficiale anterior stabilite, li s-a impus britanicilor practicarea unui punct de vedere umanitar. Dacă emigrarea evreilor din ţările balcanice n-a fost încurajată, Serviciul Secret britanic a sprijinit, totuşi, tainic, organizaţiile sioniste, în vederea pregătirii plecărilor, şi s-a admis – la scurtă vreme – ca refugiaţii ajunşi pe cale maritimă în Turcia, să poată imigra în Palestina".

S-ar zice că, deci, jertfa „Strumei" a contat! Afirmaţia lui Jürgen Rohwer nu se confirmă, din păcate, în măsura în care, iată, până şi în anul 1944, „Irgun"-ul îşi concentrase atenţia asupra Ramallah-ului, a Staţiunii centrale de radio deţinute de autorităţile britanice: „Oamenii noştri urmau să pună stăpânire pe acest post, să întrerupă emiterea programului oficial «palestinian» şi să difuzeze în locul acestuia o chemare către poporul evreu şi către naţiunile lumii, cerându-le să ajute la salvarea evreilor europeni şi la eliberarea ţării noastre de sub jugul britanic" (M. Begin) 1. Cât despre vinovaţii direcţi ai scufundării „Strumei", cei care au apăsat pe butonul lansatorului de torpile, nu s-ar putea spune că ei, măcar, şi-ar fi manifestat public regretul pentru „eroarea" produsă şi care a costat aproape opt sute de vieţi… Din contră! „La a douăzeci şi cincea comemorare a tragediei *Strumei* (februarie 1967), hebdomadarul german *Der Stern* a pretins că masacrul a fost opera unui submarin sovietic aflat în căutare de clienţi prin Marea Neagră. Ruşii se grăbiseră să riposteze printr-un articol

precum şi U-557) (n.n.).

apărut în săptămânalul politic *New Times1*, în care ei acuzau Statul Major german vinovat de a fi ordonat[207]

torpilarea, după ce au luat la cunoştinţă că Abraham Stern, şeful unui grup terorist al evreilor palestinieni – presupus a fi în solda naziştilor – a fost omorât, iar secretul activităţilor sale dezvăluit1. Şi cancelariile – mai ales cea a Turciei – continuaseră sordidul lor joc de-a v-aţi ascunselea, păstrând sub cheie arhivele şi nearătând, în privinţa adevărului, decât dispreţul tăcerii lor" (Michel Solomon[208][209]).

---

[207] în anii aceia, sovieticii dispuneau de o serie de agenţi de-ai lor strecuraţi în posturi cheie din serviciile de spionaj şi contraspionaj occidentale (vezi cazurile Kim Philby, Gordon Lonsdale, R.I. Abel etc.), sugestiv numiţi ''cârtiţe". Deci, nu-i de mirare că replica nu apare în "Pravda" sau "Izvestia" (cu difuzare şi credibilitate restrânse), ci în presa liberă, ca o punere la punct...obiectivă, documentară. De regulă, sovieticii n-au avut obişnuinţa de a-şi recunoaşte faptele, mai cu seamă pe cele care meritau să fie incriminate. Harold Adrian Russell Philby, născut în 1912 în India, unde tatăl său era funcţionar în administraţia colonială britanică, a fost racolat, conform propriei declaraţii — de către Serviciul de informaţii sovietic — "înainte de iunie 1933". Ca jurnalist talentat îşi îndeplineşte misiunile de spionaj cu succes, ajungând să lucreze, în timpul celei de-a doua conflagraţii mondiale, în Secţia D.A.S.S.I-ului, care avea ca obiectiv organizarea a diferitelor acţiuni îndreptate chiar împotriva...Uniunii Sovietice. La23 ianuarie 1963 dispare, deşi e căsătorit şi are copii. Reapare la Moscova, ocupă o funcţie importantă în acelaşi domeniu de activitate, este decorat cu Ordinul ''Steaua Roşie" şi moare aici - ca general sovietic - fiind înmormântat cu onoruri militare (n.n.).

[208] Susţinere fantezistă, absurdă, în măsura în care M. Begin, mult după război scrie: "seriosul, calmul şi convingătorul Abraham Stern" — el a combătut alături de primul comandant al "Irgunului" (David Raziei), acceptând, o dată cu intrarea Marii Britanii în războiul contra naziştilor, un armistiţiu; mai târziu, nefiind de acord cu renunţarea la armistiţiu, Stern (şi o parte din amintita organizaţie militară) s-au retras din "Irgrun", alcătuind grupul "Lehi" (Luptătorii pentru eliberarea Israelului), cunoscut şi drept "grupul Stern". De fapt, Begin nu l-a prins în viaţă pe Abraham Stern, deoarece el a pus piciorul în Palestina abia la începutul lunii mai '42, la 29 de ani, pe când Stern a fost asasinat de către englezi exact în luna scufundării "Strumei" (n.n.).

[209] Op. cit.

Efectul manevrelor de culise, ca şi al proceselor intentate şi încheiate prin achitarea inculpaţilor, se va verifica destul de curând; căci, după scufundarea „Strumei” şi până la sfârşitul anului următor (1943), exodul pe apă se va rezuma la plecarea unor ambarcaţiuni de tonaj redus, cu zece, douăzeci sau patruzeci de pasageri. Amestecul lui Radu Lecca pare să fi blocat, deocamdată, iniţiativele Agenţiei Evreieşti, preocupată să-i salveze – prin orice mijloace – pe cei în legătură cu care Reinhard Heydrich spusese limpede la Wannsee: „În timpul punerii în practică a rezolvării problemei evreieşti, toată Europa, din est şi până în vest, va fi pieptănată cu grijă… Cei evacuaţi vor trece mai întâi prin ghetouri de triaj, de unde vor fi transportaţi spre răsărit”; acolo unde, în succesiunea („logică” pentru minţile naziste) deportării îi urmează exterminarea!

Iată numele navelor cu emigranţi care şi-au ridicat ancora din porturi româneşti, în perioada ulterioară pierderii „Strumei” şi după încâlcitele jocuri puse la cale de felurite servicii secrete: „Dor de val”, plecat din Constanţa în februarie ’42, cu 14 pasageri „Euxine”, Sulina, 16 martie ’42, 11 pasageri „Mihai”, Constanţa, 17 martie ’42, 15 pasageri „Crai nou”, Constanţa, 2 aprilie ’42, 12 pasageri „Mircea”, Tulcea, 11 aprilie ’42, 40 pasageri „Europa”, Sulina, 21 august ’42, 20 pasageri „Dora”, Sulina, 22 august ’42, 15 pasageri „Viitorul”, Brăila, 19 septembrie ’42, 19 pasageri… Pare-se c-au mai părăsit porturile şi alte barcazuri, veliere, bărci, ca de pildă barcazul „Pescăruş”, plecat la 15 februarie 1942 (nu se ştie precis din ce port şi cu câţi pasageri) etc. în total aproximativ 200 de refugiaţi! Nici în anul următor – 1943 – numărul emigranţilor nu pare să fi sporit (nu există date precise). Şi, până la descoperirea *adevărului* în legătură cu torpilarea „Strumei”, pentru care *nimeni* nu avea să plătească vreodată crima săvârşită, tot nevinovaţii suferă: în pofida afirmaţiei lui Jürgen Rohwer, nici pomeneală ca englezii să-şi schimbe procedura şi haremurile impuse emigranţilor europeni. Totuşi, drama „Strumei” a răscolit

opinia publică mondială, odată cu declanşarea operaţiunilor în vederea aplicării „soluţiei finale”; ceea ce, desigur, a stânjenit, într-o măsură, mişcările hitleriştilor.

În România, s-ar fi zis că lucrurile stau alt fel decât prin diferite locuri.

MĂRTURIE (21):

Se pare că evreii erau mai bine trataţi în România decât în majoritatea teritoriilor aflate pe orbita Germaniei. Ei nu erau obligaţi să poarte steaua galbenă. Nu li se îngăduia să se înroleze în armată, deşi Annie şi Bobsie Samuelii (evreice, colaboratoare S.O.E. – n.n.), de exemplu, dădeau ajutor în spital, împăturind cearşafuri sau prestând alte asemenea munci. Cum bombândamentele deveneau din ce în ce mai distrugătoare, evreicele bucureştene s-au refugiat, ca toată lumea, la ţară. Dar în Basarabia, Bucovina şi Transnistria – numele dat teritoriului de dincolo de Basarabia, în Rusia propriu-zisă (Ucraina – n.n.), care, în ciuda avertismentelor date de Man în era administrată acum de către români – situaţia părea a fi cu totul diferită. Evreii erau literalmente trudiţi de moarte în lagărele de muncă forţată din Transnistria, şi, cu cât erau mai departe de Bucureşti, oficialităţile române se întreceau cu omologii lor nazişti în brutalizarea populaţiei evreieşti. O ocupaţie germană ar fi înrăutăţit mult, desigur, situaţia evreilor şi în România. În fapt, Regina Elena s-a dovedit a fi o bună prietenă, iar evreii se rugau pentru Antonescu, în care vedeau protectorul lor. Într-o estimare statistică realistă, publicată în 1946, Dr. Filderman, care fusese preşedintele Comunităţii Evreilor în timpul războiului (doar până în 1942, când s-a înfiinţat Centrala Evrerilor, organism „colaboraţionist” condus de R.D. Lecca – n.n.), şi care a stat el însuşi câteva luni într-un lagăr de muncă (la Tg. Jiu – n.n.), spunea, în concluzie, că «nicio altă ţară care a fost, la un moment dat, sub dominaţie nazistă, nu poate prezenta un număr atât de mare de supravieţuitori, aşa cum poate face România» (Ivor Porter, op. cit.).

Există şi opinii contrarii, susţinute de un istoric

prestigios precum Andreas Hillgruber. Referindu-se la anul 1942, el arată cum evreii-cetăţeni români aflaţi în Reich, în legătură cu care Mihai Antonescu declarase că guvernul român nu are „niciun interes” ca ei să revină acasă, în România natală, îngăduindu-le germanilor să-i evacueze în est odată cu evreii-cetăţeni germani, n-au mai fost deportaţi, deocamdată, guvernul român schimbându-şi poziţia „din motive de prestigiu”: „Din acest motiv, eliminarea evreilor români din Germania a fost, pentru moment, oprită, iar ministrul plenipotenţiar german la Bucureşti a fost însărcinat să mai întrebe o dată guvernul român. La această întrebare, secretarul general al Ministerului Afacerilor Externe al României, Gheorghe Davidescu[210], a confirmat poziţia luată anterior şi a dispus, la 15 august 1942, ca toate consulatele române şi toate serviciile din Germania şi din cadrul Protectoratului să fie informate «că guvernul român lasă guvernului Germaniei răspunderea de a aplica evreilor cetăţeni români aceleaşi măsuri pe care le aplică evreilor cetăţeni germani». După aceasta, la mijlocul lunii august 1942, au fost reluate (în Reich – n.n.) transporturile spre est[211]. Guvernul român *a*

[210] Acelaşi cu telegramele codificate, expediate la Istanbul şi Ankara: să nu se primească, în nici un caz, evreii de pe Struma pe navele S.M.R... căci ''plecarea s-a făcut contrar ordinelor date, pe riscul fiecărui călător şi, deci, cu obligaţia de a nu se mai întoarce”. Nu s-au mai întors! (n.n.).

[211] Prof. univ. Alfred Hârlăoanu, doctor în ştiinţe filologice şi cercetător istoric, a scos la lumină o serie de documente de arhivă, vechi de peste o jumătate de secol, din perioada în care Consul General român la Berlin era diplomatul Constantin Karadja: “începând cu primăvara anului 1942 (momentul scufundării «Strumei» — n.n.), diplomatul român a remis o serie de rapoarte forurilor competente din România, prin care susţine ideea salvării cetăţenilor români de origine evreiască din Germania şi din teritoriile ocupate (subi. ns.)... A reuşit astfel să salveze sute şi sute de vieţi omeneşti de urgia hitleristă. Prin intervenţia Direcţiei Consulare Române, acestor oameni li s-a permis înapoierea în ţară, pe bază de paşapoarte. Prin notele şi referatele sale... diplomatul Karadja se dovedeşte a fi un om de o înaltă principialitate şi corectitudine, trăsătura sa definitorie fiind, însă, umanismul”. Din aceeaşi sursă citäm raportul — datat 17 decembrie 1943 — al lui Constantin Karadja către M. Antonescu, în care

mers chiar mai departe (subl. ns.), trecând peste măsurile preconizate de partea germană. Consilierul pentru problemele evreieşti (pe lângă Legaţia germană la Bucureşti – n.n.), Richter, a declarat că, în conformitate cu dorinţa exprimată de Mareşalul Antonescu, vicepreşedintele Consiliului de Miniştri, Mihai Antonescu, a cerut în scris1 «ca serviciile germane să efectueze *strămutarea evreilor* (subl. ns.) din România şi să înceapă imediat [212] cu transportarea evreilor din judeţele Arad, Timiş-Torontal şi Turda[213]. Pentru a pune la punct amănuntele cu privire la efectuarea acestor transporturi din România, s-a hotărât ca însuşi Comisarul General Lecca să plece neîntârziat la Berlin[214]. Înlăturarea evreilor

---

transcrie, drept argument important, fragmente dintr-un discurs rostit de Adolf Hitler: "Dacă ar fi vorba să pierdem războiul, vă pot garanta că nici un evreu nu va rămâne în viaţă în Europa Centrală". Apoi, adâncind "problema evreiască", ajunge să susţină că "aceşti nenorociţi... siliţi să-şi părăsească locuinţele", trebuie să-şi poată găsi "un refugiu temporar în România, unde vor fi bine trataţi". Prof. univ. A. Hârlăoanu explică totodată: "Este foarte interesant faptul că, înainte cu mult de exilul care a durat aproape două mii de ani, când poporul lui Israel a fost împrăştiat în lume, profeţii, prevăzând ce se va întâmpla, au avut grijă să îndemne pe oameni, prin scrierile şi cuvântările lor, chemându-i să Înfăptuiască binele în ţara în care soarta îi va purta şi cerându-le să depună eforturi pentru propăşirea cetăţii şi a patriei în care ei vor trăi: «Căutaţi binele ţării în care v-am dus robi şi rugaţi-vă Domnului pentru ea, căci de propăşirea ei atârnă şi fericirea voastră!» (Ieremia 29:7)".

212 Probabil la mijlocul lunii iulie 1942 — scrisoarea lui Mihai Antonescu, pe care acesta i-a înmânat-o S.S.-Hauptsturmführerul Richter (Gustav), şi care a fost anexată — în fotocopie — la raportul şefului SP-ului şi SD-ului (Ernst Kaltenbrunner) către S.S. Reichsführer (Heinrich Himmler), 26 iulie 1942 (n.a.).

213 Notă oficială a lui Luther (Martin, Subsecretar de stat la Ministerul Afacerilor Străine german), datată 17 august 1942 (n.a.).»

214 „Amneziile"lui Radu Lecca sunt, de fapt, „minciuni prin omisiune". Astfel, şi numele lui Franz Rademacher lipseşte complet din amintirile sale, deşi el descrie o vizită la Berlin, mai târzie, însoţit fiind (atunci) de către Gustav Richter. Selecţia pe care pretinsul „salvator" al evreilor români o practică, ţine, tocmai, de... ştergerea urmelor şi, implicit, a răspunsurilorce îi reveneau, indiscutabil. Acest Franz Rademacher este consilierul specializat, la M.A.S., pentru relaţia cu

din România ar fi urmat să înceapă în jurul datei de 10 septembrie 1942 şi viza, iniţial, doar pe evreii apţi de muncă[215]. Aceştia urmau să fie transportaţi în districtul Lublin şi, acolo, «să fie puşi la muncă». *După trecerea graniţei române, aceştia urmau să-şi piardă cetăţenia română* (subl. ns.) [216]. Din cauza unui conflict de competenţe[217], între Ministerul

Afacerilor Străine german şi R.S.H.A.-ul (Rechssicherheisthauptamt Biroul Central al Siguranţei Reich-ul n.n.), Comisarul General român Lecca a avut, în cursul vizitei sale la Berlin, doar o scurtă întrevedere cu consilierul de legaţie Rademacher. Felul în care a fost primit Lecca a jignit profund partea română (afirmă von Killinger, la 28 august 1942, într-o epistolă adresată lui Martin Luther n.a.). Cu toate acestea, *se pare* (subl. ns.) că acţiunea de îndepărtare a evreilor din Românmia a început (Hillgruber precizează că acest fapt este consemnat în notele oficiale ale Subsecretarului de stat Luther, la data de 24 septembrie 1942: însă, foarte important,

---

legionarii români refugiaţi în Reich, în frunte cu Horia Sima (la sfârşitul aceluiaşi an 1942, căpetenia legioană evadează din lagărul de la Berkenbrück, şi se ascunde în Italia

215 Subsecretarul de stat Luther către S.S. - Reichsführerul (Heinrich Himmler), 11 august 1942 (n.a.).

216 Detaliu grav, incriminatoriu! Exact la fel s-a procedat şi cu cei de pe Struma sau de pe celelate ambarcaţiuni cu emigranţi care au părăsit România în deplină legalitate, cu paşapoarte în regulă şo viză de ieşire din ţară. Dintr-odată, însă, fără excepţie, toţi se pomenesc lipsiţi de orice apărare,, nişte apatrizi azvârliţi la voia întâmplării, într-un univers duşmănos, într-o lume cuprinsă de ură, de lupte sângeroase, cu milioane de victime nevinovate (n.n.).

217 Acest conflict de competenţe a izbucnit din cauză că iniţiativa scrisorii lui Mihai Antonescu i-a aparţinut R.S.H.A-ului, adică S.S.-Hauptstrumführerul Richter, iar Ministerul Afacerilor Străine se văzuse pus în faţa faptuluin împlinit, Ribbentrop i-a comunicat subsecretarului de stat Luther, la 28 august 1942, că de acum înainte trebuie să-l informeze mai întâi pe el, Ministem; Afacerilor Externe al Reichului, cu privire la tratativele purtate cu guvernele străine. Ribbentrop a aprobat, însă, măsurile care fuseseră deja luate în România (N.G. 3985, p. 3: Ribbentrop către Luther, 28 august 1942) (n.a.).

„Amănuntele nu se cunosc” n.n.) dar probabil (subl. ns.) că, după scurtă vreme, ea a fost din nou întreruptă, căci rapoartele ministrului plenipotenţiar german la Bucureşti indicau, de la mijlocul lunii decembrie 1942, *o schimbare din partea guvernului român în problema evreiască* (subl. ns.), schimbare care coincide cu oscilaţiile politicii externe a României şi cu înfrângerea armatelor române la Stalingrad[218][219]. La 12 decembrie 1942, Killinger a informat Ministerul Afacerilor Externe german că comisarul general Lecca a primit, din partea Mareşalului Antonescu, însărcinarea de a organiza «emigrarea a 75.000 până la 80.000 de evrei în Palestina şi Siria Singura condiţie pentru aprobarea emigrării era ca pentru fiecare emigrant să se plătească 200.000 de lei. El, Killinger, i-a exprimat imediat lui Lecca *dezacordul faţă de acest plan* (subl. ns.), evidenţiind că, în afară de faptul că emigrarea evreilor capabili de a purta arme ar mări forţa militară a părţii adverse, transportarea evreilor în Palestina *contravine total înţelegerii stabilite de Germania cu Marele Muftiu al Ierusalimului, precum, şi cu Raşid Ali* al-*Gaylani, preşedintele* Consiliului de Miniştri al Irakului (subl. ns.) [220]. În raportul adresat de Killinger Ministerului

---

218 Ar putea fi vorba şi de o intoxicare premeditată a părţii germane, de către partea română (n.n.).

219 Bătălia de la Stalingrad durează de la 4 septembrie 1942 până la 2 februarie 1943. Majoritatea trupelor româneşti participante la luptă cad în prizonierat (n.n.).

220 Marele Muftiu s-a refugiat, în timpul războiului, la Berlin, fiind, evident, un inamic al evreilor, un adversar al imigrării lor în Palestina. Unii lideri musulmani se grăbesc să declare că “Lupta împotriva Angliei nu este o luptă împotriva poporului englez, ci împotriva evreilor. Churchill e de mulţi ani în solda lor”. Dac-ar fi fost, într-adevăr, “Struma”: n-ar fi ajuns la fundul mării, cu încărcătura sa preţioasă, de vieţi nevinovate! Şi evreii europeni n-ar fi fost lăsaţi să piară, exterminaţi de către naziști, neputându-se adăposti în Palestina. în schimb, atunci când puteau, printr-un paradox pe care numai Istoria îl produce, ei săreau în ajutorul britanicilor; căci, prin forţa împrejurărilor, trebuiau să ţină cu Aliaţii, chit că, în interiorul Eretz Israelului, erau nevoiţi să lupte împotriva lor, a Puterii Mandatare. Astfel, Comandamentul trupelor engleze din Orientul Mijlociu i-a cerut

Afacerilor Externe al Germaniei se accentua că planul Conducătorului Statului fusese elaborat din motive de ordin financiar şi de politică internă. Mareşalul respinge o acţiune radicală îndreptată împotriva evreilor despre care nu se poate dovedi c-ar fi comunişti. În răspunsul dat la 9 ianuarie 1943, Subsecretarul de stat Martin Luther a precizat, în mod deosebit, că *acest plan al guvernului român trebuie să fie zădărnicit cu orice preţ* (subl. ns.).

---

lui David Raziei, primul comandant al Irgunului (imediat după izbucnirea războiului, Irgunul suspendase acţiunile represive contra englezilor), să trimită un grup de comando important în Irak, acolo unde dominau fostul Mare Muftiu al Ierusalimului, împreună cu trupele naziste (un avion aparţinându-i Luftwaffei, îl va ucide în timpul unei lupte, la 20 mai 1941). M. Begin arată: ''Pentru a-şi menţine politica, Anglia a folosit două instrumente. în primul rând, au fost comisiile de anchetă — şi s-au succedat o serie întreagă de asemenea comisii care veneau şi plecau. Aceste comisii, socotite a avea rolul de arbitri imparţiali, insistau necontenit asupra faptului că, în Palestina, exista un conflict între două «drepturi» şi de aceea era necesară menţinerea în permanenţă a unei prezenţe — Puterea Mandatară — care să joace rolul celei de a treia părţi, şi căreia îi revenea luarea deciziilor. Celălalt instrument erau «Cărţile Albe». S-au succedat o serie întreagă, enumerând, în termeni juridici şi ponderaţi, «argumente» şi diverse pretexte care să justifice împiedicarea evreilor de a veni în Palestina, iar pentru cei care se şi aflau acolo, limitarea posibilităţilor de dezvoltare. Acest ciclu s-a repetat în câteva reprize: arabii erau încurajaţi, uneori pe faţă, să-i atace pe evrei; atunci sosea o comisie de anchetă care întocmea un raportase publica o «Carte albă» şi imigraţia era suspendată sau redusă la aproape nimic". într-o discuţie purtată de Mihai Antonescu, mai târziu — în 15 februarie 1944 — cu von Killinger, reprezentantul Germaniei nu s-a jenat să-l roage pe Mareşalul Antonescu (prin intermediar) "să ţină cont că plecarea evreilor români în Palestina i-ar indispune mult pe arabi, care sunt prietenii germanilor, sugerând ca să se adopte de către Guvernul român o atitudine asemănătoare cu cea germană. Am arătat dlui. von Killinger — notează M. Antonescu — că nu o dată, ci de mai multe ori Guvernul român şi-a exprimat punctul său de vedere care este favorabil emigraţiunii evreieşti şi i-am spus categoric căGuvernul român şi românii nu pot omorî pe evrei. Astfel că, între soluţia emigraţiunii şi soluţia rămânerii în ţară, Guvernul român nu vede nici un titlu pentru ca să fie el însuşi contra soluţiei de emigraţiune. Dacă dl, von Ribbentrop ţine atât de mult să menajeze pe arabi, unde evreii ar dori să plece, şi se gândeşte la sensibilitatea arabă, cred că dsa. ar

Guvernul Germaniei nu va accepta, în niciun caz, o astfel de rezolvare a problemei evreieşti. El cere să i se pună în vedere guvernului român – lăsând la o parte argumentele menţionate de ministrul plenipotenţiar (von Killinger) – că inamicul va considera asemenea măsuri ca un semn de slăbiciune şi se va comporta în mod corespunzător. România nu trebuie să se aştepte la «o apreciere mai îngăduitoare din partea propagandei inamice, în ceea ce priveşte politica sa în problema evreiască», chiar dacă va întreprinde un astfel de pas. Obiecţiile germane nu au avut, însă, niciun efect. Mai mult, în săptămânile care au urmat, au părăsit România mici transporturi de emigranţi evrei”[221]

Şi, totuşi, Mihai Antonescu însuşi o va recunoaşte cândva – la 21 iunie 1944 – în cadrul unei conferinţe (cam

face bine să se gândească şi la sensibilitatea românească. Ştiu că toate revoluţiile au avut sloganurile lor şi că revoluţia naţional-socialistă şi-a făcut din antisemitism o problemă fundamentală. Dar problemele poporului român sunt probleme distincte şi acest lucru trebuie să fie judecat cu toată obiectivitatea”. Ceea ce intrigă în mod deosebit este faptul că, în urmă cu aproximativ o lună (exact: între 10 şi 12 ianuarie 1942), Mihai Antonescu a putut discuta faţă-n faţă cu von Ribbentrop, iar Ion Antonescu cu Hitler, la Cartierul General de la Rastenburg. Toate întrevederile s-au desfăşurat sub semnul unor reproşuri reciproce (n.n.)

[221] Reiese, aşadar, că în intervalul ianuarie-februarie ’43, din porturile româneşti ar fi plecat, pe Marea Neagră, un anumit număr de ambarcaţiuni modeste, ducând emigranţi evrei spre Palestina. Din păcate, nu dispunem de date certe în legătură cu aceste transporturi, mai ales că — se pare — blocarea exodului pe Marea Neagră n-a ţinut, după torpilarea “Strumei”, „doar puţin“, ci tot anul 1942 (cu excepţia celor 8 ambarcaţiuni plecate între martie-septembrie ’42, cu aproximativ 200 de refugiaţi la bord); blocajul s-a prelungit şi într-o bună parte a anului 1943... Radu Lecca se referă la asemenea transporturi; “La începutul anului 1942, Centrala Evreilor (abia înfiinţată — n.n.) a organizat, cu ajutorul societăţii de turism «România», care era semistatală, câteva expedieri de evrei care au «naufragiat» pe coasta palestiniană. Am mai dat autorizaţii de a face astfel de transporturi unui căpitan de cursă lungă din Galaţi, însă aceste emigrări, care în total nu au întrecut patru sute (!) de emigranţi, erau prea costisitoare, din cauză că se pierdeau vasele, iar personalul de navigaţie risca să facă şi închisoare în Palestina” (n.n.).

tardive) la care participă, alături de Radu Lecca, Dr. Filderman, Al. I. Zissu şi dr. Zimmer.

Împotriva solicitărilor Agenţiei Evreieşti, organele guvernamentale au opus drept contraargumente: mai întâi, că aceşti refugiaţi au trăit sub un regim nazist şi c-ar fi posibil ca, printre ei, să fie şi agenţi ai inamicului; în al doilea rând, faptul că există, în Eretz Israel, o penurie de alimente. Cu privire la prima obiecţie, Agenţia a precizat şi a repetat ideea potrivit căreia, arătând că ar fi posibil ca aceşti refugiaţi să fie primiţi într-un lagăr de concentrare, urmau să fie eliberaţi pe măsură ce identitatea lor va fi stabilită cu precizie absolută; ceea ce ar satisface cerinţa Guvernului palestinian. Cât despre obiecţia a doua, s-a explicat că mai mult de două treimi din refugiaţii de pe «Struma» sunt oameni pregătiţi pentru muncă şi pentru luptă. Motivul penuriei de alimente, invocat în legătură cu sute de oameni vârstnici care caută să se salveze, pe răspunderea lor, de la chinuri şi moarte, constituie o justificare suficientă a maturităţii lor şi a caracterului sufletesc bun, dovedind cât de îndreptăţită este cerinţa lor de a fi sprijiniţi. Pentru a doua oară se află comunitatea evreiască mondială copleşită, în totalitatea ei, de suferinţă şi de nedumerire, în faţa catastrofei care a dus la lichidarea a sute de fiinţe complet nevinovate, scăpate din iadul nazist, cerşindu-şi salvarea în Căminul Naţional. Este vie, încă, în amintire, tragedia vasului «Patria», care a fost torpilat[222] şi a sărit în aer în portul Haifa, după ce Guvernul Mandatar al Eretz-Israelului a refuzat să deschidă porţile ţării pentru aceşti emigranţi, terorizându-i…" Depoziţia unicului martor ocular care a supravieţuit scufundării „Strumei" spune mai mult decât orice alt act de acuzare, rostit de o instanţă judecătorească, îngăduindu-ne să cunoaştem cu precizie ce anume s-a petrecut toate sculele necesare unei astfel de operaţiuni. A pescuit cadavrul lui Lazăr, încă un cadavru, iar mie mi-au dat primul ajutor, transportându-mă în sat. Am zăcut două

[222] M.Begin (op.cit.) susţine, în deplină cunoştinţă de cauză, că nava «Patria» a fost sabordată şi nu torpilată (n.n.).

zile în infirmeria satului, sub paza jandarmilor, ziua şi noaptea. În cea de a treia zi m-au dus în staţiunea Biscutra. Am fost interogat în amănunţime cu privire la cele întâmplate, apoi o ambulanţă m-a transportat la spitalul din Hidupaşa. Nici acolo n-am putut lua legătura cu nimeni. Patrusprezece zile au trebuit să treacă până să pot umbla pe picioare. Atunci am fost dus la Poliţia Centrală. Am fost, timp de 48 de ore, arestatul Poliţiei. Am stat într-o celulă strâmtă. M-au fotografiat din toate părţile, aşa cum se obişnuieşte cu orice delincvent. Mi-au dat şi un număr: 704 (David Stoliar1).

Adevărul este că autorităţile turceşti s-au dovedit a fi extrem de duplicitare în cazul STRUMA şi, în principiu, în problemele umanitare legate de aşa-zisa „problemă evreiască", de soluţionarea căreia prea multe state (nu numai Reichul nazist) se socotesc îndreptăţite a se ocupa în felul lor specific. Astfel, ziarul palestinian „Haboker", din 5 martie 1942, publică o înştiinţare a Agenţiei Arabe de ştiri, provenită de la corespondentul ei din Istanbul, în care turcii, pentru a scăpa de orice vinovăţie care le incumbă, nu se sfiesc să arunce întreaga responsabilitate asupra autorităţilor româneşti: „În ceea ce priveşte scufundarea vasului «Struma» de către mine marine, în Marea Neagră, căpitanul vasului confirmă[223] că s-au aflat pe punte 769 de olimi[224] şi de refugiaţi, şi că s-au descoperit câteva dovezi necunoscute până acum; ca rezultat al acestor descoperiri, Turcia a aparţinând partidelor liberal şi conservator, iată un extras din dialogul purtat, ca urmare a catastrofei, de colonelul Wedgewood M.P. şi vicontele Cranbome1, ministrul Coloniilor: *Col. Wedgwood*: Pot să-l întreb pe nobilul lord dacă el nu-i la fel de sigur ca mine că torpila care a scufundat *Struma* a fost ultima speranţă a acestor refugiaţi nefericiţi, ferindu-i să cadă iarăşi în mâinile lui Hitler? Şi mai pot să-l întreb, de asemenea, dacă el nu se gândeşte că sângele victimelor ne

223 Ajungând, în cele din urmă, în Palestina, el va apuca acolo întemeierea statului Israel (n.n.).

224 Imigranţi (n.n.).

pătează mâinile?

Vicontele Cranbome: Stimaţi lorzi, eu simpatizez în mod sincer şi împărtăşesc emoţia care a pus stăpânire pe nobilul lord Wedgwood. Într-adevăr, acest incident este atât de teribil, încât noi toţi trebuie să încercăm un sentiment de compasiune faţă de victime. Dar eu gândesc că nobilul lord se pripeşte să tragă concluziile sale, într-un fel, să spunem prematur. Au existat păreri care pretindeau că nava s-a ciocnit de o mină plutitoare rătăcită. Au existat de asemenea şi sugestii mult diferite. Tot ceea ce pot spune în prezent este că noi am trimis un mesaj ambasadorului britanic la Ankara, cerându-i să stabilească circumstanţele exacte ale oribilului eveniment şi să ne raporteze de urgenţă concluziile sale.

Treizeci şi doi de ani[225] sau şi scurs de atunci, dar concluziile ambasadorului Maiestăţii Sale la Ankara continuă să fie aşteptate la Foreign Office! în Camera Comunelor, deputatul N. Davis, liberal, îl va acuza direct pe sir Harold McMichael de antisemitism, reamintindule membrilor Camerei Comunelor că înaltul Comisar, luând cuvântul la microfonul Radio Ierusalim, i-a ameninţat în repetate rânduri pe emigranţii evrei. «Cei pe care noi i-am expediat în insulele Mauriciu (aluzie a

„Subsemnaţii care, în trecut, am avut poziţii de răspundere în viaţa publică şi culturală a evreilor din România, avem onoarea a vă ruga să binevoiţi a transmite Guvernului Maiestăţii sale, la Londra, împreună cu expresia profundei noastre îndolieri cauzată de victimele nevinovate de pe «Struma», prezentul memoriu privitor la tragicul eveniment şi la cauzele sale.

1. Cele 760 de suflete care au pierit pe «Struma» n-au fost victimele unei catastrofe neprevăzute. Presupunem că aceşti 760 de bărbaţi, femei şi copii ar fi putut fi salvaţi, dacă Guvernul palestinian ar fi îngăduit ca o parte din cele 3.000 de certificate de imigrare, recent garantate, să le fi

[225] Fost subsecretar de stat la Ministerul Afacerilor Externe britanic, demisionat în februarie 1937, devenit lord Salisbury. Este ministru al Coloniilor în momentul scufundării “Strumei” (n.n.).

fost atribuite.

2. Care ar fi putut fi crima morală sau politică, a acestor refugiaţi, care să justifice refuzarea certificatelor? Singura lor vină este că ei au căutat şi au găsit o cale periculoasă, dar pe care au ales-o totuşi, pentru a scăpa din iadul nazist. Salvaţi din ghiarele naziste, de execuţia în masă, de deportările asasine din Transnistria, de moartea prin inaniţie la care erau supuşi în România[226], aceşti refugiaţi sperau să găsească deschise pentru ei – ca pentru oricare dintre cei ameninţaţi cu moartea – porţile unei ţări civilizate, în special ale unei ţări aliate, sau ale uneia care stă sub protecţia Marii Britanii, stăpânitoare a mărilor libere şi campioană a justiţiei şi a umanităţii. *Dar ei au fost amarnic înşelaţi* (subl. ns.).

3. Cei de pe Struma n-au fost victimele războiului sau soldaţi căzuţi în luptă. Ei şi-au găsit moartea din pricină că una din cele mai elementare reguli de comportare umană şi de lege internaţională nu le-au fost aplicate şi lor.

4. Colonia românească din Palestina, ca şi mulţi dintre membrii săi, au informat autorităţile locale prin

O singură dată am dat dispoziţie să fie oprită (emigraţia – n.n.), (atunci) când Statul Major mi-a făcut o întâmpinare scrisă, după experienţa vaporului «Struma», şi când, *datorită aprobării dată de noi* (subl. ns.), fuseseră omorâţi în acea torpilare mulţi evrei. Şi nu vreau să se creadă că, cu aprobarea Guvernului român, se organizează asemenea transporturi care nu constituie o certitudine de emigraţie, ci de aventură sau de moarte pentru cei care pleacă. Şi, deci, în loc să fac bine statului român, să-i fac rău. Absolut în toate cazurile, afară de acest lucru (după scufundarea «Strumei» – n.n.), am fost pentru libertatea de emigraţie. Din primul ceas în care au fost delegaţi germani ai S.S.-ului pentru organizaţia evreiască, care mi-au propus să ia dânşii în România organizarea întregii

---

226 După cum s-a văzut, călătorii făcuseră sacrificii materiale majore, pentru a-şi plăti exodul; însă, indiscutabil, nu avem de-a face cu oameni subnutriţi încă de acasă, ci doar cât s-au aflat la bordul „STRUMEI“.

probleme evreieşti, ca apoi să constituim un serviciu public român (!) care să se ocupe de aceasta, sau să ia statul organizarea problemei evreieşti, am refuzat net. Am spus de la început că sunt împotriva oricărei soluţiuni fizice şi nu pentru că practic o doctrină personală, dar pentru că *poporul român este un popor tolerant şi aş lucra împotriva poporului român, dacă aş practica asemenea metode. În al doilea rând, pentru că noi respectăm viaţa şi legile vieţii. Noi nu putem să facem şcoala crimei şi a altor acte violente, pentru că poporul acesta nu suportă asemenea metode...* (subl. ns.). Cu acel prilej am insistat şi am spus: Guvernul român este pentru libertatea de emigraţie. De atunci încoace, absolut în toate ocaziunile am stat pe această poziţiune şi nu există o singură cerere serioasă de emigrare, care mi-a fost făcută, şi care să nu fi fost aprobată[227].

Este greu de stabilit, astăzi, în ce măsură Mihai Antonescu, şi chiar Ion Antonescu, au scăpat de manipulările tandemului Lecca-Richter, implicit de cele ale serviciilor secrete naziste. Cu conştiinţa aparent împăcată, fostul Comisar General pentru problemele evreieşti explică, în felul său, împrejurările complexe, adeseori tragice, la desfăşurarea cărora a avut, indiscutabil, un rol major, nefast. Se păstrează în arhive documente lămuritoare, ca de exemplu *Nota* întocmită în timpul convorbirii purtate de M. Antonescu cu K. Richter, consilier al Legaţiei germane, şi Radu Lecca. Era într-o miercurea, 1942, noiembrie 11.

MĂRTURIE (23):

Domnul Richter a venit cu domnul Lecca la mine, ca

---

227 Atunci când rostea aceste cuvinte, situaţia fronturilor era următoarea: din primăvara lui ’44, aviaţia anglo-americană bombardează oraşe româneşti, inclusiv Capitala • pe frontul de Răsărit, peste puţine zile se va declanşa ofensiva sovietică în mai multe direcţii • la 4 iunie ’44 este eliberată Roma • la 6 iunie are loc debarcarea Aliaţilor pe coasta Normandiei (deschiderea celui de-al doilea front în Europa) • etc. A doua zi de la rostirea cuvântării sale se vor împlini exact trei ani de la intrarea României în război, alături de Axă (n.n.).

să discute unele probleme evreieşti. I-am arătat domnului. Richter că am instituit o comisie ministerială tocmai cu scopul să se evite unele greşeli; că, indiferent cum va fi judecată această măsură, am considerat-o esenţială, pentru că s-au făcut unele *abuzuri şi acte de barbarie* (subl. ns.) pe care nu le pot îngădui. Eu am lucrat împotriva elementului economic evreiesc, pentru că este o problemă naţională. Am făcut legi de expropriere a patrimoniilor evreieşti cu scopul constructiv de a ajuta burghezia românească *să se poată înstări* (subl. ns.) prin bunurile care fuseseră acaparate de evrei într-o proporţie rapidă şi excesivă (sună ciudat, în gura unui om de justiţie, asemenea criteriu discriminatoriu, realmente *excesiv*, ca atâtea şi atâtea măsuri cu caracter extremist, rasist – n.n.). Sunt pentru stăpânirea totală a vieţii economice româneşti de către elementul românesc, dar sunt potrivnic măsurilor barbare şi actelor de teroare (îndreptate) împotriva unor oameni sărmani care nu se pot apăra şi a unor oameni slabi… Excesele nu aparţin guvernului (?!) şi eu am intervenit de trei ori până azi, pentru a pune ordine în tratamentul acesta al evreilor. Unele organe periferice au făcut greşeli şi abuzuri care trebuie curmate. În acelaşi spirit am dat aprobarea ca să se trimită evreilor din Transnistria haine. Chiar dacă aş fi judecat din nou ca francmason, sau, deşi am făcut legile de expropriere, s-ar crede că dau înapoi. Asupra regimului evreiesc eu nu dau nici înainte, nu dau nici înapoi. Înţeleg să iau măsuri economice pentru înstărirea Neamului Românesc, dar nu măsuri sălbatice de luptă împotriva unor persoane fizice prin acte de barbarii inutile. Aprobarea pe care am dat-o ca să se trimită haine celor din Transnistria urmăreşte acelaşi lucru: ca să nu se creadă că Guvernul român este în stare să facă acte de sălbăticie. Am folosit acest prilej pentru a discuta cu dl. Richter problema evreilor care la Bug au fost supuşi unui regim grav, şi i-am atras atenţia că purtăm totuşi o răspundere asupra sorţii acelora care pleacă de pe teritoriul românesc[228]. De aceea, *în ultima*

[228] în Eu i-am salvat... comentariile lui Lecca sunt. ca de obicei, un

vreme (subl. ns.) m-am ocupat personal ca să văd condiţiile în care se pot admite unele expatrieri de evrei spre Palestina, Turcia, Siria şi Orientul Apropiat… Dl Richter mi-a declarat că evreii care sunt luaţi din România şi din alte părţi sunt duşi în Polonia, unde sunt organizaţi în cadrele (tabere) de muncă şi supuşi unui regim care, fără să fie de lux, este totuşi de conservare fizică[229][230]…

Radu Lecca, referindu-se la acelaşi an 1942, atunci când conflictul cu militarii s-a acutizat pe bună dreptate, explică – în felul său denaturat – perioada de suspendare a emigraţiei pe mare.

Marele Stat Major şi Vasiliu nu s-au liniştit, însă, şi în aceeaşi şedinţă au găsit un nou cal de bătaie: *emigrările* (subl. ns.). Au cerut ca (!) Consiliul de Miniştri să interzică emigrările evreilor pentru două motive: *primul*, că vasele întrebuinţate pentru emigrări nu se mai întorc în ţară şi, deci, tonajul marinei comerciale este în permanentă scădere. *Al doilea*: că evreii care pleacă în străinătate, pe lângă că fac în Europa propagandă antiromânească, mai duc cu ei şi material informativ militar şi economic (!). Am răspuns că vasele care pleacă sunt epave, care stau de ani de zile neîntrebuinţate în porturi. În ce priveşte materialul informativ economic şi militar, cred mai curând că miile de evrei repartizaţi de Marele Stat Major, Direcţiei Generale a Statisticii Statului Român (pentru muncă obligatorie – *n.n.*) pot reprezenta un pericol de spionaj… Obiecţiile mele

---

amestec — oarecum subtil — de adevăr şi neadevăr (faptele şi gândurile reale slujind de cărăuşi ai minciunilor). Tehnică profesionistă de dezinformare! Cât despre "mila" lui fală de evreii păstoriţi de Centrală, să nu mai vorbim… (n.n.).

229 Cu nici zece luni în urină, Mihai Antonescu telegrafia la Ankara, sub semnătură proprie: „Aşa cum v-am comunicat, nu pot fi primiţi evreii de pe vasul Struma, pe vasele S.M.R., şi nici repatriaţi". De astă dată, conjuctura militară şi politică îl obligă pe M.A. să-şi „nuanţeze" punctele de vedere (n.n.).

230 Din Emigraţia populaţiei evreieşti… Este puţin probabil ca M. Antonescu să nu fi ştiut nimic cu privire la fptele care - la data aceea - îngroziseră globul terestru: Auschwitz, Bikenau, Maidanek, Treblinka… (n.n.).

nu au fost luate în consideraţie, iar Consiliul, cu majoritate de voturi, *a interzis orice emigrare pe viitor* (subl. ns.). Militarii apărau, deci, interesele engleze şi germane, contrare celor româneşti, lăsând la o parte barbaria de a declara o populaţie (ca fiind) indezirabilă, de a-i lua toate drepturile şi de a nu-i da voie să plece.

Poate n-ar strica să amintim că toate procesele legate de cazul „Struma”: se vor încheia – fie începute în timpul războiului, fie după război – fără să se pronunţe vreo condamnare reparatorie. Morţii cu morţii, vii cu vii! Cât despre făptaşii direcţi, nici pomeneală ca ei – „torpilatorii” – să fi fost aduşi în boxa acuzaţilor, pentru a fi traşi la răspundere; sub scutul însângerat al zeului Marte, multe crime colective şi-au găsit pseudocircumstanţe atenuante… Iată cum arată hotărârea judecătorească referitoare la membrii Comitetului „Alyia”: „DISPUNEM clasarea cauzei privindu-i pe membrii componenţi ai Comitetului de emigrare a evreilor – Alyia – şi 1

anume: Eugen Meissner, preşedintele comitetului, Ella Gutman-Bunescu, Ariel Leibovici, Herşcu Zissu (A.L. Zissu) şi Max Schwartz, membri, şi Haimovici, secretar, apoi pe armatorul de vapoare (!) Jean Pandelis, supus grec, neconstatându-se în sarcina lor nici faptul denunţat al omorului cu voinţă şi nici acela al omorului fără voie, prevăzut de art. 467 Cod Penal, prin nesocotirea legilor şi regulamentelor, în efectuarea transportului emigranţilor evrei, pe vaporul «Struma», emigrare care a avut un sfârşit tragic, prin scufundarea lui de către un submarin german” sau de o mină marina, sinistru regretat de toată lumea civilizată”[231][232]. Tot atunci, în documentele întocmite în vederea judecăţii, sé afirmă printre altele: „Astfel se explică (caracterul aşa-zis cvasiclandestin al emigrărilor în Palestina – n.n.) că guvernul turc, neobţinând autorizaţiunea guvernului englez, nu a tolerat debarcarea şi transportul evreilor prin teritoriul statului turc, iar evreii

[231] Toţi arestaţi şi deţinuţi în Penitenciarul Văcăreşti, apoi judecaţi în stare de libertate (n.n.).

[232] Inexact! Nu li s-a îngăduit, în nici un fel, coborârea pe ţărm (n.n.).

îmbarcaţi, care ştiau că trecerea prin Dardanele şi Marea Egee era periclitată de avioanele şi vasele de luptă ale beligeranţilor, au stăruit să rămână pe vapor, în condiţii grele, pe care totuşi le suportau, nădăjduind să li se admită, până în cele din urmă, să debarce pe pământ turcesc[233], în drum spre Palestina. Această autorizaţiune, însă, nu le-a mai venit şi, spre disperarea lor, s-au văzut cu surprindere scoşi din apele turceşti, în ziua de 12 februarie 1941[234] readuşi în apele internaţionale ale Mării Negre, unde, după numai câteva zile[235] de staţionare cu motorul defect, s-a produs scufundarea vaporului, cam în acelaşi loc unde fusese scufundat şi vasul turcesc Konia" (erau deosebit de active Se/-urile!).

Dar, la vremea respectivă, în 1942 – 1943, lovitura sub centură pusă la cale de Radu Lecca, în deplină înţelegere cu von Killinger, cu Richter şi cu „tehnicienii" Abwehrului, vizau anihilarea lui Jean Pandelis1, nu numai organizator al expediţiei „Struma", ci şi omul destinat de cei din Istanbul, de la Oficiul Palestinian[236][237], să continue acţiunea de transportare pe Marea Neagră a emigranţilor evrei din România şi din ţări învecinate, „fiind considerat cel mai bun specialist în tratativele" cu administraţia locală şi conducătorii acesteia, armatorul grec având „de la *Jewish Agency* concesiunea transporturilor de emigranţi legali" pentru Palestina (declaraţia A.L. Zissu). Pandelis a fost acuzat, deci, şi în procesul scufundării „Strumei" (1944 – 1945), însă – în faţa Curţii Marţiale a Comandamentului Militar al Capitalei – şi în 1943, pentru calomnie, când principalul martor al acuzării, dr. Arthur Tester s-a comportat destul de ciudat în instanţă. Se păstrează în arhive o notă, datată 21 aprilie 1943, relatând

---

233 De astă dată foarte exact! (n.n.).

234 Tot inexact! Ceea ce ilustrează caracterul destul de formal al acţiunii judecătoreşti. Data reală a torpilării: marţi 24 februarie 1942. (n.n.).,

235s Inexact: o singură noapte! (n.n.).

236 Născut în anul 1908 (?) la Istanbul. Fără antecedente penale (n.n.).

237 Reprodusă în Emigrarea populaţiei evreieşti... (op. cit.).

în ce anume a constat mărturia depusă de dr. Tester: „În ziua de 20 aprilie a.c., ora 17, 30, Curtea Marţială a Capitalei a judecat în continuare procesul privitor la Jean Pandelis, armator, cetăţean grec, dat în judecată pentru faptul că a defăimat şi atins onoarea demnitarilor ţării şi a şefilor de autorităţi. După ce s-a luat cuvenitul jurământ sublocotenentului Paleologu, translator al Ministerului de Externe, a fost audiat în continuare doctorul în drept Arthur Tester, martor al acuzării. Martorul a dat relaţii asupra legăturilor sale cu Jean Pandelis, pe care îl cunoaşte de doi ani, având despre el o impresie foarte bună, în toate ocaziunile. În octombrie sau noiembrie 1942, martorul a luat contact cu Pandelis, în legătură cu organizarea emigrărilor de evrei prin Soc. «Cunard Linie»,

unde Tester avea relaţii pur oficiale[238][239]. Tester a afirmat că era în interesul Oficiului german de a fi precis informat despre emigrarea evreilor şi a observat cum este tratată problema de către statul german şi român; statul român hotărând suveran asupra problemei evreilor, Germania neputând să se amestece". Martorul a mai declarat că, pentru Germania, era necesar să se ştie ce evrei părăsesc ţara, *mai ales cei dăunători statului german* (subl. ns.).

---

238 "în toamna anului 1942 s-a discutat un proiect de emigrare a evreilor, în primul rând a celor din Basarabia şi nordul Bucovinei, evacuaţi în Transnistria. Era cel mai amplu proiect luat în discuţie până atunci, el afectând soarta a 75 000-80 000 de persoane. în transpunerea în viaţă a acestui proiect au intervenit, însă. elemente dornice de câştiguri şi afaceri oneroase, care au căutat să profite de această situaţie pentru a strânge aven mari. Printre aceştia se afla şi Arthur Tester, spion german, care s-a angajat să obţină consimţământul Guvernului german, în schimbul plăţii în contul Guvernului german a 200 000 lei pentru fiecare emigrant evreu. Pentru el însuşi, Tester pretindea o sumă globală de 7 milioane de lei, plus veniturile ce i-ar fi revenit ca acţionarul Societăţii «Cunard Linie», care organiza transporturile contra a 100 000 de lei de persoană. Principalul acţionar al Societăţii «Cunard Linie» era omul de afaceri român Constantin Bursan, el însuşi spion german, dar care a făcut şi numeroase servicii comunităţii evreieşti (dr. W. Filderman îl prezenta cercurilor sioniste de la Ankara drept «un bun amic personal şi mare amic al evreilor»), C. Bursan deţinea 2/3 din acţiunile Societăţii. Directorul societăţii era Marcel Unterman. Armatorul grec J. Pandelis, urmărit de Guvernul român pentru nişte nereguli anterioare, punea la dispoziţia Societăţii «Cunard Line» nava Smimy (Smirna, Smymi, Smimi), contra 50% din beneficii" (din notele întocmite de îngrijitorii aceluiaşi op. citat anterior). Andreas Hillgruber confirmă — după cum am arătat mai înainte — acest proiect de emigrare, cu care, evident, von Killmger n-a fost de acord etc. Din păcate, aspectul mercantil al problemei nu lămureşte, întrutotul, rolul jucat de fiecare protagonist în parte (aproape sigur, atât Tester, cât şi Bursan, nu se limitau să slujească un singur serviciu de spionaj, să zicem pe cel german — dar şi aici erau mai multe ramuri şi încrengături, unele suficient de... antagoniste subteran, deşi ei lucrau simultan pentru două, trei asemenea organisme, bineînţeles cu unul principal, îndeplinind rolul de manipulator - prim (n.n.).

239 Depoziţia drului. Tester, martor al acuzării, se produce în faţa Curţii Marţiale. El ştie prea bine ce hram poartă, de pildă, S.S.-Hauptstrumfiihrerui Richter în cadrul Legaţiei germane, şi alţii ca el,

Astfel se explică interesele lui Tester în conducerea Soc. «Cunard Line», căruia dl. Radu Lecca, împuternicitul guvernului pentru problema evreiască, (în dăduse autorizaţie de plecare pentru 1600 de evrei în Palestina1. Pentru transportul evreilor fiind necesar un vapor, Tester Arthur declară că s-a adresat lui Jean Pânde lrs, pe care îl ştia că pe un expert în organizarea de emigrai. A adus la cunoştinţa domnului Radu Lecca tratativele cu Jean Pandel is, însă dl. Radu Lecca *a refuzat orice organizare de emigrări de evrei prin Pandelis* (subl. ns.) [240][241]. Atunci, Tester Arthur (i) a cerut lui Pandelis să închirieze vasul «Smirny» Societăţii «Cunard Line», la care Pandelis a fost de acord, urmând ca beneficiul să fie împărţit în mod egal între Societatea de Navigaţie şi Pandelis. În acest scop, Tester (i) a cerut lui Pandelis să-i precizeze care sunt cheltuielile şi beneficiile. Pandelis s-a dus într-o seară la Tester şi i-a prezentat conturile A.B.C.D. dându-i verbal şi explicaţiile asupra sumelor prevăzute *Ui dreptul iniţialelor* (subl. ns.) [242] O copie după contul B. în care erau trecute sumele de bani ce trebuiau date la diferiţi şefi de autorităţi, pentru obţinerea autorizaţiei de emigrare,[243] a

---

fiind consilier pentru “problema evreiască”, tot aşa cum Lecca era împuternicitul guvernului pentru aceeaşi “problemă”, deci oameni cu posturi foarte înrudite; ştia şi ce legături sus-puse avea la Berlin, cât de strâns colaborează R.D.L cu von Killinger şi cu reprezentanţa hitleristă la Bucureşti (n.n.).

240 Iată-l pe R.D. Lecca în adevărata lui ipostază de factotum al “problemei evreieşti”, omul de care depind, decisiv, aprobările de emigrare în Palestina, respectiv de ieşire din România în acest scop. Este limpede că el nu era, defel, o biată “rotiţă” într-un angrenaj distrugător, aşa cum încearcă, întruna, să se înfăţişeze în autobiografia scrisă la comanda propriilor torţionari (n.n.).

241 Declaraţie extrem de importantă! Reiese că R.D. Lecca nu voia să colaboreze, nici în ruptul capului, cu Pandelis, tocmai pentru că acesta era un expert \n domeniu; şi, deci, izbutea să finalizeze (cu excepţiile de rigoare, imprevizibile până la un punct) ceea ce întreprindea (n.n.).

242 Simţul de prevedere al armatorului se justifică. Şi probează faptul că Pandelis nu este numai un “expert” în domeniul emigraţiei, ci şi...? (n.n.).

243 Parcă acestea fuseseră date, de la bun început, de către Lecca

fost predată de Tester Arthur consilierului Roeder (Rödler), conducătorul serviciului secret militar şerman şi adjutantul personal al domnului. ministru Killinger, care nu putea fi dată nimănui, conform înţelegerii ce a avut cu Pandelis şi Roeder (!). Tester Arthur a susţinut că nu a dat ordin să se facă o fotocopie de pe el... Referitor la o convorbire telefonică, despre care a făcut menţiune în declaraţia sa dl. Radu Lecca, Tester a precizat că, într-adevăr, această convorbire a avut loc la Legaţia

Germană, în prezenţa consilierului Roeder (Rodler). În ce priveşte observaţia domnului preşedinte, dacă şi dl. Roeder (Rodler) avea un receptor şi ce s-a discutat atunci, martorul a cerut să răspundă la acest lucru într-o şedinţă viitoare. A susţinut că convorbirea telefonică a avut loc la o dată când nu fusese completat contul B. Privitor la partea finală cuprinsă în declaraţia dată, la Cabinetul 8 Instrucţie, aflată la dosar la fila 103, prin care afirma că se va prezenta a doua zi spre a preciza numele persoanelor care urmau să primească sumele de bani pentru obţinerea autorizaţiei de emigrare, însă Pandelis a refuzat să declare acele persoane... Curtea a respins cererea de eliberare, amânând judecarea procesului pentru sâmbătă 1 mai, ora 8, când se va continua audierea..."[244][245].

Sentinţa se va da în 11 mai 1943: „... Având în vedere că tratativele au fost duse în secret, după cum declară şi învinuitul, şi martorii, astfel că nu se poate vorbi nici de un loc privat în care învinuitul să fi avut intenţiunea de a fi văzut de public, din contra şi învinuitul, şi martorul, acoperindu-se de cel mai desăvârşit secret, şi că, de asemenea, nu era vorba de o reuniune la care să fi asistat mai multe persoane; în fine, rezultă din cele expuse mai sus şi din insistenţa pe care, în mod obsedant, a pus-o

---

(n.n.).

[244] De ce îi convine de minune drului. Tester să confirme amestecul germanilor în toată combinaţia? Oricum, aici minte; căci Lecca, în "memoriile" sale spunea (revezi pag. 193): "Urma ca Tester să aibă o convorbire cu Pandelis, sub pretextul..." (n.n.).

[245] Emigrarea populaţiei evreieşti...

martorul A. Tester în declaraţiunile sale, că cele ce-i comunică învinuitul erau destinate martorului, că aveau un caracter absolut confidenţial, nefiind destinate să fie aduse la cunoştinţa publicului; că faţă de toate aceste consideraţiuni urmează, chiar în ipoteza că elementul material şi cel intelectual al infracţiunii ar fi existat, lipseşte totuşi elementul esenţial al însă, că după concepţia rasistă individul care a apraţinut, sau aparţine, sau ai căror părinţi sau bunici au aparţinut unei comunităţi evreieşti, este de rasă evreiască. Or, comunitatea evreiască este o organizaţie pur religioasă. Oricine poate intra în comunitatea evreiască, trecând la religia mozaică. Deci, lupta de rasă nu este alta decât o luptă religioasă. Toţi ştim, însă, că luptele religioase s-au încheiat definitiv în anul 1648. Desigur, admitem că evreii care se declară sionişti se declară, în acelaşi timp, străini de neamul în mijlocul căruia au crescut şi trăiesc. Dar pentru străini existau, în toate ţările, legile străinilor. De ce naţionalitatea evreiască să fie supusă altui tratament, în România, decât ca naţionalitatea engleză sau franceză. Sigur, aceste argumente nu se puteau invoca faţă de oamenii care se lăsau conduşi numai de sentimentul de ură ancorată în invidia pe care o provoca starea materială mai bună ce o aveau mulţi evrei de pe urma comerţului. Se spunea că evreii vând marfă proastă la preţuri ridicate”. Dar care era comerciantul român care, în acele timpuri, nu visa să cumpere ieftin şi să vândă scump?... *Legea Centralei Evreilor este o Lege de protecţie a populaţiei evreieşti, iar nu de persecuţie* (subi, autor).

Să fi uitat Radu D. Lecca – şi să fi nesocotit – în anii aceia că exista, totuşi, încă din 9 august 1940.

1 Piruetă silogistică modestă şi lipsită de suport real. Experienţa ulterioară – a evreilor români stabiliţi în statul Israel, adică a sute de mii de oameni – a dovedit contrariul: pe lângă faptul că ei continuă să aibă sentimente stabile, profunde, faţă de locul lor de baştină (dovadă că vin, întruna, în vizită, în România), copiii născuţi acolo din părinţi originari de aici învaţă şi vorbesc şi limba română.

Quoderai demnonstrândum! Totodată, e uimitor cum R.D. Lecca uită, prea grăbit să-şi clădească demonstraţia falsă, că mai înainte îi căina pe evreii pauperi, afirmând că, din pricina bogaţilor de aceeaşi etnie, nu pot cei săraci să emigreze în Palestina. Adică: vina pentru faptul că evreii riscau să ajungă în lagărele de exterminare naziste, în loc să ajungă… la ei acasă, le aparţinea, culmea, tot evreilor. Dacă orice evreu echivala cu un om bogat, atunci ce rost ar mai fi avut, în cadrul Centralei Evreilor, secţii precum „Asistenţa”, Sănătatea”, „Emigrarea” şi, suspect, „Reeducarea”… Adică? Aveau şi francezi sau englezi rezidenţi în România o secţie de „Reeducare”, ca delincvenţii? (n.n.).

2 Ceea ce ar fi însemnat că sunt negustori proşti! (n. n).

3 Când nu era, încă, demnitar, ci se ocupa de afaceri substanţiale (n.n.).

Acest Decret-Lege a rămas în vigoare ani în şir, inclusiv în perioada în care R.D. Lecca a fost împuternicitul – Comisarul General pentru probleme evreieşti, îndeletnicire pe care singur şi-o laudă fără să roşească.

MĂRTURIE (25):

În anii care i-au urmat lui 1942, pentru a întări poziţia în care mă aflam şi pe care am descris-o mai sus, am utilizat însă un mijloc care mi-a fost de cel mai mare ajutor – banii1. Este drept că acesta mijloc nu l-am întrebuinţat cu Mareşalul Antonescu personal, l-am întrebuinţat însă cu tot anturajul lui, cu Mihai Antonescu, cu Marele Stat Major şi cu Killinger[246] şi cu mulţi alţii de importanţă minoră, urmând principiul stabilit de proverbul românesc că «buturuga mică răstoarnă carul mare». *Am expus toată această situaţie pentru ca să se poată înţelege cum un om care prin lege nu era investit cu nicio putere, a putut totuşi să schimbe radical toată situaţia evreilor din România, Jăcând ca dintre toate ţările ocupate de hitlerişti,*

[246] Şi uită complet cât de mult s-a luptat să-i demaşte pe “şperţari” (n.n.).

singură România să nu execute directivele date de Himmler în problemele evreieşti (subi. R.D.L.).

Din păcate, nu mai putem obţine date pe temeiul cărora să despărţim victimele de pe „Struma”, şi cele ulterioare, de pe „Mefkiire”, după categorii: câţi evrei de „categoria!”, câţi de „categoria a II-a”, câţi de „categoria a III-a”, s-au dus la fundul mării (plată pentru sângele lor nearian, impur!). Toţi s-au sfârşit sau vor sfârşi la fel. Toţi, cu excepţia unuia singur. Moartea nu face discriminări. El însuşi, Lecca, frecventase – în 1946 – anticamera morţii, căci prestaţia sa la procesul din acel an fusese lamentabilă, plină de omisiuni neîntâmplătoare:

Preşedinte: Care au fost legăturile dumneavoastră cu nemţii, şi din ce an?

Lecca: Din anii 1934 şi 1935, când am fost corespondent economic al ziarului «Völkischer

Beobachter» la Bucureşti[247][248].

Preşedinte: Ce misiune aţi avut de la germani?

Lecca: în 1934 – 35 nu am avut altă misiune decât de a scrie articole de ordin economic, lucru ce se poate dovedi".

Preşedinte: Altă misiune ce aţi mai primit din partea Legaţiei Germane?

a dat domnului. Radu Lecca nicio copie de pe contul

---

247 "A doua zi şi articolul meu (despre comerţul internaţional, în special cel german — n.n.) a apărut în ziar, însă fără semnătură, iar Schmidt mi-a spus că Rosenberg ar dori să mă vadă. M-am prezentat, în aceeaşi zi, la sediul A.P.A... (Rosenberg). M-a primit foarte amabil şi mi-a spus că cunoaşte istoria documentelor secrete (R.D.L. fusese implicat, la Paris, şi arestat, pentru că şi-a procurat documente secrete privind apărarea naţională a Franţei, pe care le-a predat unei puteri străine, respectiv Germanici, condamnat la doi ani de detenţie, din care a executat 21 de luni de regim celular, după care a plecat în... Reich-ul nazist — n.n.), mă roagă însă să-i expun mai amănunţit conţinutul depeşelor diplomatice citite de mine (atenţie! după doi ani de la consumarea faptelor— n.n.). Am satisfăcut dorinţa lui, iar el s-a arătat extrem de interesat în aprecierea jignitoare şi în lipsa de încredere pe care le exprimau francezii la adresa regelui Carol... A mai spus că a dat drumul la tipar articolului scris de mine... că mă va chema în zilele care vin, pentru a discuta mai pe larg anumite probleme româneşti care îl interesează, iar că până atunci aş putea să mai scriu pentru ziarul Völkischer Beobachter. La plecare, Rosenberg mi-a oferit cartea Der Mythus des 20 Jahrhunderts, scrisă de el... (Altă dată) Rosenberg m-a întrebat dacă nu aş fi dispus să mă duc în România, unde aş putea să continui activitatea mea jurnalistică în calitate de corespondent economic al ziarului Völkischer Beobachter... Am acceptat, deci, propunerea... Salariul meu de acum înainte va fi lunar (!), iar nu pe rând de tipar" (Radu D. Lecca, op. cit.).

248 „Politeţea (!) cerea ca eu să mă prezint contelui Schulenburg (Friedrich Werner von Schulenburg, reprezentantul diplomatic german la Bucureşti — n.n.)... m-am adresat lui Weber (corespondentul politic al aceluiaşi ziar "V.B." — n.n.), care a aranjat ca (C.Z.) Codreanu să-mi fixeze o oră... El mi-a răspuns că situaţia economică a românilor este jalnică, pentru că toate bogăţiile ţării sunt în mâna evreilor sau a cozilor lor de topor... România nu are nici un viitor economic dacă nu reuşim să scăpăm ţara de evrei. L-am mai întrebat cum înţelege să scape ţara de evrei? A răspuns că, dacă ei nu vor pleca de bunăvoie, (atunci) vor trece prin foc şi sabie... L-am vizitat pe profesorul A C. Cuza la Iaşi şi am constatat cu plăcere (!) că el nu avea în programul

B, iar dacă dsa. afirmă acest lucru, atunci, în cazul acesta, minte. A mai afirmat că, în discuţiile pe care le-a avut cu Pandelis, *nu s-a vorbit* niciodată *despre dl. general Vasiliu* (subl. ns.) 1, neavând nicio legătură directă sau indirectă cu dsa. Martorul a precizat că procesul Pandelis a luat naştere deoarece dl. Radu Lecca a declarat într-o şedinţă a Consiliului de Miniştri că Jean Pandelis ar fi corupt pe unii miniştri, oferindu-le sume importante de bani pentru a obţine autorizaţie pentru emigrarea evreilor şi că, faţă de această declaraţie a domnului. Radu Lecca, dl. general Vasiliu a ordonat cercetări. Martorul a precizat că, prin faptul încredinţării conturilor date de către Pandelis, aceasta nu poate constitui o calomnie la adresa cuiva. A adăugat că adăugirile scrise cu cerneală pe contul B. sunt scrise de el... A mai precizat că a fost singura persoană care deţine negativul după care s-au făcut cele două fotocopii, din care una a rămas la el, iar cealaltă (i) a fost încredinţată consilierului Roeder (Rodler). A susţinut că nu ştie cum a ajuns în posesia fotocopiei contului B. dl. Radu Lecca...

La unele întrebări puse de dl. preşedinte în legătură cu cele declarate la Cabinetul 8 Instrucţie, Tester Arthur a cerut încuviinţarea ca să răspundă într-o şedinţă viitoare, întrucât ar fi în legătură cu serviciul său. A precizat că originalul contului B. a fost restituit de către secretara sa în prezenţa lui Pandelis care l-a rupt şi l-a aruncat în foc,

---

său exterminarea evreilor, cum o cerea Codreanu... Azi, când Germania are un guvern antisemit (spunea A.C.C. — n.n.), avem ocazia unică de a(-i) înlocui pe reprezentanţii şi intermediarii evrei cu români... Tot la Iaşi am luat un interviu şi lui Gheorghe Brătianu. Era foarte interesat de a afla amănunte despre noua orânduire germană... M-a mai rugat ca, ducându-mă la Berlin, să sondeze terenul pentru a-mi da seama dacă ar fi oportun ca el să vină în Germania, pentru a ţine o serie de conferinţe privind istoria românilor. El ştia că Rosenberg, directorul ziarului Völkischer Beobachter este şi doctrinarul Partidului Naţional-Socialist... La Bucureşti l-am întâlnit în mai multe rânduri pe Octavian Goga... Dezlegarea problemei evreieşti o vedea Goga prin măsuri fiscale severe, care i-ar determina să plece în Palestina de bunăvoie'' (subi, autorului R.D.L., op. cit.).

în căminul din locuinţa sa[249][250]. A mai declarat că consilierul Roeder (Rodler) i-a cerut originalul contului B, însă el nu a vrut să-l dea, fiind primit confidenţial de la Pandelis şi, din această cauză, publicităţii, element indispensabil pentru existenţa infracţiunii de calomnie… astfel că, nici din acest punct de vedere, nu se poate reţine vreo vină în sarcina învinuitului care urmează a fi achitat de orice penalitate pentru aceste fapte. Pe aceste motive, în numele legii, hotărăşte: cu unanimitate de voturi declară neculpabil pe învinuitul JEAN T. PANDELIS pentru faptul de calomnie… în neunire cu concluziile domnului procuror instructor militar…"[251].

În notele la culegerea amintită anterior, îngrijitorii ediţiei sunt de părere că: „Societăţile care au organizat emigrarea au realizat venituri exorbitante din jecmănirea (!) celor care doreau să emigreze şi din neplata către stat a impozitului pe venitul real realizat. Astfel, pentru vasul «Struma» plecat la sfârşitul anului 1941, cifra de afaceri a organizatorilor a fost de peste 150 milioane de lei, dar au fost declarate numai 17 milioane. Din această cauză, împotriva organizatorilor (din Comitetul «Alyia» – n.n.) … autorităţile române au primit numeroase reclamaţii din partea unor persoane escrocate (!)". Tentativa de a prezenta lucrurile exclusiv dintr-o perspectivă mercantilă, reducându-le la un şir de „afaceri oneroase", întunecă, acoperă *fondul problemei*. Radu D. Lecca însuşi, în „mărturisirile" sale, încearcă să-şi justifice acţiunile într-un chip absolut aberant: „În ţelurile pe care mi le-am pus în problema evreiască, în 1941, cât şi *în toate* (subl. ns.)

---

249 Revezi afirmaţiile lui Radu Lecca din "amintirile" sale (n.n.).

250 Aşadar, proba originală nu mai există, fotocopia poate fi trucată, de aceea nici nu constituie, de regulă, un act recunoscut ca atare în justiţie. în plus, dacă ţinem seamă de faptul că armatorul locuia pe Calea Victoriei, la nr. 95, etajul 8, apart. 30, într-un bloc care astăzi nu mai există, desigur înzestrat cu încălzire centrală, e de mirare cum de-a putut Pandelis să arunce originalul rupt "în căminul din locuinţa sa"? (n.n.).

251 Din Sentinţa cu nr. 2486/1943 a Curţii Marţiale a Comandamentului Militar al Capitalei, Secţia a Ill-a.

regulamentele pe care le-am făcut mai târziu, *nu m-am lăsat condus, niciodată, de principii rasiale* (subl. ns.), pentru un motiv foarte simplu: întrebându-i pe Rosenberg şi pe Fleischhauer (doctrinar rasist), în 1935, care este definiţia rasei iudaice, care nu am putut s-o desprind din scrierile lui Gobineau (autor rasist francez), ei m-au îndrumat spre textele legilor antisemite de la Nürnberg. Din aceste texte rezultă, un Decret-Lege discriminatoriu, promulgat în timpul guvernării lui Ion Gigurtu, în ultima lună de domnie a lui Carol al II-lea? În expunerea de motive, ministrul Justiţiei, Ion Gruia, enumera principiile noii legi: IV. Sistemul statutului ce propun are la baza lui câteva principii fundamentale şi anume: 1) principiul reglementării drepturilor evreilor, fără preocuparea de a le ridica calitatea de cetăţeni români, care, în economia proiectului, nu prezintă nicio însemnătate; 2) distincţiunea juridică şi politică între românii de sânge şi cetăţenii români, cu toate urmările voite de legiuitorul constituant; 3) fixarea noţiunii (de) «evreu» pe criteriul ritului, criteriu mai restrictiv decât criteriului pur biologic, unit însă cu *criteriul sângelui* (subl. ns.), aşa cum se prevede în art. 2; criteriul sângelui, însă, în sistemul decretului[252], nu are un conţinut fizic, ci etic, aşa cum am arătat mai sus; *pe această cale, toate greutăţile ivite, în exp*licaţia *legislaţiei altor state europene se vor găsi înlăturate* (subl. ns.); în sfârşit, principiul grupării evreilor în trei categorii, din punct de vedere al situaţiunilor politice, juridice şi economice, aceasta însă nu este o grupare (înscriere – n.n.)

Întâmplătoare. Ea are postul de tranziţie către un regim care aparţine zilei de mâine”. Ziua de mâine echivala, în optica legiuitorului din 1940, cu NOUA ORDINE, cu OMUL NOU şi alte sloganuri de acelaşi tip.

Definiţia evreului din punct de vedere… legal sună astfel: „cei de religie mozaică, socotind o incompatibilitate

---

252 La 5 octombrie 1940, sub noul guvern antonescian- legionar, un alt Decret-Lege modifică şi definiţia dată evreului cu doar două luni în urmă, făcând-o şi mai restrictivă, represivă! (n.n.)

morală, spirituală şi organică între românul de sânge şi religia mozaică; am adâncit această idee la cei născuţi din părinţi de religie mozaică, *purtând în* sângele lor destinul unei incompatibilităţi spirituale şi organice, agravată deci prin ascendenţă…” (subl. ns.).

Lecca: Nu aveam nicio legătură cu Legaţia Germană1, decât numai cu directorul lui «Völkischer Beobachter la Bucureşti[253][254].

Preşedinte: în ce împrejurare v-a fost încredinţată delegaţia germană pentru problema evreiască din România?

Lecca: Eram director de cabinet la Preşedinţie (în timpul guvernării antonesciene – n.n.), după ce fusesem subdirector general la Siguranţă, şi eram jignit că fusesem scos de la Siguranţă, fără să cunosc un motiv plauzibil… într-o zi, domnul Ritgen (Herman von – consilier la Legaţia Germană – n.n.) mi-a comunicat că, la Bucureşti, se găseşte un expert pentru chestiunea evreiască, (detaşat?) pe lângă guvernul român. Acest expert se numea Richter şi dumnealui *era foarte mulţumit de starea de lucruri privind problema evreiască, aşa cum a găsit-o la Bucureşti* (subl. ns.) … În realitate, am fost numit printr-o deciziune din noiembrie sau decembrie 1941, pentru studierea regulamentului regimului evreilor în România şi în această calitate am activat[255]…

---

253 Dar prima vizită “de curtoazie” la revenirea în ţară i-o Rieuse reprezentantului Germaniei la Bucureşti, von Schulenburg, iar în ianuarie ’43, cu prilejul vizitei următoare la Berlin, va face “cunoştiinţa lui Manfred von Killinger”, ministrul plenipotenţiar nazist în capitala României, începând din ianuarie 1941, cu care va colabora strâns, chiar prieteneşte, în toată perioada funcţiilor sale de răspundere în “rezolvarea” aşa-zisei “probleme evreieşti” (n.n.).

254 R.D. Lecca se face că n-a sesizat insinuarea “v-a fost încredinţată delegaţia germană” Oricum, rămâne evidentă preocuparea timpurie (1933-1934) faţă de “problema evreiască”, în cazul său camuflată sub pretextul însănătoşirii economiei româneşti etc. (n.n.).

255 Drumul politic al lui R.D.L. se conturează devreme: “Am plecat (din nou n.n.) la Berlin în luna ianuarie 1934 (partidul nazist se pregătea pentru sărbătorirea, cu tam-tam-ul de rigoare, a împlinirii unui an de când se afla la cârma Reich-ului — n.n.). M-am prezentat la Rosenberg

Preşedinte: Ce legături au determinat chemarea dumneavoastră la Berlin, la Conferinţa Poliţiei? 1?

Lecca: în calitate de delegat pentru deportările din Ardeal, am fost trimis acolo, pentru a (-i) ajuta pe cei deportaţi… Eram Comisar (omite o jumătate din titlul său: Comisar General – n.n.) pentru problemele evreieşti din România şi am fost la Sicherheitsdienst, care în Germania se ocupa cu deportările evreilor din (şi *în* – n.n.) Polonia. Am vorbit acolo cu Eichmann, care era însărcinat să ia evreii din Ardeal şi să-i ducă în Polonia (în fapt: la Auschwitz-Birkenau – n.n.): …

Când citim aceste schimburi de replici înţelegem şi mai precis că Radu D. Lecca i-a salvat pe evrei, exact aşa cum funia spânzurătorii de la Nürnberg l-a salvat pe mentorul său, d-rul. Alfred Rosenberg. Oricum, *R.D.L.* a purtat şi el o parte din răspunderea celor vinovaţi de torpilarea „Strumei”, ca şi de trimiterea la moarte sigură a altor refugiaţi, urcaţi la bordul vasului „Mefküre”, porniţi din Constanţa spre Palestina, via Istanbul, în 1944, cu doar 20 de zile înainte ca România să fi ieşit din Axă! De păcatul păcătosului cine se chinuieşte? Dreptatea.[256]

şi i-am spus mesajul ce îl transmitea regele prin Octavian Goga… Am relatat interviul luat de mine lui Codreanu şi am expus părerile lui A.C. Cuza despre această mişcare. Am transmis dorinţa lui Gheorghe Brătianu de a veni în Germania pentru o serie de conferinţe… Am mai spus lui Rosenberg că regele (i-)a comunicat lui Goga că, în «momentul oportun» va încheia cu Germania un tratat de comerţ pe baze mai largi… Rosenberg a ascultat cu atenţie expunerea mea şi m-a întrebat care este atitudinea lui Goga şi a lui Gheorghe Brătianu în chestiunea evreiască? l-am răspuns că ei consideră că problema evreiască este mult mai complicată în România ca în Germania sau în alte ţări europene, pentru că aproape 70% (!?) din comerţul intern şi extern al ţării este făcut de evrei. Românii, în general, sunt refractari comerţului (?!)… Rosenberg m-a rugat să rămân câteva zile la Berlin, în care timp va avea ocazia să mai discute cu mine”… (n.n.).

[256] R.D.L. a vizitat, în iama 1943-1944, Reichul, ca invitat oficial al Ministerului german al Afacerilor Străine, însoţit fiind de Gustav Richter, prilej “fericit” de a-i fi prezentat lui Ernst Kaltenbrunner, demnitar nazist care-1 pofteşte la casa de oaspeţi a S.S.-ului, aflată la Wannsee (!). însoţit de gazde într-o plimbare prin Berlin, R.D.L. se mândreşte cu faptul că, zice el, “eu cunosc Berlinul mai bine ca

10

X

În numele sângelui

Sângele – proclamă rasiştii din toate ţările şi continentele – „nu are un conţinut fizic, ci etic”. Deci: ETNIC. în numele purităţii sângelui, cărăuş miraculos, vital, s-au făptuit teribile crime împotriva umanităţii: „Sub semnul zvasticii, Mitul Sângelui dezlănţuie revoluţia mondială”, scrie Alfred Rosenberg. Acest mit este, în orice caz, forţa motrice a ideologiei naziste. Sângele fiind această regiune a vieţii inconştiente şi spontane care îi aduce fiinţei determinarea rasială. Căci viaţa conştientă, raţională, tinde să ne despartă de fondul existenţial obscur, separându-ne, mai întâi, pe unii de alţii, apoi de comunitatea naţională. Dar un popor, o colectivitate umană, rămâne un organism viu, prin care circulă un sânge determinat[257]”. Acelaşi ideolog-şef nazist explică mai departe: „Trebuie ca Germania să revină la mistica ei suverană”…

Cnutul acesta şfichiuitor, lovind orbeşte milioane de pământeni, obligându-i la un supraomenesc exod, desăvârşeşte – prin moarte – lucrarea otrăvitoare a urii. După legile promulgate la Berlin, sângele înrobea individul, dator să-şi probeze puritatea sângelui până la a treia generaţie. Adică pe o perioadă de minimum un secol! De altminteri, Hitler formulase limpede „esenţa” acestor halucinaţii teoretizate: „Există un singur drept uman suprem, o singură datorie supremă: aceea de a asigura puritatea sângelui. Să ne ferim căsătoria de profanarea

---

Bucureştiul”... Dar acolo, la Wannsee, seara, s-a arătat şi Heinrich Himmler, cu care Lecca a purtat o îndelungată discuţie, între patru ochi, Comisarul General pledând (afirmă dumnealui în “memoriile” sale) cauza evreilor transilvăneni, astfel încât aceştia... să nu fie deportaţi; şi culmea, “Himmler s-a dovedit înţelegător... accentuând că suntem (noi, România — n.n.) în mare întârziere faţă de celelalte ţări europene”. A doua zi se va vedea şi cu von Ribbentrop, îl va căuta pe dr. Rosenberg (absent din capitală)... Indiscutabil, frecventează numai lume bună! (n.n.).

[257] Philippe Aziz, Maeştri secreţi ai lui Hitler, Geneva, 1978.

rasei, pentru ca ea să creeze exemplare după chipul lui Dumnezeu, şi nu monştri intermediari între om şi maimuţă".

Dar nici Marea Britanie nu era, pe deplin, scutită de antisemitism.1 Atunci când ambasadorul britanic la Berlin, Rumbold, îi împărtăşea Londrei indignarea sa faţă „de politica antisemită a noului regim" instalat (în 1933) la cârma Reichului, precum şi faptul că s-au înfiinţat lagăre de concentrare pentru evrei şi adversari politici, asemenea adevăruri grave erau primite cu o anumită doză de neîncredere, ceea ce îl determină pe Rumbold să-şi manifeste regretul că „în străinătate opinia publică pare a nu fi înţeles pe deplin că programul partidului naţional-socialist este intens antievreiesc... Mai mult chiar: „Rambold făcea două afirmaţii principale. El pretindea că ororile regimului (nazist – n.n.) puteau fi prevăzute uşor din citirea cărţii *Mein Kampf*". În lucrarea sa, Regele Carol al II-lea de România[258]defineşte astfel fenomenul: „Pangermanismul nu este o năzuinţă de a ridica poporul la un nivel înalt şi de a-i asigura viaţa în limitele ei fireşti, ci este ideea acumulării unei forţe care, ca un potop, să se reverse asupra lumii întregi, pe care s-o subjuge în folosul unei minorităţi, momentan mai puternice, în folosul rasei germane. Orice oponent trebuie distrus, ras de pe suprafaţa pământului, dacă nu vrea să se supună de bunăvoie. Teoria rasistă, atât de dragă teoreticienilor nazişti, a izvorât de aici, căci celelalte rase şi amestecul cu ele diluează acest spirit pur germanic, oţelit în nesaţul lui asupritor... *Hitler nu este un accident, ci un rezultat*...

Un renumit istoric contemporan, după ce a publicat – în 1992 – un volum (1081 pagini) intitulat *Hitler*:

un studiu despre tiranie, a tipărit – în 1992 – alt toin sub titlul *Hitler şi Stalin*: *Vieţi paralele*. „Adolf Hitler şi Iosif Stalin, cele mai pregnante personificări ale răului, din acest secol, sunt încă imposibil de explicat în integralitatea

---

258 Vezi comportarea Puterii Mandatare (engleze) în Palestina, inclusiv cea din perioada războiului, când evreii europeni erau în primejdie de moarte.

lor. Ei au mers umăr la umăr pe drumul asumat de fiecare în politică, asemenea unor egoişti detestabili şi plini de ură... a existat în ei, realmente, ceva inuman, întunecat şi rece, ceva care i-a făcut, pe amândoi, să întreprindă orice în vederea îndeplinirii misiunii ce li se părea lor că le incumbă... atât Hitler, cât şi Stalin, erau paranoici şi insensibili ia omenie – incapabili, adică, să accepte că şi alţi semeni de-ai lor sunt la fel de reali ca ei. În fond, amândoi erau incapabili să întreţină relaţii normale cu cei din jur. Bullock[259] nu le spune de-a dreptul monştri, şi aceasta deoarece istoricul britanic socoteşte că oroarea rezidă, tocmai, din faptul că Hitler şi Stalin erau fiinţe umane... Amândoi despoţii credeau cu tărie în ei înşişi şi erau la fel de nepăsători faţă de suferinţă şi de distrugerile pe care le-au produs, în vederea atingerii scopurilor stabilite. «Cheia înţelegerii lui Stalin şi a lui Hitler o reprezintă faptul că amândoi erau profund convinşi că au de îndeplinit un rol istoric»".

O întrebare directă, simplă şi esenţială, se impune: dacă despre regimul nazist putem spune, evident, că era profund antisemit, oare acelaşi lucru îl putem spune, la fel de hotărât, în privinţa regimului sovietic? Decenii de-a rândul, bolşevicii i-au folosit pe evrei în expansiunea lor ideologică, slujindu-se de înclinaţia milenară spre revoluţionarism şi acţiune a unui popor alungat din propria-i casă, risipit în lume. căutător de justiţie şi de adăpost sigur. Rezultatele s-au văzut! Iar faptul că nave cu refugiaţi evrei, fugind spre Palestina din Europa cotropită de nazişti, au fost scufundate de SC/-uri sovietice1, naşte bănuieli îndreptăţite asupra misiunilor submersibilelor cu secera şi ciocanul la prora (arhivele sovietice, recent deschise, vor clarifica dubiul: au existat ordine precise în acest sens?). Oricum, adevărul a început să iasă la lumină. Cartea lui Milovan Djilas" datează din 1962 şi într-însa se istoriseşte (scena petrecându-se în ianuarie 1948):

MĂRTURIE (26):

Spre sfârşitul cinei, Stalin m-a întrebat prin

[259] Bruce W. Nelan în Time, comentând cartea Iui Bullock (n.n.).

surprindere de ce nu există mai mulţi evrei în partidul iugoslav şi de ce aceştia nu joacă niciun rol în el? Am încercat să-i explic: în Iugoslavia, de altminteri, nu sunt mulţi evrei, iar majoritatea aparţin păturilor mijlocii. Am adăugat că singurul comunist evreu, de frunte, este Moşe Pijade, dar şi el se simte mai mult sârb decât evreu. Stalin a început să-şi amintească: «Pijade, mic, cu ochelari? Da, îmi amintesc, a fost la mine. Şi ce funcţie are?» «Este membru al Comitetului Central, un vechi comunist, traducător al *Capitalului*», i-am răspuns eu. «La noi, în Comitetul Central, nu există evrei? m-a întrerupt el şi a început să râdă provocator. Dumneavoastră sunteţi antisemit, şi dumneavoastră, Djilas, şi dumneavoastră sunteţi antisemit!» Am înţeles cuvintele şi râsul lui în sens invers, aşa cum şi trebuia, ca manifestare a antisemitismului său şi provocare a mea, ca să mă pronunţ asupra evreilor, îndeosebi asupra evreilor din mişcarea comunistă. Am râs cu blândeţe şi am tăcut,[260]

ceea ce nici măcar nu mi-a fost greu, avându-se în vedere faptul că, în nicio privinţă şi niciodată, n-am fost antisemit, iar pe comunişti îi împărţeam doar în buni şi răi. Dar şi Stalin a abandonat repede această temă alunecoasă, mulţumindu-se cu provocarea lui cinică…1 (Lesakov) [261] s-a lăudat că tovarăşul Jdanov a curăţat toţi evreii din aparatul Comitetului Central şi, în acelaşi timp, a lăudat Biroul Politic maghiar, alcătuit la vremea aceea, în totalitate, din evrei emigranţi, ceea ce m-a determinat să mă gândesc că, pentru guvernul sovietic, în pofida antisemitismului său disimulat, în Ungaria erau bineveniţi – în conducerea superioară – tocmai evreii, şi încă cei dezrădăcinaţi, tocmai

[260] întâlniri cu Stalin. Politician comunist de prim-rang (membru de partid din anii studenţiei), ziarist, scriitor-eseist. Eliberat din toate funcţiile de partid şi de stat, în 1954, ca urmare a publicării articolelor şi cuvântărilor sale antitotalitare. Condamnat la detenţie, pentru a doua oară, tocmai din pricina apariţiei cărţii "întâlniri cu Stalin".

[261] Dar şi mai devreme, în "măreaţa patrie a internaţionalismului", discriminarea se exercita în mod frecvent, în fluxuri şi refluxuri stârnite de un antisemitism latent, cu rădăcini în tradiţia locurilor, în pogromuri de neuitat (n.n.).

pentru a fi cât mai dependenţi de voinţa sa… în toamna aceluiaşi an, mai exact în 1944, Stalin a convocat o şedinţă la Kremlin, la care au luat parte membrii Biroului Politic şi ai Secretariatului Comitetului Central, primi-secretari de partid ai republicilor şi ai regiunilor, precum şi factori responsabili ai industriei de apărare, ai Armatei Roşii şi ai organelor Securităţii de Stat. Tema pusă în discuţie a fost «problema evreiască» (în doar doi ani, şi într-un mod paradoxal, spiritul Wannsee-ului s-a mutat în capitala U.R.S.S. – n.n.). În cuvântul de deschidere, Stalin a dat glas sprijinului său, deşi cu unele rezerve, faţă de o «politică mai prudentă» în privinţa numirii evreilor în funcţii de conducere din instituţiile de stat şi din organismele de partid. Toţi cei de faţă au înţeles perfect că se avea în vedere excluderea treptată a evreilor din posturile importante (o reînviere a «numerus clausus»-ului – n.n.). G.M. Malenkov a pronunţat, cu aceeaşi ocazie, un discurs mai amănunţit, care a demonstrat necesitatea unei «vigilenţe sporite»

faţă de cadrele de origine evreiască. Curând după această şedinţă, comitetele de partid de la diferite niveluri au primit o scrisoare-directivă, semnată de către Malenkov (cunoscută mai târziu drept «circulara Malenkov» – n.a.), în care erau enumerate funcţiile pe care n-ar fi fost de dorit să le capete evreii. Totodată s-au impus şi unele restricţii în privinţa admiterii evreilor în institutele de învăţământ superior…[262] Mult trâmbiţata campanie împotriva «cosmopoliţilor dezrădăcinaţi» (prin forţa împrejurărilor, frontierele fuseseră deschise, combatanţii sovietici ajunseseră în Vestul Europei – n.n.), menită să-i discrediteze pe activiştii evrei din ideologie şi cultură, devenea din ce în ce mai violentă. Aparatul de partid şi de

---

[262] Astfel, la sfârşitul războiului, atunci când “soluţia finală” aplicată de nazişti era pe cale să urce numărul victimelor nevinovate la şase milioane de suflete (inclusiv cei plecaţi, pe cale maritimă, spre Palestina, vânaţi fără scrupule, pe drum, iată ce se întâmpla la Moscova! Iar în anii imediat următori, situaţia evreilor se va înrăutăţi şi mai vizibil (n.n.).

stat a fost epurat de evrei; aceştia nu mai erau acceptaţi în diplomaţie şi în Securitate, şi s-a limitat intrarea lor în institute care pregăteau cadrele pentru industria de apărare sau în cele mai importante ramuri ale ştiinţei. Nu mai erau admişi în academiile militare şi în şcolile de partid. S-au operat arestări masive în rândurile intelectualităţii evreieşti…" O altă campanie antisemită prilejuită de aşa-zisul «complot al medicilor», medicii Kremlinului, în majoritate evrei, fiind arestaţi sub acuzaţia de sabotaj şi spionaj…[263] După moartea lui (Stalin – n.n.), Malenkov a redevenit una dintre figurile marcante ale domeniului ideologic, şi sub conducerea sa, campania antisemită a dobândit virulenţă. Auzind că fiica lui Stalin, Svetlana Alliluieva, s-a despărţit de primul ei soţ, un evreu, Malenkov a insistat ca propria-i fiică.

Volia. să divorţeze de soţul ei, un economist şi arhitect evreu (Milovan Djilas, op. cit.).

De ce să ne mire, atunci, că – în plin război – Se/-urile au scufundat (vai! din greşeală) vase supraîncărcate cu evrei care încercau să scape de la o moarte sigură, hărăziţi fiind morţii prin asfixiere, arderii în cuptoarele lagărelor de exterminare? Niciun comandant de submarin sovietic n-a fost măcar interogat în legătură cu astfel de „operaţiuni"; ceea ce spune mai mult decât ar putea-o spune cuvintele…[264]

---

263 Moartea lui Stalin i-a salvat, ca şi pe mulţi alţii, evrei şi neevrei (n.n.).

264 Colţosul Winston Churchill i-a încondeiat de timpuriu pe bolşevici, în fel şi chip, ceea ce nu l-a împiedicat, însă, în timpul celui de-al doilea război mondial, să combată alături de ei împotriva naziştilor. Pentru bătrânul politician britanic, a fi bolşevic însemna a fi "sângeros" şi a comite "masacre în masă", a fi "duşmanul de moarte al omenirii", bolşevicii dovedindu-se "vampiri setoşi de sânge", capabili doar de o politică egală cu o "combinaţie dementă de criminalitate şi de animalitate", partidul lor reprezentând "o ligă de rataţi, de criminali şi dăunători". Necruţător şi clarvăzător, Churchill îi portretizează pe fruntaşii comunişti (Lenin, Troţki, Stalin, şi pleiada de "Jew commissars" — comisari politici evrei) drept "criminali şi asasini de drept comun". în vara lui 1937 — în "Sunday Cronicle" — nu se sfieşte să spună lucrurilor pe nume, la fel ca şi până atunci:

11

Paznicul fratelui său

Cât de deznădăjduiţi sunt părinţii de pierderea copiilor plecaţi pe apă spre Palestina, ori bunicii care şi-au pierdut feciorii, fiicele, nepoţii, ori fiii care şi-au pierdut taţii şi mamele… Unul dintre aceştia, jurnalistul bucureştean Jean Hefter, părintele pasagerului Henry Ernest Hefter (21 de ani la data pieirii lui odată cu STRUMA), îşi titrează articolul 1: *Scufundarea vasului STRUMA apare ca un asasinat în masă*. Supratitlul: *Misterul a fost risipit*. Subtitlul: *Cum au murit cei 800 de emigranţi din România*. Iar titlul primului capitol: *Colaborare la crimă*. Iată şi textul:

„La asasinarea în masă a acelor aproape 800 de emigranţi au colaborat cel puţin trei guverne. Din păcate, nu s-a găsit în acel an nicio putere care să fi simţit imboldul moral de a salva victimele unui regim de teroare. În faţa coaliţiei atâtor forţe ale întunericului, raza de speranţă a sutelor de tineri, femei şi bărbaţi de pe «Struma» s-a stins odată cu flacăra vieţii lor. Ce a constituit pentru aceşti oameni, care au înfruntat luni de zile chinurile vieţii de galeră, ordinul de întoarcere a vasului – nu vom şti niciodată! Putem doar bănui starea lor sufletească, după scrisorile care s-au strecurat de pe vas, în acea lungă carantină din faţa Istanbulului. Cum au primit ordinul şi cum a fost executat el de agenţii poliţiei turceşti – ar putea fi stabilite de o anchetă internaţională. Presupunem că au fost sau înşelaţi, sau[265]

forţaţi să se întoarcă[266]. Într-un caz şi celălalt, iniţiativa returnării vasului se integrează în însuşi asasinatul ce se pusese la cale, ca ultimă măsură, pentru curmarea unui incident diplomatic!… (subtitlu: «înapoi

---

comunismul este “TOT ATÂT DE PERICULOS, DE RĂU ŞI DE CRIMINAL, CA ŞI NAZISMUL LUI HITLER” (subl.ns.).

265 Noutatea, Bucureşti, 15 iunie 1946.

266 Curios e faptul că Jean Hefter n-a cunoscut, până în vara lui 1946, declaraţiile unicului supravieţuitor de pe STRUMA, David Stoliar, apărute la doar o lună de la torpilarea navei (în Me^hilat Struma).

spre moarte!» – n.n.) Este de reţinut, din chiar comunicatul guvernului din Ankara, publicat a doua zi după scufundarea vasului «Struma» – comunicat de care am luat cunoştinţă în ţară, mult mai târziu – că autorităţile turceşti, constatând că guvernele interesate n-au vrut să primească sau să reprimească, pe teritoriul lor, pe cei 800 de emigranţi, s-au văzut silite (?!) a elucida acest caz prin retrimiterea lor în Marea Neagră, fără nicio altă măsură de precauţie. Da, din chiar comunicatul autorităţilor din Ankara, reiese limpede această concluzie sinistră a soluţiei adoptate. Nu este posibil ca guvernul turc să nu se fi întrebat ce vor deveni acei 800 de emigranţi, de pe vasul care avea să plutească pe ape ca o fantomă, nefiindu-i îngăduită acostarea la mal, de către niciunul din statele riverane! Şi dacă şi-au pus această întrebare, nu puteau obţine decât un răspuns: îi trimitem înapoi, îi trimitem la moarte, şi astfel vidăm fondul odată cu accidentul, (subtitlu: «Legende suspecte»). Ceea ce a urmat se ştie. Sau, nu se ştie. Crima a fost agravată prin escamotarea morţii victimelor. Între zidurile ermetic închise de o cenzură severă, familiile asasinaţilor de pe «Struma» nu au ştiut nici ce s-a întâmplat, nici cum s-a comentat în lume această crimă pusă la cale şi izbutită, *graţie concursului a trei guverne cel puţin* (subl. ns.). Nici azi nu ştim cum s-a consumat acest asasinat în masă, şi nu cunoaştem amănuntele care ar putea constitui, pentru noi, părinţii şi familiile victimelor, în veci îndoliaţi, ultima noastră participare la atât de îndepărtatele lor funeralii… Din contră, s-au găsit persoane oficiale sau mai puţin oficiale care au întreţinut, poate dintr-un sentiment de milă ce ar putea fi interpretat şi ca unul de desolidarizare cu iniţiatorii crimei – o euforie a regăsirii. S-a împrăştiat intenţionat sau involuntar narcoticul sedativ al unor legende cu debarcări forţate pe coaste himerice, obţinându-se dezarmarea tuturor cunoştinţelor, mobilizarea contra autorităţilor care au obligat vasul «Struma» să facă cale întoarsă. Făuritorii de legende au părăsit de mult aceste meleaguri, dar nici până astăzi

autorităţile de la Ankara nu s-au simţit moralmente obligate de a reda familiilor pe morţii scumpi, măcar sub forma unei reconstituiri a ultimelor momente din viaţa victimelor, atât de chinuitor terminată. Anunţând, în comunicatul publicat, că la aflarea ştirii despre scufundarea vasului, au fost trimise bărci de salvare la locul catastrofei, autorităţile turceşti n-au mai găsit cu cale să ne spună care a fost rezultatul acestei acţiuni de salvare. N-a fost pescuit niciun cadavru? Şi unde au fost înmormântate aceste epave omeneşti ale unui asasinat fără asemănare? (subtitlu: «Alte răspunderi. Alte crime»). Dar mai sunt de stabilit şi alte răspunderi. Guvernul din Ankara a afirmat, prin comunicatul dat asupra scufundării vasului «Struma», că, cerând ministrului român de la Ankara avizul pentru returnarea vasului la Constanţa, ministrul român ar fi răspuns că acei emigranţi au părăsit ilegal ţara şi nu mai pot fi reprimiţi. Dacă ministrul de la Ankara a dat acel răspuns, (el) a minţit cu ştiinţă că face, astfel, jocul bandei de ucigaşi, care pusese gând rău celor 800 de emigranţi. Toţi aceşti emigranţi au părăsit ţara cu paşapoarte în regulă[267] şi au plătit la

Constanţa o vamă – o vamă grozavă şi teribilă, care ne obligă să precizăm alte răspunsuri şi să formulăm alte acuzări. Nu se poate trece cu vederea operaţiile de deposedare de bunuri şi de maltratarea călătorilor de pe vas, de către confreria de armatori, în frunte cu grăsunul îmbogăţit, care sfidează şi astăzi cele mai pure sentimente omeneşti, prin prezenţa sa de îmbuibat în averi imense, adunate de pe urma victimelor lui. Începând de la Constanţa şi continuând cu aşa-zisa întreţinere de pe vas, s-a simţit de (către) călători cea mai oribilă exploatare din partea asociaţiei de armatori, exploatare care s-a ilustrat prin furt, despuiere, înflămânzire, însetare, reducere la

[267] Noi ştim astăzi că secretarul general al Ministerului Afacerilor Externe, Gheorghe Davidescu, telegrafia Legaţiei României de la Ankara (13 ianuarie 1942): “Plecarea s-a făcut contrar ordinelor date, pe riscul fiecărui călător...” (confuză formulare!) Ministru plenipotenţiar în capitala Turciei era Alexandru Telemaque (n.n.).

sălbăticie a tuturor emigranţilor, după ce armatorii încasaseră sume imense după valuta de pe acea vreme. Această crimă de îmbogăţire fără cauză şi fără respect faţă de angajamentele luate şi faţă de oameni – poate oare rămâne nepedepsită?... Mai sunt câţiva supravieţuitori care – cel puţin în ceea ce priveşte crima armatorilor – ar putea să fie de folos în procesul ce s-ar deschide printr-o comisie rogatorie, delegată în Palestina. Asupra ultimelor momente ale vasului ar putea să dea lămuriri unicul călător care s-a salvat şi care, tot timpul, a fost ţinut la secret de către autorităţile turceşti, de parcă ar fi fost socotit vinovat de îndrăzneala ce a avut, de a se salva!... (subtitlu: «Pregătirea unui proces») Dacă prin imposibil nu s-ar putea găsi o modalitate legală, naţională sau internaţională, de a judeca şi sancţiona pe vinovaţii de scufundarea vasului Struma, căruia după trei ani i-a urmat scufundarea vasului Mefkiire, tot cu emigranţi din ţară – să organizăm un vast proces public. Eficienţa lui, dacă nu va fi juridică, va fi politică şi morală. Va fi un mijloc de a reanima memoria celor 800 de emigranţi, pe care acei vinovaţi, după ce i-au asasinat, ar fi vrut să-i facă uitaţi prin tot felul de legende adormitoare a vigilenţei noastre protestatare".

Crime împotriva umanităţii, crime „justificate" prin ură de rasă şi prin ură de clasă, prin cultivarea ideii exclusiviste potrivit căreia numai sângele poartă pecetea purităţii individului. „Crimele sunt crime, indiferent cine le-a comis", spune la Nürnberg acuzatorul principal american, Robert H. Jackson. Este anul – 1946 – în care Jean Hefter, un jurnalist bucureştean, îşi strigă public durerea de părinte căruia i s-a răpit unicul băiat.

12

La un pas de Paradis

Pe măsură ce se apropia deznodământul războiului, alte şi alte primejdii îi pândeau pe oameni, căci – dintotdeauna – cei învinşi se luptă deznădăjduit şi fără scrupule, atunci când vine ora scadenţelor; iar învingătorii nu se lasă mai prejos, îşi iau revanşa în fel şi chip, urâţind

şi mai mult chipul zeului Marte. Fireşte, posibilul reflux al armatelor germane, măturând şi teritoriul României, nu anunţa nimic bun. În plus, atunci când e vorba de fanatici ai aplicării „soluţiei finale”, precum *S.S.* – *Obersturmbann*führerul Adolf Eichmann, nimic nu-i poate muta pe aceştia din inerţia lor mintală şi afectivă, consacrându-i, pentru vecie, drept criminali odioşi.

Obiecţiile germane la adresa micilor transporturi de emigranţi din 1942, după torpilarea „Strumei”, „nu au avut, însă, niciun efect” (crede Andreas Hillgruber); totuşi, în 1943, plecările de nave din porturile româneşti au fost inexistente, s-a discutat mult, fără efecte reale, semn că „politica” dusă de Radu D. Lecca, înveninarea raporturilor dintre armatori şi militari, a dat roadele scontate. Iată şi un „eşantion” sugestiv, „Nota Marelui Stat Major Nr. 934 din 17 februarie 1943 către Preşedinţia Consiliului de Miniştri”: „Am onoarea a vă aduce la cunoştinţă că Statul Major al Marinei Regale, prin nota de serviciu nr. 2564 din 13 februarie 1943, ne aduce la cunoştinţă că barcazul cu motor «Pescăruş»[268], proprietatea I. Teodoru, urmează a părăsi ţara la 15

februarie[269], navigând spre Turcia cu un grup de emigranţi evrei, pentru care s-a cerut aprobarea Ministrului de Interne. Statul Major al Marinei informându-se, i se face cunoscut că Ministerul de Interne a dat aprobarea de a părăsi ţara *numai pentru evrei, nu şi pentru barcaz*[270][271]. Statul Major al Marinei mai

---

[268] Ambarcaţiune pescărească cu un deplasment până la 100 de tone (n.n.).

[269] O inadvertenţă: Nota poartă data de 17 februarie 1943, şi precizează că ’’Pescăruşul” “urmează a părăsi ţara la 15 februarie”!? Se pare că, în cele din urmă, nici n-a mai plecat (n.n:).

[270] Ar însemna că emigranţii pot trece Marea Neagră... înot?! (n.n.).

[271] în majoritatea cazurilor, adevărul este mult mai simplu: echipajele acestor ambarcaţiuni se declară mulţumite de faptul că au izbutit să străbată Marea Neagră măcar într-un sens, şi nu mai doresc să se expună, încă o dată. primejdiilor de tot felul, făcând şi drumul înapoi. Altminteri, care armator sănătos la minte ar fi renunţat la un vas util? Mihai Antoncscu — într-o consfătuire ţinută la Preşedenţie în 17 iunie

semnalează că, în cazuri similare petrecute anterior, ambarcaţiunile plecate cu evrei nu s-au mai înapoiat în ţară şi că *n-a aprobat evaziunea2*, *acestor nave* (subl. ns.). Pentru faptul că Marina Regală are nevoie de astfel de barcazuri pentru primăvară, ne roagă să dăm ordin ca vasul să nu părăsească apele româneşti. Până la lămurirea chestiunii, Marele Stat Major a luat măsura ca vasul să aştepte noi dispoziţiuni. La această măsură, Subsecretariatul de Stat al Marinei, cu adresa nr. 271 din 16 februarie 1943, comunică:

barcazul «Pescăruş» este vechi, vas de pescuit, făcut din lemn şi de dimensiuni reduse;

Comisia de experţi a Direcţiei Marinei Comerciale, la expertiza făcută, constată că vasul poate executa transportul de emigranţi, fără a prezenta un interes economic sau militar;

că aprobarea s-a dat de Comisia reglementării chestiunilor evreieşti şi roagă a se reveni asupra interzicerii plecării…

Situaţia acestor transporturi este următoarea:

de aceştia unei puteri străine, rambursându-li-se astfel sumele investite pentru călătorie.

Costul vaselor ce se întrebuinţează la emigrări întrece cel puţin de 10 ori valoarea lor actuală (confuză formulare! – *n.n.*), ceea ce are ca urmări imediate o scumpire considerabilă a tonajului, cu repercusiuni directe asupra majorării navlurilor, deci a transporturilor economice (!).

Materialul flotant întrebuinţat la emigrări prezentându-ni-se ca inutilizabil, vechi, epave etc. nu ne poate lăsa convinşi, 1 deoarece un vas susceptibil a face o traversare a Mării Negre (eventual Marmara şi Egee), trece cea mai severă probă de rezistenţă, dovedind că este într-o stare *destul de bună* (subl. ns.), deci foarte necesar pentru satisfacerea multiplelor cerinţi prezente.

1944 — va recunoaşte că “etnigraţiunea cu nave care sunt ele însele o aventură, în condiţiuni tehnice defectuoase sau riscante” ar trebui evitată (n.n.).

Faţă de pierderile sistematice de material flotant, care contrariază D.L. nr. 4075 din 10 noiembrie 1939 şi D.L. nr. 587 din 8 martie 1941, Marele Stat Major are datoria de a releva din punct de vedere militar neajunsurile ce decurg din evaziunea acestor vase:

1. Se pierde un material absolut necesar satisfacerii nevoilor marinei şi armatei – patrulări, pândă A.A., serviciu de mine magnetice etc, cât şi economiei naţionale[272][273].

2. Se pierd motoarele[274] care, în situaţia actuală, nu avem posibilitatea de a le recupera, cu toate sumele ce eventual[275] organizatorii emigrărilor ar oferi ca garanţii Statului.

3. După cum nu suntem îndreptăţiţi să scoatem definitiv din ţară, pentru astfel de scopuri, niciun fel de material rulant de CF – în orice stare s-ar găsi – tot astfel economia materialului flotant, comparativ atât de insuficient şi (de) uzat[276], impune menţinerea lui cu stăruinţă şi obligaţiuni de a-l recupera din tot ce avem, în scopul satisfacerii necesităţilor armatei şi economiei naţionale.

În consecinţă, faţă de datele şi informaţiunile raportate mai sus, care sunt mai rezumative, am onoarea a supune Domniei-voastre propunerea Marelui Stat Major de

---

272 Dar cine a împiedicat expertizarea ambarcaţiunilor de către specialiştii autorităţilor? în realitate, fiecare vas — oricât de mic, oricât de vechi — era cercetat minuţios, eliberându-i-se un certificat de navigabilitate. Atunci de ce se foloseşte acest... argument lipsit de suport? (n.n.).

273 Nota e concepută într-un anumit fel şi conţine exagerări indiscutabile, argumente şubrede, ca de pildă cele privitoare la "vasele pierdute", printre care se numărau şi ambarcaţiuni care îşi făcuseră veacul pe lacul Herăstrău din Bucureşti, iole, bărci cu motor... (n.n.).

274 Amintiţi-vă de "calitatea" motorului de pe Struma şi de miracolul traversării Mării Negre (n.n.).

275 De ce "eventual", de ce "ar oferi", când armatorii sunt obligaţi să depună această garanţie înainte de plecarea oricărui vas? (n.n.).

276 Dacă materialul flotant este, în general, "atât... de uzat", atunci de unde până unde afirmaţia că navele emigranţilor (cum se afirma anterior) au o stare... "destul de hună"? Contrazicere evidentă! (n.n.).

a se opri definitiv transporturile de emigranţi evrei, pe calea apei, până la terminarea războiului (subl. ns.), rugându-vă să binevoiţi a hotărî. În acest scop s-a raportat şi domnului Mareşal, Conducător al Statului".[277]

Peste exact trei luni – la 17 mai 1943 – Mihai Antonescu primea o delegaţie a Comitetului Internaţional al Crucii Roşii. Printre alte subiecte de discuţie se afla şi situaţia evreilor din România: „În raporturile cu Germania – se consemnează în *Nota* privitoare la convorbiri – atunci când delegaţii germani au tratat cu Guvernul român problemele evreieşti, Guvernul român şi-a fixat poziţiunea prin declaraţiunea pe care am făcut-o eu (M. Antonescu – n.n.), arătând:

1. Sunt împotriva oricărei soluţiuni fizice.

Poporul român este un popor tolerant. A proceda cu sălbăticie împotriva evreilor este ca această măsură să se întoarcă împotriva unui guvern care n-ar respecta sufletul creştin şi tolerant al românilor şi, pentru evrei, care ar ajunge să fie compătimiţi.

2. Vom lua toate soluţiunile economice necesare împrejurărilor excepţionale prin care trecem, în ce priveşte situaţia patrimonială şi economică a evreilor.

3. Suntem pentru soluţia internaţională a problemei evreieşti şi, în special, pentru sprijinirea migraţiunilor1.

Dl. Chapuissat m-a întrebat dacă am fi dispuşi să sprijinim migraţiunile, dacă Crucea Roşie ne-ar da tot concursul în această direcţiune. I-am spus că, în principiu, suntem de acord, rămânând să ni se comunice condiţiunile în care această emigrare s-ar face..."

Cu o lună şi jumătate mai devreme, ministrul plenipotenţiar al României la Berna, Nicolae Lahovary, îşi informa superiorul că tocmai avusese o convorbire cu domnul Chapuissat: „... Aşadar, este posibil, dacă nu chiar

---

[277] Deci, întreaga "pledoarie" are un scop precis: interzicerea emigrărilor până la sfârşitul conflagraţiei mondiale şi, desigur, aducerea la îndeplinire a "soluţiei definitive". Semnează "Nota" cu pricina: Ministerul Apărării Naţionale, General de Divizie, (’. Pantazi şi Şeful Marelui Stat Major, General IIie Şteflea (n.n.).

probabil, că va atinge (în vizita la Bucureşti – n.n.) şi problema evreiască, cred, însă, într-un spirit conciliant şi fără a insista mai mult. Totuşi, îmi permit cu acest prilej, încă o dată să subliniez importanţa, aş putea spune, prejudicială pentru succesul oricărei propagande româneşti în ţările liberale sau neutre din Apus, a unei îndulciri[278] aduse situaţiei evreilor din România. Cu cât ne apropiem de sfârşitul războiului, cu atât fireşte, va spori şi însemnătatea acestei probleme pentru situaţia ce se va face României la dezbaterile ce vor premerge încheierii păcii". Legătura vicepreşedintelui Consiliului de Miniştri român, Mihai Antonescu, cu M. Chapuissat rămâne activă, la opt zile de la întrevederea anterioară are loc o nouă convorbire, în care partea română a fost întrebată ce anume a decis în legătură cu emigrările evreilor autohtoni şi a celor din Bulgaria, cu vase româneşti: „Am arătat că, recent, am intervenit la Guvernul German, prin dl. Kil linger, ca să înlesnească transportul evreilor din Bulgaria cu vasele noastre «Basarabia» şi «Transilvania» (aflate la Istanbul – n.n.), pe care Guvernul Turc era dornic să le afreteze sau să le pună în comun cu noi la dispoziţia acestui scop[279], dacă Guvernul German ne acorda garanţia sa că aceste vase nu vor fi torpilate în Marea Neagră. Guvernul German, însă, nu ne-a dat această asigurare, fiindcă se temea de ruşi... I-am explicat apoi domnului. Chapuissat că nu putem, faţă de gravele împrejurări, fără a

---

[278] Pe semne de frica nemţilor a fost preferat cuvântul "migraţiune" în loc de "emigrare". Mi ^raţiunea conţine, parcă, şi o nuanţă peiorativă, definind mutările, mai mult sau mai puţin hazardate, ale popoarelor lipsite de rădăcini, deplasându-se de colo, colo, prin lume, ca nişte ciulini bătuţi de vânturile intersecţiilor terestre. în cazul evreilor plecaţi spre Palestina e vorba de revenirea — acasă la ei — după două mii de ani de exil forţat. Deosebirea este esenţială! (n.n.).

[279] Doar cincisprezece luni au trecut de la scufundarea ''Strumei", însă avându-se în vedere faptul că "roata istoriei" îşi schimbase sensul de mers, iată-i pe mulţi modificându-şi total atitudinea faţă de chestiunile umanitare (Rcfik Saydam i-a cedat, de aproape un an, fotoliul de prim-ministru lui Şiikrii Saraeoglu). Desigur, niciodată nu-i prea târziu pentru o astfel de schimbare! (n.n.)

provoca grave reacţiuni, să luăm atitudine în anumite probleme; că, dacă altă dată am fost împotriva unei expatrieri este că, în cazul «Struma», şi numai în acel caz, este că ştiam că emigranţii nu aveau viza turcă[280] şi îmi era teamă să nu se întâmple ceea ce până la urmă s-a întâmplat cu ei (subl. ns.). Evreii, însă, au insistat atâta încât au obţinut, de la Ministerul de Interne, aprobarea.

Corespondenţa continuă. Un munte de hârtii şi cuvinte se va înălţa în timp, îndărătul căruia pare a se ascunde o lume a durerilor nemărginite. Iată *Nota* Societăţii Naţionale de Cruce Roşie a României, datată 4 decembrie 1943: „Domnule Prim-Ministru, Avem onoarea a vă aduce la cunoştinţă că am obţinut închirierea unui vapor: «Belassitta» de 90 (de) tone, cu sediul la Vama. Acest vas a fost supus unei expertize favorabile. Vasul va fi pus la dispoziţia Crucii Roşii Române cu personal de navigat bulgar şi sub pavilion bulgar, la care vom adăuga pavilionul Crucii Roşii. El va sosi la ordinele noastre la Constanţa sau Mangalia. Aci se vor îmbarca 130 la 150 (de) copii şi 20 – 25 (de) adulţi însoţitori pentru Istanbul, din cei admişi pentru emigrare.1 De la Istanbul trec spre Palestina prin îngrijirea Semilunii Turce. Cum este nevoie a se face vasului oarecare amenajări, vă rugăm, domnule prim-ministru, să ne răspundeţi cât mai urgent[281] dacă Guvernul este de acord cu propunerea noastră. Cu modul acesta vom putea proceda neîntârziat la înlesnirea emigrării copiilor evrei din Ţara Românească. Transporturile se vor face săptămânal, după primul transport. Primiţi...” în 16 decembrie 1943, Radu D. Lecca

---

280 Nu viza turcă lipsea, ci lipseau certificatele de imigrare emise de Puterea Mandatară (engleză) în Palestina. Dovadă că acei câţiva pasageri care au avut, la bordul "Strumei”, asemenea certificate, au putut coborî imediat de pe navă şi au tranzitat teritoriul turcesc, ajungând cu bine în Eretz-Israel (n.n.).

281 Majoritatea acestor copii revin în ţară din Transnistria, fiind orfani ori rătăciţi, în condiţiile deportării, de părinţii lor. Trebuie spus că readucerea copiilor şi a adulţilor, anterior deportaţi peste Nistru, reprezintă un caz unic în istoria — atât de încâlcită şi de contradictorie — a celui de-al doilea război mondial.

primeşte – din partea Preşedinţiei – o *Notă*: „Domnule Comisar General, Avem onoarea a vă aduce la cunoştinţă că, în urma cererii Societăţii Naţionale de Cruce Roşie, domnul Mareşal Antonescu aprobă să se facă transportul de copii evrei, împreună cu însoţitorii lor, cu vasul «Belassita», sub pavilion bulgar. Aceşti copii vor fi duşi la Istanbul, iar de acolo vor trece în Palestina…" Povestea acestor copii e mult mai sinuoasă decât pare: „De asemenea, a fost aprobat tranzitul evreilor unguri prin România, ceea ce a determinat guvernul Germaniei să recomande miniştrilor săi plenipotenţiari de la Budapesta şi Bucureşti condamnarea acestor măsuri. La întâlnirea din 12 – 13 aprilie 1943, de la Klessheim1, Conducătorul Statului a încercat din nou să obţină acordul Germaniei pentru proiectul său, limitând numărul emigranţilor la 7.000 de copii evrei în vârstă de până la 8 ani. Ministerul de Externe al Germaniei a promis că va examina problema, evitând să se pronunţe. Deoarece nu a urmat niciun răspuns, guvernul român a cerut din nou, la 30 aprilie 1943, ca guvernul Germaniei să-şi exprime poziţia. S.S. – Obersturmbannführerul Eichmann, faimosul referent special pentru problemele evreieşti, din R.S.H.A., cu care Ministerul de Externe al Germaniei a luat legătura în această problemă, a respins din principiu emigrarea copiilor evrei[282][283], dar a admis posibilitatea ca aceştia să

---

[282] Aici se află un castel care adăposteşte Cartierul General al Fiihrerului (n.n.).

[283] Eichmann veghează, prin informatorii săi răspândiţi în Europa Centrală şi Orientală: ''Şeful Poliţiei de Siguranţă şi al S.D. — Berlin SW, 11,3 martie 1943, Prinz Albertstrasse 8 — SECRET. (Către) Ministerul de Externe. în atenţia consilierului de legaţie von Hann, Berlin, Rauchstrasse 11. Obiect: emigrarea evreilor în Palestina, din ţările balcanice. Referire: nici una. Conform unor informaţii sigure care trebuie să rămână secrete, funcţionari evrei români, prin reprezentantul lor la Istanbul, duc tratative cu Turcia pentru a obţine vize de tranzit turceşti pentru un grup de 1 000 de copii evrei, însoţiţi de 100 de evrei români, care intenţionează să emigreze în Palestina cu colaborarea Companiei «Wagons-Lits», pe cale terestră, prin Bulgaria şi Turcia. Sunteţi rugat, dacă e posibil, să împiedicaţi emigrarea proiectată, (semnat) Eichmann". Un alt document întocmit de L.R. von

fie schimbaţi cu cetăţeni germani sau români, în caz că se va ajunge la stabilirea unor condiţii avantajoase. Dar, mai înainte ca Ribbentrop să decidă ce răspuns dă la întrebarea pusă de Guvernul român, Killinger a anunţat, la 27 mai 1943, că mareşalul Antonescu a dat asigurări unei delegaţii a Crucii Roşii Internaţionale[284] că *va aproba emigrarea evreilor din Transilvania* (subl. ns.), în cazul în care Crucea Roşie le va asigura transportul. În pofida diferitelor propuneri avansate de grupul Inland II, din Ministerul Afacerilor Externe, care, respingând din

---

Thadden, GEHEIM (SECRET), se referă la ordinele aceluiaşi şef al Subgrupei IV B 4, însărcinată cu ''soluţia definitivă" a problemei evreieşti, S.S.-Obersturmbannführerul Adolf Eichmann, în legătură cu emigrarea a 5 000 de copii evrei din zonele ocupate (datat: 14 mai 1943 — Berlin): reiese limpede că R.S.H.A.-ul este, în principiu, împotriva dorinţei exprimate de Aliaţi, de a obţine aprobarea scoaterii copiilor orfani, rătăciţi de părinţi, din spaţiul primejdios al confruntărilor prezente şi viitoare; totuşi, chestiunea s-ar putea soluţiona, procedându-se la un schimb: 20 000 de prizonieri germani — bărbaţi sub 40 de ani, apţi de muncă — contra celor 5 000 de copii năpăstuiţi de soartă. Informarea e adresată Amtului II, cel destinat problemelor de ordin administrativ şi economic.

284 Reiese, deci, că după convorbirea din 25 mai, a lui Mihai Antonescu, cu delegaţia Crucii Roşii Internaţionale (alcătuită din domnii Chapuissat şi De Praz), aceştia s-au întâlnit şi cu şeful statului român, mareşalul Ion Antonescu. Iar von Killinger, numaidecât, află şi comunică la centru ce anume s-a discutat la Bucureşti. Cine să fi fost informatorul? R.D.Lecca? Richter? Altcineva? Oricum, afirmaţiile lui R.D.L. în privinţa reprezentantului diplomatic german în România, devin absolut ridicole: "Killinger, cât timp a stat ca ministru al Germaniei la Bucureşti, a trăit în permanenţă în cele mai rele raporturi cu Himmler şi cu Gestapoul. (Aşa) Cum se va vedea mai jos, acestui fapt îi datorează viaţa sute de mii (subl.ns.) de evrei şi foarte mulţi români". Killinger — alt "salvator" de vieţi omeneşti!? Acelaşi von Killinger, personaj în legătură cu care I.Antonescu avea să spună în cadrul procesului din 1946: "înainte de a veni în ţară, Killinger mi-a fost prezentat de Hitler la Berchtesgaden în termenii următori: «îţi prezint pe cel mai bun prieten al meu, care va veni în România în locul domnului Fabricius». Domnul Killinger, fiind ministru (plenipotenţiar german — n.n.) în Slovacia, ştiu că acolo se manifestase foarte brutal". Dar IA. însuşi afirmă — cu acelaşi prilej — în ceea ce-1 priveşte: "Dacă evreii din Ţara Românească mai trăiesc, trăiesc numai datorită mareşalului Antonescu" (6 mai 1946) (run.).

principiu planul român se declarau de acord cu ideea lui Eichmann şi, în plus, arătau că guvernul Germaniei ar fi dispus să preia de la Guvernul român «pe evreii indezirabili şi să-i ducă la muncă în Est», Ribbentrop nu s-a pronunţat nici în lunile următoare şi nu a răspuns la întrebarea pusă de Guvernul român. La mijlocul lunii octombrie 1943, rapoarte secrete semnalau că «există indicii clare că România va urma, în cel mai scurt timp, un drum propriu în problema emigrării evreilor», mai ales că «guvernul Germaniei nu şi-a exprimat încă poziţia în această privinţă. Au mai trecut, însă, câteva luni până când ministrul de Externe al Germaniei a trimis, la 11 februarie 1944, răspunsul său Conducătorului Statului român. Între timp, la Ministerul Afacerilor Externe al Germaniei a sosit, din partea Angliei, o cerere de a aproba emigrarea a 5.000 de copii evrei din teritoriile aflate sub dominaţia

Germaniei, la care s-a răspuns că guvernul Germaniei «nu se opune să soluţioneze pozitiv dorinţa engleză şi să înceapă tratativele corespunzătoare» 1. Având, însă, în vedere că emigrarea evreilor în Palestina contravine politicii Germaniei faţă de lumea arabă, *condiţia este ca emigranţii evrei să fie primiţi chiar în Marea Britanie* (subl. ns. – ceea ce echivalează cu un... refuz!). Apoi, la 11 februarie (1944), ministrul plenipotenţiar german la Bucureşti a primit dispoziţia de a-i comunica personal mareşalului Antonescu acest răspuns dat de guvernul Germaniei la cererea britanică şi de a sublinia cu această ocazie că plecarea evreilor din România în Palestina ar putea «să-i indispună foarte mult pe prietenii arabi». De aceea, guvernul Germaniei consideră că *este de dorit ca atitudinea guvernului român să corespundă poziţiei pe care se situează Germania* (subl. ns.)”.[285]

Dinamica unor împrejurări actuale provine, cert, din trecut, din evenimente consumate anterior, pe parcursul anului 1943: Mihai Antonescu l-a însoţit pe Ion Antonescu la o nouă întâlnire a acestuia cu Adolf Hitler (10 – 12

[285] Andreas Hillgruber, op.citat.

ianuarie 1943). Locul convorbirilor: Cartierul General al Führerului, de lângă Rastenburg[286], puţin înainte ca Wehrmachtul să fi capitulat, motiv decisiv pentru analizarea – cu prioritate – a situaţiei militare, dar şi a relaţiilor economico-financiare etc. Mihai Antonescu are o întrevedere de trei ore şi jumătate cu von Ribbentrop care, stânjenit de dubiile românilor în legătură cu aşa-zisa „evadare" a lui Horia Sima, ţine să strecoare în conştiinţa celuilalt o anumită temere: „Este foarte jignitor pentru el (Führer) dacă cineva, căruia îi acordă încredere şi pe care-l preţuieşte şi-l stimează, îi înşală această încredere". A doua zi, miniştrii de Externe se reîntâlnesc şi încheie un „Protocol". Deşi mai sunt doar douăzeci şi două de zile până la capitularea totală de la Stalingrad, von Ribbentrop nu pregetă să-şi manifeste optimismul – la dineul oferit de el la moşia sa din Steinort – citându-l, fireşte, pe Hitler: „Führerul a vorbit în amănunţime despre situaţia din Răsărit. Ea este grea, dar putem avea convingerea că, în acest an, ruşii vor deveni din ce în ce mai slabi... La Răsărit se va crea o situaţie în care ruşii nu vor fi capabili de niciun fel de ofensivă. Cu aceasta, războiul din Răsărit va fi câştigat". Soarta evreilor părea a fi implacabil stabilită! Totuşi, faptul că Ion Antonescu se va vedea nevoit, la cererea expresă a părţii germane, să-i fie din nou oaspetele lui Hitler, de astă dată la Klessheim, în 12 şi 13 aprilie 1943, dovedeşte că ceva nu era tocmai în regulă, iar optimismul afişat de naziști năzuia să ţină loc de adevăr. Führerul, înarmat cu un respectabil „Dosar Mihai Antonescu", enumeră acuzaţiile grave ce i se puteau aduce vicepreşedintelui Consiliului de Miniştri al României: astfel, el îi împărtăşise ambasadorului Turciei la Bucureşti constatarea (cu ocazia vizitei din ianuarie '43) că Hitler (şi Göring) au „se tem de ruşi", mai mult chiar, că Führerul nu s-ar da în lături de la o pace de compromis, renunţând la gândul de a stăpâni Europa etc. Ion Antonescu va replica – în cursul convorbirilor de a doua zi – că îi „acordă deplină încredere" (lui Mihai Antonescu), că-i va acorda un

[286] Nume de cod: Wolfsschanze (Vizuina lupului).

concediu, deoarece e „total surmenat şi extenuat” după ce „a lucrat prea mult şi s-a cruţat prea puţin”.

În sfârşit, ultima chestiune pusă pe tapet, la sfârşitul convorbirilor din 13 aprilie 1943, a fost „problema evreiască”, gazda înfăţişând în amănunţime măsurile rasiale aplicate în Reich, la care Ion Antonescu a făcut observaţia că lui „îi displace ca atare să scoată evreii din România” (!) şi că „nici n-ar putea şti încotro să-i ducă”. După-amiază, discutând şi cu von Ribbentrop, a avansat propunerea ca evreii români să fie trimişi pe teritoriul ocupat al Uniunii Sovietice. I. Antonescu s-a declarat de acord, în principiu, cu strămutarea a circa 100.000 de evrei – „oameni nevoiaşi” – în Crimeea, pentru a fi folosiţi în industria minieră. Stenograful dr. Paul Schmidt consemnează: „El roagă, însă, să nu fie asasinaţi, deoarece, într-un stadiu anterior, s-a văzut obligat să sisteze trimiterea evreilor în Rusia, când s-a vădit că acolo ei erau, pur şi simplu, asasinaţi”.

Spre sfârşitul anului 1943, Radu D. Lecca primeşte următoarea *Notă* din partea Preşedinţiei Consiliului de Miniştri: „Domnule Comisar General. Avem onoarea a vă aduce la cunoştinţă că, în urma cererii Societăţii Naţionale de Cruce Roşie, domnul mareşal Antonescu aprobă să se facă transportul de copii evrei, împreună[287]

cu însoţitorii lor, cu vasul «Belassitta», sub pavilion bulgar. Această comunicare s-a făcut şi Subsecretariatului de Stat al Marinei şi Subsecretariatului de Stat al Muncii…” (16 decembrie). A doua zi, Constantin Karadja – devenit între timp directorul Direcţiei Consulare a Ministerului Afacerilor Străine român, întocmeşte referatul din care am citat anterior1, începând cu cuvintele Führerului: „Într-unul din discursurile sale rostite acum mai bine de un an (textul îi este adresat ministrului Afacerilor Externe, la care – până nu de mult – asemenea referate nu ajungeau, socotite fiind, după cum ne explică îngrijitorii ediţiei de documente[288] – că nu conţin probleme

[287] După A. Simion (op.cit.).

[288] Revezi pag. 211.

de natură politică – n.n.), Hitler a spus cam aceste cuvinte: «Dacă ar fi vorba să pierdem războiul, vă pot garanta că niciun evreu nu va mai rămâne în viaţă în Europa Centrală». Politica urmată de germani este astăzi pe cale de a înfăptui a doua parte din această ameninţare a lui Hitler. Domnul vicepreşedinte al Consiliului, sesizat în sfârşit de situaţia evreilor români din Europa Centrală (prin referatele

Direcţiei Consulare competente, care încep acum să-i parvină, în lipsa rapoartelor ce ar fi trebuit să-i ajungă de mult pe birou, de la organele noastre diplomatice şi consulare), a binevoit să ia dispoziţiunile necesare pentru salvarea cetăţenilor nearieni, rămaşi încă în viaţă – precum ne şi impun sentimentele de umanitate tradiţională româneşti şi principiile de obşte recunoscute ale dreptului internaţional. Domnul vicepreşedinte al Consiliului este acum rugat să binevoiască a aviza dacă, *având în vedere schimbarea politicii noastre faţă de evreii români din străinătate* (subl. ns.), următoarele principii n-ar trebui urmate... Politica noastră tradiţională a fost întotdeauna una de toleranţă. Generaţii de refugiaţi, fie că a fost vorba de români minoritari din Ungaria sau Bulgaria, sau de străini ca bulgari, greci, armeni, ucraineni sau evrei, au găsit în cursul veacurilor un refugiu şi condiţiuni favorabile de trai în Ţările Româneşti... Văzând că cetăţeni români de rasă israelită, stabiliţi sau aflaţi în Europa Centrală şi de sub ocupaţia germană, sunt astăzi ameninţaţi în bunurile, libertatea şi viaţa lor, nemaiţinând seamă de drepturile noastre convenţionale, Guvernul regal socoteşte echitabil să-i aducem în ţară, când va fi nevoie şi când cei în cauză ar dori-o, cu condiţiunea ca toţi cei astfel aduşi să aibă drepturi neîndoielnice şi pe deplin stabilite la naţionalitatea română[289]..."

---

[289] Emigraţia populaţiei evreieşti... Mai poate fi amintit un nume demn de stimă, cel al succesorului lui Constantin Karadja, consulul general Traian Gallin, care — în martie 1943 (există date precise în legătură cu această lună) — a salvat din Reichul nazist 12 familii de evrei-cetăţeni români (în total: 53 de persoane), trimiţându-i, în deplină legalitate, cu

Dar revin acasă nu numai evrei cetăţeni români aflaţi în Reich, ci şi cei din alte ţări. Acest du-te-vino, dus-întors, trădează existenţa unei anumite derute, explicabilă întru totul prin conjunctura militaro-politică. Până şi justiţiarul Constantin Karadja (devenit director al Direcţiei Consulare – n.n.) nota – în decembrie ’43 – în referatul său adresat lui Mihai Antonescu: „actualele condiţiuni în România – care nu atârnă de dorinţele Guvernului român…” Şi, totuşi, deşi cu întârziere, o serie de vase vor ridica din nou ancora, frecvent, din porturile româneşti, ceea ce va reprezenta o înfrângere importantă atât a lui von Killinger, cât şi a omului său, Radu D. Lecca. Nefiind primit (în februarie ’43) de către Ion Antonescu, ministrul plenipotenţiar german a fost nevoit să-i înfăţişeze lui Mihai Antonescu doleanţele Berlinului: „Dl ministru von Killinger, întors de la Berlin, a venit să mă vadă pentru a mă pune la curent cu o serie întreagă de lucruri discutate acolo… I-am spus domnului von Killinger că Germania nu are decât să reflecteze asupra binelui pe care (i) l-a făcut poporului român răpindu-i Transilvania şi asupra modului cum răspunde poporul român la această lovire… Dl von Killinger m-a informat apoi că s-a hotărât la Berlin să se facă o largă acţiune de propagandă anticomunistă… I-am spus domnului ministru von Killinger că, atunci când este vorba de comunism, considerându-l ca (pe) moartea ţării mele, pe această linie merg până în iad… în spatele Rusiei stă Asia cu rasele sale. De aceea pentru mine problema rusă este problema biologică a rasei albe în faţa Asiei…

paşapoarte româneşti şi vize la zi, înapoi în România (după prof. A. Hârlăoanu). Dar şi Casa Regală română s-a arătat a fi la înălţime: “împreună cu mama (Regina Elena—n.n.) am făcut tot posibilul ca să salvăm evreii aflaţi în pericol. Pentru mine sunt fiinţe umane, ca oricare altele, şi nu accept să se pună problema credinţei sau a rasei, care ar duce la lucruri ca acelea petrecute în Germania nazistă. Trebuie să avem un spirit umanist şi, în acest spirit, am încercat să fac tot ce se putea pentru a-i salva pe evrei. Trebuie să spunem că, la noi, chiar în timpul lui Antonescu, evreii n-au purtat niciodată steaua lui David. Nici un evreu român n-a fost trimis în lagăr de concentrare german. Nu ştiu dacă mulţi ştiu asta” (Mihai 1 de România — interviu acordat în 1990, pentru televiziune, lui Frederic Mitterand).

Dacă Germania, în locul teoriei Herrensvolk-ului (popor de stăpâni – *n.n.*) sau (a) altor atitudini de hegemonie, ar fi făcut, dimpotrivă, o politică de apropiere a popoarelor Europei, n-ar fi avut nimic de pierdut, fiindcă poporul german este cel mai puternic, cel mai bine organizat din Europa şi ocupă centrul Europei, astfel că nu are nevoie să-şi proclame formal dominaţia… Dl von Killinger mi-a spus cu acelaşi prilej că dl von Ribbentrop l-a rugat să se prezinte domnului mareşal Antonescu, pentru a-i comunica confidenţial că Guvernul Reichului a dat răspuns verbal dorinţei britanice, exprimată la 26 ianuarie (1944), prin care cerea autorizarea de plecare pentru copiii evrei. Răspunsul Guvernului Reichului ar fi fost acesta: cu toate că întrebarea Guvernului britanic, referitoare la autorizaţia de ieşire din ţară a 5.000 de evrei, nu lasă să se vadă ce dau în schimb britanicii, Guvernul Reichului este dispus a lua în considerare propunerea, intrând în tratative corespunzătoare. Cum, însă, Guvernul Reichului nu poate da ajutor pentru a alunga, prin evrei1, un popor atât de nobil şi de brav ca poporul arab, din patria lor, Palestina[290][291], aceste tratative pot fi duse numai presupunând consimţământul Guvernului britanic ca evreii să fie transportaţi în Marea Britanie în loc de Palestina,[292] şi să rămână acolo definitiv”[293][294].

Drept urmare, reprezentantul diplomatic german la Bucureşti transmite acasă: „În raportul său către Ministerul Afacerilor Externe al Germaniei, Killinger s-a referit iarăşi la *poziţia oficială adoptată între timp de guvernul român* (subl. ns.). Cum mareşalul Antonescu nu

---

290 Repetăm: copii orfani sau rătăciţi de familie! (n.n.).

291 Atunci cum mai stăm cu ’’trimiterea la origine” inclusă în: “Jidane, la Palestina!”? (n.n.)

292 Şi insularii, mă rog, nu vor fi… încurcaţi de către copiii evrei, care copii vor creşte, vor deveni militari etc? Sau, poate, poporul britanic să nu se afle plasat pe aceeaşi treaptă cu popoarele arabe, nefiind la fel de nobil şi de brav? (n.n.).

293 Nota asupra convorbirii poartă data de 15 februarie 1944.

294 Andreas Hillgruber (op. cit.).

vrea să se decidă din cauza «efectului nefavorabil din punct de vedere propagandistic, bazat pe poziţia unor cercuri româneşti influente, care sunt strâns legate de evrei», şi cum are şi «o reţinere personală» să ia «măsuri radicale», el ar vrea ca din România să plece cât mai mulţi evrei şi nu-şi va schimba poziţia nici dacă guvernul Germaniei l-ar sfătui s-o facă. Răspunsul Conducătorului Statului român a întârziat, probabil, legat fiind de lunile de aşteptare până când s-a precizat poziţia germană. Killinger avea «impresia», aşa cum arătase de altfel la 11 martie 1944, că mareşalul Antonescu pur şi simplu «ezită să ia o hotărâre». Între timp, însă, au avut loc tratative între România şi Crucea Roşie, cu privire la obţinerea unor nave necesare emigranţiilor evrei".

Puţin mai devreme – la 2 februarie '44 – i se transmite Legaţiei Germaniei la Bucureşti, o *Notă verbală*: „Ministerul Regal al Afacerilor Străine, în urma iniţiativei şi intervenţiunilor Comitetului Internaţional al Crucii Roşii din Geneva, de a înlesni emigrarea unui însemnat număr de copii evrei din România şi Transnistria, are onoarea a ruga Legaţiunea Germaniei să binevoiască a interveni pe lângă Comandamentul german din oraşul Constanţa, ca să faciliteze, cu precădere, îmbarcarea acestor copii, în număr de 150 săptămânal. Aceste îmbarcări vor avea loc la Mangalia, cu destinaţia Istanbul – Palestina, şi cursele vor fi făcute de vasul «Belassitta», sub pavilion bulgar, pus la dispoziţiunea Crucii Roşii Române. Dată fiind urgenţa acestei chestiuni şi dorinţa Guvernului român de a-i vedea rezolvarea cât mai curând posibil, Ministerul roagă onorabila Legaţiune să-i comunice – cu un moment mai devreme – cele efectuate în acest sens".

Ar mai fi necesar să pomenim aici un eveniment consumat la începutul lui aprilie '44: „La 3 şi 4 aprilie 1944[295] a avut loc la Krummhübel (Munţii Riesen) consfătuirea de lucru a referenţilor în problemele

295 Atenţie! 4 aprilie '44 reprezintă data la care aviaţia anglo-americană a bombardat, pentru prima oară, Bucureştii: aproximativ 3 000 de morţi, 2 000 de răniţi (n.n.).

evreieşti, de pe lângă misiunile (diplomatice) germane din Europa. La această şedinţă, reprezentantul departamentului cultural al Legaţiei Germaniei la Bucureşti, Wilhelm Weilinghaus, a explicat pe larg că guvernul român «nu agreează niciun fel de propagandă în problema evreiască». Ca urmare, Klaus Schickert", reprezentantul Ministerului de Externe al Germaniei, însărcinat cu «acţiunea de propagandă antievreiască în Europa de Sud-Est», a avut o vizită la Bucureşti între 15 şi 22 aprilie (1944). Dar chiar a doua zi după venirea sa în capitala României, guvernul român i-a interzis orice activitate în România1, astfel încât tratativele proiectate (subl. ns.) nu au putut avea loc[296][297]. Adevărul este că sorţii se schimbă şi presiuni politice-diplomatice uriaşe încep să se exercite asupra autorităţilor româneşti, oricum primejduite pe plan militar. Primăvara anului '44 este comparabilă cu un bulgăre de zăpadă rostogolindu-se pe o pantă abruptă:

24 februarie – SE ÎMPLINESC DOI ANI DE LA TORPILAREA ŞI SCUFUNDAREA „STRUMEI" (769 de victime);

6 martie – declanşarea ofensivei generale a Armatei Sovietice pe frontul de sud, condusă de mareşalul Gheorghi Konstantinovici Jukov, viitorul cuceritor al Berlinului;

13 martie – se decide retragerea administraţiei româneşti din Transnistria;

20 martie – încercuirea şi lichidarea, pe Bugul inferior, a 10 divizii germane şi române;

24 martie – plecarea navei „Milka A" (200 de tone), cu 289 de emigranţi la bord, prima dintr-o serie care va totaliza, până la sfârşitul anului, transportarea a peste 3.000 de evrei din România, Ungaria şi Bulgaria („Milka B"

---

296 Klaus Schickert se va plânge, în raportul său, de cele ce i s-au întâmplat cu ocazia călătoriei sale în Europa de Sud-Est, efectuată din însărcinarea Ministerului Afacerilor Externe german — Secţia Internă XIV (Antijudische Auslandaktion). Băiat bun, Herr Schickert! (n.n.).

297 Andreas Hillgruber (op. cit.).

ajunge cu bine, în seara de 30 martie, la destinaţie) [298];

4 aprilie – Plecarea navei „Maritza A”, 250 de tone cu 224 emigranţi la bord, exact în ziua în care anglo-americanii, decolând de la Foggia-Italia, bombardează pentru întâia oară capitala României;

10 aprilie – Armata Roşie recucereşte Odessa;

15 aprilie – Plecarea navei „Maritza B”,[299] cu 318 emigranţi;

21 aprilie – Plecarea navei „Belassitta”, cu 272 emigranţi, în majoritate copii[300];

27 aprilie – Plecarea navei „Milka B”, cu 577 emigranţi;

etc.

---

298 ’’Domnule Preşedinte. în 22 martie, prin scrisoarea G. 451, am rugat-o pe Excelenţa Voastră de a împiedica plecarea vasului «Milka», având la bord în jur de 250 de emigranţi evrei cu destinaţia Istanbul, nava călătorind fără protecţie şi fără ca transbordarea pasagerilor la Istanbul să fi fost asigurată anterior. în ciuda intervenţiei mele, vasul «Milka» a plecat cu bine la 24 martie. Am primit chiar acum o telegramă de la colegul meu din Ankara, anunţându-mă că nava a sosit la Istanbul în seara de 30 martie. Emigranţii au putut debarca în 31, graţie concursului excepţional dat de autorităţile locale (compromise total în cazul «Struma» — n.n.) şi au plecat în aceeaşi zi, cu un tren special, spre Alep. Colegul meu din Ankara mă informează că nici un alt vas, sosind la Istanbul cu emigranţi fără paşapoarte vizate de Consulatul turc din Bucureşti, nu-şi va putea debarca, de acum încolo, pasagerii...” (Charles Kolb, delegat al Comitetului Internaţional de Cruce Roşie, către Mihai Antonescu).

299 ”Vă aducem respectuos la cunoştinţă că primele două vase «Milka» şi «Maritza», sub pavilion bulgar, prevăzute în aprobarea domniei voastre... au părăsit ţara, ajungând în bune condiţiuni la Istanbul, unde emigranţii au fost debarcaţi” (din Scrisoarea — datată 12 aprilie 1944 — trimisă Mareşalului Antonescu de către O.R.E.T. (Oficiul Român de Expediţiuni şi Transporturi).

300 Mai este amintită o altă navă cu emigranţi, “Mircea”, în Nota pe care Legaţia Turciei la Bucureşti i-o remite, în 10 iulie 1944, lui Mihai Antonescu: “în cursul lunilor martie şi aprilie, trei nave cu motor sub pavilion bulgăresc, Mircea, Maritza şi Milka, au ajuns în rada Istanbulului, având la bord aproximativ 750 evrei din România care nu erau în posesia vizei de tranzit turceşti..” Cifrae mai mult decât... aproximativă: Maritza #(318 pasageri), Milka B (577 pasageri) = 895 pasageri (fără cei de pe Mircea). Atunci?

100 de zile despart călătoria acestor ambarcaţiuni norocoase, de plecarea, împreună, a altor trei nave, „Morina, „Bulbul” şi „MEFKÜRE”, transportând 1 112 pasageri. Presiunile occidentale nu contenesc. Adevăraţii salvatori îşi coordonează eforturile. Acei care poartă, fiecare într-un grad anumit, răspunderea celor petrecute până atunci, încearcă să-şi clarifice şi să-şi adapteze poziţia faţă de „problema evreiască”, în raport cu conjunctura din Europa, şi nu numai din Europa, metamorfozată: „STRICT CONFIDENŢIAL. Am primit azi vizita d-lor Manfred Reifer, fost deputat în Parlamentul român şi Ch. Barlas, reprezentantul în Turcia al Agenţiei Evreieşti din Palestina. Mi-au spus că de curând a sosit la Ankara dl LA. Hirschman, trimis special al preşedintelui Roosevelt, pentru a se interesa de soarta evreilor din regiunea balcanică şi că *acesta ar urmări în mod special chestiunea evreilor din România* (subl. ns.). Interlocutorii mei socotesc că rezolvarea favorabilă a următoarelor trei chestiuni ar fi privită în America cu mare satisfacţie:

1. Repatrierea celor 50.000 de evrei deportaţi din Bucovina şi Basarabia, ce s-ar mai afla încă în Transnistria[301]. Cercurile evreieşti sunt convinse că coreligionarii lor vor fi masacraţi în ziua în care această regiune ar trece în zona de etape germană. Readucerea lor în ţară ar însemna deci gestul care i-ar salva de la moarte. 2. Sprijinirea emigrării evreilor de către Guvernul român. Interlocutorii mei îmi afirmă a fi obţinut autorizaţiunea de

[301] După expresia lui Alexander Dallin (pentru Rand Corporation), în perioada guvernării antonesciene Transnistria a fost ’’groapa de gunoi etnic a României”. Prefaţatorul volumului Eu i-am salvat...” — Dan Zanifirescu, arată: “Conform documentelor Jandarmeriei române, au fost deportaţi în Transnistria, prin cinci puncte de trecere, un număr minim de 126 000 de evrei români, din care 118 000 în toamna anului 1941, şi restul în 1942. Dintre aceşti deportaţi se mai aflau în viaţă la 1 septembrie 1943, tot conform Jandarmeriei române, 51 000 de evrei români. Deci cel puţin 75 000 de evrei români au pierit în Transnistria de foame, frig, tifos, executaţi de jandarmi români sau predaţi germanilor pentru a fi executaţi”. Aşadar, până în martie 1944, s-ar părea c-au mai rămas în viaţă 50 000 de suflete, oameni ce vor fi repatriaţi (n.n.).

intrare în Palestina pentru 4.500 de copii] din Transnistria şi 500 de adulţi, care ar fi transportaţi pe un vas neutru. Ar fi vorba numai ca Guvernul nostru să autorizeze plecarea şi să înlesnească formalităţile… Problema prezintă o latură specială la Ankara, ambasadorul Statelor Unite fiind *evreu pur sânge* (expresia pare împrumutată din domeniul turfului – subi, şi nota ns.), I poate mai mult evreu decât american" (1944, martie 9 – *Telegramă* expediată de la Ankara, de către ministrul României în Turcia, Al. Cretzianu, avându-l drept destinatar pe Mihai Antonescu). Peste cinci zile, o *telegramă* mai constant faţă de Guvernul Reichului care, în 1941, mi-a cerut formal… ca în România controlul şi organizarea evreilor să fie germană exclusiv, întrucât Germania pregăteşte *soluţia internaţională* (eufemism cinic! – *n.n.*) a chestiunii evreieşti. Am refuzat… 1 în 1941 s-a cerut autorizare de migraţiune (vasul «Struma») pentru un număr de evrei, iar la Bucureşti au început afaceri de migraţiune organizate tot de evrei, cu mari speculaţiuni. Penibil, dar adevărat[302][303]. Am fost

---

[302] Dar, prin Radu D. Lecca, "omul lor" pus în fruntea organismului numit Centrala Evreilor (apărut, deloc întâmplător, cam în aceeaşi perioadă cu ţinerea Conferinţei de la Wannsee şi adoptarea "soluţiei finale"), problema evreiască n-are cum să le mai scape din mână. Degeaba va pretinde R.D.L., la ora scrierii memoriilor sale: "Azi, după 20 de ani (petrecuţi, 18 ani şi jumătate, în detenţie — n.n.), consider că măsurile luate de mine erau absolut drepte şi în interesul întregii populaţii evreieşti"! "Identitatea" sa reală se ghiceşte relativ uşor, dacă avem în vedere relaţiile directe, personale, cu dr. Alfred Rosenberg, ideologul rasist nr. 1 al Reichului, cu Reinhard, cu "ziaristul" Klaus Schikert şi mulţi alţii aşijderea celor pomeniţi (n.n.).

[303] Adevărat? Ar însemna să nesocotim aportul adus de Lecca în temporizarea plecării evreilor, emigranţi pe cale maritimă, spre Palestina. Pe lângă "dezvăluirea"… fraudelor — în 1942-43 — care au condus la suspendarea plecărilor cu vase de un tonaj mai ridicat, R.D.L. va repeta "procedeul" şi în 1944, când, la 30 mai, îi va înainta Mareşalului Antonescu un raport care... demască îmbogăţirea unora, de pe urma emigrărilor, în detrimentul statului, motiv pentru care propune trei măsuri categorice, dure, inclusiv în privinţa societăţii O.R.E.T., ai cărei fruntaşi "să fie anchetaţi în stare de arest", şi "Nici un evreu să nu poată emigra cu începere de azi, fără aprobarea"… lui Lecca! Ion Antonescu cade uşor în capcană, rezoluţia sa pe Raport

contra oricărei întreprinderi de aventuri, dar am dat autorizare ori de câte ori mi s-a cerut plecarea efectivă. A plecat vasul «Struma» şi ştiţi ce s-a întâmplat… Acţiunea de organizare de migraţiuni continuă…”[304]

Bineînţeles, cele transmise mai departe de Al. Cretzianu trezeşte simpatii şi alte speranţe: „Comunicarea ce am făcut a fost primită cu atât de mare bucurie cu cât dl. Cordell Hull (şeful Departamentului de Stat american – *n.n.*) mai trimisese o nouă telegramă exprimând via îngrijorare a Guvernului american. Dl Hirschmann mi-a spus că va sublinia în telegrama sa către Washington bunăvoinţa arătată de Guvernul nostru şi repeziciunea cu care a soluţionat chestiunea. Dânsul mi-a amintit de un proverb american care spune: «Cine dă repede, dă îndoit»”. Deznodământul a devenit previzibil. Fiecare îşi caută „portiţa de scăpare” din… învălmăşeala care, vai! se va produce: Mihai Antonescu, de pildă, îi răspunde – nici mai mult, nici mai puţin – Marelui Muftiu al Ierusalimului, Amin El-Hussein: „EXCELENŢĂ. Am primit scrisoarea dvs. în legătură cu emigrarea evreilor din România[305]. Vă mulţumesc pentru relaţiunile ce-mi daţi. Guvernul regal a

începând cu cuvintele: “Se interzice orice plecare de evrei până la organizarea emigrării pe baze serioase...” Atenţie! asta se întâmplă la începutul lunii iunie 1944, atunci când fronturile au devenit extrem de mobile şi există primejdia ca nemţii, în retragere, să acţioneze fără milă la adresa evreilor găsiţi în cale. Interesant este faptul că Lecca, în focul demonstraţiei sale din Raport, critică neajunsurile multiple ale sistemului de emigraţie de până atunci : a) Se încasează de pe urma emigrării evreilor sute de milioane (de) lei, dar nu pentru stat. b) Pleacă toţi evreii bogaţi, rămânând în ţară numai bătrâni şi săraci, pe care din lipsă de încasări, vom fi nevoiţi noi, românii, să îi întreţinem, fie la muncă, fie în ghetouri”. Deci, la mijlocul anului 1944, Radu Lecca crede că, în continuare, evreii — de care se ocupa dumnealui de o bună bucată de vreme — vor trebui să facă muncă obligatorie şi să trăiască in ghetouri? (n.n.).

[304] Din Emigraţia populaţiei evreieşti...

[305] ’’Transportul evreilor în Palestina contravine total înţelegerii stabilite de Germania cu Marele Muftiu al Ierusalimului, precum şi cu Raşid-al-Gaylani, preşedintele Consiliului de Miniştri al Irak-ului (ajuns la putere cu ajutor subversiv german — n .n.)” (Andreas Hillgruber, op.cit.).

considerat, însă, totdeauna în interesul României, ca să nu facă politică restrictivă la emigraţiuni, după cum, desigur, a fost şi România preocupată ca să nu creeze prin aceasta niciun fel de neajuns popoarelor prietene. Aceeaşi veghe o vom păstra şi în viitor, în toate chestiunile care nu trec de competenţa noastră. Primiţi, vă rog, Excelenţă…" (1944, iulie 29 – exact cu cinci zile înainte ca trei nave să ridice ancora la Constanţa, pornind la drum cu 1 112 emigranţi evrei, foarte mulţi fiind copii, iar printre adulţi – evrei maghiari şi evrei bulgari: „MORINA", „BÜLBÜL" şi „MEFKÜRE"; până la 23 august 1944 mai sunt doar 20 de zile!). Intervenţia Marelui Muftiu, arhicunoscut ca adept al lui Hitler, avea drept scop să influenţeze direct permisivitatea – veche, dar şi de ultimă oră – a autorităţilor româneşti, menţinută în pofida tuturor semnalelor trase de cei de la Legaţia Germaniei din Bucureşti; ori, în ciuda „manevrelor" pe care Radu D. Lecca nu încetează a le face, acum, în ceasul al doisprezecelea, după cum mărturiseşte Mihai Antonescu – la consfătuirea din 21 iunie 1944 – de faţă cu Comisarul General, cu dr. Filderman şi A.L. Zissu etc: „Ridicându-se de dl. Lecca, apoi, problema ca plecarea evreilor din România să nu constituie un drept de alegere exclusiv al dv. (listele de emigranţi – n.n.) … Dl. Lecca a ridicat obiecţia… A venit apoi chestiunea vaselor din Turcia care veneau să transporte emigranţi. Pentru aceste vase turceşti, dl. Mareşal a dat aprobarea chiar dânsul şi, după aceea, tot dl. Mareşal a revenit. Fusese sesizat printr-un raport de dl. Lecca. Dl. Mareşal m-a rugat atunci să examinez problema. Cea dintâi preocupare a mea, pe care mi-a mărturisit-o dl. Mareşal din primul ceas şi dl. Lecca pe urmă (!), fiindcă n-am obiceiul să-mi ascund gândurile, a fost ca să nu pară cu titlu că vrem să organizăm o emigraţie mai bună – fiindcă *acesta era motivul pentru care se făcuse oprirea* (subl. ns.), pentru împiedicarea excesului şi a operaţiunilor oneroase petrecute cu aceste transporturi (laitmotivul lui *R.D.L.* – n.n.) – Guvernul român opreşte emigraţia tocmai în momentul când spune că voieşte s-o ajute… Dl. Lecca a

sesizat în scris pe dl. Mareşal cu neregulile care au fost săvârşite cu prilejul contractelor de transport încheiate… Când am fost sesizat oficial de dl. Lecca de aceste încasări subiective (mai mult chiar: *R.D.L.* reclama vărsarea la Banca Naţională a devizelor încasate de societăţile organizatoare, care, însă, aveau mari cheltuieli de plătit şi în străinătate – n.n.) … fără îndoială că trebuia să intervin…"[306]

Până în ultima clipă – când vor fi luaţi prin surprindere, la 23 august – nemţii nu se dau bătuţi, insistă pentru aplicarea rigorilor stabilite de ei, iar R.D. Lecca – la 16 august – continuă să-i convoace la el pe cei implicaţi-interesanţi în derularea emigrărilor de evrei, analizând funcţionarea „Oficiului de emigrare", enumerând fel de fel de aspecte negative, precum: tinerii îmbarcaţi i-au jefuit (!?) pe pasagerii mai vârstnici, platnicii; au existat şi pasageri clandestini (de neînţeles: cu atâtea „filtre", inclusiv

Gestapoul, în portul Constanţa – n.n.), ceea ce a dus şi la supraîncărcarea navelor; astfel încât „Bülbül" a eşuat (călătorii au ajuns cu trenul la Istanbul), iar vasului „Mefkiire" i s-a rupt fundul 1 şi toţi pasagerii, cu excepţia a cinci persoane, şi-au găsit moartea, ca şi cei de pe „Struma"; Jewish Agency, care suportă cea mai mare parte a costurilor, nu şi-a achitat pe deplin datoriile acumulate; armatorii nu şi-au asumat răspunderea pentru rezistenţa navelor şi faţă de integritatea mijloacelor de salvare, dovadă că vasului „Mefkiire" i s-a dezlipit (!) fundul, în plus era probabil vechi şi putred, şi supraîncărcat (dublu faţă de capacitatea reală, strecurându-se la bord – cum?! – pasageri neînscrişi pe liste, 389 de emigranţi şi-au găsit astfel sfârşitul (la fel şi cei netrecuţi pe tabele) [307][308];

---

306 Am reprodus exclusiv "sugestiile" lansate de R.D. Lecca şi amintite de M. Antonescu în cadrul consfătuirii, la care R.D.L. s-a dovedit a fi cel mai… tăcut! (n.n.).

307 Afirmaţie pe deplin falsă! Se va vedea… (n.n.).

308 între 1940-1944, din 5 755 de emigranţi (numai cei îmbarcaţi în portul Constanţa), au ajuns cu bine în Palestina 4 597, restul de 1 158

aşadar, se instituie o comisie de anchetă etc.

Este poate momentul cel mai potrivit pentru a ne reaminti că, de mult, Adolf Hitler „urmăreşte îndeosebi evenimentele din Palestina, interesându-se de încurcăturile britanicilor, ocrotindu-l în mod călduros pe Marele Muftiu şi făcând cunoscut că nu va privi favorabil crearea unui stat evreiesc. Într-o *Notă* în ultimul timp s-au efectuat mai multe transporturi pe apă pentru emigrările evreilor. Sesizaţi de faptul că niciunul din vasele ce au transportat aceşti emigranţi nu s-a mai înapoiat, Marele Stat Major – în sarcina căruia revine dotarea Marinei şi Armatei cu material flotant auxiliar – *a luat hotărârea de a soluţiona negativ orice cerere de părăsire a apelor teritoriale, în aceste scopuri* (subl. ns.). Totuşi emigrările continuă să se facă şi fără aprobarea Marelui Stat Major, aceste transporturi soldându-se, până în prezent, cu pierderea a 9 vase care au transportat 275 de evrei[309]. Suntem informaţi că sunt şi alte vase în pregătire pentru acest scop. Explicaţia evaziunii materialului flotant vizat este verificată de informaţiunile pe care le-am putut obţine şi anume:

Un consorţiu ocult pune la cale aceste transporturi în jurul cărora roiesc societăţi de turism în jenă financiară, agenţi paşaportări greci, misiţi fără firme înscrise şi presupuşi proprietari de vase, care fac toate eforturile şi sacrificiile posibile pentru a-şi ajunge scopurile foarte

---

persoane (20 la sută din cei plecaţi) au pierit în adâncul mării.

309 Devine limpede că e vorba de o obstrucţie, provocată de motive neclare: cele 9 “vase” pierdute sunt doar ambarcaţiuni de agrement (cu înghesuială încăpeau într- însele, în total, 275 de călători), fără vreo valoare pentru operaţiuni de război. Şi tot M. Antonescu, în aceeaşi consfătuire, explica: “Niciodată Guvernul român n-a adus restricţiuni emigraţiei. A fost un singur moment când Marele Stat Major a intervenit şi când — mărturisesc — într-un Consiliu de Miniştri, eu însumi am atras atenţia că fără condiţiuni de securitate să nu se mai autorizeze plecarea de vase de emigraţiune, aceasta în urma accidentului cu vasul «Struma», pentru care Guvernul român nu avea nici o răspundere (subl.ns.)” (n.n.).

remuneratorii[310]. Pentru fiecare loc de călătorie, emigranţii plătesc sume foarte mari.

Prin cumpărarea unui loc de călătorie, evreii transportaţi devin proprietarii vasului care ar fi revândut deşi eu n-aş fi dat-o, fiindcă condiţiile internaţionale nu erau asigurate1…

Şi Societatea Naţională de Cruce Roşie îi solicită Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, în prima zi a lunii noiembrie 1943 (revenind la o cerere de-a sa, anterioară, din 12 iulie), răspunsul privitor la dreptul ei de a utiliza trei vase de lemn, aflate în construcţie pe şantiere particulare: unul de 300 tone, altul de 110 tone (şantier din Brăila), şi al treilea de 180 tone (şantier din Constanţa), subliniind: „Şi cum *chestiunea emigrării evreilor este de un interes foarte mare pentru România* (subl. ns.), interes pe care ştim că şi dv. îl cunoaşteţi, vă rugăm domnule prim-ministru să puneţi toată autoritatea dv, pentru o cât mai urgentă soluţionare a acestei chestiuni[311][312]… 1. Aceste vase plutesc sub egida Crucii Roşii, având pavilionul naţional român şi al Crucii Roşii. 2. Toate vasele care au navigat sub pavilionul Crucii Roşii în

---

310 Ar fi de remarcat faptul că “acuzaţiile” de faţă au fost infirmate de mai multe instanţe judecătoreşti (una fiind chiar militară). Pe de altă parte, poate că — în mod deliberat — s-a încercat a se crea aparenţa de “mercantilism”, tocmai pentru a se camufla “filiera” care se ocupa, înfruntând multiple dificultăţi şi duşmănii, de procurarea navelor, ca şi a suinelor mari necesare cumpărării lor, obţinerii de aprobări, expertize, vize etc., toate în condiţiuni anevoioase, avându-se în vedere că acţiunea se desfăşura într-un stat inamic Aliaţilor (n.n.).

311 Şi, totuşi, atunci când soarta aceleiaşi nave („Struma“) era limpede pecetluită (după 70 de zile infernale, de aşa-zisă „carantină“), Mihai Antonescu, asumându-şi eventualele riscuri, ar fi putut face o excepţie de la regulă, admiţând revenirea refugiajilor în portul de origine, Constanţa, fie chiar mutaţi pe un vas al S.M.R.-ului (n.n.).

312 în Notă se mai spune, printre altele: ”Cum până în prezent cererea noastră nu a fost soluţionată, şi având în vedere că navigaţia pe mare devine anevoioasă din cauza apropierii toamnei…” se cere o rezolvare promptă! Pentru obţinerea răspunsului vor fi necesare… 30 de zile: nu se admite cumpărarea celor trei nave construite în ţară, “în vederea conservării parcului naţional”, plus alte motive-pretexte de refuz (n.n.).

toate mările au fost respectate de toate puterile beligerante[313] şi şi-au atins scopul... (urmează un şir de garanţii – *n.n.*). Dacă, totuşi, garanţiile de mai sus nu ar apărea suficiente, Crucea Roşie (atenţie! naţională – *n.n.*) ar fi foarte fericită dacă guvernul însuşi ar fi acela care să pună la dispoziţie un vas pentru transportul emigranţilor..."[314]

lungă decât o scrisoare face drumul îndărăt, începând cu şapte cuvinte care par un oftat eliberator: „Sunt mulţumit să vă pot comunica următoarele: 1. Ieri, 13 martie (1944) am dat dispoziţia ca toţi evreii din Transnistria să fie trecuţi pe teritoriul românesc – în Basarabia şi Bucovina, *spre a evita ca să fie supuşi vreunui regim asemănător cu cel din 1941* (subl. ns. – recunoaştere absolută!), întrucât tot ieri am hotărât retragerea administraţiei româneşti din Transnistria. În ceea ce priveşte sprijinirea emigrărilor, vă rog să comunicaţi tuturor că suntem gata să dăm orice concurs în această privinţă. V-aş fi recunoscător dacă aţi face să se ştie şi de D-l Steinhardt[315] că nu numai azi, dar întotdeauna am fost

---

313 Peste nici un an, mai exact în noaptea de 5 august 1944, această afirmaţie nu va mai fi adevărată, deoarece submarinul Sei- 215 va scufunda o altă navă cu emigranţi evrei, de astă dată sub pavilionul Crucii Roşii (vizibil arborat) şi al Turciei, în largul Mării Negre (n.n.).

314 în culegerea de documente Emigrarea populaţiei evreieşti..., pe actul acesta nu apare şi semnătura autorului: M.l.Costinescu, preşedintele Crucii Roşii Române. Atitudinea sa e curajoasă, suficient de ironică la adresa lui Mihai Antonescu (n.n.).

315 Mihai Antonescu trebuie să fi fost perfect de bine informat asupra "evreului pur sânge... poate mai mult evreu decât american", ştiind că e vorba de Lawrence Steinhardt, diplomat american de prestigiu; acesta se găsea, în 1939, la declanşarea celui de al doilea război mondial, ca ambasador U.S.A. la Moscova. Atunci, la 16 august, guvernul sovietic l-a informat că Berlinul i-a propus U.R.S.S.-ului încheierea unui tratat economic (semnat la 21 august), a unui tratat de neagresiune (a şi fost semnat la 23 august — Pactul Ribbentrop-Molotov). Americanii s-au grăbit să-i incunoştiinţeze şi pe britanici, însă ei nu şi-au modificat în vreun fel atitudinea anterioară, iar lucrurile au evoluat aşa cum au evoluat... (după William Shirer, Răsăritul şi apusul celui de-al treilea Reich, Londra, 1960). Importanţa lui Steinhardt reiese şi din faptul că el are, la Ankara, un inamic

pentru sprijinirea migraţiunilor (urmează nouă puncte care schiţează istoricul „problemei” în viziune proprie – n.n.) … în martie 1941 am comunicat… că suntem împotriva oricărei soluţii fizice sau măsuri de constrângeri individuale grave, poporul român fiind tolerant şi neadmiţând crima ca instituţie şi metodă politică… Suntem pentru migraţiuni, pentru sprijinirea lor chiar. Vor pleca toţi cei care vor. Evreii pământeni şi cei ce au făcut servicii statului pot fi asimilaţi în drepturi cu românii. Cei veniţi în ultimii 20 de ani vor fi cercetaţi dacă vor să rămână; cei veniţi în ultimii 6 ani, flotanţii, urmează să plece. Acestea le-am declarat şi menţinut adresată de von Neurath1, la 22 iunie 1937, tuturor şefilor de misiuni diplomatice, se poate citi: «La o întrebare pusă de ambasadorul Germaniei, ministrul Afacerilor Externe, Eden, a răspuns numai că soluţionarea chestiunii palestiniene este una dintre cele mai dificile probleme ale politicii externe britanice»; şi, mai departe (tot Eden – n.n.): «Un stat palestinian nu va absorbi iudaismul, ci îi va procura o putere suplimentară, întemeiată pe dreptul internaţional şi care se va putea dezvălui fatală pentru politica externă germană»[316][317]. Adevărul este crud: situaţia din Palestina – după atâta şi atâta amar de vreme – nu se prezintă cât de cât mai liniştită, echilibrată.

MĂRTURIE (27):

Pe acest fundal izbucni revolta în Eretz-Israel. Două fapte esenţiale – campania de exterminare a evreilor din Europa şi închiderea porţilor ţării în acest grav moment – au fost cauzele imediate ale acestei explozii… Revolta era inevitabilă. Cu mulţi ani în urmă, conducătorii sionişti lansaseră ideea unui stat evreiesc independent. Nici

redutabil: “Hitler îl numise la Ankara pe primul diplomat al Reichului, Franz von Papen, căruia Ribbentrop i-1 alăturase pe propriul său cumnat, Albert Jenke, două elemente suficiente pentru a înţelege importanţa capitală a Turciei în război” (Alain Decaux, Dosarele secrete ale istoriei, Paris, 1967).

316 Baronul Konstantin von Neurath, pe atunci ministru de Externe al Reichului.

317 Bernard Siiniot, SUEZ — 50 de secole de istorie, Paris, 1974.

englezii, nici arabii şi nimeni în lume nu credea în realizarea unei asemenea idei. Dar noi o aveam în sânge. Imnul nostru naţional o proclama. Englezii nu-şi dăduseră seama de schimbarea adusă textului acestui imn în Israel. În Diaspora, evreii îşi cântau doar vechea speranţă de a se întoarce în ţara strămoşilor. În Israel, vechea speranţă de întoarcere s-a transformat în dorinţa DE A FI UN POPOR LIBER ÎN PROPRIA LUI ŢARĂ. Nu încape îndoială că, chiar dacă nu ar fi survenit exterminările naziste, fie şi dacă englezii n-ar fi stăruit atât de acerb în politica lor, o revoltă evreiască, sub o formă sau alta, tot s-ar fi produs, împotriva oricărei puteri străine care ar fi încercat să opreseze vreme îndelungată poporul nostru însetat de libertate. Dar cei doi factori amintiţi mai sus, manifestându-se simultan şi ameninţând să sugrume nădejdile Israelului şi să nimicească poporul evreu, au determinat momentul acestei revolte (M. Begin, op. cit.). În România, gata să fie ştearsă de pe harta lumii de către tăvălugul sovietic, implacabil, tribulaţiile nu conteneau, nici discuţiile interminabile (majoritatea provocate de Radu D. Lecca) pe tema emigrărilor, nici schimburile de telegrame Ankara-Bucureşti şi Bucureşti-Ankara, nici schimbarea la faţă, de ultimă oră, a celor care ţinuseră, în mâinile lor, frâiele puterii: „Câteva săptămâni mai târziu1, mareşalul Antonescu s-a decis să renunţe la orice menajamente faţă de Germania şi să meargă pe o cale proprie. Au mai trecut alte săptămâni înainte ca Legaţia germană *să ajungă în posesia unor documente care, din punctul de vedere al politicii germane în problema evreiască, erau compromiţătoare pentru Guvernul român* (subl. ns.). La 17 iulie 1944, Killinger a trimis Guvernului Germaniei un raport cu materialul pe care-l adunase şi care nu mai lăsa nicio îndoială că *Guvernul român se hotărâse să ducă o politică total independentă în problema evreiască şi că renunţase la orice încercare de a obţine din partea guvernului Germaniei aprobarea intenţiilor sale* (subl. ns.). Materialele[318]

[318] Cine să le fi furnizat? Şi în ce scop? Este posibil ca R.D. Lecca în

anexate la acest raport dovedeau cât, în ycdinţu Con siliului de Miniştri din 9 iunie 1944, sub preferienţiu lui Mihai Antonescu1, în urma dispoziţiei dale de mareşalul Antonescu, s-a analizat temeinic problema emigrării evreilor şi s-a stabilit felul în cure urma să decurgă plecarea acestora. Deoarece Guvernului român i s-a părut prea riscant să-şi asume răspunderea (mai cu seamă în perspectiva evenimentelor care se desfăşurau vertiginos – n.n.), a fost constituit un «Oficiu de Emigrare» a cărui conducere a fost preluată de evreul A.L. Zissu[319][320]. Acesta urma să aibă legături permanente cu Lecca, Comisarul General pentru problemele evreilor. Acest oficiu trebuia să poarte tratative cu străinătatea şi să reglementeze

---

persoană să fi fost “sursa” (n.n.).

[319] De fapt este vorba de un alt organism, Consiliul pentru reglementarea regimului migranţiilor evreieşti, întrunit pe temeiul Raportului întocmit de Radu D. Lecca şi al ordinului superior: “Domnul Mareşal Antonescu a însărcinat o delegaţie a Guvernului, compusă din dnii. prof.Mihai Antonescu, vicepreşedintele Consiliului de miniştri, gral.D. Popescu, ministrul de interne, general C. Vasiliu, ministru subsecretar de stat al Afacerilor Interne, general Şova, ministru secretar de stat al Marinei şi Radu Lecca, Comisarul pentru chestiunile evreieşti, care să examineze situaţiunea creată prin aceste nereguli comise de unele societăţi şi agenţii de emigraţie...” (din Nota consfătuirii). în intervalul 9 iunie-23 august 1944, au apucat să ridice ancora doar patru nave: Kasbek (758 emigranţi) • Marina (308 emigranţi) • Bülbül (410 emigranţi) • MEFKÜRE (394 emigranţi) (n.n.). Trebuie subliniat că Referatul lui R.D.L. (care apare nedatat şi fără vreo apostilă pusă de Ion Antonescu) ar fi putut fi prezentat la Cabinetul Mareşalului, având drept consecinţă convocarea—din ordin —a amintitei consfătuiri. Peste mulţi ani, în cadrul unui interviu acordat postului de radio “Vocea Americii” (3 iunie 1987), la emisiunea pentru România, diplomatul Maier Rose, fost ambasador al statului Israel în U.S.A., originar din Iaşi, a povestit cum s-a desfăşurat — cu mai bine de patru decenii în urmă — călătoria sa spre Eretz-Israel: cu trenul de la Iaşi la Constanţa, apoi cu nava “Kasbek” până în Bosfor, unde a debarcat la Haydar-paşa (după Niculae Kolinski) (n.n.).

[320] A nu se uita că, încă din 1942, în cadrul Centralei Evreilor, deci sub tutela Comisarului General Radu D. Lecca, funcţiona o secţie “Emigrări”. Noua “formulă” isteaţă doreşte să mute orice responsabilitate chiar pe umerii celor în cauză, ai emigranţilor, hoţii de păgubaşi (n.n.).

formalităţile plecărilor din România. O parte din încasările „Oficiului de Emigrare” urma să fie predată statului român, ceea ce constituia un punct deosebit de important pentru guvernul român. Pe când pentru evreii din România se deschidea o portiţă spre libertate, în Ungaria, după ocuparea ei de către Germania la 19

martie 1944, au fost luate de către autorităţile germane cele mai drastice măsuri împotriva evreilor. Consecinţa acestui fapt a fost o adevărată contrabandă de evrei din Ungaria în România… Guvernul ungar s-a plâns de faptul că, în Ungaria, problema evreiască era diferit tratată în comparaţie cu România. Astfel, adjunctul ministrului de Externe al Ungariei a declarat, la 11 iulie 1944 (cu două zile *după* plecarea navei „Kazbek”, cu 758 de emigranţi – n.n.), că transporturile neîntrerupte de emigranţi părăsesc România cu destinaţia Palestina. 20% din aceşti evrei provin de obicei din Ungaria. Ministrul plenipotenţiar german la Bucureşti a trebuit să confirme, la 26 iulie, în urma unei întrebări adresate de Ministerul de Externe al Germaniei, că această afirmaţie este, „în linii mari”, adevărată: „Cu aprobarea Mareşalului Ion Antonescu au plecat în Turcia, în ultimul timp, diferite vapoare care aveau drept încărcătură evrei din România, şi aceasta ca urmare a unor compensaţii substanţiale”. Grupul Inland II, din cadrul Ministerului de Externe german, n-a mai ştiut ce să propună, în urma acestui răspuns primit, şi la 8 august (la trei zile *după* scufundarea vasului „Mefkiire” – n.n.) a recomandat ca Mareşalul Antonescu să fie rugat încă o dată „să aplice cu mai multă rigurozitate legile privitoare la evreii români”. O astfel de idee emisă în luna august 1944 – cu puţine zile înainte de răsturnarea politică ce va avea loc în România – arată, neîndoielnic, în ce grad se înşela partea germană în pretenţiile ei ideologice, şi cât era de ruptă de realitate”[321].

Coabitând cu moartea, evreii se zbat să scape de tensiunea persistentă care le-a marcat existenţa. Alte zile rele se adună pe linia de orizont a timpului… Cu vremea,

[321] Andreas Hillgruber (op. cit.).

ajunşi în Eretz-Israel sau rămaşi acolo unde s-au născut, ei se roagă la unison cu conaţionalul lor, laureat al Premiului Nobel pentru pace, Elie Wiesel: „Doamne, plângi pentru copiii Tăi, pentru că ei au fost privaţi de dreptul de a fi îngropaţi!” 1. Au pierit, fără a mai regăsi vreodată un loc pentru odihna veşnică, neconsolaţi, rătăcitori, atât cei gazaţi şi arşi, risipiţi în cele patru vânturi, cât şi cei înecaţi, suprimaţi, la fel de brutal, cu puţin înainte de a-şi fi văzut împlinit visul milenar: „La anul la Ierusalim”. Dar ei continuă să peregrineze, umbre fără morminte, căutându-şi liniştea în memoria noastră vie. Nu-i putem ucide şi noi, a doua oară, prin uitare.[322]

Era într-o miercurea. Peste exact o săptămână, în miercurea următoare, la 23 august, România întorcea armele. Dar alte sute de emigranţi care visau să pună piciorul pe pământul Ţării Sfinte zac (66 de copii-martiri) pe fundul Mării Negre. Vinovaţii sunt departe, în imersiune sau la suprafaţa apei în căutare de alte şi alte victime. Se pare că destinul celor trei nave s-a intersectat cu misiunea submarinului sovietic *Sci-215*: vasele, sub pavilion turcesc şi efigia Crucii Roşii, vizibilă, fluturând pe catarg, au ridicat ancora – din portul Constanţa – în seara zilei de 3 august, la ora 20, 30, în timp ce „asasinul subacvatic” părăsise portul Batumi cu patru zile mai devreme. Peste alte câteva zile – la 8 august – Mihai Antonescu expediază, vizibil preocupat şi îngrijorat, căci de acest transport depinde şi îmbunătăţirea propriei sale „imagini” în lumea viitorilor învingători, o telegramă cifrată pe adresa Legaţiei României, la Ankara: „Rog a-mi comunica dacă au sosit la Istanbul cele trei vapoare *Bülbiil*, *Morino* (*Morina* – n.n.) şi *Nafcuro* (*Mefkiire* – n.n.) care au plecat, cu un total de 1 040 pasageri, din Constanţa, la 3/VIII 1944” 1. Răspunsul vine abia la 10 august, fiindu-i înaintat lui *MA*. a doua zi): „Vasul *Morina* a

---

322 noiembrie 1995). Ierusalimul (unde este înhumat Iitzak Rabin) îşi celebrează al treilea mileniu de existenţă. Ceea ce nu era decât o mică aşezare fortificată, asupra căreia domnea Regele David, este astăzi capitala statului Israel şi cel mai mare oraş al ţării.

sosit cu bine. Vaporul *Biilbül* a fost surprins de furtună şi (i) a debarcat (pe) cei 416 refugiaţi evrei la I (g) neada[323][324]. Aceştia vor sosi pe cale terestră. Vasul *Mefcuro* a fost atacat de trei submarine de naţionalitate necunoscută, care l-au scufundat şi au tras asupra supravieţuitorilor. Dintre aceştia s-au putut salva numai şase pasageri (cinci pasageri! – de fapt), dar poate că autorii telegramei au luat în calcul şi foetusul din pântecele Verei Philip-Fiilop – n.n.) şi doi marinari (pare-se tot cinci – n.n.)

Cretzianu". În aceeaşi zi, la 10 august, încă o telegramă – „urmare la telegrama no. 1228" – strict confidenţială, pleacă de la Legaţia României din Ankara spre Ministerul Afacerilor Externe din Bucureşti: „Din informaţiile complementare ce primesc azi rezultă că: 1) Vasul *Mefcuro* n-a fost atacat de submarine, ci a eşuat din cauza furtunii, ceva mai sus de intrarea în Bosfor, cu fundul spart de stânci. Au putut fi salvate 46 persoane (inexact! – n.n.). *Cretzianu*".

Înainte de plecarea celor trei nave, de tonaj redus, din portul Constanţa, autorităţile maritime germane dăduseră căpitanilor de vas indicaţia în ce ordine *anume* să iasă ambarcaţiunile în larg: mai întâi „Morina", apoi „Bülbül" şi, în coada şirului, „Mefkiire"... înaintea ridicării ancorei, în port s-au petrecut câteva manevre suspecte care conduc la alte concluzii decât aceea că un submarin *Sci-215* ar fi scufundat nava în cauză. Astfel, există un document datat 8 august 1944 (data întocmirii lui), dar datat şi 17 septembrie 1944: COPIE. MARELE STAT MAJOR, Biroul 2 (Contrainformaţii – n.n.). Către... (niciun nume – n.n.) Vă transmitem în copie informaţia nr. 868 a.c.b.a. a secţiei de legătură româno-germană prin cuplul maior Pavelescu-locot. Freicher Konrad von Fressing. Evreii, prin organizaţiile lor de emigrare continuă să

---

323 Să fi ştiut M. Antonescu mai multe, fiind ţinut la curent (sau aflând el însuşi) prin intermediul serviciilor speciale germane, că se pune la cale o acţiune de mână forte?(n.n.)

324 Situat între Burgas (Bulgaria) şi Midya (Turcia) (n.n.).

trimită, pentru forţele aliate din orient, elementele partizane revoluţionare poloneze şi sârbo-croate, cu vasele afretate pentru transportul emigranţilor. Am identificat pe vasul Mefkiire, la plecarea din Constanţa, pe următorii, îmbarcaţi cu acte false, procurate de către (!) organizaţiile partizane evreieşti camuflate în diferite organizaţii de emigrare:

Bieliski Vladimir, maior în Reg. de gardă Mareşal Piłsudski.

Szeimanovski Sladek, cpt. În Reg. 12 tancuri Varşovia.

Îşi amintesc de tragedia vaporului Mefkiire, în care şi-au găsit moartea, în apele Mării Negre, 300 de refugiaţi evrei, într-o noapte întunecoasă (inexact! era lună plină) de la mijlocul lunii august trecut. Misterul torpilării (?!) vaporului care-i transporta pe aceşti refugiaţi este pe cale de a fi clarificat, datorită descoperirii unor documente aparţinând înaltului Comandament German. Aceste documente, *după cum se anunţă de la Londra* (subl. ns.), dezvăluie că şase ofiţeri polonezi care se ascunseseră în România, aflând despre apropiata plecare a lui Mefkiire, au venit să-l prindă în portul Constanţa. Ei îi imploraseră pe evreii de la bordul navei să-i ajute să fugă. Deşi ştiau la ce riscuri se expun acceptându-i pe vas pe ofiţerii aliaţi, evreii le acceptaseră rugămintea. Spionii germani din port luară cunoştinţă de respectivul incident şi informaseră înaltul Comandament. Canonierelor germane care se găseau în port li se dăduse ordinul să nu lase vasul cu refugiaţi să treacă. Navele celelalte, încărcate cu refugiaţi, căpătară autorizaţia de a-şi vedea de drum. Mefkiire fu învăluit de o perdea de fum şi scufundat cu lovituri de tun. Trebuie să reamintim că 300 de refugiaţi, minus 5 supravieţuitori, îşi găsiseră moartea în această tragedie" (text nesemnat?). Căpitanul navei „Mefkiire", Kazim Turan, nu va pomeni niciodată despre existenţa militarilor polonezi, ceea ce înseamnă: fie că el n-a avut habar de întregul aranjament, fie că aceşti 5 pasageri nici n-au existat în realitate. Şi, totuşi, printre notele întocmite de A.

Finkelstein se numără şi aceasta: „A ataca un vapor care transporta refugiaţi evrei – printre care se aflau, la bordul lui MEFKÜRE, soldaţi şi tehnicieni potenţiali pentru forţele aliate, plus cinci sau şase ofiţeri polonezi camuflaţi, al căror obiectiv era să se alăture forţelor Aliate – şi apoi să arunce vina asupra sovieticilor, era o ţintă ideală pentru conducerea germană nazistă”. Cam sinuoasă afirmaţie!

În legătură cu aducerea documentului de mai sus în atenţia opiniei publice, iată o explicaţie conţinută într-un articol intitulat *Taina vasului MEFKÜRE*. „Existenţa documentului a fost anunţată la primul Congres sionist de după 23 august 1944, în raportul lui A.I. Zissu. Fragmente din acest document au fost publicate într-o carte a lui David Faibiş, apărută în Israel”. Pe de altă parte, într-un text care se referă la scufundarea navei „Mefkiire”[325][326], se arată: „Documentul a fost obţinut de Itzak-Ben-Efraim[327], care era unul dintre cei care au hotărât plecarea celor trei nave şi a părinţilor săi, Moshe Efraim şi Penina, pieriţi printre primii pe «Mefkiire». Itzak nu s-a lăsat până când n-a găsit o legătură care să-l conducă la personajul contraspionajului român (Eugen) Cristescu, iar acesta i-a furnizat documentul. De ce şi pentru ce să-i fi dat contraspionajului român, un astfel de document, unui paraşutist evreu din Eretz-Israel? Una dintre misiunile paraşutiştilor evrei (lansaţi în România – n.n.) a fost şi aceea de a-i ajuta pe prizonierii forţelor armate aliate să

---

325 S. Avny, Viaţa noastră, Tel Aviv, 1979, august 10.

326 Păstrat la Muzeul Marinei din Haifa.

327 Acest tânăr voluntar a fost lansat cu paraşuta, în 1944, pe teritoriul românesc, având de îndeplinit două misiuni principale: 1. să organizeze evadarea prizonierilor aliaţi (de unde şi implicarea unor autorităţi şi instituţii britanice în toată operaţiunea); 2) să sporească numărul evreilor emigranţi. El însuşi şi-a îmbarcat părinţii pe ’’Mefkiire”. Itzak s-a numărat printre cei foarte puţini care au avut calitatea de a decide, în ultimă instanţă, dacă vasele cu emigranţi, în număr de trei, mai pleacă ori rămân pe loc (la 2 august 1944 intervenise “surpriza” intrării Turciei în tabăra Aliaţilor). El a fost “pentru” plecare! Mai târziu, revenind acasă, va obţine cu timpul titlul de inginer şi va fi un apreciat profesor universitar (n.n.).

evadeze din prizonierat. La 23 august 1944 a avut loc în România o răsturnare. Noua conducere a ţării a acceptat condiţiile de armistiţiu impuse de U.R.S.S. şi a declarat război statelor Axei. Germanii aflaţi la Bucureşti au încercat să se fortifice în anumite cartiere, căutând să cucerească punctele în care autorităţile române îi ţineau pe prizonierii forţelor aliate. Paraşutiştii evrei din Palestina au făcut rost, grabnic, de vehicule, i-au scos pe prizonieri din locurile primejdioase, ducându-i în adăposturi sigure. Prizonierii americani şi britanici nu pricepeau cum de-au izbutit paraşutiştii evrei, până în urmă cu o zi, două, captivi ca şi ei, să obţină, ca la porunca unei baghete magice, maşini, cu care să-i scoată din pericol. Ei nu ştiau că aceşti paraşutişti, unii liberi, alţi captivi ca şi ceilalţi, acţionau în clandestinitate, în strânsă legătură cu membrii mişcărilor de haluţi, aflaţi în Bucureşti, acţionând rapid şi eficient. Autorităţile române s-au arătat deosebit de recunoscătoare paraşutiştilor evrei care îi protejaseră pe prizonieri de primejdie, deoarece voiau să dovedească forţelor aliate devotamentul lor.

După ce Itzak Ben-Efraim a obţinut documentul de la SSI-ul român, un agent secret al Intelligence Service-ului la Bucureşti l-a inclus în raportul înaintat de el superiorilor lui, cu privire la activitatea sa. La un moment dat acesta scrie în raport: „Am citit documentul contraspionajului român, în care apar ofiţerii (polonezi – n.n.), numele lor, gradele şi regimentele respective; iar la sfârşitul acestuia se spune: «Sus-numiţii n-au ajuns la destinaţia lor. Această evadare a fost pusă la cale de o organizaţie sionistă, evreiască, de tineret, şi 300 de evrei au plătit pentru asta cu viaţa[328]. Aici este o copie a documentului»”.

Se pare că, totuşi, s-au păstrat şi alte semne ale premeditării actului criminal: „A existat o intenţie a autorităţilor româneşti de a concentra pe MEFKÜRE

[328] A nu se uita că ambii părinţi dispăruseră, o dată cu ’’Mefkiire”, în urmă cu extrem de puţin timp. Ciudat e faptul că ei nu figurează în lista pasagerilor de pe MEFKÜRE, aşa cum s-a păstrat (să fi fost scutiţi de plata transportului?) (n.n.).

majoritatea persoanelor care ar fi putut fi potenţial utile forţelor militare aliate. Journal d'Orient – ziar care apărea la Istanbul – a publicat la 17 august 1944 un articol în care se sublinia că, înaintea plecării, ofiţerii români au instalat, pe semne la ordinul nemţilor – n.n.) femeile şi copiii la bordul vaselor MORINA şi BÜLBÜL, în timp ce bărbaţii cu pregătire superioară – precum ar fi medicii şi tehnicienii – au fost îndreptaţi spre MEFKÜRE. Această intervenţie a personalului militar în distribuirea locurilor a fost eficientă numai în parte, întrucât, în confuzia generală care domnea printre refugiaţi în momentul îmbarcării, fiecare căuta să se alăture familiei şi prietenilor, mulţi copii şi femei instalându-se, în cele din urmă, pe MEFKÜRE, şi mulţi bărbaţi cu pregătire superioară navigând cu celelalte două vapoare. *Cele trei vapoare care transportau refugiaţi au fost fotografiate de autorităţile navale germane înainte de a părăsi portul Constanţa*. În declaraţia sa, dl. Simha Philip, unul dintre cei cinci supravieţuitori (care purta numele Ladislav Fullop când a plecat din România pe MEFKÜRE) relatează: «înaintea plecării din portul Constanţă, am văzut o şalupă germană învârtindu-se în jurul lui MEFKÜRE, fotografiindu-l din toate părţile». Care era scopul acestei operaţiuni de fotografiere, dacă nu acela de a facilita identificarea ulterioară a lui MEFKURE, atunci când vaporul avea să fie în largul mării?"

Dar şi componenţa „echipei" de cinci militari polonezi, cu specializări tehnice diferite, inclusiv cu un inginer de transmisiuni, neînsoţiţi de membrii de familie (soţii, copii, părinţi), sugerează c-am avea de-a face cu o unitate restrânsă, de intervenţie, de protecţie, ori, poate, însărcinată cu culegerea de informaţii (interesant e faptul că, în toată „Lista pasagerilor de pe Mefküre", document păstrat în Arhiva Centrală Sionistă din Ierusalim, Dosar L 15/295 B), nu figurează decât un singur „Poland", la poziţia 302 – ultimul pe listă – inclus anume pentru a-i deruta pe adversarii aflaţi la pândă? Lista, de altminteri, nu e în ordine alfabetică, probă că ori s-au adăugat, întruna, nume de pasageri, ori „amalgamul" trebuia să

contribuie la camuflarea celor cinci militari polonezi… Totul pare posibil într-o lume greu controlabilă, ieşită din matca normalităţii, aberantă şi cinică. Din păcate, cei care iau în discuţie evenimentele de atunci simplifică, vrând, nevrând, lucrurile, omiţând prezenţa simultană a unor conflicte majore, de interese, capabile să dea naştere celor mai stranii soluţii, ca de exemplu: la data călătoriei vasului „Mefküre”, mai existau două forţe polone adverse, guvernul de la Londra şi Comitetul de la Lublin (un fel de „guvern” controlat de Moscova). Aici este locul în care se cere a fi rememorată o întâmplare mai veche, din 4 iulie 19431, când un „Liberator” decolat de pe aerodromul din Gibraltar s-a prăbuşit, după… douăzeci de secunde, în mare; a pierit, astfel, generalul Władysław Sikorski, premierul guvernului polonez în emigraţie, cu sediul la Londra, comandantul forţelor armate poloneze (reconstituite acasă, în clandestinitate, pe teritoriul naţional cotropit de Wehrmacht), cu peste 200.000 de combatanţi, sau încadrându-se în armata lui Anders…[329][330]. La 48 de ore după accident, presa nazistă acuza Intelligence Service-ul c-ar fi pus la cale atentatul; apoi, şi

[329] La 25 aprilie 1944, Moscova rupsese relaţiile diplomatice cu guvernul polonez de la Londra. De atunci, adversitatea dintre guvernul de la Londra (proocidental) şi Comitetul de la Lublin (prosovietic) devine totală şi fermă. Englezii sunt împotriva răscoalei armate şi le interzic emigranţilor polonezi să se adreseze — prin B.B.C. — alor lor. Varşoviei. Este foarte posibil ca militarii polonezi de pe “Mefküre” să fi fost combatanţi proenglezi, fugiţi de sovietici, ori având vreo misiune specială, cade pildă şi cea de a le cere sprijin urgent Aliaţilor, acum când Varşovia se răzvrătise... A.K.-ul (Rezistenţa poloneză) luase — încă din toamna lui 1942 — legătura cu ZOB1KO (Organizaţia evreiască de luptă a ghetoului varşovian), misiune adusă la îndeplinire de către trei ofiţeri polonezi de origine evreiască: Jurek, Zygmont si Antek (ultimul, pe numele său real Itzak Zukerman, unic supravieţuitor, fiind, în anii ’70, membru al unui kibuţ din Israel).

[330] în tot acest timp, Gulagul sovietic exista şi funcţiona ireproşabil (din punctul de vedere al comuniştilor). Giganticul malaxor de vieţi omeneşti — milioane şi milioane de victime nevinovate, zice-se 20 milioane de sovietici - lucrează în virtutea urii de clasă, nu neapărat a urii de rasă. Extremele se apropie, se suprapun, chiar dacă, la suprafaţă, se înfruntă şi încearcă a se distruge reciproc.

presa comunistă internaţională, precum şi numeroşi conducători polonezi aflaţi în exil, s-au raliat acestei poziţii (victima, cu doar câteva luni în urmă, scăpase din alte două tentative de asasinat, una – în U.S.A., alta în Canada). „Vina" lui era gravă: el discutase, pe parcursul ultimelor luni, atât cu Winston Churchill, cât şi cu diplomaţii sovietici, „cazul Katyn" – decapitarea ofiţeri mii unei ţări întregi, Polonia, prin executarea a 14 471 ofiţeri polonezi, elita naţiunii, nu numai la Katyn, ci şi în Uniunea Sovietică (1940), în alte trei locuri. Deşi diplomaţii sovietici ameninţaseră cu ruperea acordurilor semnate la sfârşitul anului 1941 (Sikorskisovietici), generalul i se adresase Crucii Roşii Internaţionale. Berlinul pretindea că nu-i amestecat defel în aceste crime colective, iar Moscova susţinea, sus şi tare, că nemţii i-au masacrat pe ofiţerii polonezi, atunci când au declanşat războiul împotriva U.R.S.S.-ului. Dar astăzi nimeni nu mai contestă raportul Comisiei Internaţionale a Crucii Roşii care acuza, cu dovezi incontestabile, unităţile speciale ale K.G.B-ului (Komitet Gosudarstvennoi Bezopastnosti prin Sovete Ministrov S.S.S.R.). Singurulsupravieţ uitor al „accidentului" aviatic: căpitanul ceh Prehal, pilotul aparatului căzut în Gibraltar, aflat în legătură cu Kim Philby, vestit spion sovietic deconspirat după război. Odată cu Sikorski au murit: familia sa, doi ofiţeri ai serviciilor secrete britanice şi doi şefi ai poliţiei militare engleze[331].

Să nu ne mai mirăm! Poate că acei cinci erau polonezi din serviciile speciale care, încă de la începutul războiului, colaborau strâns cu britanicii; poate că erau trimişii sovieticilor, dirijaţi să se infiltreze în teritoriul aliaţilor, cine ştie cu ce misiuni-cheie în perspectivă; poate că englezii înşişi procedaseră în aşa fel încât informaţia privitoare la o astfel de echipă aflată pe puntea „Mefkiire"-ului să ajungă la urechile Abwehrului, ceea ce ar fi însemnat că împuşcă doi iepuri dintr-odată, scăpându-i şi de spioni, şi de o grămadă de refugiaţi; poate că... Orice ipoteză de lucru este permisă şi posibilă! Pe măsură ce

331 După Pierre de Villemarest, Furnizorii Gulagului, Paris, 1976.

sfârşitul conflagraţiei mondiale se apropie, vertiginos, poziţiile tuturor se acutizează, confruntarea devine o luptă pe viaţă şi pe moarte, nemiloasă. Nicio lovitură sub centură nu mai pare inadmisibilă, ca de pildă soarta Varşoviei însăşi: după un marş forţat de 600 de kilometri, armata condusă de mareşalul Uniunii Sovietice, Konstantin Konstantinovici Rokossovski1 a ajuns pe Vistula – la 31 iulie 1944 – Varşovia aflându-se pe malul celălalt. În loc să atace în continuare, pentru a cuceri capitala, eliberând-o de hitlerişti, trupele sovietice bat pasul pe loc, justificându-şi mai târziu „temporizarea" prin raţiuni tactice, cică pentru a se încercui oraşul; şi, în plus, avându-se în vedere planurile de a declanşa – la 20 august 1944 – o altă ofensivă în sud, înspre România. Dar iată că, la 1

august, *Arma krajova* (AK) de sub ordinele generalului Bór-Komorowski, declanşează insurecţia în Varşovia: 20.000 de polonezi participă la luptele care ţin până în 28 septembrie (deci o lună şi o săptămână, fără ca Rokossovski să dea cel mai mic sprijin, măcar o mână de ajutor răzvrătiţilor). Oraşul este complet distrus, 200.000 de locuitori îşi pierd viaţa, iar dintre combatanţi mor 10.000, 7.000 fiind răniţi: „Au loc controverse aprinse atunci când Churchill şi emigraţia poloneză vor prezenta, mai târziu, imaginea unei revolte patriotice zdrobită de germani, în timp ce Armata Roşie a rămas aproape imobilă, cu arma la picior, pe malul drept al Vistulei"[332][333].

Împărţirea pasagerilor după anumite criterii profesionale, după sex, se confirmă şi într-o ştire publicată la 17 august 1944, de către „Journal d'Orient" din Istanbul, probă inclusă în dosarul constituit la Procuratura de pe lângă Tribunalul Regional Frankfurtam-Main: „O *mărturie tulburătoare*. *Cine a scufundat MEFKÜRE1* Căpitanul

---

[332] 1886-1968. Polonez de origine. A condus mai multe ofensive victorioase în perioada războiului, apoi a fost "cedat" Poloniei, unde a îndeplinit funcţia de ministru al Apărării, iar din 1958 până în 1962, revenind în U.R.S.S., a fost adjunctul Ministerului Apărării al Uniunii Sovietice.

[333] Jacques de Launay (op. cit.).

vasului cu motor MEFKÜRE, scufundat în Marea Neagră, şi-a depus alaltăieri depoziţia la Căpitănia portului (Istanbul). După declaraţiile acestui căpitan, în momentul în care ambarcaţiunea se pregătea să părăsească Constanţa, câţiva ofiţeri români au urcat la bord şi i-au indicat căpitanului ruta de urmat. Două distrugătoare româneşti urmară îndeaproape vasul, atunci când acesta a ieşit din port. Înaintea plecării, ofiţerii români au plasat femeile şi copii la bordul lui «Bülbül» şi al «Morinei». Bărbaţii liberi profesionişti precum medicii, tehnicienii etc., au fost suiţi la bordul lui «Mefkiire». Atunci când cele trei nave mici au părăsit apele teritoriale româneşti, ofiţerii români s-au reîntors pe puntea distrugătoarelor. La puţin timp după ce vasele de război s-au îndepărtat[334], îşi făcură apariţia submarinele care-l luară pe MEFKÜRE drept ţintă a atacurilor, fără a se preocupa de celelalte două ambarcaţiuni". Textul acesta ţine, pare-se, să consfinţească impresia existenţei unei *premeditări* care a antrenat scufundarea lui „Mefkiire". Dar mărturiile celor care *au escortat* (subl. ns.), la vremea aceea, nave cu emigranţi evrei, infirmă insinuarea şi demonstrează, destul de convingător, că autorităţile româneşti hotărâseră însoţirea vaselor în cauză din considerente umanitare, mai ales că – la data aceea – toate părţile consimţiseră să-şi dea acordul de liberă trecere, cerut de Crucea Roşie Internaţională, ambarcaţiunile purtând pe catarg pavilionul cu Crucea Roşie... Se apropia încheierea războiului, venea ora socotelilor şi, logic, fiecare încerca să atenueze şocul viitor, incalculabil. Căpitanul de rangul 3 (r) Răzvan-Paul Bolintineanu îşi va aminti, după patruzeci

334 Afirmaţie hazardată, căci "la puţin timp" ar fi însemnat că vasele care stăteau la pândă, cu misiunea stabilită de a scufunda "Mefkiire", se găseau mai aproape de Constanţa decât de Istanbul; ceea ce nu corespunde realităţii, nava cu emigranţi fiind distrusă în zona coastelor turceşti (între Achtapoli şi Igneada). Pornirea din Constanţa a avut loc la 3 august 1944, orele 20,30 şi în circa zece ore de marş se ajungea, în condiţii normale, la limita apelor noastre teritoriale. "Mefkiire" a navigat întreaga zi de 4 august, atacul declanşându- se după miezul nopţii, la primele ore ale zilei următoare (5 august).

şi patru de ani, cum a escortat, în două rânduri, asemenea nave: în aprilie 1944 vasul „Milka” 273[335] emigranţi) şi, apoi, în mai 1994, „Maritza” (318 emigranţi). Anumite detalii ale relatării – relativ recente – datorate ofiţerului de marină român, pot trezi, într-adevăr, oarecari semne de întrebare…

MĂRTURIE (28):

La Comandament, spre surprinderea mea, mi s-a înmânat ordinul ca eu însumi să iau comanda navei «Milka», cu un echipaj de 6 marinari şi un timonier român – restul echipajului şi comandantul bulgar urmând să rămână sub punte până la predarea navei într-un punct situat la aproximativ 35 – 40 de mile marine est de coasta românească. De acolo, împreună cu cei 7 marinari români, *urma să ne întoarcem cu navele germane care trebuiau să ne escorteze pentru siguranţa antisubmarin* (subl. ns.). Mi s-a atras atenţia că nu am voie să am asupra mea niciun fel de hartă, navigaţia urmând a fi făcută de una din navele de escortă… *La Comandamentul german mi s-au pus la dispoziţie două vânătoare de submarine* (subl. ns.) …

Navigaţia a decurs normal până aproape de ora

02.00, când una din navele de escortă s-a apropiat şi mi-a semnalat prin proiector litera «U», ce indica detectarea în zonă a unuia sau a mai multor submarine!… în flotila noastră existau zvonuri, *neconfirmate* (subl. ns.) însă că aceste transporturi (de emigranţi – *n.n.*) erau aşteptate, la 35 – 40 de mile în larg, *de către submarine germane ce urmăreau torpilarea lor* (subl. ns.) … Transportul… a ajuns cu bine la Istanbul. Din buletinul informativ citit a doua zi la Flotilă, am constatat că, în zona de nord Cap Midia, la ieşirea din baraj (de mine – n.n.), fusese semnalată prezenţa a nu mai puţin de şapte submarine[336] (cpt. rang 3 r. Răzvan-Paul Bolintineanu).

---

335 Lupta întregului popor, 1988, nr. 3.

336 Cifra din buletinul informativ depăşea numărul total de U.-Boot-uri care operau — în 1944 — în Marea Neagră (conform prof. dr. Jürgen Rohwer, “Scufundarea vaselor care transportau evrei în Marea Neagră, STRUMA şi MEFKÜRE', 1965, Frankfurt/Main): “U-9”, ”U-

Altă „probă” în favoarea ideii de *premeditare* ar fi declaraţiile unora care susţin că „Mefküre” a fost fotografiat, în port, din toate unghiurile, dintr-o şalupă rapidă germană care s-a învârtit, la nesfârşit, pe acolo (mărturii: Simha Philip; *Raportul* asupra scufundării – întocmit la Istanbul de Chaïm Barlas, Saul Meyerov şi Reuben B. Resnik) 1. Tot aşa cum avea să declare o supravieţuitoare de pe „Mefkiire” (bucureşteancă, domiciliată în strada Sf. Apostoli nr. 56

MĂRTURIE (29):

La Constanţa am fost împărţiţi în trei grupuri, fiecare pe alt vapor. În timp ce ne îndreptam spre bord, o mulţime de soldaţi germani şi de oameni din S.S. aflaţi în doc îşi

---

19”, “U- 20”, ”U-23”, “U-24”, ”U-28”. Reiese — după cum consideră Albert Finkelstein, în propria sa carte — spre deosebire de autorul german citat, că “mai multe submarine germane se aflau pe poziţii geografice de pe care puteau scufunda vasul MEFKÜRE (şi, dacă au făcut aceasta, ele primiseră ordine stricte de a nu înregistra nicăieri acest asasinat în masă)”; căci, “în conformitate cu rezoluţiile secrete ale Conferinţei de la Wannsee, unde fusese hotărâtă «soluţia finală», secretul acestui tip de operaţiune trebuia să fie total. Astfel, dacă unul sau mai multe vase germane ar fi primit ordinul să scufunde MEFKÜRE, ordinul şi desfăşurarea operaţiunii nu trebuiau înregistrate în scris. Dimpotrivă, vasul de război chemat să comită acest asasinat în masă, cu siguranţă că ar fi fost instruit să înregistreze că la 5 august 1944 el s-ar fi găsit în afara zonei respective, de exemplu în docurile din Constanţa ori în vreo operaţiune în altă parte... Hotărârea nazistă asupra soluţiei finale, mascată sub termenul aproape neutru «Sonderbehandlung» (tratament special) a fost explicată înaltei ierarhii naziste la Conferinţa de la Wannsee, de către Heydrich, la 20 ianuarie 1942. în acelaşi timp, au fost emise ordine stricte pentru a se asigura că tot ceea ce are vreo legătură cu hotărârea de necrezut, criminală şi nebunească, să fie camuflat. La 10 aprilie 1943, S.S.-Obersturmbahnführer-uldr. R. Brandt, din serviciul personal al S.S.-Reichsführerului Himmler, îl informează pe Korherr, «Inspektor für Statistik» al S.S.-ului, că Himmler vrea ca «tratamentul special» aplicat evreilor să nu fie deloc menţionat («Er wünscht, dass an keiner Stelle von Sonderbehandlung der Juden besprochen wird»)... Şi, astfel, dacă unul sau mai multe vase germane ar fi fost retrase dintr-o misiune primită şi li s-ar fi ordonat să ucidă evrei, atunci această misiune trebuia să fie, în mod obligatoriu, camuflată, şi, în consecinţă, nici o dovadă scrisă asupra acelei misiuni n-ar putea să existe”.

băteau joc de noi şi ne fotografiau. Unul a strigat: «Verificaţi dacă v-aţi luat centurile de salvare. O s-aveţi nevoie de ele!» (Hilda Wurmbrand).

Alt pasager, de pe „Bülbül”, îşi va reaminti ceva asemănător:

MĂRTURIE (30):

Am uitat un amănunt mic, atunci, însă acum mi se pare că avea destulă importanţă: în drumul de la clădirea Vămii spre vaporaşe erau câţiva marinari şi muncitori români, şi vorbeau între ei cam aşa: «Păcat de ei că nu ştiu că merg la moarte sigură». Atunci am crezut că ei vorbesc în glumă (Moshe Shahar).

Ordinului dat de S.S. – Reichsführerul Heinrich Himmler, privitor la păstrarea secretului total, absolut, ascunzând acţiunile de ucidere în masă a evreilor, nu i-au lipsit – totuşi – probe scrise şi verbale,[337]

fotografice şi cinematografice etc, folosite de justiţiarii care s-au ocupat de prinderea marilor criminali de război şi de judecarea lor. Holocaustul se cuvenea a fi pedepsit de umanitate! în strângerea dovezilor inatacabile s-au lansat numaidecât învingătorii, ajutaţi fără voie de o „trăsătură naţională” germană care, vai! le va juca o festă naziştilor: „Actele se strâng mormane. Proceselor verbale de interogatoriu li se alătură multe sute de tone de acte oficiale, găsite pretutindeni în Germania, de secţiile speciale de investigaţie. Vânătorii de acte ai Aliaţilor scot la lumina zilei, din mine, ficheturi, depozite ascunse, registraturi şi arhive obişnuite, coloane de camioane pline de material documentar scris curat şi pus în ordine. SECRET! PROBLEME SECRETE DE COMANDAMENT! NUMAI PRIN OFIŢER! PROBLEME SECRETE ALE REICHULUI! Aceste hârtii constituiau materia primă pentru actul de acuzare şi pentru probele incriminatorii de

[337] Martora are 23 de ani, e durdulie, păr negru, vorbeşte precipitat, iar în acest punct al mărturisirii exclamă: “Vai, Doamne Dumnezeule, n-am să-i uit niciodată ochii!”. Originară din Suceava, fusese studentă la Bucureşti (exista o singură universitate particulară, îngăduită studenţilor de origine evreiască).

la Nürnberg. Muntele de documente este atât de uriaş, încât, mai târziu, acuzatorul principal american, Robert H. Jackson poate să exclame în faţa instanţei: «Actul de acuzare nu conţine nici măcar un punct care să nu poată fi susţinut prin cărţi şi însemnări. Germanii au fost dintotdeauna excesiv de pedanţi în însemnările lor, iar acuzaţii au împărtăşit pe deplin pasiunea teutonică pentru temeinicia cu care se aşterne totul pe hârtie»”.

Şi, totuşi, nimic despre zelul ucigaş al vânătorilor de nave cu emigranţi evrei, plecate spre Palestina! Niciun cuvânt despre acest tip de crimă colectivă! Nimic, nimic. Tăcere, ca în adâncurile mării. Pare absurd – în cazul „Mefküre” – ca nemţii, deşi i-au avut pe cei cinci polonezi în mâna lor, la Constanţa, să fi lăsat vasul să plece şi abia apoi să fi antrenat în operaţiune mai multe nave de război (submarine sau vedete rapide), sacrificând şi câteva sute de alte vieţi omeneşti, numai şi numai pentru a suprima… cinci polonezi. Totuşi, trebuie ţinut seama de faptul că atât „Mefkiire”, cât şi „Bülbül”, şi „Morina”, navigau sub pavilion turcesc, iar Turcia se apucase acum, la spartul târgului, să rupă relaţiile diplomatice şi economice cu Reichul (la 2 august, deci cu aproximativ 50 de ore înaintea atacării navei cu refugiaţi!). Pe lângă drapelul Crucii Roşii Internaţionale şi însemnele binecunoscute, cele trei vase purtau pe catarg pavilionul cu Semilună, devenit făţiş un simbol al inamicilor Axei. De regulă, serviciile secrete acţionează mai subtil, îi capturează pe agenţii străini şi îi înlocuiesc cu alţii, de-ai lor, tocmai pentru a se infiltra în rândurile inamicilor (să nu uităm, însă, că *Afrika Korps* pierduse bătălia, armata germano-italiană din Africa de Nord capitulase încă din ziua de 13 mai 1943, iar Aliaţii debarcaseră în Sicilia, apoi pe continent, la Salermo, pe urmă şi în Normandia, cleştele de foc se închidea implacabil). Există, însă, situaţii în care disproporţia dintre mijloacele folosite într-o acţiune secretă şi rezultatele ei *aparente* nu pot fi clarificate nici ulterior, cum este cazul celor cinci polonezi: ce fel de „echipă” vor fi alcătuit ei, cu ce misiune prezentă şi cu ce

misiuni la activ? Ceva asemănător pare să se mai fi întâmplat în acelaşi război mondial: o luptă acerbă, mută, s-a purtat pentru obţinerea de aparate de codificat „Enigma”, din dotarea armatei hitleriste, folosite atât de serviciile de informaţii, cât şi de canalele diplomatice naziste; britanicii au izbutit acest lucru graţie Serviciului de Informaţii polonez care le-au predat, puţin înainte de a fi atacaţi de Germania, toate informaţiile şi materialele de care dispuneau. Trei dintre cei mai documentaţi şi ingenioşi polonezi, participanţi la decodificarea cifrurilor naziste, au trecut – în 1939 – prin România, şi au ajuns la Londra, acolo unde au continuat colaborarea strânsă cu serviciile secrete britanice. Dar, în ianuarie 1942, atunci când trebuia să fie înfiinţată o filială – la Alger – a grupului de decodare cu centrul în capitala Marii Britanii, Jerzy Rözycki şi alţi specialişti de marcă s-au îmbarcat pe vasul francez „Lamorcière”, care, în ziua de 9 ianuarie 1942, s-a scufundat în împrejurări misterioase în vecinătatea insulelor Baleare. Toţi decodificatorii de prim rang s-au înecat. Cauza catastrofei a rămas un mister nedezlegat1.

La drept vorbind, şi sovieticii ar fi avut motivele lor să le poarte sâmbetele celor cinci polonezi ascunşi pe „Mefkiire”, dacă ei făceau parte din aripa pro-britanică; iar spionajul sovietic, în faza respectivă, activa intens şi cu succes în portul Constanţa, vital pentru desfăşurarea ulterioară a operaţiunilor militare, inclusiv navale. Să fi ştiut şi sovieticii de prezenţa celor cinci polonezi la bordul navei „Mefkiire”? Absolut posibil. Dar cu ce miză se juca în privinţa „echipei”[338][339]? De ce nemţii n-au profitat de faptul

---

[338] După V.P. Borovicka, “Cifruri strict secrete”, Praga, 1982.

[339] ”E greu de stabilit astăzi cine a ştiut despre aceşti ofiţeri polonezi. Cei din Comisie (Comisia de Emigrare a Executivei Sioniste ilegale — notă A.F.) susţin că n-au ştiut, deoarece ei erau incluşi pe lista refugiaţilor (cercetând lista, aceştia nu apar cu numele lor reale, ci, probabil, cu nume de împrumut, cu adrese fictive — n.n.). Un lucru este cert: nu era vorba de o acţiune necugetată, erau în joc interese mari (subi .ns.), întrucât englezii — care trebuiau să permită imigrarea — ceruseră salvarea acelor ofiţeri. Avocatul Jean Cohen, responsabil în Executiva Sionistă, al secţiei «Informaţii» — cel care imediat după

că ei nici măcar nu figurau, cu identitate reală, în lista pasagerilor; aşadar puteau fi lichidaţi fără grijă, ori capturaţi şi interogaţi... *Sci-215* putea să-i fi ieşit în cale lui „Mefkiire" exclusiv din întâmplare, însă atunci se naşte altă întrebare fără răspuns: „De ce n-au scufundat sovieticii şi celelalte două nave cu refugiaţi, sau măcar pe „Bülbül", aflat pe aproape, deci localizat de submarinul condus de căpitanul de rangul 3 Alexandru Ivanovici Strijak?" Distrugând

(atenţie! pe întuneric, noaptea) un vas sub pavilion turcesc, nu riscau ei un scandal diplomatic de nedorit, mai cu seamă acum, când Turcia li se alăturase, deschis, Aliaţilor? 1

Cotidianul bucureştean „Universul" publica, destul de târziu (la 19 august) o comunicare primită mai devreme: „Berlin II. /Rador – Postul de radio britanic B.B.C. a transmis rapoarte după care un submarin german ar fi scufundat în Marea Neagră un vas cu refugiaţi „Merkla" (!) care naviga sub pavilion turcesc cu 277 de evrei la bord. Biroul Internaţional de Informaţii află, de la postul de comandă al forţelor germane, că ştirea de mai sus este cu totul născocită. Biroul Internaţional de Informaţii a confirmat oficial, în numele înaltului

---

scufundarea vasului obţinuse documentul secret mai sus citat (întocmit de Biroul 2 — n.n.) — mi-a spus că diverşi factori l-au avertizat de riscurile acestei plecări. Printre aceştia se aflau: o personalitate diplomatică din Turcia, generalul Piki Vasiliu, ministru adjunct la Interne care a spus că nu-şi asumă nici o răspundere, deoarece vasul va ft torpilat (subi, ns.), precum şi colonelul Modârzac, şeful de cabinet al lui Piki Vasiliu..." (S. Avny, op.cit.). "Este foarte probabil ca spionii germani din portul Constanţa, introduşi printre refugiaţi sau între organizatori, să-i fi identificat pe ofiţerii polonezi îmbarcaţi pe MEFKURE" A. Finkelstein (op. cit.).

Comandament al Armatei[340][341], că «niciun submarin german nu poate fi răspunzător pentru naufragiul vasului turcesc. Nu există submarine germane în acele regiuni ale mării, nici nu a fost niciodată vreunul acolo. Este evident că avem de-a face cu un act de violare a dreptului internaţional de către Rusia Sovietică". Bineînţeles, confirmările sau infirmările, venite pe canalele de informaţii germane tutelate de Joseph Göbbels, n-au niciun pic de credibilitate, rostul lor fiind, în primul rând, propagandistic, de intoxicare a opiniei publice, nicidecum de promovare a adevărului.

Pe temeiul importantului material documentar, alcătuind un autentic „DOSAR MEFKÜRE"[342], putem încerca descrierea faptelor trăite în momentele-cheie ale desfăşurării acestei călătorii fatale:

NAVELE EMIGRANŢILOR

„MEFKÜRE, un caiac de lemn cu motor, în greutate de 120 tone (cu un cargo de 40 de tone netto) a fost construit în 1929, având un motor de 75 de cai-putere. S-a declarat că acest motor a fost schimbat în urmă cu trei ani. Vasul este înscris în portul Istanbul, sub numărul 694, şi în

---

340 încercând să dea un răspuns întrebării: "De ce să fi scufundat sovieticii o navă prăpădită, ticsită cu emigranţi, evident civili, vizibil marcată cu însemnele Crucii Roşii"?, un expert militar explică: "Era în miezul nopţii. Este necesar să luăm în calcul şi faptul că Sd-urile aveau un prost renume în ceea ce priveşte confortul la bord, nefiind altceva decât nişte cutii submersibile (din acest punct de vedere). Lipsa de spaţiu corespunzător se răsfrângea precis asupra membrilor echipajului: stres, tensiune sfredelitoare, senzaţie permanentă de claustrare. De aici obiceiul de a bea alcool, desigur prohibit la bord, mai cu seamă de către ofiţeri şi subofiţeri. Pe un astfel de fond psihic, etilic, se va fi consumat şi drama vasului ''Mefkiire"? (n.n.).

341 O.K.W. — Oberkommando der Wehrmacht, cel "purificat" prin numeroase execuţii sumare, intervenite imediat după atentatul — ratat — asupra lui Hitler, săvârşit la 20 iulie 1944 (cu doar două săptămâni înainte de plecarea celor trei nave) de către conjuraţia militarilor germani (n.n.).

3421 Confuziile de ordin temporal se justifică, dacă luăm în calcul scurgerea a 45 de ani de la împrejurările descrise. Moşhe Shahar greşeşte datele calendaristice: ziua de

portul Sile sub numărul 127. S-a constatat că motorul a fost verificat la 21 iunie 1943 şi că aprobarea de navigaţie era valabilă până la 21 iunie 1944 (deci, expirată de două săptămâni, la data efectuării transportului – *n.n.*). De asemenea s-a raportat că MEFKÜRE a ieşit din apele turceşti la 13 mai 1944. Vasul era condus de căpitanul Kazim Turan şi de un echipaj de şase marinari. Kazim Turan este în vârstă de aproximativ 40 de ani. A fost angajat în marină în 1929, când a intrat în serviciul maritim ca simplu matelot. El a lucrat la bordul lui MEFKÜRE în 1933, 1934, 1936 şi 1939, ca membru al echipajului. La 28 iunie 1939, trecând examenul de căpitan, a fost autorizat să conducă MEFKÜRE sau un vas asemănător, gradul fiind echivalent celui de-al treilea ofiţer pe un vas mai mare. Kazim este înscris sub nr. 8/1467" (1).

„MEFKÜRE era un vapor vrednic de milă, o goeletă cu motor, micuţă şi veche, îngrămădită până la sufocare cu 290 de evrei polonezi, români şi unguri (în lista pasagerilor – 302 – figurează doar patru polonezi, între care o fetiţă de 6 ani şi un adolescent de 17 ani, apoi puţini evrei din partea ocupată a Transilvaniei, deci aşa-zişi originari din Ungaria, imensa majoritate fiind alcătuită din evrei români – n.n.), din supravieţuitori ai lagărelor de concentrare, a căror destinaţie finală era refugierea în Palestina" (2).

„Între timp, noi ne-am uitat prin ferestrele de la vamă şi am văzut vaporaşele «Morina», «Bülbül» şi «Mefküre». Aceste vaporaşe nu erau decât nişte bărci mari de pescuit cu două catarge şi pânze; mai târziu am aflat că au şi motoare care ajung până la 6 noduri pe oră (un nod: 1854 metri – n.n.). Vaporaşele erau marcate foarte vizibil cu însemnele «Crucii Roşii», pe puntea superioară era vopsită Crucea Roşie cu o circumferinţă aproximativă de 5 – 6 metri. Pe catargul principal flutura un steag mare al Crucii Roşii, şi un steag (turcesc, pavilionul sub care navigau – n.n.)" (3).

PLECAREA

„Am părăsit Bucureştiul în seara de duminică 1.8.44

şi luni dimineaţa am ajuns la Constanţa[343], unde oficiile româneşti ne-au cazat în clădirea Vămii, un palat mare de tot, care a putut să (ne) cuprindă pe toţi, căci am fost circa 1 200 de persoane. Imediat a început controlul de vamă. Deoarece nu au fost destui funcţionari, controlul a durat două zile, aşa că noi, adică eu, am ajuns pe vaporaş miercuri 4.8.44 (în realitate: miercuri era în 2 august, iar joi, în 3 august, seara, vasele şi-au ridicat ancora – n.n.). Pe data de 4.8.44, adică miercuri (respectiv vineri – n.n.) am părăsit Constanţa pe la ora cinci sau şase spre seară, în formaţia următoare: «Morina» întâi, după ea «Biilbiile, şi la urmă «Mefküre»". (3).

„La 3 august 1944, orele 8, 30 seara, MEFKÜRE, împreună cu alte două vase, MORINA şi BÜLBÜL, au părăsit portul Constanţa. Fiecare vas avea la bord refugiaţi care urmau a fi aduşi în portul Istanbul, pentru a continua călătoria, de acolo, spre Palestina. MORINA avea 308 pasageri, BÜLBÜL 390, iar MEFKÜRE circa 320 de pasageri. Înainte de a ridica ancora, căpitanii celor trei vase au primit ordinul să facă o vizită căpitanului portului Constanţa şi au primit ordinele de navigaţie…" (1).

„MARINA GERMANĂ DE RĂZBOI, GRUPUL DE RĂSĂRIT1, 3 august 1944. *Decizie*. Vasul turcesc cu motor «Morina» va naviga într-o singură direcţie spre Bosfor, în zona internaţională a mării, din punctul 43 de grade 43 de minute nord, 29 grade 8 minute est. Depăşirea spre vest a longitudinii menţionate (29 de grade 8 minuteesteşte interzisă *sub riscul de a fi scufundat* (subl. ns.) [344][345]. Data

---

343 august 1944 n-a picat într-o duminică, ci într-o marţi. După două zile de controale, navele au pornit la drum în seara de joi 3 august, ''Mefküre" fiind scufundat imediat după miezul nopţii de 4/5 august, vineri spre sâmbătă (n.n.).

344 Cu o singură zi mai devreme, Turcia se alăturase Aliaţilor, declarându-i război Reichului, aşadar ţării de care aparţineau emiţătorii deciziei reproduse aici (n.n.).

345 ''Mefkiire" va fi dispus şi el de un asemenea act, eliberat de nemţi la Constanţa. Prof.dr. J. Rohwer clarifică, într-o schiţă, de ce figurează în Decizie longitudinea strict obligatorie care nu trebuia defel depăşită spre vest: 29 de grade 8 minute est (aceasta era direcţia de plutire a

emiterii: 03.08.1944. Această decizie îşi pierde valabilitatea la 08.08.1944 orele 24. I.A. Căpitan de rangul 3 (semnătură indescifrabilă)".

„Apoi am fost îngrămădiţi în vapor. Era îngrozitor. Dormeam câte trei într-un pat, iar cei care nu aveau paturi dormeau pe podea. Aproape o sută de oameni dormeau pe punte" (2).

„La 1 august 1944 erau gata de plecare din portul Constanţa trei ambarcaţiuni trimise de reprezentanţa din Istanbul: Bülbül, Morina şi Mefkiire. După luni de tratative cu autorităţile (româneşti) şi de dispute interne în mişcarea haluţiană (promotoare a pionieratului colonizării agricole în Eretz-Israel – n.n.), a fost alcătuită o listă de 1.000 olimi (imigranţi evrei în Israel

— N.n.) şi au fost emise certificate de călătorie (imigrare

— N.n.) pentru ei. Dar, cu câteva ore înaintea plecării, a sosit ştirea despre ruperea relaţiilor diplomatice dintre Turcia şi Germania, apărând prin urmare pericolul pentru ambarcaţiunile de pe Marea Neagră, care anterior fusese considerată ca un fel de mare neutră. Crucea Roşie Română, sub al cărei patronaj şi steag navigau vapoarele cu refugiaţi, a comunicat că anulează acest patronaj. Motivul era pericolul navigaţiei pe Marea Neagră şi posibilitatea unor atacuri din partea vaselor de război. Guvernul Român a aprobat această hotărâre şi a anunţat că nu-şi ia responsabilitatea pentru siguranţa pasagerilor şi a cerut să se anuleze plecarea vapoarelor (în cele din urmă au navigat, totuşi, sub patronajul Crucii Roşii, cu steaguri mari şi simboluri desenate pe punţi, vizibile din avion – n.n.). Panica domnea şi în rândurile populaţiei evreieşti. Păreri contradictorii se rosteau şi în Executiva Sionistă. Circa 150 de oameni cu stare, care plătiseră pentru locurile lor de pe vapor, au anunţat că-şi anulează călătoria şi au cerut să li se înapoieze banii plătiţi. În locul

---

vaselor germane de la Constanţa la Bosfor). Dar "Mefkiire" se pare că, în momentul scufundării, se găsea mai spre vest, depăşind longitudinea stabilită de Kriegsmarine (n.n.).

acestora au apărut, însă, alte sute de oameni dispuşi să-i înlocuiască, şi care au plecat. Slihimi (emisari din Ereţ-Israel) lansaţi cu paraşuta[346], care se găseau atunci în România şi aveau contacte cu preşedintele Executivei Sioniste, A.I. Zissu, au hotărât ca vapoarele să plece. La Constanţa s-au adunat sute de haluţimi şi de refugiaţi evrei din ţările vecine, care încercau să obţină locurile celor care îşi anulaseră călătoria. Mulţi dintre ei *s-au urcat pe vapoare fără paşaport ori pe nume false* (subl. ns.). Nimeni n-a putut

BÜL şi al treilea MEFKÜRE. Toate vasele au navigat pe un traseu apreciat de el a fi la aproximativ 5 noduri spre nord-est. La o oră după plecare, MEFKÜRE a avut pană de motor, dar vasul n-a întârziat întrucât a fost remorcat de una dintre cele trei şalupe româneşti desemnate să escorteze cele trei nave până la apele bulgăreşti. Reparaţia motorului a fost terminată după o oră. Căpitanul lui MEFKÜRE declară că vasul a continuat să navigheze nestingherit, până la orele 5 antemeridian, din dimineaţa de 4 august 1944, când ei au văzut un obiect negru, la circa 300 de metri distanţă de pupa lui MEFKÜRE. Unul dintre marinarii români a identificat acest obiect ca fiind o şalupă germană de patrulare. În zorii zilei, marinarii români aflaţi la bordul lui MEFKÜRE şi pe celelalte vase, au fost luaţi de torpiloarele româneşti. Căpitanul lui MEFKÜRE afirmă că el *a continuat să urmeze traseul pe care naviga MORINA; el a continuat să menţină acel traseu chiar şi atunci când a răsărit luna* (subl. ns.)" (1)

„MORINA primul, BÜLBÜL al doilea şi eu la urmă, navigam cu circa 5 noduri pe un traseu de la nord-est. După cincisprezece minute (!) am descoperit o defecţiune la motor, pe care am reparat-o în timp de o oră, dar în această perioadă de timp am rămas în urmă. Unul dintre torpiloarele româneşti, pe care eu am uitat să le menţionez mai sus, ne-a remorcat, aşa că noi nu am rămas în urma

346 Autorul acestor rânduri a fost paraşutat, el însuşi, în România, pentru a sprijini emigraţia evreilor băştinaşi, şi nu numai a lor (n.n.).

celorlalte două ambarcaţiuni. Am navigat astfel până la orele 5°° dimineaţa. împreună cu noi şi cu tovarăşii noştri se aflau un subofiţer şi trei soldaţi români. Venind pe punte, după repararea motorului, eu am văzut un obiect negru la circa 500 de metri de pupa vasului nostru. Întrebându-l pe ofiţerul român asupra lui, el mi-a spus că acesta era german şi că patrula (pe) acolo. Ofiţerul şi soldaţii români şi-au pus centurile de salvare şi, aşa cum era de datoria mea, am dat ordine echipajului meu şi pasagerilor să facă în grabă acelaşi lucru. În zori, ofiţerul şi soldaţii români s-au îmbarcat pe torpilorul românesc şi ne-au părăsit. În conformitate cu directiva primită la Constanţa, BÜLBÜL şi vaporul meu (MEFKÜRE) au pornit urmând traseul indicat de căpitanul de la bordul lui MORINA" (8).

„Un vas românesc de război ne-a însoţit până la limita apelor teritoriale dintre România şi Bulgaria. Noi i-am întrebat pe români de ce ne însoţesc, iar ei ne-au răspuns că speră că şi bulgarii vor face acelaşi lucru, dacă vor avea puţină minte, pentru că nu se poate avea încredere în germani" (7).

„Aşa s-a întâmplat, spuse el (Joseph Bank, supravieţuitor de pe MEFKÜRE – n.n.) Eu am dormit tot timpul pe punte şi povestesc ce am văzut cu ochii mei. Când am plecat din Constanţa, noi aveam pe vapoare santinele române înarmate, şi am fost însoţiţi de două vase de război româneşti, până la intrarea în apele bulgăreşti. Când am ajuns acolo, vasele de război s-au întors şi au luat santinelele române, iar noi ne-am continuat drumul singuri. MEFKÜRE era cel mai încet dintre cele trei vapoare şi de aceea a rămas ultimul[347]. *Pluteam în şir* (subl. ns.). Deodată, maşinile noastre s-au stricat şi am rămas cu mult în urmă faţă de BÜLBÜL şi de MORINA, care era în frunte" (2).

---

[347] Fiind, de la bun început, ultimul ! Apare ca inexplicabil (şi poate indica o acţiune premeditată) motivul pentru care germanii, de regulă oameni ordonaţi şi meticuloşi, au stabilit — în acest fel — itinerariul şi, mai ales, ordinea de marş (n.n.).

ATACUL

„Căpitanul lui MEFKÜRE afirmă că, la 5 august 1944, orele 1, 10 ora României (2, 10 ora Turciei) a observat o rachetă explodând deasupra catargului lui MEFKÜRE (toţi supravieţuitorii sunt de acord că, atunci când a explodat racheta, era între orele 12, 30 – 12, 35, ora României). Căpitanul lui

MEFKÜRE afirmă că, după ce a constatat că racheta n-a fost trasă de pe propriul său vas, el a ordonat să se ridice semnalul de oprire şi a oprit motorul imediat. În conformitate cu anchetele anterioare *nu este clar dacă a indicat prin semnale sau pe altă cale că a văzut rachete* (subl. ns.). El admite, şi supravieţuitorii confirmă aceasta, că MEFKURE era complet neluminat şi nu avea faruri de navigaţie (lumini de poziţie – n.n.), dar a menţionat într-o anchetă ulterioară că el, căpitanul, a afirmat că vasul avea faruri de navigaţie cu lumină verde şi roşie. El declară apoi că, după ce a fost trasă prima rachetă şi vaporul s-a oprit, el a recomandat membrilor echipajului să-şi pună centurile de salvare şi să dea instrucţiuni similare pasagerilor. El a spus: «Am ordonat membrilor echipajului să-şi pună centurile de salvare şi am înştiinţat pasagerii prin interpret şi semne...» 1 în acel moment el a distins de asemenea un obiect negru la circa 300 metri în spatele lui MEFKÜRE...” (1).

„După cum ştiţi, trei vapoare au plecat din portul Constanţa în ordinea următoarea: Morina, Bülbül şi Mefküre. Ultimele două nave navigau foarte aproape unul de celălalt. *La miezul nopţii, Bülbül a primit ordin să oprească; acest ordin i-a fost dat de trei vase mici de suprafaţă înarmate* (subliniat în original) [348][349].

---

348 “Altă dificultate era lipsa de comunicaţie între pasageri, pe de-o parte, şi căpitan şi echipaj pe de altă parte”, căci vasul era supraaglomerat, iar cei din echipaj “nu vorbeau nici una din cele şase sau şapte limbi vorbite de pasageri” (din acelaşi Raport) (n.n.).

349 Deci, categoric, nu erau submersibile]! Probabil să fi fost vedete rapide germane, patrulând întâmplător sau într-adins în zonă; nici unul dintre supravieţuitori, însă, nu s-a priceput să dea amănunte cu privire la nava (navele) agresoare, să precizeze ce fel de tun avea la bord,

Comandantul lui Bülbül s-a supus imediat, cele trei vase de suprafaţă l-au inspectat, apoi s-au îndepărtat. Puţin după aceea, Mefküre primi acelaşi ordin de la cele trei vase apărute pe neaşteptate. Căpitanul lui Mefküre pare să-şi fi pierdut sângele rece, fiindcă, în loc să se supună, el a încercat să fugă" (5).

„Căpitanul de pe BÜLBÜL (o mărturie sigură – n.a.) a văzut de la prora-tribord o rachetă de semnalizare roşie, trasă pe la ora 22, 30, aproximativ în punctul în care se afla MEFKÜRE în acel moment... Altor supravieţuitori de pe MEFKÜRE, care declară că vasul inamic a emis semnale luminoase în direcţia vaporului şi a tras o rachetă de semnalizare roşie..." (1).

„În noaptea de 5.8.44, tot o noapte frumoasă de tot, eu nu am putut dormi, aşa că am rămas pe punte cu încă câţiva prieteni. Pe la 12 sau 1 noaptea, deodată, parcă s-a aprins o lumină care se învârtea circa 180 de grade (mătura, adică, suprafaţa mării – n. n) şi, dintr-odată, am auzit clar de tot: «Halt! Wer ist da?» (Stai! Cine-i acolo? – n.n.) 1 şi tot destul de clar: «Schiessen!» (Trage!)" (3).

„Nu cunoaştem motivul pentru care vasele BÜLBÜL şi MEFKÜRE *şi-au schimbat traseul pe care îl urmaseră iniţial, de 29° 08" longitudine, impus lor de către autorităţile germane când plecaseră din Constanţa* (subl. ns.). Ne putem imagina o mare cu hulă, vânturi (căpitanul Turan a afirmat, în raportul său, că, în ziua premergătoare tragediei, «marea era liniştită şi *era un vânt moderat de vest*»), faptul că acele vapoare erau deja în afara apelor teritoriale româneşti şi bulgare etc. Pur şi simplu nu putem şti ce s-a întâmplat. Dar aceasta nu reprezintă o dovadă că cele două vapoare nu şi-ar fi schimbat traseul de bunăvoie sau silitede împrejurări" (6).

„În noaptea de 3 spre 4 august[350][351], la orele 12

---

dacă mitralierele — două la număr, de regulă — erau "Spandau"-uri, iar puştile-mitralieră "Schmeisser" etc. (n.n.).

350 Vasul pare a fi navigat fără lumini de poziţie, complet cufundat în întuneric, deşi noaptea era luminoasă (n.n.).

351 De fapt, 4 spre 5 august 1944, dacă ţinem seamă şi de restul

(miezul nopţii), germanii au semnalizat vaporului cu rachete de semnalizare să oprească, iar căpitanul a dat dispoziţie să (se) oprească. Căpitanul, împreună cu alţi trei membri ai echipajului, au coborât într-o barcă de salvare şi au abandonat vaporul. (Mai târziu i-am întâlnit la Constantinopol). Deodată, trei submarine au apărut în jurul vaporului MEFKÜRE (el îi zice „Mafkora", dar noi vom îndrepta, constant, greşeala – n.n.), au îndreptat spre vas lumina reflectoarelor şi au deschis focul cu tunuri, mitraliere şi mortiere (?!)" (7).

„Cu *Morinci* în frunte, toate cele trei vase au navigat cu un vânt din sud. *În cursul zilei marea era liniştită şi era un vânt moderat de la vest* (subl. ns.). Când s-a ridicat luna, după apusul soarelui, noi ne-am urmat traseul în linişte. La orele 2, 10 dimineaţa eu am văzut o explozie de rachetă deasupra catargelor noastre şi am întrebat echipajul dacă a fost aprinsă (lansată) de pe vaporul nostru, ei mi-au răspuns, însă, negativ. Aşa cum era de datoria mea, am ordonat să fie dat imediat semnalul de oprire şi am oprit maşinile. În timp ce aşteptam un al doilea semnal, eu am văzut la pupa un obiect negru, la vreo 300 de metri în spatele nostru. Eu am ordonat echipajului meu să-şi îmbrace centurile de salvare şi să (-i) înştiinţeze pe pasageri, prin interpreţi şi semne, că trebuie să facă acelaşi lucru" (8).

Dar, ca într-un montaj paralel, cinematografic, cum oare se va fi văzut scena prin periscop, din imersiune?

„Până la terminarea operaţiunilor militare în Marea Neagră mai rămăsese nu mai mult de o lună. Navele mici erau concentrate pentru întemeierea flotei de pe Dunăre şi se pregăteau pentru asaltul limanului Nistrului, în cadrul operaţiunilor frontului Iaşi-Chişinău. Aviaţia sovietică controla Gurile Dunării. Navele germane erau concentrate în porturile României şi Bulgariei, pentru respingerea unei posibile debarcări a inamicului. Numai submarinele continuau să acţioneze, în mod sistematic, împotriva navigaţiei: cele germane de-a lungul coastei Caucazului şi

---

depoziţiei... (n.n.).

cele sovietice de-a lungul ţărmului vestic (al Mării Negre). Submarinul

Sci-215, comandat – începând din luna iunie 1944 – de căpitanul de rangul 3 Strijak Alexandru Ivanovici, a plecat la 20 iulie din Batumi, ca să ocupe poziţie în Bosfor. La 2 august, Turcia a rupt relaţiile diplomatice cu Germania şi *Sci-215* a primit ordinul să acţioneze în zona Varna. La 5 august, la orele 1 şi 49 de minute, în zona capului Kara-Buran (latitudine 42°03 – 3”; longitudine 25°40 3”) submarinul a descoperit o goeletă care naviga, *fără să fie însoţită* (subliniat în original) de vase de război şi avea un barcaz remorcat. Considerând că tonajul goeletei nu depăşea 300 de tone, cu o mică încărcătură, comandantul a hotărât să o atace cu artileria” (9).

„La solicitarea dumneavoastră vă comunic împrejurările scufundării goeletei MEFKÜRE, de către submarinul *Sci-215*, la 5 august 1944, pe care le-am reconstituit din raportul conţinut în jurnalul de bord al submarinului. La 5 august 1944, ora o şi 48 de minute, submarinul, aflat la 42° latitudine şi 28°42 5” longitudine, a observat un vas cu pânze la distanţa de 60 de cab. (cablu – unitate de /măsură egală cu 185, 2 metri – n.n.). Comandantul a oprit motorul Diesel şi a pus în funcţie electromotorul. După două minute a fost anunţată alarma de artilerie pe *Sci-215*. Pe vasul cu pânze, deşi era o noapte cu lună, se vedea că submarinul nu fusese încă observat şi pericolul nefiind bănuit, vasul continua să plutească în direcţia submarinului. La ora 1 şi 5 minute, A. Strijak, comandantul lui *Sci-215*, a ordonat: «Pregătiţi lanstorpilele!». Probabil că, la ora 1 şi 16 minute, submarinul a fost observat de vasul cu pânze. Vasul s-a întors la dreapta, a continuat (să înainteze – n.n.) în direcţia de 195° şi a mărit viteza. În acel moment căpitanul submarinului şi-a dat seama că vasul cu pânze avea un motor şi, după profilul său, căpitanul a dedus că era un vapor-capcană pentru submarine. La ora 1 şi 20 de minute submarinul a deschis focul cu un tun de 45 de mm1…” (9

a) [352][353]

MĂRTURIE (31):

Mie mi-a fost rău de mare de la început şi am rămas în cabină. Vineri, pe la miezul nopţii, am auzit împuşcături. Cineva a spus: «Sunt numai rachete. Trebuie să fi intrat în apele turceşti». Dar, atunci, mai multe împuşcături. Am putut vedea uşa ce dădea spre punte luând foc. Am sărit din pat şi am fugit pe punte. Atunci când am făcut-o, mi se părea că cineva a vărsat peste mine o găleată cu apă caldă. Oamenii ţipau şi se îmbulzeau. Toată partea din faţă a vasului era în flăcări. Am zărit siluetele a doua vase neluminate. Deodată am văzut, la lumină, că eram udă de sânge şi nu de apă. Tocmai atunci, trei explozii au zguduit vaporul. Oamenii săreau peste bord şi am sărit şi eu. M-am scufundat, sufocându-mă. Apoi, valurile m-au aruncat îndărăt, spre vapor, şi m-am agăţat cu mâinile de o funie care atârna peste bord. Obrazul meu se afla lângă un hublou şi când stăteam agăţată acolo, recăpătându-mi respiraţia, mi-am dat seama că mă uitam prin hublou într-o cabină mică. Acolo se aflau două fete Uşa cabinei lor era închisă şi ardea. «Ajutor!» ţipau ele. «Ajută-ne să ieşim!» Am strigat: «Spargeţi uşa». Ele însă ţipau şi erau înnebunite de frică. Izbeau cu putere în pereţi şi am văzut flăcările apropiindu-se de ele şi apoi le-a aprins cămăşile de noapte şi ele s-au enervat şi glasurile lor urlau şi apoi s-

---

[352]1 Acad.prof.dr. A. Basov precizează într-una din scrisorile sale: ’’Comandantul submarinului, A.I. Strijak, a locuit după război la Sevastopol. Nu ştiu nimic despre soarta lui”. Câţi oameni pe conştiinţă? Cam 300 (trei sute). Şi cine ştie câţi alţii. Dealtminteri, NIMENI n-a plătit şi nu va mai plăti, niciodată, în vreun fel, pentru miile de victime ale navelor cu emigranţi evrei, scufundate în timpul celei de-a doua conflagraţii mondiale (n.n.).

2 Iată cui anume îi aparţine fiecare declaraţie citată mai înainte (şi mai departe), reluate de noi din cartea lui A. Finkelstein şi montate astfel:

(1) raport semnat de Chaim Barlas, Saul Meyeroy şi Reuben E. Resnik; Istanbul, 1944, septembrie 9.

[353] Henri Soriano, preşedintele Comunităţii Evreilor din Istanbul, adresându-se în scris Prefecturii vilayetului Istanbul, la 7 august 1944.

au oprit. N-am putut-o vedea pe una dintre fete, dar cealaltă zăcea în faţa mea, picioarele ei erau arse, ochii ei erau deschişi şi mă priveau, şi ea se deforma şi ardea" (pauză). După aceea n-am mai avut putere să mă ţin de funie şi am căzut înapoi în apă. Un bărbat dezbrăcat, de pe faţa căruia sângele curgea în şiroaie, înota lângă ea, împingând o parte dintr-o uşă. Hilda s-a apucat de ea. Valurile au împins-o spre unul din vasele îndepărtate. În lumina flăcărilor ce se înălţau spre cer, ea a văzut, la distanţă de 50 de y arzi (cam tot atâţia metri – n.n.), punţile navei aglomerate cu oameni în uniforme germane. Deasupra apei a ajuns până la ea, între trosnetele flăcărilor, o voce (rostind) în limba germană: «Ei bravo! evreii înoată spre Palestina». Valurile au luat-o din nou şi s-a pomenit ţinându-se singură de uşă. Bărbatul gol dispăruse. Ea se afla lângă o scândură foarte lungă, încălecată de multe persoane. S-a apucat şi ea de scândură. A auzit rafale de mitralieră şi a închis ochii, crezând că-şi trăieşte ultimele clipe. Apoi: „Am deschis ochii. Un câine mare înota spre mine. Venea la mine. Eram înlemnită. El şi-a ridicat capul, i-am văzut ochii (şi) şi-a pus labele pe gâtul meu şi m-a împins în apă. Era mare cât un om. Eu am ţipat şi m-am scufundat, luptând cu câinele şi, oarecum, am ieşit din nou la suprafaţă, la distanţă de câţiva yarzi de câine. Am strigat: câinele, câinele! şi un bărbat a înotat spre mine, mi-a apucat mână şi a înotat cu mine înapoi spre ceilalţi. Nu mă puteam opri din ţipat: câinele!... Apoi, acest bărbat care este aici, a luat o bucată de lemn şi când s-a întors câinele, l-a pocnit cu ea în cap de două ori, şi nu l-am mai văzut. Nu ştiut ce s-a întâmplat apoi. Când mi-am revenit în fire eram pe BÜLBÜL" (Hilda Wurmbrand).

Bank îşi şterge buzele cu dosul palmei. MĂRTURIA (32):

Eram pe jumătate adormit, vineri pe la orele 12, 30 noaptea, când am auzit un şuierat. M-am uitat în sus (era pe punte – n.n.) şi am văzut o rachetă de semnalizare (cunoaşte terminologia militară? – n.n.) strălucitoare,

şuierând (pe) deasupra capetelor noastre, luminând toată marea. Aceia dintre noi care dormeau pe punte s-au ridicat brusc, dar căpitanul a strigat: «Staţi jos! Culcat! Staţi culcaţi». M-am culcat pe punte cu faţă în jos şi tocmai atunci am auzit zgomotul loviturilor de tun. În jurul meu oamenii se văitau că vor fi loviţi. Apoi – se pare că după mai puţin de o secundă – focul s-a întins şi a cuprins toată prora (partea din faţă a navei – n.n.) vaporului. Fiecare a sărit în apă şi am sărit şi eu. Eu sunt un bun înotător. Am văzut o barcă de salvare coborâtă într-o parte a lui MEFKÜRE[354][355]. În ea se aflau căpitanul şi câţiva dintre oamenii lui. Am înotat după ea, dar un obuz a căzut lângă mine şi n-am mai văzut-o. Atunci am înotat înapoi, spre câţiva bărbaţi agăţaţi de o funie care atârna de pupa lui MEFKÜRE (pe semne parâma de care fusese legată barca de salvare – n.n.). Unul dintre ei era Axelrad care se află aici1. Ne ţineam de funie, dar aceasta s-a aprins în punctul care trecea peste balustradă. Axelrad[356] mi-a spus: «N-avem nicio şansă. Când parâma o să ardă până la capăt, o să picăm împreună în apă». Aşa c-am stat faţă-n faţă şi când funia s-a terminat, mi-am prins mâinile de ceafa lui, el şi-a prins mâinile de ceafa mea, şi împreună ne-am scufundat. Apa ne-a săltat, însă, în sus, pe când ne mai ţineam, încă, unul de altul, şi, dintr-odată, n-am mai vrut să murim. Am înotat până la prora lui MEFKÜRE şi ne-am agăţat de un catarg. Gloanţele începuseră să lovească în jurul nostru. Ne-am ascuns îndărătul catargului. Naziştii împuşcau pe fiecare pe care-l vedea ţinându-se agăţat de funii sau zbătându-se în apă. Trupuri moarte pluteau alături de bagaje, bucăţi de lemn, o cămaşă bărbătească

[354] Hilda îl arată cu degetul pe Joseph Bank (38 de ani), care stă trist pe un scaun din vecinătatea povestitoarei — menţionează Gerald Frank (n.n.).

[355] Căpitanul Kazim Turan a menţinut barca de salvare la pupa vasului (n.n.).

[356] Acelaşi jurnalist american notează: “dintre cei cinci care au supravieţuit în acea noapte de groază nebunească, trei se găsesc acum într-o cămăruţă din acest oraş (Haifa), la adăpost, povestindu-mi istoria lor” (n.n.).

arsă pe jumătate. Apoi a luat foc catargul, iar noi am înotat vreo 75 de y arzi şi am găsit o scândură foarte mare, de vreo 20 de picioare lungime şi groasă de un picior (O, 305 m). Vreo opt persoane, bărbaţi şi femei, încălecaseră pe ea. Alături pluteau multe bucăţi de lemn. Ne-am înţeles să facem o plută, dar nu aveam nimic cu care să legăm între ele bucăţile de lemn. Aşa că ne-am urcat şi noi pe scânduri. Am văzut două nave semnalizându-şi una alteia prin semnale luminoase intermitente. Ne-am înţeles să strigăm după ajutor. Zece dintre noi am numărat la unison: «Unu... doi... trei» şi, când am ajuns la trei, am strigat «Ajutor!» cu glasuri cât mai ascuţite. Am făcut aceasta de mai multe ori, fără a se întâmpla nimic. «Sunt nave germane, a spus cineva. Dacă ne vor găsi, ne vor ucide». «Ce importanţă are, a spus altcineva. Va fi mult mai bine dacă ne vor ucide». În acel moment, Hilda plutea alături de scândură şi se apucă de ea. Trecu o oră. Apoi altă oră. Apoi alta. Apa era rece. La fiecare răstimp scurt, cineva îşi pierdea echilibrul, scândura se răsturna şi cădeam în apă. De fiecare dată erau tot mai puţini cei care izbuteau să se urce din nou pe ea. În loc să mai salte pe ea, îşi încleştau degetele de scândură. Bărbaţii strigau şi se rugau, iar atunci când glasul îi părăsea, îngânau cum puteau, până la urmă doar mişcându-şi buzele, rugăciunea ebraică «Şema Israel» – «Ascultă Israele» – degetele lor alunecând de pe scândură şi ei dispărând sub valuri. În clipa căderii, un bărbat vârstnic, cu păr cărunt, a început să cânte: «Oh! să înotăm spre ţara străbunilor noştri, cât ar fi de frumos». După câteva clipe de bolborosire indescifrabilă, el ne-a făcut un semn de plecare, vesel, cu mâna, şi a înotat mai departe. Nu l-am mai văzut de atunci. Unii susţineau monologuri, pe jumătate isterice, cu Dumnezeu: de ce s-a întâmplat asta? De ce nu i-ar fi lăsat să trăiască până la sfârşit acei puţini ultimi ani, de ce să treacă prin atât de mult chin al sufletului şi al trupului, de ce să fie martori la moartea celor dragi, de ce au ajuns la un asemenea sfârşit, atunci când erau atât de aproape să vadă Palestina? La ora cinci şi jumătate s-a luminat. Pe mare nu era nimeni, în

afara unui vapor îndepărtat. Cele două femei – doamna Pilitz1 şi doamna Rosenetz[357] încălecaseră pe scândură exact în spatele meu. Doamna Pilitz m-a apucat de umăr: «Acum trebuie să avem tărie. Să ne ţinem tari încă puţin. Vom fi salvaţi». Eu mi-am spus: «Nu mai pot rezista mult». Am privit atent vaporul. Nu se mişca. Nu venea înspre noi. O dată m-am întors ca să mă uit în spate. Doamna Pilitz era încă acolo, dar culcată pe spate, odihnindu-se lipită de doamna Rosenetz. Mi-a luat ceva timp ca să-mi dau seama că doamna Pilitz murise. Alături plutea un bărbat mort. El se legase de scândură cu cravata, iar trupul i se mişca acum în sus şi în jos. Apoi, scândura s-a răsturnat din nou şi am căzut cu toţii în apă, iar atunci când ne-am urcat din nou pe ea, rămăseserăm numai Axelrad şi cu mine, iar alături, sprijinindu-se de uşa ei, domnişoara (î) Wurmbrand pe jumătate inconştientă. Dumnezeu trebuie să fi avut milă de noi, pentru că valurile ne-au luat şi ne-au împins din ce în ce mai aproape de vapor. Apoi am văzut că era *Bulbul*. Atunci când eram la vreo 50 de yarzi depărtare, a fost coborâtă o barcă de salvare care ne-a luat pe sus (Joseph Bank).

Oprindu-se din povestit, martorul ocular întorsese capul şi se uita acum, îndelung, pe fereastră. Tovarăşul său de aventură (nedorită) oftă şi preluă, abătut, descrierea împrejurării tragice:

MĂRTURIE (33):

Eu eram împreună cu soţia mea1. Noi eram jos, sub punte. Ne-am dus pe punte. Am sărit în apă. Amândoi ne-am agăţat de funii. Naziştii au început să tragă în noi cu mitraliera. Am văzut câteva rude de-ale mele pe o bucată mare de lemn, la o depărtare de vreo 25 de yarzi. I-am spus soţiei mele: «Ne împuşcă. Să înotăm într-acolo. Fii mai sigură». Ea a înotat mai departe.[358][359].

După aceea n-am mai văzut-o niciodată. O clipă mai

---

357 Sub acest nume, doamna P. nu figurează în lista pasagerilor (n.n.).

358 Nici ea nu figurează în lista pasagerilor (n.n.).

359 Martorul ocular al acestei relatări adaugă: “El face o pauză şi ochii i se umplu de lacrimi” (n.n.).

târziu am auzit un glas strigând în germană: «Uraţi-le drum bun, ca să fie toţi în stare să înoate până în Palestina». Apoi, după un interval care mi s-a părut extrem de lung, Bank a înotat într-acolo şi (amândoi) s-au agăţat de parâmă, până când aceasta a ars de la un capăt la celălalt (Joseph Axelrad).

MĂRTURIE (33 bis):

La bordul lui BÜLBÜL s-au consumat scene de teroare absolută. Vasul se afla, probabil, la 1.000 de yarzi (cam 1 km), distanţă în faţa lui MEFKÜRE (MORINA fiind mai departe, dincolo de linia orizontului), atunci când cei de pe BÜLBÜL, privind înapoi, au văzut deodată că MEFKÜRE e în flăcări, şi, în lumina aceea, au zărit două nave întunecate înaintând, de o parte şi de alta a prorei lui MEFKÜRE. Ei au auzit şuieratul obuzelor şi răpăitul mitralierelor. Prima reacţie a celor de pe BÜLBÜL a fost panica. Crezând că şi ei vor fi atacaţi şi arşi de vii, au vrut să se arunce peste bord. Căpitanul lui BÜLBÜL a dat fuga la parapet, scoţând la iuţeală revolverul şi răcnind: «împuşc prima persoană care îndrăzneşte să sară!» în cincisprezece minute, doar puntea lui MEFKÜRE se mai vedea la suprafaţă. Navele germane nu mai erau nicăieri. Pasagerii au început a-l implora pe căpitan să meargă şi să-i salveze pe supravieţuitori. El a refuzat. Ei şi-au dat la iveală bijuteriile – ceasuri de mână, broşe, inele, ace de cravată – şi i le-au oferit, încercând să-l facă a-şi schimba opinia. A refuzat din nou. «Cum pot să ştiut eu că naziştiinor să mă atace şi pe mine, dacă fac una ca asta?». În noaptea aceea nesfârşită, BÜLBÜL s-a găsit la 1.000 de yarzi distanţă de locul acţiunii, şi n-a întreprins nimic. Barca de salvare în care se aflau căpitanul de pe MEFKÜRE şi şase dintre oamenii săi, a apărut în noapte: ei au fost luaţi la bord. Căpitanul lui MEFKÜRE s-a aşezat într-un fotoliu (?) şi plângea. Imaginea copiilor muribunzi şi strigătele de moarte ale femeilor nu aveau să-l mai părăsească niciodată, spunea el. Vorbea despre sinucidere1. Următorii care aveau să fie urcaţi la bordul lui

BÜLBÜL au fost dl. şi d-na Philip[360][361]. Ei au supravieţuit pentru că amândoi purtau colaci de salvare. Fuseseră agăţaţi de o ladă de ambalaj, în cea mai marte parte a nopţii, poate la 200 de yarzi depărtare de Bank, Axelrad şi domnişoara (!) Wurmbrand. Şi ei au văzut un câine uriaş care înota furios prin apropierea lor, le-a dat târcoale o dată şi pe urmă a dispărut. «Mai târziu, noi am discutat mult despre câini, îşi aminteşte Bank. L-am întrebat pe căpitanul lui MEFKÜRE dacă a avut un câine. «Da», mi-a răspuns, dar «era un căţel alb, de casă». L-am întrebat dacă s-ar fi putut afla şi alţi câini pe MEFKÜRE. Mi-a răspuns: «Imposibil!» Pe vas nu era loc destul nici pentru oameni, de ce să fi transportat câini? Cei cinci supravieţuitori sunt încredinţaţi că nemţii, într-un moment de inspiraţie nazistă, luând la bord astfel de câini, asemănători celor folosiţi pentru a-i pune pe fugă pe evreii din ghetourile Poloniei şi României (!?), i-au îndemnat să sară peste bord, pentru a se asigura că supravieţuitorii scăpaţi de flăcări şi gloanţele de mitralieră, nu vor scăpa şi de la înec (Joseph Bank).

Merită, indiscutabil, să mai întârziem puţin asupra identităţii (reale sau fictive) a doi dintre supravieţuitori, citaţi în Raportul Barlas-Meyerov-Resnic – întocmit la

Istanbul, 1944, septembrie 9, „pasageri” absenţi pe lista pasagerilor. Iată cum îi pomeneşte *Raportul*: Joseph Axelrad (în alte scrieri apare şi ca Axelrod, deşi, poate, cel mai apropiat de un astfel de nume, consacrat, ar putea fi Axelrad – *n.n.*), în vârstă de 33 de ani, născut la Sniatyn,

---

[360] Are şi motive întemeiate să fie atât de tulburat: “Faptele nu indică în mod clar dacă MEFKÜRE a fost scufundat ca urmare a neglijenţei căpitanului de a răspunde la un semnal al unui vas de patrulare... Este evident că, după prima lovitură, căpitanul lui MEFKÜRE şi-a pierdut capul şi a abandonat nava” (din Concluziile trase de un expert naval britanic care l-a anchetat pe Kazim Turan) (n.n.).

[361] Poziţia 285-286 în lista pasagerilor, călătorind sub numele lor de atunci, Fiilop Ladislau şi Veronica, din Bucureşti, strada Viţelari nr. 18 (dar o stradă cu numele acesta nu există în ghidul Bucureştilor din anul 1944, ci doar o stradă — Viţelului — spre Piaţa Regina Maria, din strada Libertăţii... (n.n.).

Polonia, care are arsuri şi alte răni;

Joseph Bank, în vârstă de 38 de ani, de la Colomea, Polonia, care de asemenea are arsuri şi alte răni.

Toţi supravieţuitori (şi ceilalţi trei) au ajuns la vasul BÜLBÜL aproximativ la orele 4, 45 dimineaţa, în 5 august 1944. După ce au fost luaţi la bordul lui BÜLBÜL, ei au navigat cu el până la gura Bosforului, unde o stare atmosferică nefavorabilă a împiedicat înaintarea vasului, şi BÜLBÜL s-a reîntors la Igneada, la 6 august, 1944, unde toţi pasagerii (inclusiv supravieţuitorii de pe MEFKÜRE) au fost debarcaţi şi transportaţi pe uscat, la Istanbul, unde au sosit la 14 august 1944 (atenţie! între Igneada şi Istanbul sunt aproximativ 200 de kilometri, dar piedicile administrative pe semne că n-au lipsit nici de această dată, în măsura în care au fost necesare… opt zile pentru mutarea emigranţilor la Istanbul, de unde abia puteau pleca mai departe, spre Palestina).

Adeseori, Providenţa pare a nu fi decât numele de botez al hazardului.

MĂRTURIE (34):

Legătura mea cu Eretz-Israel ţine încă de pe vreme în care eram o fetiţă, iar Şoşana Cogan mi-a fost cea dintâi instructoare, povestindu-mi despre o mişcare denumită «Gordonia». Întâlnirile grupului nostru restrâns se consumau într-un pod de casă, la lumina unei lămpi de gaz. Odată cu emigrarea Şoşanei şi a unchiului meu Şlomo am înţeles că acesta va fi şi ţelul meu, să ajung în Ţara Sfântă… însă, cu părere de rău, am fost nevoită să renunţ la Alyia, avându-se în vedere vârsta mea fragedă (treisprezece ani – n.n.), motiv ca părinţii să-mi interzică plecarea. Abia peste trei ani, după ce naziştii au ocupat România, părinţii mei au căutat, pe toate căile, să-şi trimită copiii în Eretz-Israel. Astfel, la sfârşitul lunii mai 1944, viitorul meu socru i-a plătit o sumă mare de bani unui ofiţer german, pentru ca un autocamion militar să ne ducă pe mine, pe viitorul meu soţ, pe viitorul meu cumnat şi încă o familie, din Galaţi până la Bucureşti. Neavând acte (de ce? – n.n.), situaţia noastră era deosebit de grea,

întrucât naziştii făceau controale, iar bombardamentele se produceau zilnic. În pofida tuturor dificultăţilor, am luat legătura cu o grupare care activa, într-ascuns, la familia Kremer. Aşa i-am cunoscut pe tovarăşii mei de drum… (urmează enumerarea câtorva nume – n.n.). La sfârşitul lunii iulie am plecat cu trenul la Constanţa. La chei erau ancorate trei nave: „Morina, „Bülbül" şi „Mefkiire". S-au întocmit liste şi numele meu figura pe lista vasului „Mefküre". îi afară de noi, emigranţii, se găseau acolo mulţi orfani şi refugiaţi din Transnistria, Polonia şi Ungaria. În dimineaţa zilei de 2 august (1944) toţi s-au urcat la bordul navelor, doar eu am rămas pe chei, cu raniţa în spinare, şi am aşteptat să fiu strigată. Soarta a vrut ca Iudith din Timişoara să mă cheme pentru a sui pe „Bülbül" şi nu pe „Mefküre", am ascultat-o şi astfel am fost salvată. Starea vremii arăta a fi plăcută, caldă. Navele au ieşit în larg şi nimănui nu i-a trecut prin cap, nici în vis, ce anume se va întâmpla în noaptea cu pricina, bubuitura asurzitoare a exploziei care a spulberat liniştea. Am alergat numaidecât pe punte şi am văzut flăcările şi oamenii care, în apă, ţipau din răsputeri: „Salvaţi-ne!", strigau în toate limbile, însă în loc să le dăm ajutor (celor de pe „Mefkiire" – n.n.), echipajul nostru ne-a cerut imperios să rămânem pe loc, tăcuţi, să stingem lanternele, ba au oprit şi motorul „Bülbül"-ului. Doar cinci oameni s-au salvat singuri, vasul „Mefküre" scufundându-se, vocile amuţind. Dintr-odată s-a iscat o furtună puternică, valurile au spălat totul de pe puntea noastră. A doua zi ne-am trezit pe un banc de nisip, cu nava aplecată pe o parte. Locul era golful Inda din Turcia. Jandarmii care patrulau pe ţărm ne-au descoperit şi ne-au dat jos de pe punte, pe cei lipsiţi de puteri încărcându-i în căruţe. Noi, ceilalţi, am mers pe jos. Nopţile erau îngrozitor de friguroase, zilele înspăimântător de fierbinţi. Plecaserăm la drum cu extrem de puţine alimente şi cu insuficientă apă, totuşi am răzbit la prima gară. Aici ne-am spălat pentru prima dată la pompe de apă. Ne-am continuat mersul cu trenul, în vagoane de marfă, până la Istanbul. Eram aşteptaţi de «Joint». Alţii ne-

au chestionat în legătură cu concentrările de trupe hitleriste în marile oraşe ale României. Cât de fericiţi am fost când am expediat cărţi poştale ilustrate, acasă, anunţându-i că am rămas în viaţă. La bordul unui feribot am traversat strâmtoarea la Haydar paşa şi, de acolo, ne-au înghesuit în vagoane păzite de paznici sudanezi. Astfel am trecut de Haleb, Tripoli şi Beirut. Noaptea ne-am desfătat sufletele fiind întâmpinaţi călduros de evrei, cu hrană şi de toate cele bune. Iată cum s-a încheiat călătoria noastră atât de anevoioasă, cu imaginea povârnişurilor muntelui Carmel şi cu panorama oraşului Haifa (Braha Feigenbaum[362]).

Joseph Bank a mărturisit atunci – în septembrie 1944 – c-a părăsit puntea „Mefküre"-ului, incendiat, plonjând în apă; el, împreună cu Axelrad şi alţi opt emigranţi, s-au ţinut o vreme de o scândură căzută de pe nava atacată. Performanţa lor arată că avem de-a face cu inşi deosebit de antrenaţi, cu o rezistenţă fizică ieşită din comun; deci, s-ar putea să fie vorba despre militari, probabil nici măcar evrei. Albert Finkelstein notează la un moment dat: „Totuşi, prezentul studiu demonstrează că vasul scufundat de *Sci-215* nu putea fi, în niciun caz, «Mefkiire», deoarece vaporul-victimă transporta oameni înarmaţi care au ripostat cu foc manual şi automat (subl. ns.), în timp ce pe «Mefkiire» *nimeni nu era înarmat* (subl. ns.)". De unde până unde o asemenea afirmaţie categorică? Oare n-ar fi fost posibil ca echipa celor cinci militari polonezi, folosindu-se de anumite complicităţi, sau plătind cu bani grei ajutorul primit, să fi reuşit a strecura la bordul lui „Mefkiire" nişte arme? Şi de ce n-am completa ipoteza noastră, întrebându-ne dacă aceşti combatanţi intens antrenaţi şi bine determinaţi, văzând prăpădul

362 Bineînţeles, Braha Feingenbaum nu figurează pe lista pasagerilor de pe "Mefkiire", ea călătorind cu "Bülbül" (tabelul se păstrează în Arhiva Centrală Sionistă din Ierusalim - Dosar L 15/295 B). Urcarea Brahei Feingenbaum pe puntea celuilalt vas a ţinut, evident, de jocul orb al şansei. Mărturia figurează într-un volum păstrat de Muzeul Marinei din Haifa.

provocat de atacatori, fie germani, fie sovietici, au ripostat aşa cum se cuvenea? Desigur, căpitanul de rangul 3 A.I. Strijak exagerează conştient atunci când consemnează în jurnalul de bord al submarinului său că a distrus „prin foc de artilerie, în noaptea de 5 august, o goeletă mare, la bordul căreia se aflau circa 200 de oameni înarmaţi…”, exagerare care (avându-se în vedere şi faptul că, în jurnalul de bord, nu se trece şi numele ambarcaţiunii scufundate, semn că *A.I.S.* ştia ce anume trimisese la fundul apei!) justifică, evident, operaţiunea în cauză: „De asemenea, este important să menţionăm că mitralierea persoanelor de pe punte şi apoi din mare, a fost o componentă importantă a atacului asupra lui *Mefkiire*, ea nu este deloc menţionată în descrierea făcută de căpitanul Strijak, de pe submarinul sovietic, în cadrul operaţiunii în care acesta a scufundat o navă la 5 august 1944” (*A. Finkelstein*). Acelaşi autor mai dă drept argument – faptul că nu *Sci-215* a atacat „Mefkiire” – absenţa menţionării prezenţei altui vapor, *acolo şi atunci*: deşi, în realitate, „vasul care l-a atacat pe MEFKÜRE, l-a inspectat cu lumini de control pe BÜLBÜL, înainte de atacarea lui MEFKÜRE etc etc”. Dar s-a stabilit cu precizie că BÜLBÜL se găsea la o depărtare de aproximativ un kilometru de MEFKÜRE, noaptea, tot aşa cum nici cuplul Fülop-Philip n-a văzut nava BÜLBÜL, deşi se aflau la vreo două sute de metri de aceasta, agăţaţi de lada salvatoare…

Faptul că supravieţuitorii „Bank” şi „Axelrad” sunt originari din Polonia, că s-au salvat împreună, c-au dat ajutor şi altora, dispunând de o condiţie fizică specială, toate acestea ne pot trezi bănuiala că ei făceau parte din grupul celor cinci militari admişi la bord, pentru a nu cădea în mâna nemţilor. Probabil că, la fel cu ceilalţi camarazi ai lor, rămaşi complet neştiuţi, călătoreau sub nume de împrumut, dispunând de acte care le îngăduiau să-şi schimbe identitatea după împrejurări. În lista oficială a pasagerilor apar doar patru refugiaţi purtând menţiunea „Poland” ori „Refugee from Poland” (deşi echipa militarilor polonezi era alcătuită din… cinci oameni), o femeie de 35

de ani, însoţită de o fetiţă de 6 ani, un adolescent de 17 ani şi un adult de 37 de ani... Cât despre „Bank-Axelrad" este greu de afirmat cu certitudine ce hram anume poartă, dacă sunt – ca imensa majoritate a călătorilor – adevăraţi emigranţi1. Oricum, jurnalul de bord al lui *Sci-215* consemnează: „S-a observat că a doua salvă (a tunului de 45 de mm. – n.n.) a nimerit la pupa. Pe vas a izbucnit incendiul. Vasul cu pânze şi motor şi-a pierdut viteza, dar a continuat să plutească. *De la bordul vasului, submarinul a primit riposta, focuri de puşcă şi de automate* (subl. ns.), care nu i-au pricinuit nicio avarie". Să fi născocit A.I. Strijak „replica armată", supralicitând incidentul („200 de oameni înarmaţi"!?) tocmai pentru a-şi *justifica* brutalitatea, cruzimea?[363] E posibil.

Raportul Barlas-Meyerov-Resnik conţine precizări interesante: „Cinci minute după apariţia rachetei, obiectul negru din spatele lui MEFKÜRE a început bombardamentul. Primul obuz a căzut în mare, la circa 15 metri de pupa vasului, dar n-a lovit vasul; al treilea obuz, tras curând după aceea, a lovit vasul la tribord şi a produs o avarie importantă la locul loviturii. Câţiva dintre supravieţuitori afirmă că vasul a fost atins în preajma cabinei căpitanului şi a început să ardă numaidecât după ce a fost lovit. Cu toţii afirmă că imediat după focul de artilerie s-au pornit rafalele de mitralieră, iar loviturile de tun au continuat, producându-i navei mai multe avarii şi extinzând aria flăcărilor... S-a afirmat că tragerea cu obuze incendiare a continuat cu violenţă în următoarele cincisprezece minute şi că vaporul era aproape în întregime cuprins de flăcări, la scurt timp după ce fuseseră trase primele salve. Vasele (!) agresoare au fost identificate de către experţii navali britanici ca fiind submarine, iar unii supravieţuitori cred că ar fi putut fi vedete rapide de patrulare, măsurând cam treizeci de metri lungime (poate vedete germane staţionate pe coasta bulgară? – n.n.). Căpitanul a identificat vasele agresoare ca

363 "Datorită condiţiilor în care au plecat ambarcaţiunile este aproape imposibil a se stabili identitatea victimelor" (Itzak Ben-Efraim).

fiind submarine. S-a afirmat că focul de artilerie a continuat într-un ritm violent şi că mitralierele au tras chiar şi în oamenii care au sărit peste bord. Doi dintre membrii echipajului au fost ucişi de obuze… S-a estimat, în mod diferit, că între patruzeci şi şaizeci de persoane au sărit peste bord şi că pasagerii rămaşi pe MEFKÜRE şi-au pierdut viaţa, fie arşi de vii, fie înecându-se odată cu vaporul. S-a estimat că MEFKÜRE a rămas arzând, la suprafaţa mării, între 20 şi 30 de minute. Cei mai mulţi dintre cei care au sărit peste bord s-au înecat, după puţin timp; circa douăzeci-treizeci dintre cei aflaţi în mare au rămas în apă circa patru-cinci ore[364]. Din acel grup doar cinci supravieţuitori au ajuns la vasul BÜLBÜL pe la 4, 30 – 4, 45 dimineaţa. Supravieţuitorii şi cei care i-au însoţit o parte din drum au fost duşi de curenţi spre vasul BÜLBÜL, pe o plută ruptă din MEFKÜRE. Unii dintre supravieţuitori susţin că echipamentul de salvare era defectuos, căci, în contact cu apa, se înmuia extrem de repede şi trebuia abandonat. Alţi supravieţuitori nu fac nicio observaţie cu privire la calitatea echipamentului. Se pare că ei îşi datorează viaţa, în special, curenţilor marini favorabili şi uneia din plutele (fragmente de lemnărie – n.n.) smulsă din MEFKÜRE. Toţi supravieţuitorii afirmă că nava era

364 ”La ora 1 şi 57 de minute vasul cu pânze şi motor s-a scufundat... Câteva zeci de oameni (după alţii în număr de 200) pluteau în derivă... Apoi submarinul s-a îndreptat spre nord, scufundându-se. După o oră, la ora 2 şi 51 de minute, submarinul a ieşit la suprafaţă şi a transmis prin radio informaţii despre scufundarea vasului cu pânze şi motor (în unele documente «goeletă» cu pânze şi motor). Aceasta a fost una dintre ultimele operaţiuni militare, din război, pe Marea Neagră. Vă doresc sănătate şi fericire” (din scrisoarea de răspuns a acad. sovietic A. Basov, adresată lui Albert Finkelstein — care şi-a pierdut şi el, pe MEFKÜRE, sora în vârstă de 19 ani, Sofia, căreia i-a dedicat studiul său asupra identităţii asasinilor). Aşadar, dacă prima rachetă luminoasă a fost trasă la ora 1,10, unnată curând de atacul propriu-zis, iar urcarea supravieţuitorilor pe puntea lui BÜLBÜL s-a petrecut pe la orele 4,30 - 4,45, înseamnă că aceştia au stat în apa mării cam trei ore şi jumătate, pe întuneric, performanţă demnă de a fi luată în seamă (n.n.).

supraaglomerată şi că stabilitatea ei era limitată[365]… Vasele atacatoare nu au fost identificate, în mod clar, de niciunul dintre supravieţuitori; *toţi sunt de acord că erau trei* (subl. ns.) şi unii afirmă că focurile de armă veneau dinspre toate trei. Doi dintre supravieţuitori afirmă că *vasele erau germane* (subl. ns. – doi din cinci, plus supravieţuitorii din echipaj). Toţi supravieţuitorii afirmă că cele trei vase de transport au fost fotografiate de autorităţile navale germane, în momentul în care au părăsit Constanţa" (1). Şi delegatul Crucii Roşii Internaţionale la Istanbul – scriindu-i delegatului Comitetului Internaţional al Crucii Roşii, la Ankara, în 31 august 1944, Gilbert Simond, pomeneşte despre „şalupele de patrulare (care) au deschis focul cu tunuri uşoare", şi despre „o noapte fără lună şi pe o mare furtunoasă" – ambele precizări nefiind defel conforme cu realitatea acelei nopţi de 4 spre 5 august… Alt martor – Ladislau Fiilop – a rămas patru luni, împreună cu soţia, Veronica-Vera, la Istanbul, unde aceasta a şi născut. El a dat şi o declaraţie scrisă, inclusă în dosarul Procuraturii de pe lângă Tribunalul Regional din Frankfurt-am-Mein, unde s-a cercetat şi „cazul MEFKÜRE".

MĂRTURIE (35):

S-a urcat la bordul vaporului MEFKURE în 2 august, la Constanţa, împreună cu soţia sa, doamna Vera Philip (nume schimbat în Israel – n.n.), cu soacra sa, d-na Elizabeth Popper şi cu cumnatul său, Thomas Popper (nici aceştia nu figurează pe lista pasagerilor – n.n.). Îşi aminteşte că erau 315 refugiaţi pe vas, printre care 150 de copii (scăpaţi) din Transnistria. Înaintea plecării din portul Constanţa, el a văzut o şalupă germană învârtindu-se în jurul vaporului MEFKÜRE şi fotografiindu-l din toate

---

365 "în legătură cu aceasta, un reprezentant al grupului care organiza circulaţia vaselor de refugiaţi, a arătat că au fost date instrucţiuni reprezentantului de la Constanţa să nu supraîncarce navele. Presiunea solicitărilor din partea emigranţilor a determinat primirea mai multor persoane decât se prevăzuse iniţial, iată ce i se raportase de la Constanţa" (7?a/wr/w/Barlas-Meyerov-Resnik) (n.n.).

părţile. Un vas românesc de război i-a însoţit până la limita apelor teritoriale dintre România şi Bulgaria... MEFKÜRE a fost lovit imediat şi explozia a provocat o fisură în apropierea motorului. Oamenii au început să fugă spre partea opusă, însă focul îi urmărea. Un număr de persoane au sărit în apă, printre ei soţia mea şi cu mine, după care soacra mea a fost ucisă de rafalele de mitralieră, iar cumnatul meu, un băiat de 13 ani, a fost omorât de un obuz. Germanii au luminat apa cu reflectoarele şi i-au împuşcat pe toţi aceia care săriseră în apă şi înotau. Pe când mă aflam în apă i-am auzit pe germani vorbind între ei, de pe o navă la alta: «Acum, evreii au şi plecat în Palestina. Evreii ăştia or să ajungă repede în Palestina». Cuvintele *evrei* şi *Palestina* reveneau în exclamaţiile lor. Am auzit, de asemenea, vorbe folosite la vânătoare: «Uite, mai e un cap acolo» – şi numaidecât răsuna răpăitul mitralierei. Eu şi soţia mea am înotat şase ore (trei ore şi jumătate – e de înţeles de ce timpul li s-a părut mult mai lung – n.n.), soţia mea fiind atunci în luna a opta de sarcină, până în zori, când am ajuns la vasul BÜLBÜL, oprit în mijlocul mării, şi care ne-a luat la bord... (Ladislau Fiilop).

MĂRTURIE (36):

„Schissen!” (Trageţi!), după care am auzit trei bubuituri, probabil de tun. Am văzut explozia înspre locul în care se găsea MEFKÜRE şi marea s-a aprins întru totul. În lumina produsă am desluşit silueta unui submarin. Câteva minute mai târziu, marinarii turci de pe nava noastră au coborât unica barcă de salvare şi au aşteptat într-însa. După alte câteva minute am auzit: «Maschingewehres schiessen!» (Trageţi cu automatele!) şi o mitralieră s-a pornit să răpăie, însă nu înspre noi. Cred c-au trecut ore întregi până când s-a terminat. Între timp a început să se lumineze de ziuă. Odată cu lumina am putut vedea încă o parte, sau un grup de oameni care înotau spre noi, cred că erau vreo 50 – 60. Nimeni n-a făcut nimic ca să încerce să mai salveze pe cineva; mai târziu am aflat că au salvat 5 persoane. Era îngrozitor să vezi cum, încet,

încet, dispăreau oamenii sub apă. Între timp, submarinul a dispărut şi noi ne-am continuat drumul… (Moshe Shahar).

DUPĂ SCUFUNDARE

„Către Prefectura Vilayetului (regiunii) Istanbul. Ca urmare a torpilării (?) vaporului MEFKÜRE în Marea Neagră, majoritatea pasagerilor, cu toţii evrei, şi-au pierdut viaţa. Solicit în modul cel mai respectuos ajutorul dumneavoastră, pentru a fi) se permite cantorului nostru, haham Rafael Saban şi domnului Şimon Brod, să plece de la Kirklarili la Igneada, cu scopul de a oficia rugăciuni pentru victimele acestei tragedii, în prezenţa supravieţuitorilor, în conformitate cu tradiţia credinţei lor. Preşedinte, *Henri Soriano*" (10).

„Un submarin necunoscut a torpilat (!) motonava turcească MEFKÜRE, în apele noastre, în seara zilei de 5 august (de fapt: imediat după miezul nopţii de 4 spre 5 august – n.n.). Încărcat la Constanţa cu 320 de evrei, numai cinci au putut fi salvaţi, iar 305 au pierit. Aflăm că valurile aruncă uneori la ţărm câte unul sau două cadavre ale naufragiaţilor. Până acum au fost scoase din apă 130 de trupuri neînsufleţite, aproape de Kemerburgaz. Autorităţile civile şi poliţia le înmormântează, încercând să (le) stabilească identitatea. Pe de altă parte, autorităţile iau măsuri preventive necesare pentru a nu se fura bijuteriile şi banii aflaţi asupra naufragiaţilor" (din „Vatan" (Patria), Istanbul, 1944, august 13, ziar local).

„Găsiţi mai jos rezultatul anchetei cu privire la victimele evreieşti de pe vaporul MEFKÜRE care a fost scufundat lângă Igneada în 1944;

La Kemerburgaz am luat contact cu locuitori în vârstă de 75 – 80 de ani. Un oarecare domn Baskin, în vârstă de 75 de ani, a spus că el îşi aminteşte bine (de) acest eveniment care a avut loc lângă Igneada şi mi-a trimis informaţii asupra subiectului. Victimele erau în vârstă de 18 – 20 de ani (oricum, oameni tineri – n.n.) şi mai mult de 100 de cadavre au fost scoase din mare nu departe de Kemerburgaz. Morţii au fost înmormântaţi aproape de un loc numit Dere. De 15 – 20 de ani încoace,

acel loc este folosit ca depozit de mangal. Aceasta este concluzia anchetei noastre. *Sabi Beraha* (Istanbul, 1989, mai 14, către Şef-Rabinul Comunităţii Evreilor din Turcia, Rav David Asseo, Istanbul).

CONCLUZII

„Nu putem stabili identitatea vaselor atacatoare, deşi unii dintre supravieţuitori afirmă că vasele erau germane… Tragedia şi soarta care îi aştepta, în ţările ocupate de inamic, greutăţile de organizare a transporturilor, şi obstacolele determinate de multe alte circumstanţe care scăpau controlului persoanelor

1

răspunzătoare de această acţiune, au condus la obligaţia asumării de riscuri care, în alte împrejurări, n-ar fi fost luate" (1).

„Din numărul estimat de 90 de persoane care au sărit în apă, toţi în afară de cinci s-au înecat ori au fost împuşcaţi mortal, cu mitralierele, *în mod intenţionat* (subl. ns.), atunci când se agăţaseră de frânghii şi se zbăteau în apă, ori au pierit *luptându-se cu câini uriaşi* (subl. ns. – să fi fost vorba de vreun „experiment" rămas, altminteri, secret?), probabil trimişi de pe vasele germane (?) pentru a-i lichida (fără a lăsa urme, ca armele de foc – n.n.) … Cu toţii aveau certificate de imigrare în Palestina" (2).

„Anul acesta (1954), la 4 august (corect: 5 august), se vor împlini zece ani de la scufundarea vaporului MEFKÜRE, care transporta 350 de maapilimi (imigranţi ilegali) evrei spre Eretz-Israel, de către un vas de război german, în Marea Neagră. împrejurările în care a avut loc tragedia erau speciale. La începutul anului 1944, mişcarea sionistă haluţiană (promotoare a pionieratului în vederea colonizării agricole a Eretz-Israelului) din România a reuşit să trimită olimi (imigranţi evrei în Eretz-Israel) pe cale maritimă. Ambarcaţiunile şi indicaţiile veneau de la Istanbul, unde se afla pe atunci o reprezentanţă a Biroului pentru Alyia. Reînnoirea căii maritime pentru Alyia însemna pe atunci salvarea de vieţi omeneşti. România era printre puţinele ţări din Europa care, încă, nu fusese

totalmente ocupată de germani, iar metodele naziste de exterminare nu ajunseseră, deocamdată, la evreii de acolo. Acest pericol, însă, se apropia şi putea deveni iminent, după preluarea puterii în Ungaria, de către germani, la 19 martie 1944. Pentru refugiaţii evrei din Polonia, Slovacia, Ungaria şi alte ţări în care exterminarea evreilor era în curs, exista[366]

posibilitatea imigrării în Eretz-Israel – prin România şi, mai departe, pe Marea Neagră – ca o rază de speranţă la care se gândeau refugiaţii de-a lungul peregrinărilor lor. Mai multe mii dintre ei au reuşit să se salveze pe această cale şi să ajungă în Eretz-Israel"... Vapoarele (MORINA, BÜLBÜL, MEFKÜRE) au plecat la 2 august 1944 (3 august, orele 20, 30) şi au păstrat legătura între de aproape tot timpul călătoriei. La 4 august (5 august), postul de radio german anunţa scufundarea unui vas cu refugiaţi în faţa coastelor Turciei. În acelaşi timp, la Istanbul, se aştepta sosirea vapoarelor şi primirea olimilor. Numai două din cele trei vapoare au ajuns la destinaţie. Al treilea a fost scufundat şi numai două persoane (cinci!), au fost salvate. Iată descrierea catastrofei:

În ultima noapte, în faţa coastelor Turciei, un vas de război german s-a apropiat de vapoare. El le-a semnalizat luminos, cu reflectoarele, şi numai lui MEFKÜRE i s-a cerut să se oprească; celorlalte două nave li s-a ordonat să-şi continue călătoria. După ce acestea s-au îndepărtat, MEFKÜRE a fost bombardat cu tunurile. Puţinii pasageri care au sărit în apă au fost seceraţi de mitraliere. Toţi pasagerii, printre care 50 de copii reîntorşi (din lagărele de concentrare) din Transnistria (majoritatea rămaşi orfani – n.n.), emigranţi, conducători sionişti, refugiaţi, părinţi, s-au înecat în mare. Vom menţiona câteva elemente care ne obligă să acordăm atenţia cuvenită acestui caz, întrucât, dintr-un motiv sau altul, nu i s-a acordat locul cuvenit în istoria Alyia-ei şi a vitejiei evreieşti în timpul celui de al doilea război mondial. 1) Acesta este unicul caz în care un vapor cu emigranţi evrei ilegali (maapilimi) călătorind spre

366 Inexat! Vezi mărturia anterioară (n.n.).

Eretz-Israel, a fost scufundat în mare printr-o acţiune absolut militară1.2) Vasul a plecat deşi cunoştea riscurile, avându-se în vedere ruperea relaţiilor diplomatice între Ger-[367]

mania şi Turcia. 3) Ca urmare a acestui fapt, pasagerii erau *elemente militante* (subl. ns.), în marea lor majoritate provenind dintre tineri şi copii, haluţimi şi activişti (sionişti). 4) Factorul determinant în luarea deciziei ca vapoarele să plece, cu orice risc, era ideea că, dacă Alyia-ua pe această cale ar fi fost întreruptă, ea nu va mai putea fi reluată până la sfârşitul războiului. 5) După cazul STRUMA a urmat o întrerupere a Alyia-ei, întrerupere care a ţinut mai mult de doi ani, ceea ce nu s-a întâmplat, însă, după tragedia MEFKÜRE. Publicul din România, instituţiile din Eretz-Israel şi din Istanbul, şlihimii, au văzut cu toţii, în această tragedie, *o acţiune de război* (subl. ns.), în faţa căreia nu trebuie capitulat. Imediat după ce ştirea a fost recepţionată, s-a decis continuarea Alyia-ei pe cale maritimă. Au plecat apoi vasele: TURUS, SALAH-ALDIN, MAX NORD AU… Alyia-ua a continuat până în anul 1952…" (4).

MĂRTURIE (37):

La orele 2, 15 fix obiectul („obiect negru la vreo 300 de metri") din spatele nostru a început să tragă. Primul obuz a căzut în mare, la 15 metri de pupa spre tribord; al doilea a căzut mai aproape, al treilea a lovit vasul nostru la tribord şi a azvârlit în aer bucăţi de lemn. În acelaşi moment a început bombardamentul cu tunul şi trasul cu mitraliera. Eu i-am ordonat imediat echipajului să coboare barca de salvare (deci era pe punte, nu legată de pupa navei? – n.n.) şi celorlalţi le-am spus să se adune şi să abandoneze vasul. Nu este adevărat că eu aş fi pierdut timpul, dar tirul continua cu violenţă şi focul de mitralieră ne-a zăpăcit cu totul. Eu am văzut că o parte din echipaj a

---

367 Şi "Struma" a fost scufundată, torpilată tot printr-o acţiune militară, însă autorul articolului ţine să atragă atenţia asupra modului în care s-a desfăşurat operaţiunea, aparent în conformitate cu un ordin precis şi premeditarea atacului (n.n.).

sărit în apă, urcându-se în barca legată de-a lungul navei şi au tăiat cu un cuţit parâmele cu care era legată… Atunci când am ajuns la 20 – 25 de metri de scară, am văzut că tirul încetase şi i-am spus echipajului că duşmanul îşi schimbă ţinta. Eu le-am ordonat să se dezbrace, să sară în mare şi să se împrăştie. Eu personal am sărit în apă, din partea dreaptă a bărcii de salvare, şi m-am pomenit că m-am scufundat înainte de a parcurge cinci metri, însă valurile, într-o clipă, m-au azvârlit din nou la suprafaţă. După un autocontrol am văzut că nu-s rănit, încercând să mă urc iarăşi în barca de salvare, am văzut că s-a tras un al doilea obuz asupra ei, începând şi rafalele de mitralieră totodată. Dând târcoale în jurul bărcii de salvare, am înotat mai departe şi am văzut că *submarinul* (subl. ns.) care trăsese nu reintrase în imersiune, ci continua să tragă în direcţia vaporului nostru, ţintind de la suprafaţa apei. A durat cinci minute până când vasul care purta pavilion turcesc ni s-a scufundat. Apropiindu-mă de barca de salvare, am constatat că şi ea fusese lovită în trei locuri, fură a se scufunda însă, de aceea am reîmpins spre ea o vâslă care plutea la aproximativ cincisprezece metri distanţă. Acum, submarinul şi-a părăsit locul din care trăsese, mutându-se în flancul epavei incendiate, la o distanţă de 50 de metri, apoi de 100, în faţa ei… Văzând că barca de salvare nu s-a scufundat, submarinul (aflat la 300 de metri depărtare de noi şi 200 de barcă) a deschis din nou foc de tun şi de mitralieră. A nimerit barca de salvare şi a trecut printre epavă şi barca de salvare, la o distanţă de 150 de metri de noi. Când a trecut, eu am putut să văd desluşit că erau doi oameni pe punte, unul la pupa, unul în fronton, câte unul de fiecare parte a turelei şi unul în spatele turelei; unul dintre cei doi aflaţi în turelă privea prin binoclu. Submarinul a navigat spre nord-vest şi, după ce s-a oprit la o milă de locul unde trăsese focurile, a dispărut. Apoi, noi am observat pe apă, de jur, împrejurul nostru, o lumină, şi am văzut că fuseseră date semnale luminoase. Eram la prova bărcii noastre de salvare care plutea, deşi era gata să se scufunde, după care cinci dintre

mateloţii mei s-au căţărat într-însa, iar eu m-am agăţat de parapetul ei, dezbrăcat, aşa cum m-a făcut Dumnezeu. Fiindcă ştiam că cele trei vase cu motor navigaseră unul pe urmele celuilalt, şi în credinţa mea fermă că Alah nu dă niciodată greş în minunile sale, eram convins că BÜLBÜL, care era în spatele nostru, s-ar fi putut afla la 500 de metri de noi, fie la tribord, fie la babord... După vreo două ore am auzit maşinile unei ambarcaţiuni cu motor, care s-a dovedit a fi BÜLBÜL... Când m-au văzut, membrii echipajului şi pasagerii (de pe BÜLBÜL) au devenit şi mai emoţionaţi. Ei i-au adus pe marinarii mei din barca de salvare, au scos din apă doi emigranţi evrei (pe care îi cunoşteam că sunt soţ şi soţie1) şi au salvat doi bărbaţi şi o fată[368] care se agăţaseră de o estacadă plutitoare. N-am putut vedea nimic în jurul nostru, cu excepţia câtorva resturi din epava navei. Pe la ora 4 după-amiază ne-am apropiat de Bosfor, însă n-am putut intra datorită condiţiilor meteorologice nefavorabile, şi, în consecinţă, am fost obligaţi să ne refugiem la Igneada, unde am ancorat în după-amiaza zileide 6 august... (8) (cpt. Kazim Turan).

În pofida părerilor exprimate, pe temeiul unor studii şi dovezi păstrate în arhive, în legătură cu activitatea submarinului sovietic *Sci-215*[369], în ziua precisă de 5 august 1944, Albert Finkelstein NU crede în varianta respectivă, aducând, fireşte, o seamă de contraargumente: a) echipajul de pe *Sci-215* n-ar fi cunoscut, după cum reiese din jurnalul de bord, identitatea navei atacate şi scufundate (deşi arbora pavilionul turc, stat aflat, de trei zile, în tabăra Aliaţilor, deci şi a U.R.S.S.-ului); însă, tot

---

368 Cuplul Fiilop (cu Veronica-Vera gravidă în luna a opta) (n.n.).

369 Vezi scrisoarea din 9 august 1988, a acad. prof.dr. A. Basov ("vă comunic împrejurările scufundării goeletei MEFKÜRE de către submarinul Sci-215 la 5 august 1944, pe care le-am reconstituit din raportul conţinut în jurnalul de bord al submarinului"), precum şi precizarea istoricului sovietic, căpitanul V I. Dimitriev —în "Submarinele atacă" — unde acelaşi Sci-215 este autorul scufundării unei goelete cu aproximativ 200 de oameni la bord, înarmaţi, în 5 august 1944, în apropiere de Burgas... (n.n.).

atât de credibilă ar fi supoziţia – pretindem noi – ca A.L. Strijak să-şi fi dat seama, perfect, ce fel de vas a scufundat, motiv pentru care a preferat să-l treacă în jurnalul de bord ca… neidentificat (fără nume) [370], la fel cum, logic, n-a consemnat nici faptul că, pe catarg, MEFKÜRE avea un imens steag al Crucii Roşii; b) vaporul-victimă nu putea fi, în niciun caz, MEFKÜRE – afirmă categoric A. Finkelstein – deoarece transporta oameni înarmaţi care le-au şi ripostat atacatorilor; aici, din două, una, aşa *cum am mai arătat*: ori căpitanul lui *Sci-215* a adăugat acest „detaliu” pentru a-şi justifica acţiunea, ori echipa de militari polonezi a ripostat, într-adevăr, desigur modest, în disperare de cauză, c) „mitralierea persoanelor de pe punte şi apoi a celor din apă a fost o componentă importantă a atacului asupra lui MEFKÜRE” (urmărind înlăturarea „martorilor”); totuşi „ea nu este menţionată deloc în descrierea făcută de căpitanul Strijak, comandantul submarinului sovietic, în cadrul operaţiunii încheiate prin scufundarea unui vapor la 5 august 1944”; candoarea autorului e desăvârşită, dacă el îşi imaginează că toţi comandanţii de submarine, indiferent de naţionalitate, s-au dovedit a fi, întotdeauna, deosebit de scrupuloşi faţă de adevărul faptelor, mai ales atunci când, din ordin sau din proprie iniţiativă, au comis acţiuni militare antiumane, echivalând cu veritabile crime de război, d) „Dar la o anumită perioadă de timp după război, ipoteza unui atacator sovietic a fost uneori acceptată, din motivele expuse de prof. dr. J. Rohwer în cartea sa despre MEFKÜRE” (*A. Finkelstein*). e) Prof. dr. Jürgen Rohwer explică, limpede, că – în literatura sovietică de specialitate – termenul de *goeletă* era răspândit (în limba germană: *Schoner*), caracterizând mai multe feluri de nave cu un

370 ’’Echipajul a aflat numele goeletei scufundate abia mai târziu (subi. ns. — deşi numele era absolut vizibil înscris pe prora navei), din diferite informaţii” (A. Basov). Dar la ce au folosit reflectoarele puternice, literele de-o şchioapă, lumina lunii, marea liniştită? Dealtminteri, căpitanul Turan confirmă faptul că atacatorul s-a apropiat de nava-victimă până la 300 de metri, deci ar fi putut desluşi, cu uşurinţă, numele ambarcaţiunii vizate (n.n.).

profil asemănător, în general, celui avut de MEFKÜRE…

Cartea-document „Tragedia MEFKÜRE”, semnată de Albert Finkelstein, adună toate mărturiile posibile şi imposibile, analizându-le minuţios, temeinic, acceptând ori respingând anumite susţineri legate de cazul cercetat, dar susţinând – pe temeiul investigaţiei remarcabile – că: *„Vasul care a fost atacat şi scufundat de către submarinul sovietic SCI-215 la prima oră a zilei de 5 august 1944, nu putea fi în niciun fel MEFKÜRE, ci*, pesemne, *un vas german, probabil de transport*”. Această concluzie se bazează pe o serie de argumente sistematizate în cincisprezece capitole, unul fiind: premeditarea. O şalupă germană de patrulare a fost observată urmărind vasul MEFKÜRE. Din cele trei vase, MEFKÜRE a fost singurul atacat. Au fost mai mulţi agresori. Supravieţuitorii au afirmat că atacatorii vorbeau limba germană. Căpitanul lui MEFKÜRE: o mărturie pe care nu ne putem baza! Poziţia submarinului *SCI-215* în timpul atacului (ipoteze contradictorii asupra stabilirii coordonatelor geografice ale submarinului sovietic). Poziţia geografică a lui MEFKÜRE în timpul atacului (diferită de cea concomitentă a submarinului sovietic). Deosebiri între atacul condus de submarinul *SCI-215* şi atacul la care a fost supus MEFKÜRE. Ora atacului (discordanţe între ipoteze): *SCI-215* şi BÜLBÜL. Navigaţia în zona de sud-vest a Mării Negre. Mai multe[371]

de pe lângă Tribunalul Regional din Frank! urt-am-Main, cu prilejul unui proces pentru obţinerea de despăgubiri, a realizat un studiu amănunţit şi a tras concluzia că MEFKÜRE a fost victima unui unic submarin sovietic – Sci-215 – care l-a confundat cu o navă de transport germană (nicăieri în arhive, prof. J.R. n-a găsit

[371] Un martor ocular de pe ’’Bülbül”, Amalia Lederer, a istorisit la timpul cuvenit: “Când m-am trezit era în jurul orei două noaptea. Am văzut pe cineva alergând, chinuindu-se să răzbească pe punte... Lumea se călca în picioare... După lovitură s-a produs o explozie teribilă. Flacăra uriaşă a acoperit instantaneu tot ce se găsea pe «Mefkiire». Nempi au dat drumul unor câini sângeroşi, special antrenaţi să împiedice salvarea celor din apă” (Muzeul Marinei - Haifa) (n.n.).

vreo referinţă la prezenţa submersibilelor germane în zona producerii scufundării), istoricul afirmând că descrierea vasului atacat, precum şi a locului şi momentului desfăşurării acţiunii armate, coincid cu datele privitoare la MEFKÜRE. Mai mult chiar: la cererea autorului – A. Finkelstein – prof. Rohwer a propus adăugarea a trei paragrafe la rezumatul citat de noi mai sus:

„La 5 august 1944, orele 2°° (după ora Germaniei), staţia germană de radiogonometrie de la Capul Pomorie, din Golful Burgas, a interceptat un semnal radio al submarinului sovietic SCI-215, cu coordonate 116 grade. Acest unghi traversa direcţia vasului MEFKÜRE şi a celorlalte două nave turceşti (BÜLBÜL şi MORINA) aproape exact în locul în care a fost scufundat MEFKÜRE în cursul acelei nopţi.

În lucrarea *Atakuiut podvodniki* (*Submarinele atacă*, ediţia I, Moscova – 1964, p. 327) cunoscutul istoric naval sovietic V.I. Dimitriev menţionează un atac condus de acest submarin: «în aceeaşi seară (30 iulie 1944), submarinul SCI-215, comandat de căpitanul de rangul 3 A.I. Strijak, a plecat din Batumi…» (etc.).

Este semnificativ faptul că, după apariţia studiului meu *Die Versentung des Jüdischen Flüchtlingstransporter STRUMA und MEFKÜRE im Schwarzen Meer*, în anul 1965, căpitanul Dimitriev a publicat a doua ediţie a cărţii sale, în anul 1973. În timp ce căpitanul Dimitriev a amplificat descrierea operaţiunilor submarine în mai multe paragrafe, la paginile 236 – 237, unde erau descrise ultimele operaţii submarine din Marea Neagră, *acţiunea lui SCI-215 a fost omisă*" (subl. ns.).

Contraargumentele lui A. Finkelstein infirmă, totuşi, multe din argumentele altor cercetători. Acţiunea duşmănoasă la adresa vasului MEFKÜRE pare a fi fost, într-adevăr, *premeditată*, însă nu neapărat fiindcă s-a ivit, mai apoi, documentul aparţinând de Biroul 2 al M.St.M. român, ci pentru că anumite fapte, fie şi „mărunte", certifică asta: în compania celorlalte două vase, MEFKÜRE îşi avea stabilit locul în coada convoiului. Dacă, dintr-un

motiv sau altul, soarta lui fusese pecetluită în secret, atunci e limpede că *ultima navă* trebuia oprită şi scufundată; întâmplarea a făcut în aşa fel încât, pe drum, BÜLBÜL să aibă o pană de motor, ceea ce a stricat formaţia, MEFKÜRE luându-i-o înainte, iar BÜLBÜL rămânând pe locul al treilea; agresorul (agresorii) s-au grăbit, aşadar, să taie calea lui BÜLBÜL, însă, lămurindu-se, l-au lăsat să-şi vadă de drum, şi au pornit să-l ajungă pe MEFKÜRE. Oricum, istoricii germani susţin că *Kriegsmarine* ar fi respins cererea amiralului Fricke, comandant suprem al marinei Grupului Sud, de a se acţiona numaidecât împotriva navelor cu refugiaţi evrei. Altă susţinere plauzibilă a lui *A.F.*: „Cel puţin o vedetă rapidă de patrulare, germană, a circulat pe drumul sau în vecinătatea lui MEFKÜRE, cu douăzeci de ore înainte ca vasul care transporta refugiaţi să fi fost atacat… Să fi fost această ambarcaţiune una dintre cele care au atacat MEFKÜRE la prima oră a zilei următoare? Să fi urmărit nava pentru (a-i sprijini pe) alţi agresori care urmau să sosească? Prezenţa celor cinci militari polonezi, pe puntea lui MEFKÜRE, echivala – se pare – cu o autentică sentinţă de condamnare la moarte pentru întregul transport uman. Din păcate, până şi astăzi se ştiu mult prea puţine date şi fapte legate de această echipă misterioasă, şi, pesemne, deosebit de preţioasă pentru ambele tabere aflate în conflict. *A.F.* afirmă, prea categoric (tocmai neacordându-i atenţia cuvenită acestei grupe de oameni), că: „*Niciun pasager şi niciun membru al echipajului* (de pe MEFKÜRE) *nu purta armă*. Nimeni n-ar fi putut riposta de pe MEFKÜRE”. Oare? Argumentaţia lui A.F. este, în privinţa aceasta, vulnerabilă: el reaminteşte că doi martori oculari şi un al treilea, implicat în caz, au vorbit despre faptul că atacatorii au luminat – cu un reflector puternic – vasul MEFKÜRE: „Este evident că submarinul sovietic nu putea să pună în funcţiune luminile de semnalizare sau luminile de control, întrucât vaporul care urma să fie atacat avea oameni înarmaţi la bord, care ar fi ripostat cu puştile şi mitralierele” (aşa cum a apărut scena în jurnalul de bord al

lui *Sei*-215). Dar aici intervine o confuzie: căpitanul Strijak nu stă la postul de comandă al submarinului, cu jurnalul de bord în mână sau la subsuoară. Deci, cele consemnate sunt posterioare acţiunilor! Aşa cum am mai arătat, dându-şi seama ce fel de vas a scufundat, voit sau nu, el putea să scrie, *după eveniment*, c-a scufundat o navă cu oameni înarmaţi. La fel şi afirmaţia potrivit căreia cruzimea cu care au fost măcelăriţi pasagerii, indiferent de vârstă, de sex, s-ar datora dorinţei atacatorilor de a şterge urmele unui vas cu oameni paşnici, sau proba supremă că agresorii n-ar fi fost nazişti... Şi, totuşi, dacă am schimba unghiul de vedere? Dacă cei 5 ofiţeri polonezi (poate şi mai mulţi) proveneau dintr-un lagăr de exterminare, ori fuseseră în Polonia cu cine ştie ce misiune importantă, acum, când Armata Roşie era pe teritoriul naţional polonez, iar Rokossovski se oprise pe Vistula, lăsându-i pe hitlerişti să-şi facă de cap dincolo de apă, în Varşovia răsculată? Şi dacă, lămurindu-se că atacatorul e un submarin sovietic, reacţionaseră aşa cum crezuseră de cuviinţă, cu focuri de armă?

La un moment dat *A.F.* scrie: „În conformitate cu cartea profesorului Rohwer despre tragediile STRUMA şi MEFKÜRE (pagina 91), este posibil ca *SCI-215* să fi confundat vaporul care transporta refugiaţi... Deci, pune întrebarea dacă suntem dispuşi a le permite şi a le facilita evacuarea. În caz de răspuns favorabil, dl Hirschmann se angajează a da largă publicitate în Statele Unite concursului favorabil dat de Guvernul român". La patru zile distanţă – 1 august 1944 – Mihai Antonescu îi telegrafiază lui Al. Cretzianu: „... Am comunicat oficial Guvernului ungar că Guvernul român acordă autorizaţia de tranzit evreilor unguri, cu condiţia ca să se îmbarce imediat în porturile noastre. *Întârzierea plecării celor 3 vase mari turceşti* se datorează *faptului că Guvernul turc a comunicat oficial că nu mai permite nici în tranzit intrarea în porturile turceşti a evreilor care nu dispun de viza de intrare* (respectiv, certificatul de imigrare? sau viza turcească de tranzit? – n.n.). Aşadar, acolo trebuie luate

măsuri şi făcute intervenţii pentru a evita greutăţile de aci. Sunt 3 săptămâni exact de când eu personal am dat dispoziţia de plecare a acestor vapoare, dar ele n-au putut pleca datorită încunoştinţării oficiale, făcute de însărcinatul cu afaceri turc, că Guvernul român nu trebuie să lase plecarea decât celor care dovedesc că au viza turcă…" Deci, se cerea viza turcă, deşi emigranţii dispuneau de certificate de imigrare în Palestina, adică aveau o ţintă precisă, legală! Ciudăţenia ciudăţeniilor apare la subsolul cu nr. 2[372], în care se lămuresc lucrurile astfel: „Cele 3 vapoare au plecat la 3 august (1944) având peste 1.000 de pasageri la bord. Unul dintre vase („MEFKÜRE") *a eşuat din cauza furtunii* (subl. ns. – atenţie! culegerea cu pricina a apărut în anul de graţie 1993!), mai la nord de intrarea în Bosfor. Vaporul avea peste 300 de emigranţi (unele date indică 416 persoane), deşi avea numai 60 tone (40! – n.n.), depăşind astfel capacitatea lui de transport. Au putut fi salvate numai 5 persoane".[373]

Restul „persoanelor" (72 de copii între 3 şi 17 ani, înregistraţi în tabelul pasagerilor), ce-au devenit? Siluete imprimate, cine ştie pe unde, în bromura de argint a fotografiilor…

O singură săptămână îi mai desparte pe oameni de ziua de 23 august 1944, zi bună şi zi rea, atunci când Radu Lecca se mai ocupa de convocarea subalternilor „în audienţa" acordată de el, şi tot de el cerută (1944, august 16, orele 13), prilej de pomenire a victimelor de pe „Mefküre". Dar cum? Iată: „s-au îmbarcat călători clandestini la Constanţa, adică emigranţi care nu fuseseră înscrişi în liste, ceea ce, în primul rând, contravine

372 "în 1965. când şi-a publicat prima sa lucrare consacrată acestui subiect, J. Rohwer preciza că arhivele comandamentelor germane din România şi din Bulgaria se trimiteau în ţară (Germania — n.n.) o dată la şase luni (subi, ns.), fapt pentru care el nu a putut dispune de material de arhivă decât până la 1 iulie 1944" (Niculae Koslinski în "Magazin istoric" nr. 9/1993). Reamintim că "Meflciirc" a fost scufundat la data de 5 august 1944, după miezul nopţii anterioare.

373 Emigrarea populaţiei evreieşti...

controlului şi siguranţei statului… şi, cel mai important, a primejduit viaţa tuturor emigranţilor, vasele fiind deja supraîncărcate, în aşa mod încât vasul BÜLBÜL a eşuat, iar călătorii au fost transportaţi cu trenul la Istanbul, iar vasului MEFKÜRE

1 s-a rupt fundul şi toţi pasagerii – (în) afară de cinci – şi-au găsit moartea…”

Cu încărcătura lor de fiinţe omeneşti, atât STRUMA, cât şi MEFKÜRE, au unul şi acelaşi mormânt colectiv, groapa comună a Mării Negre. A nu se uita! Neuitarea noastră e singura speranţă de supravieţuire a celor jertfiţi fără tresărire. La începutul acestui an – 1995 – cu prilejul comemorării victimelor de la Auschwitz, Elie Wiesel, laureat al Premiului Nobel pentru pace, fost deportat (la 14 ani) cu numărul A 70713 tatuat şi astăzi pe antebraţ, a dat citire – la Cracovia, în castelul Wawel – mesajului adresat celor de faţă de către preşedintele Statelor Unite ale Americii, Bill Clinton: „Fiecare fiinţă umană e creată după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu şi poporul evreu a fost supus arderii în timpul Holocaustului, dar în timpul istoriei a ars nu o[374]

dată. Au fost aici (la Auschwitz – n.n.) mulţi oameni, ţigani, polonezi, cehoslovaci, oameni din toate ţările ocupate de Germania nazistă. Nu toate victimele erau evrei, însă toţi evreii erau victime. Deschideţi-vă inimile şi ascultaţi! Viaţa continua în timp ce creaturile lui Dumnezeu erau condamnate la blasfemie. Să învăţăm din lecţia Auschwitz-ului! Să nu cedăm urii de rasă, să luptăm împotriva fanatismului, împotriva terorismului! Să se

---

374 Jertfa.lor n-a fost inutilă! Autorităţile mandatare britanice “au eliberat, în octombrie 1944, 10 300 certificate de imigrare în plus (subi, ns.), pe care le-au pus la dispoziţia organismului «Jewish Agency», cu obligaţia ca, lunar, în Palestina să nu intre mai mult de 1 500 de persoane. Prin aceasta, numărul de 75 000 de certificate de imigrare, prevăzute de Carta Albă din 1939, a sporit cu 4 000” (Jürgen Rohwer, op rit.). A nu se uita că, spre sfârşitul războiului, mii şi mii de deportaţi din lagărele de exterminare naziste vor fi eliberaţi de către trupele Aliate. Totuşi, drămuirea certificatelor de imigrare avea să dăinuiască.

oprească terorismul în Ţara Sfântă! Amintiţi-vă de o loialitate a condiţiei umane! în numele Domnului, Creatorul Universului, amintiţi-vă!”

Evreii, supuşi arderii şi înecului, Focului şi Apei, reamintindu-şi de cuvintele lui Iov: „Iată, răcnesc împotriva silniciei şi nimeni nu mă aude, strig după ajutor şi nimeni nu-mi face dreptate” (*Cartea lui Iov*. 19: 7).

În zilele noastre, un istoric prestigios – originar din România – dr. Jean Ancei, de la Institutul „Yad-Vasem” din Ierusalim, declara cu prilejul unei vizite în ţara de origine (vara anului 1991): „Comunitatea evreiască din România se află la sfârşitul ei, la momentul bilanţului... Plecarea evreilor nu este un proces specific României. Ea are un sens profund al istoriei noastre... Evreii au plecat în Diaspora după ce şi-au pierdut statul lor, dar şi-au păstrat identitatea, menţinând şi ideea revenirii în ţara lor. Există un aspect mistic în existenţa evreiască... Cu generaţia mea s-a încheiat capitolul existenţei evreieşti pe pământul românesc. A fost interesant, în mare parte ne-am românizat, am contribuit poate la cultura şi civilizaţia românească. Acum a venit momentul bilanţului”.

Istoria evreilor continuă la ei acasă. Este un miracol la fel de covârşitor ca şi renaşterea limbii ebraice ca limbă vorbită, deşi nu mai fusese aproape deloc întrebuinţată pe parcursul a şaptesprezece secole, decât în liturghie şi în literatură; dar limba Bibliei şi a poporului evreu din antichitate a jucat, cu timpul, un rol decisiv, de prim-plan, în fuziunea culturală a evreilor veniţi, din toate punctele cardinale ale globului terestru, pentru a trăi în patria lor istorică. Israelul este o ţară a imigraţiei, varietatea etniilor, culturilor, a modurilor de existenţă, a religiilor şi tradiţiilor, nu face decât mai bogată naţiunea. Astăzi, modul de viaţă al comunităţii evreieşti de acolo este în parte occidental, în parte mediu-oriental, însă cu precumpănire israelian. Vechiul şi noul îşi dau mana, frăţeşte. Înţelepciunea lui Solomon luminează minţile, căci: „Înţelepciunea ajunge cu tărie de la marginile lumii până la marginile lumii şi toate le întocmeşte prea plăcut...

înţelepciunea a mântuit pe poporul cel cuvios şi seminţia cea nevinovată de noroadele care îl împilau. Ea a pătruns în sufletul robului lui Dumnezeu şi cu semne şi cu minuni ea a ţinut piept unor împăraţi temuţi. Celor cuvioşi datu-le-a plata ostenelilor lor şi i-a călăuzit pe o cale prea minunată, şi ziua le-a fost acoperământ şi noaptea lumină de stele…" (*Vechiul Testament*, înţelepciunea lui Solomon, 8: 1; 10: 15, 16, 17).

13

O crimă la indigo: MEFKÜRE1

Este de mirare faptul că, într-o culegere de documente atât de serioasă, alcătuitorii acesteia fac afirmaţia, negru pe alb, în anul de graţie 1993 (acelaşi în care a apărut şi cartea citată anterior), deci la 49 de ani de la naufragiul lui *Mefkiire*, precum că: „Cele 3 vapoare au plecat la 3 august (1944, într-o lunea – n.n.) având peste 1.000 de pasageri la bord. Unul din vase („MEFKÜRE") a eşuat din cauza unei furtuni, mai la nord de intrarea în Bosfor. Vaporul transporta peste 300 de emigranţi (unele date indică 416 persoane), deşi avea numai 60 de tone, ceea ce depăşea cu mult capacitatea lui. Au putut fi salvate numai 5 persoane"[375][376]. Informaţia provine dintr-un proces-verbal care consemnează declaraţiile lui Radu D. Lecca, făcute în cadrul audienţei… convocate de el însuşi şi acordată, la 16 august 1944, cu participarea celor de la

---

[375] Se cuvine a preciza că majoritatea informaţiilor privitoare la "Mefkiire" sunt luate din volumul semnat de Albert Finkelstein, "Tragedia MEFKÜRE", 1993, tipărit la Paris în limba română, subintitulat "Studiu asupra identităţii asasinilor". Autorul dedică excepţionalul documentar memoriei surorii sale, Sofia (Fica) Finkelstein, "ucisă la vârsta de 19 ani, precum şi tovarăşilor ei de drum, dispăruţi în tragedia vasului MEFKÜRE".

[376] Ion Antonescu aprobase — încă din 24 mai 1944 — "efectuarea de transporturi de emigranţi evrei cu următoarele vase, sub pavilion străin: «KAZBEK», «BÜLBÜL», «SMIRNY», «MEFKÜRE», şi «MORINA»". Aşadar, până la plecarea a trei dintre ele, pornite în aceeaşi zi, a fost necesar să treacă aproape trei luni, într-o perioadă în care evenimentele se precipitai teribil («Kazbek» a ridicat ancora anterior, la 9 iulie, iar «Smimy» n-a mai apucat s-o facă până la 23 august) (n.n.).

Oficiul de Emigrare: transportul plecat la 3 august „a primejduit viaţa tuturor emigranţilor, vasele fiind deja supraîncărcate, în aşa mod încât vasul «Bülbiile a eşuat, iar călătorii au fost transportaţi cu trenul la Istanbul, iar vasului «Mefküre» i s-a rupt fundul şi toţi pasagerii – afară de cinci – şi-au găsit moartea”. În respectivul proces-verbal se reia descrierea naufragiului celor două nave astfel: „Vasul BÜLBÜL a eşuat pe un banc de nisip la câţiva zeci de kilometri de Istanbul, iar călătorii au fost transportaţi la Istanbul cu trenul... Vasului MEFKÜRE i s-a dezlipit (!) fundul pentru că, pe de o parte vasul era neapt, fiind probabil vechi şi putred, iar pe de altă parte era supraîncărcat de două ori, o dată la redactarea listelor (de pasageri) şi a doua oară la îmbarcare, cu care prilej s-au urcat pe vase numeroşi călători netrecuţi pe liste, încât circa 300 de călători s-au înecat, iar numai 5 au fost salvaţi[377]; aşa că, în decurs de doi ani, din 3.000 de emigranţi, o treime s-a înecat cu STRUMA şi MEFKÜRE, deci o mortalitate de 33%, ceea ce *prejudiciază nu numai emigrarea, în general, adică şi interesele româneşti şi interesele evreieşti, dar aruncă şi o umbră asupra statului* (subl. ns.) ... Vasele n-au fost expertizate înainte de plecare; nu erau prevăzute nici cu bărci de salvare, nici cu centuri (colaci) de salvare. În concluzie, domnul Comisar General Radu Lecca spune că, întrucât Oficiul n-a putut fi în stare să execute niciuna din obligaţiile ce (şi) a asumat, a hotărât să propună domnului prim-ministru...

---

377 în unica barcă de salvare de pe ''Mefküre” s-au înghesuit: comandantul navei scufundate, patru oameni din echipaj, cinci emigranţi cu arsuri grave (toţi, se pare, polonezi), de asemenea Vera Philip (Filip?) de 18 ani, gravidă în luna a opta (a noua — în altă versiune), care dealtminteri figurează în lista de pasageri (păstrată în Arhiva Centrală Sionistă din Ierusalim — Dosar LI5/295 B); de fapt, soţii Simha şi Vera Philip sunt trecuţi în tabel cu numele de Ladislau şi Veronica Fülop (Füllop), bărbatul având 22 de ani. Ei au fost recuperaţi de “Bülbül” (într-o versiune: ar fi înotat şase ore în şir). Este lesne de imaginat ce a putut însemna, pentru cei cinci supravieţuitori salvaţi pe puntea navei “Bülbül”, al doilea accident, atunci când atunci aceasta a eşuat pe un banc de nisiD (n.n.).

desfiinţarea Oficiului de Emigrare… Să se revină la legea organică a Centralei Evreilor, făcând să funcţioneze secţia de emigrare…”

Kroning Petre, inginer la secţia transmisiuni M. St/M.P.

Bayer Tadek, maior zona 13 Cracovia Aero.

Ostrovski Vladek, inginer adj. şef pilot specialist probleme carburanţi.

Conform instrucţiunilor primite, aceştia au fost lăsaţi să plece, pentru a nu trezi vigilenţa celor urmăriţi, înştiinţând însă contrainformaţiile Serviciului Secret de patrula (re) a flotei spre cele de cuviinţă. Numiţii nu au ajuns la destinaţie. Veţi proceda de urgenţă la executarea ordinului cu nr. 1025 cu anexa 1055 raportând personal de executare Domnului General Şef, lt. *Colonel* (nicio semnătură – n.n.), *Căpitan* (nicio semnătură – n.n.)”. Mai figurează pe documentul cu pricina un indicativ: „nr. 43 on. Cab. G.S”. Şi sus, în fruntea paginii, o ştampilă (a *Yad Vashemului*\ text în ivrit şi engleză: „Disaster and the Fascism”). Dar nicio altă ştampilă a M.St.M., nici en-tête-ul nu-i tipărit, ci bătut la maşină; maşina de scris, de altminteri, n-are *ă*-uri şi /-uri, fiind, e limpede, o maşină cu clavitură străină. Cei cinci polonezi, călătorind evident sub nume de împrumut, cu acte false (sau alte altora), nu figurează ca atare în lista pasagerilor. Peste vreo jumătate de an – la 15 ianuarie 1945 – va apărea, în revista *La Boz de Türkye*, un text surprinzător care, oricum, îi acordă un spor de credibilitate documentului amintit anterior; în cele din urmă e greu de ştiut dacă nota Biroului 2 n-a fost întocmită după apariţia textului din revista turcă, fiind, deci… antedatat. Iată-l sub titlul „Un mister clarificat. Refugiaţii de pe «Mefkiire» au murit pentru a salva şase ofiţeri polonezi”: „Cititorii noştri face o listă generală a tuturor călătorilor şi lista emigranţilor de pe fiecare vapor în parte” (4).

PARCURSUL

„Acum mai departe: noaptea dinspre 4 spre 5

august[378] a trecut frumos de tot, era lună mare şi era luminat frumos, 5 august tot a fost în regulă până peste, după cum îmi amintesc, după-amiază, când am simţit că vaporaşul s-a oprit. Ni s-a spus că motorul s-a stricat şi trebuie reparat. Între timp, «Mefkiire» ne-a întrecut şi a venit în mijloc, adică între «Morina» şi «Bülbül». După câteva ore de strădanii au reparat puţin (!) motorul, însă nu era ceva în regulă, deoarece am deschis pânzele şi am continuat (drumul) mai departe" (3).

„Pe drumul de la Constanţa spre Istanbul, fără arme şi lipsit de apărare, arborând steagul Crucii Roşii şi steagul Turciei neutre[379], MEFKÜRE a fost atacat de două vase germane de suprafaţă pe Marea Neagră, între Burgas (Bulgaria) şi Midya (Turcia)" (2).

„MEFKÜRE şi BÜLBÜL au urmat traseul pe care naviga MORINA[380], dar s-au îndepărtat de MORINA după un timp, în cursul celei de-a doua zile (joi 4 august – n.n.), deoarece ultimul (din formaţie, adică MEFKÜRE – n.n.) a mărit viteza. La bordul lui MORINA se afla un pilot, trimis anume de autorităţile româneşti, iar căpitanul lui MEFKÜRE afirmă că primul care a părăsit portul a fost MORINA, al doilea BÜL – submarine germane se aflau pe poziţii geografice din care puteau scufunda vasul MEFKÜRE (şi dacă au făcut aceasta, ele primiseră ordine stricte să nu înregistreze nicăieri acest asasinat în masă). Concordanţa tuturor mărturiilor şi documentelor este probantă. Iată citându-se drept prim argument copia după documentul din 8 august 1944, „emis" de M.St.M. Biroul 2,

---

[378] Iarăşi greşit: noaptea fatală va fi cea din 4 spre 5 august (vineri spre sâmbătă) (n.n.).

[379] Fals! în stare de război cu Axa începând de la 2 august 1944 (n.n.).

[380] Să fi primit doar ''Morina" un ordin de marş, valabil şi pentru celelalte nave, ea fiind "nava amiral" a acestui trio? Cele ce aveau să se producă pe parcurs (defecţiuni, ieşiri involuntare din formaţie etc.) vor fi condus la devierea vasului "Mefkiire" de la itinerariul stabilit milităreşte de către germani şi la deznodământul tragic? Să nu fi fost atacul, totuşi, premeditat? Greu de răspuns cu certitudine: căpitanul Kazim Turan afirmă că era obligat, prin ordin primit la Constanţa, să urmeze "traseul indicat de căpitanul de la bordul lui MORINA" (n.n.).

care, însă, pare a fi un act anume elaborat – mai târziu – pentru a... intoxica opinia publică şi a ascunde adevărul pur. El a apărut târziu, la zece ani de la scufundarea lui MEFKÜRE, fiind anexat – de către Itzak Ben Efraim – la articolul său trimis spre publicare la „Iedioth

Yad-Vashem" (iniţial, documentul îi fusese remis, în mare taină, unui avocat evreu, bilcureştean, de către un corespondent de la Ambasada Turciei din capitala României); despre existenţa lui s-a vorbit însă mult mai devreme, fragmente fiind publicate şi într-o carte apărută în Israel, iar avocatul care îl primise, iniţial, *după atacarea vasului*, nu s-a îndoit de autenticitatea copiei bătute la maşină (nici măcar nu era o fotocopie). Totuşi, dactilograma figurează pe primul loc în şirul – altminteri impresionant – de argumente ale premeditării. Să fi fost vorba de mâna britanicilor? Mâna sovieticilor? Mâna turcilor (gata să se arate binevoitori faţă de ai puternici şi victorioşi)? Deşi A. Finkelstein îi socoteşte pe sovietici absolut nevinovaţi în cazul MEFKÜRE, iată că prof. dr. Jürgen Rohwer" a sesizat atenţia cu care urmăresc istoricii din U.R.S.S., printre altele, şi elucidarea cazurilor de scufundare, în timpul războiului, a navelor cu pasageri civili, mai mult chiar, cu emigranţi evrei. Prof. dr. Rohwer, la cererea expresă a Procuraturii

SCI-215 putea foarte bine să fi atacat unul din acele vase". Alte detalii analizate de el pot fi lesne contrazise, ca de exemplu: „ochii unui asemenea expert (cpt. Strijak), comandant al unui vas maritim de război, să nu fi putut observa că pe puntea vaporului inspectat erau copii, femei, oameni neînarmaţi?" în focul demonstraţiei, autorul nu ia în calcul ora la care se produce atacul: dincolo de miezul nopţii! La ora aceea, copiii dorm în compania mamelor, bunicilor, de regulă în cala navei, pe punte fiind bărbaţii (135 din 302 înscrişi în lista pasagerilor, deci 45 la sută din toţi pasagerii). Pe de altă parte, neconcordanţele între orele indicate de unul şi de altul, pot să-şi aibă sursa şi în diferenţele de fus orar: Bucureştii au altă oră decât Istanbul-ul şi Moscova, şi Haifa... O dificultate în plus o

constituie, obiectiv, dispariţia (după cum arată prof. J. Rohwer în cartea sa, la pagina 126) a informaţiilor scrise asupra prezenţei flotei germane în Marea Neagră, în perioada de după 15 iulie 1944 (s-a alcătuit o reconstituire, însă cu o anumită doză de aproximaţie).

Scufundarea navei MEFKÜRE pare a nu fi apărut în schimbul de telegrame dintre Legaţia României din Ankara şi Bucureşti. Ministrul plenipotenţiar român în capitala Turciei, Al. Cretzianu, telegrafiază Ministerului Afacerilor Externe, la 28 iulie 1944: „Strict confidenţial. Delegatul Crucii Roşii a venit să mă vadă azi, 28 iulie, din partea domnului Hirschmann, cerând cu insistenţă să intervin din nou pe lângă d-voastră în chestiunea tranzitului evreilor unguri. Din cei 8.000 de evrei unguri pentru care am obţinut vize şi permisele necesare de imigrare, ar urma să treacă 2000 prin România. Ni se

Cuprins

Preludiu: Ţara făgăduinţei... p. liZ 7
MĂRTURIE (I): pag. 8
Cu pistolul la tâmplă p.lc J3
MĂRTURIE (2): p. lg, 4
MĂRTURIE (3): pag 21
Păienjenişul 24
MĂRTURIE (4): ™
MĂRTURIE (5): pag 36
Foc încrucişat 30
MĂRTURIE (6):! lg 45
MĂRTURIE (7): pag. 46
Speranţa ca vis pai! 59
Vinovaţii fără vină pag 77
Ghetou pe apă pag 98
MĂRTURIE (8): g Kp
MĂRTURIE (9): „g
MĂRTURIE (10); Lg 27
MĂRTURIE (II):.; j29
Cursa contra-cronometru... p.pi 39
MĂRTURIE (12): „Lg 13?
MĂRTURIE (13): g, 35

MĂRTURIE (14):, 43
MĂRTURIE (15): p., 52
Prin urechile acului p. ltz jbq
MĂRTURIE (16):!!!: pag! 166
MĂRTURIE (17): „J7.
MĂRTURIE (18): *p. xg*, 8 ()
Când e vremea să mori? pa” 86
MĂRTURIE (19): „pag, 86
MĂRTURIE (20): „g 9Q4
MĂRTURIE (21): *paa 2\J*
MĂRTURIE (22): pag 92 ()
MĂRTURIE (23): pag. 2.1
MĂRTURIE (24): Pa2 – 223
MĂRTURIE (25): Pa233
În numele sângelui Pa232
MĂRTURIE (26): Pa2 – 24 (3
Paznicul fratelui său Pa244
La un pas de Paradis Pa2 – 249
MĂRTURIE (27): Pa8 – 276
O crimă la indigo: MEFKÜRE pag. 281
MĂRTURIE (28): Pa294
MĂRTURIE (29): Pa8 – 296
MĂRTURIE (30): Pas-2 °
MĂRTURIE (31): Pas3 2
MĂRTURIA (32): Pa2 – 3 4
MĂRTURIE (33): Pa317
MĂRTURIE (33 bis): pag. 318
MĂRTURIE (34): Pa2 – 32 ()
MĂRTURIE (35): Pas327
MĂRTURIE (36): Pa327
DUPĂ SCUFUNDARE Pas328
CONCLUZII pag. 329
MĂRTURIE (37): Pa332
Tiparit la Atelierele Tipografice METROPOL

Footnote care nu sunt puse la locul lor

3 într-adevăr, în zonele de frontieră, de front,

măsurile sunt draconice. Totodată, în retortele laboratoarelor de propagandă rasistă, antisemită, se lucrează intens la prepararea unor formule capabile să stârnească xenofobia cea mai primitivă cu putinţă, să instituţionalizeze ura, discriminarea, suspiciunea. Un astfel de produs este şi sintagma „iudeo-comuniştii”, larg difuzată în scopul instaurării unei confuzii totale: adică… toţi evreii sunt comunişti, chiar dacă nu toţi comuniştii sunt evrei! O asemenea transgresare a adevărului istoric, *din plan politic în plan etnic*, *şi invers*, nu făcealtceva decât să încurce pistele, să îngreuieze interpretarea obiectivă, cinstită, a faptelor. În climatul respectiv, şi, evident cu organizarea de rigoare, mascată, nu-i de mirare c-a existat un „pogrom mare”.

1 Adică: locul în care trăiesc mulţi turci (pe turceşte).

2 David, *Psalmul 107*, 1, 2.

1 Anexa 1 (la op. cit.): Problema evreiască în cadrul relaţiilor dintre Germania şi România.

1 Nu numai vechimea dobândirii cetăţeniei române, ci şi anumite *merite* reale, n-au putut fi ignorate de legiuitori, precum: foştii voluntari de război, orfanii primei conflagraţii mondiale şi ai conflictului din 1913, decoraţii, invalizii de pe fronturi etc. Favorizată era „categoria a 11-a” (n.n.).

2 Alfred Moses, ambasadorul Statelor Unite ale Americii la Bucureşti, va recunoaşte public (21 septembrie 1995) că „evreii care trăiau în România (în timpul celui de-al doilea război mondial – n.n.) nu au fost trimişi în lagăre de concentrare (nici la Auschwitz, în 1944, când s-a aplicat «soluţia Finală» – n.n.), nu purtau semne discriminatorii cum cereau naziştii şi şi-au menţinut, în cea mai mare parte, locurile de muncă în România. Uciderea evreilor şi a altora s-a petrecut în zonele ocupate de germani şi de unguri în Transilvania şi în Transnistria. Există o recunoaştere în lume că *România a luat anumite măsuri de protejare a populaţiei evreieşti* (subl. ns.), dar este o recunoaştere inegală”.

3 Instalat la putere în 4 septembrie 1940 (n.n.).

4 Corect: 5 octombrie. Se ordonă exproprierea imediată a terenurilor şi a averii mobile, chiar şi a recoltelor neculese!

5 Detaliu semnificativ: faptul că evreii preferau să-şi aibă casa lor, proprietate, nu înseamnă meschinărie, mercantilism, ci stabilitate, aderenţă. Ei nu erau şi nu voiau să fie comparabili cu nişte ciulini rătăcitori, bătuţi de toate vânturile potrivnice, continentale (n.n.).

6 A. Hillgruber ţine să menţioneze că aceste informaţii i-au fost furnizate de către fostul ministru al Reichului la Bucureşti, Wilhelm Fabricius (rudă mai îndepărtată a ministrului de Externe german, von Ribbentrop) (n.n.).

1 Un fapt oarecum asemănător: cu doar câteva zile înainte de semnarea capitulării necondiţionate a Reichului nazist, în lagărul de exterminare de la Neuengammen – din cei 40.000 de deţinuţi trecuţi pe aici – mai supravieţuiau aproximativ 10.000. Din ordinul personal al lui Heinrich Himmler, aceştia urmau să fie mutaţi de urgenţă pe puntea a trei nave aflate în golful Lübeck, apoi să dispară în adâncul Mării Baltice. Vasele erau: fostul pachebot rapid, de lux, „Cap Arcona”, cargobotul „Thielbeck” şi micul cargobot „Athen”. Cei circa 10.000 de deţinuţi, însoţiţi de sute de S.S.-işti, s-au înghesuit, de voie, de nevoie, în noul lagăr de exterminare, plutitor, navele fiind încă ancorate la chei (30 aprilie 1945 – exact ziua în care Hitler se sinucide în buncărul său berlinez). Nu se luase decizia dacă vor fi torpilaţi de *U-Boot*-uri, ori azvârliţi în aer prin explozii dirijate… în 3 mai 1945, la ora 14, 30, „Athen” pluteşte în golf, când, ca din senin, apar bombardiere britanice care nimeresc cargobotul. Din fericire, ţărmul e aproape, călătorii scapă revenind pe uscat. Dar avioanele R.A.F.-ului lovesc şi mitraliază celelalte două nave, deşi deţinuţii de pe punte îşi fluturau şepcile, basmalele, jubilând, strigând dementţial: „Freiheit”, „Liberté”, „Volnost”. „Thielbeck” e atins (aparatele revin şi revin la atac, nava se apleacă, se scufundă, din 2 800 de oameni scapă numai… 50 – două mii mor în cală, neputând răzbi pe punte): „Dacă vreunul

reuşea să ajungă la o muchie a punţii, ceilalţi deţinuţi se prindeau de el ca boabele de struguri într-un ciorchine, şi-l trăgeau iarăşi jos, iar vasul, gata inundat, şi-a luat cu sine, în adânc, victimele" (supravieţuitorul Rudi Goguel, *Cap Arcona*, 1972, Frankfurt/Mein).

1 Originalul… copiei se află în arhiva din Ierusalim. Documentul e reprodus şi în cartea lui Albert Finkelstein (op. cit.) (n.n.).

2 Muzeul Marinei din Haifa păstrează un text în care se vorbeşte despre faptul că spionii Abwehrului, aflând despre prezenţa ofiţerilor polonezi pe puntea navei „Mefkiire", au anunţat numaidecât Secţia de contraspionaj a flotei germane, iar comandantul Grupului Sud ar fi luat măsuri în consecinţă.

1 Folosindu-ne de documentele adunate şi publicate de A. Finkelstein (op. cit.).

1 Şi A. Finkelstein îşi pune problema dacă nu cumva „Ambasada turcă din Bucureşti ar fi falsificat actul emis de Serviciul Militar de Informaţii germano-român" (un asemenea serviciu mixt nici n-a existat!), însă se grăbeşte să atragă atenţia că o astfel de suspiciune se înscrie printre *imposibilităţile majore*.

2 Director al Bibliotecii de Istorie Contemporană din Stuttgart.

Lei 5000

Doamne, plângi pentru copiii tăi, pentru că ei au fost lipsiţi de dreptul de a fi îngropaţi! Doamne, nu fii îndurător cu cei care nu au avut milă!... Trebuie să existe un viitor în ciuda trecutului. Nu vreau ca trecutul meu să devină viitorul copiilor noştri.

Elie Wiesel